

გია ფოცხვერია

რჩეული

ლექსები

მოთხრობები

რომანი

ლექსები

* * *

დაბნეული ოცნება
დაწრიალებს ლონდონში,
ყველგან მოელანდება
თმახუჭუჭა იები.

სევდიანი ცასავით,
შენი თბილი ღიმილი,
სანატრელი გამხდარა
დაცემული ფიქრების.

* * *

ისე უნდა მოგვკვდე, რომ ყველა ვალი გადავიხადო,
კარგიც და ცუდიც, საკუთარი ცოდვების და ვნების.
მე სევდა უნდა ვატარო, გავწმინდო, გავაქათქათო,
მერე კი შევძლებ შევუერთდე ცოდვილთა ლაშქარს ძმების.

შემოდგომა მიყვარს წვიმიანი, ყულაბა ფიქრების,
მძიმე სიმარტოვე სასაფლაოზე, ჩურჩული ქვების,
ძმებო, გაღიმებული სახეებით რომ მეფერებით,
იჭორაონ, რაც უნდათ, არ მადარდებს ჭარტალი სხვების.

ჩემი ანდერძი

სადაც არ მოგვკვდე, დამასაფლავეთ
საქართველოში, ჩემს ტკბილ მიწაზე,
სადაც არ მოგვკვდე, ნუ მიმატოვებთ,
თუ ქართველები ხართ ქვეყანაზე.
და მე სიკვდილის არ მეშინია,
თუკი სამშობლო მადგია თავზე,
სვეტიცხოველი ცოდვებს შემინდობს,
ჯვარი დიდებას გადმომანათებს.
თავთან დამიდგით ჯვარი ნაკურთხი,
გულზე დამადეთ მე ლოდი მძიმე,
და დააწერეთ — აქ ის ისვენებს,
ვისაც უყვარდა ეს არემარე.
არ დაგავიწყდეთ წითელი ვარდი,
იქვე პატარა მუხაც ჩამირგეთ,
გვერდით მიუდგით მაგიდა, სკამი,
ჩამოჯექით და ღვინით მიტირეთ.
და მე ვილოცებ იმ ქვეყნად მარად,
და თქვენს ცოდვებსაც ღმერთს შევავედრებ,
და გავიხსენებ, თქვენთან რო ვიყავ,
თბილის-ქალაქში ყოველ ცისმარდღეს.
გამახსენდება მე ნარიყალა,

ჩვენი მთაწმინდა, მამადავითი,
აქვე სიონიც გალობას იტყვის
და ქაშვეთშიაც მას ბანს მისცემენ!...
მაშინ ვიქნები მე ბედნიერი,
და მოვისვენებ, და მოვისვენებ...

იყოყინეთ, ვირებო, იყოყინეთ,
შეიძლება დაიყენოთ ხმა,
ოპერაში მაინც თუ ვერ ივარგებთ,
არ დაგძრახავთ თქვენი ვირი ძმა.
გემოვნება ხომ ერთი გაქვთ მაინც და
გაიხარეთ, აკუნტრუშეთ ჩლიქები,
და თუ კიდევ თავსაც დამანებებდით,
თქვენი მუდამ მადლიერი ვიქნები.

მოგენატრება...
მოგენატრება გადახვეწილს
მშობელი სახლი...
მოგელანდება...
მოგელანდება საწოლ ოთახში
რომ იყო ხატი...
გაგახსენდება,
გაგახსენდება ორომტრიალი და
მეგობრები...
და მერე იტყვი:
როგორ მოვხუცდი...
მტერიც კი არ მყავს
ვაჟკაცი, ნაღდი...

და უსუსური,
ჩემი პატარა ხელი ავწიე,
მოგესალმებით,
მოგეფერებით
და გეხუტებით...
რატომ,
რა ხდება,
რომ ვიცოდე ნეტავი ერთი...
ყველა ცოცხალია,
ჯიუტად ვიმეორებ!..
და ყველას ერთად
მფარველობს ღმერთი.

დააა,
დააა,
ის ისევ აქ არის,

ჩამომწვარ ბურუსში
ბებერი ჭადარი.

ლამაზი
ფერიაა,
ის ისევ ჩემიაა.

ნუ წახვალ,
დაიცაა,
ჩიტები მღერიან.

დააა,
დააა,
ის ისევ აქ არის,
ჩამომწვარ ბურუსში
გამხმარი ჭადარი...

ჩამომწვარ ბურუსში
ჩამოწვა ჭადარი.

ეს ნისლი ისევ მხრებზე მაწვება,
თუ აზრი ტვირთად ჩამოვარდება,
თითქოს ლონდონის ყველა ცოდვილმა
თავისი ვნება მე მომაწერა.

ბავშვობის წლებში არ მეშინოდა,
ბევრის შემეძლო თავზე აღება,
შტერი სიბრყვიით, გულუბრყვილობით
მაინც დამქონდა თავისუფლება.

კარებთან მხედება «ჩემი» მოხუცი,
ხელს გამომიწვდის, აქვს ჩვეულება,
მას მოწყალებას მე კი არ ვაძლევ,
თავის მაძლობით მე მეხმარება.

გაინაწილებს ბურუსის წონას,
ცოტას აიღებს, შემეშველება,
და ილუზიის შემიქმნის საბაბს,
რომ გავა დრო და ეს ჩამეთვლება.

მაგრამ კვლავ ნისლი ახალი ძალით
თავს გამახსენებს, სილას გამაწნავს,
და ისევ ვხვდები, რომ ეს ბურუსი
ჩემი ცხოვრებით მუდამ თან დამყავს.

კანონი არის ესეთი, ძველი,
წყალი სიცხისგან ცაში ორთქლდება,
და ცოდვებით, ჩვენ რომ ჩავდივართ,
მომავლის გზაზე დროდადრო გვხვდება.

მის სასთუმალთან სუყველა
იდუმალეზით აგვავსო,
მარადისობის კანონი
გადმოგვილოცა სანაცვლო.
და მისი ბოლო სიტყვები
გამოუთქმელი ზეპირად,
გამოგვაცოლა მეგზურად:
«მარადისობაც მეღირსა»...

მოხუცის სული დამიცავს,
ცოდვილ აზრებსაც გააქრობს,
და მისი სუფთა ლოცვების
ტრფობას შევიგრძნობ საფიცარს...

ამ ღამეს დაღლილ-დაქანცულს
მოხუცი ბრძენი მესიზმრა,
როგორ მომინდა უეცრად,
რომ ამიყვანოს შეგირდად.

ღიმილით სახლში მიმიღებს,
მომეფერება, გამათბობს,
თვალდახუჭული მოვუსმენ
მის ზღაპარს, ბრძნულს და საბავშვოს.

სკივრში ჩააწყობს მოხუცი
თავის სარჩოს და საბადოს,
უკანასკნელი სიმღერის
წაიღიღინებს ჰარალოს.

შემდეგ კი სუფთად ჩაცმული
ლოცვას წარმოთქვამს სამადლოს,
კარებს გააღებს მღიმარე,
თავის ბოლო წუთს დარაჯობს.

არაფერია, დრო გადაიტანს
შენს გაჭირვებას, ჩემს გაჭირვებას,
მარადისობა კვლავ გაგრძელდება,
არასდროს შეწყვეტს უშრეტ დინებას.

ჩვენი ტკივილი, სევდა და კვნესა
და ყველა ცოდვა კაცობრიობის,
ეს ხომ ბოროტის ინტრიგებია
და ანაბეჭდი ამაოების...

და ხორციელი სუყველა ვნება,
რომელიც გვბორკავს და მუდამ გვახრჩობს,
დროს ჩაბარდება, მიწა ჩაჰყლაპავს,
და წარუდგებით ერთადერთ პატრონს...

ხორცი დამპალი თავისას ითხოვს,
უნდა გაწიროს გრძნობა ხალასი...

დამცინით კიდეც?! თქვე უბედურნო,
მომეფერებით, გგონიათ მალბობთ?!
კაცობას გაზრდა არ უნდა თურმე,
ნუ მომატყუებთ და ნულარ ბავშვობთ...

ჩვენ ვენდობოდით ერთმანეთს მუდამ,
მე შენი მწამდა, შენ არ მტოვებდი...
და თუ მომკლავენ, მე ცოდვებისგან,
ღმერთო, შემინდე, როცა გცოდებდი...
თამარი დროშად გამოვიყენეთ
და გავიბილწეთ უფალის რწმენა!..

ღმერთო, მომეცი მე ძალა ცოტა,
საკუთარ ცოდვებს რომ გავემიჯნო,
არ მოვიტყუო ფლიდი ხორცისთვის...
ძალა მომეცი, რომ კაცი ვიყო...

ზურგსუკან კიდეც თურმე გვლანძღავდნენ,
შურდათ და მიტომ გვაფურთხეს სულში,
არ შეგვარჩინეს ჩვენ მეგობრობა,
მწარე იარა დატოვეს გულში...

შენ დამიღონდი, ბრალი აიღე
და დამნაშავედ თავი ჩათვალე...
შენ უბიწო ხარ, ეს მე ვარ სუსტი,
ვერ მოგიარე და გაგაწვალე...

ნუ გეშინია, არ მიგატოვებ,
შენ განტევების არა ხარ ვაცი,
ჩვენ ესე ვივლით გადაჯაჭვულნი:
დიდი ოცნება — პატარა კაცი...

საკუთარ თავში მოვქექე ისევ,
ძველი ოცნება არ დაკარგულა.
ჩასაფრებული ყოფილა მხოლოდ,
დაღონებულა, არსად წასულა!!!

უკრავდა მუსიკა
და უცებ შეწყდა,
და მოლალატე
ჩამოწვა სევდა.

წაგვართვეს თითქოს

იმედი ხვალის,
ალერსი, სითბო
ლამაზი ქალის...

და მოღალატე
ყაყანებს სევდა,
«გაჩუმდეს მაინც»,
იფიქრა ბედმა...

ბედი და სევდა
განუყოფელი,
ყაყანი ტვინში
დაუცხრომელი...

ასე ამბობენ,
რომ მოვა დრო და...
დამიტირებენ,
იტყვიან, — მოკვდა...
მაგრამ მე მჯერა,
ყველა შევხვდებით,
გამოვცოცხლდებით
ერთი შეხებით...

ოცნება – ВЕЧЕРНИЙ ЗВОН!

ეს ჩემი სული მოუსვენარი
დალილ სხეულში დაბორიალობს,
ხან აფეთქდება ყუმბარასავით
და ხან სიკეთეს ის მშობიარობს...

არ იცის დაღლა, მე კი გავწამდი,
დავშრი, ვცვდები და მეღევა ძალა,
ადარ მეღირსა დაშოშმინება
და ცოდვებისთვის მიმაქვს მე ღალა...

აწმყო არ მოდის, წარსული გაჰქრა,
და მომავალი შეჭამა კვამლმა,
შეღება შავად ბზვინვარე ოქრო,
დამდალა სულის ვახშმა და ვალმა...

ერთად ვილოცებთ გადარჩენისთვის,
რომ მომიტევოს უფალმა ცოდვა,
დაიფლითება რკინის ჯაჭვები,
უცებ მორჩება ამაო ბოდვა!..

შემდეგ მოხუცი მაჩვენებს ლექსსაც,
მოვუსმენთ ჩუმი რეკვას ზარების
და სამშობლოდან მოსული ლოცვა
დალეწავს ბოქლომს ყველა კარების!..

დალეწავს ბოქლომს ჩემში ჩარაზულს,
შიშის, სიცრუის, სიხარბის მომტანს
და სული ჩემი გაინავარდებს,
უცებ შევიძენ იდუმალ ცოდნას!..

... მაგრამ ოცნება რა შორი არის
და რა მძიმეა ცოდვის ბუნება,
ასკდება სული ჩახერგილ კარებს,
რომ არ შემარგოს ტკბილი ცთუნება...

დადლილ სხეულში რა ძნელი არის
ატარო სული თუნდაც ცოდვილი,
და მით უმეტეს დიდი ოცნებით
იყოს გიორგის ლოცვით მოვლილი!

იქ, სადაც მომკლეს, გული მომიკლეს,
იქ ყველა ძმობას მეფიცებოდა,
იფიცებოდნენ კუბოს ფიცრამდე
და ანგელოსებს ეღიმებოდათ.

შემდეგ იფიქრეს, რომ მთლად გამიგეს
და ჩაიხედეს სულში რაც მქონდა,
იდიოტები, საცოდავები,
მათ რა იცოდნენ, ქარი სად ჰქროდა.

ან წავალ სადმე, დავიმალები,
ან ცოდვას უცებ ჩავიდენ მწარეს,
მაგრამ უფალი დამიცავს ბედკრულს
და ვერ ვიცრუებ მე ტყუილს მკვახეს.

სად იმალებით, ეშმაკუნებო,
რად შემიწუხეთ სული და გული,
თუ არ მომეშვით, მწარედ გატირებთ,
ჩემი არ იცით თქვენ გზები მტრული.

ვაჟკაცობისთვის ის კი არ კმარა,
რომ შეასრულოთ კანონი სრული,
კაცს დაემსგავსეთ, ფიქრი განწმინდეთ
და ნუ გექნებათ ტყუილი რთული...

ამის შემდეგ კი ტყვიაც ავიღო,
ღირსი რომ ვიყო ნამდვილი მტრობის,
უსინდისობის ცოდვა გავიყოთ
და გავაჩალოთ ბრძოლები ომის.

სოფელში ჭორი დაირხა თურმე,
კაცი დავარდა, ფეხი დაუცდა,
გახარებულნი წამოიშალნენ,
რადგან ოცნება მრავალს აუხდა.

თუმცა ბოლო ხანს გაჭირვებულებს
ბევრი არ ჰყავდათ გასამეტებლად,
მაგრამ ბოდმისგან გამწარებულებს

არ ენადვლებათ გასაძვევებლად.

თვითონ იჭრიან ტოტს, მაგრამ მაინც
ტიტანიკები სძულთ დასანახად,
არ შეარჩენენ პირად ნაღველსაც,
დროს არ მისცემენ მათ გასახარად.

რა სიყვარული, რი სიყვარული,
პატიოსნება ან ვაჟკაცობა,
დავიწყებიათ ბრძენი ვნებები,
შემორჩენიათ ამპარტავნობა.

მაპატიე უფალო, მაპატიე...
წყეულიმც იყოს ფლიდი მეგობარი,
წყეულიმც იყოს მატყუარა ცრუ სატრფო
და ყველა მოღალატე ამ ქვეყანაზე...
მაპატიე, უფალო, მაპატიე...
წყეულიმც იყოს ვითომ ვაჟკაცი ჭორიკანა,
ზურგსუკან ბრალის დამდები
და მატყუარა იაგოს ენით მოჭარტალე...

მაპატიე, უფალო, მაპატიე...
წყეულიმც იყოს წვრილმანი ქურდი,
კაცად რომ მოაქვს თავი
და სხვის გრძნობებზე და ხარჯზე ფარფაშობს...

მაპატიე უფალო, მაპატიე...
წყეულიმც იყოს უმადური ჩათლახი,
პატივს რომ სცემენ, ჩაიხუტებენ,
და მადლის მაგივრად რომ გაგამწარებს...

მაპატიე, უფალო, მაპატიე...
წყეულიმც იყოს ის ინტრიგანი გველი,
ძმობაში სიტუაციას რომ არევს
და ყველა სხვას გახდის დამნაშავედ...

მოხუცო, ჩემო ძვირფასო,
მომენატრე, მინდა შემხვდე,
დავიღალე საცოდავი,
მუდამ მპატრონობდი დღემდე.

რკინის ქალამნებს ჩავიცმევ ალბათ
და გადმოვლახავ ყველა ზღვას და მთას,
და ცოდვებისგან დამძიმებული
შენთან ვიპოვი მე სანატრელ ხსნას.

დასერილი მაქვს მთელი სხეული,
წავაგე ბრძოლა, დავრჩი ძლეული,

მალამოს მომცემ მოსაშუშებლად,
მტერს კვლავ შევხვდები გამაგრებული.

მოხუცო ბრძენო, ოღონდ მანიშნე
მისაღები ვარ, დარეკე ზარი,
შენთან ვიქნები, რომ ჩაგებუტო...
დაუძლურებულს გამიღე კარი.

აჩქარებული დღეები
მიჰქრიან, როგორც ხეები,
მატარებლიდან მოსჩანან
«ჩამორჩენილი» ხედები.

ჩვენ თავს ვიტყუებთ, არ გვინდა,
რომ გავიაზროთ ამბავი,
სიჩქარეს აზრი არა აქვს,
წუთისოფლის ვართ საკრავი...

ბრძენი მოხუცი, ჩუმი და მშვიდი
ისევ შემხვდა და დამაიმედა,
თუ უფლის ნებას დავუბრუნდები,
გაჰქრება ბოდვა და მწარე სევდა.

გზაც მიმასწავლა კელაპტრისაკენ,
არ დაიშურა კვლავ დარიგება,
მაგრამ ჩემნაირ ბრმას და დაქანცულს
ელირსება კი ჭემმარიტება?!

წავედი გზაზე სულ მარტოდ, იქნებ
სადმე ვიპოვნო მე ჰარმონია,
იქნებ ზღაპრული ქვეყნების გულში
უფრო მოვძებნო, რაც საპოვნია.

მარტო წავედი, რუქის გარეშეც,
მეგონა გზები განუყრელია,
ხოლო უცნობის ნატყვიარებით
ვერ შემეყრება მე აგონია.

ქარვასლა ერთი, სინათლე ბჟუტავს,
ნაცნობის ჰანგი მონატრებისა,
გახარებული ვეხვევი მოძმეს,
დარწმუნებული — ჩემიანია!

«შენზე ამბობენ, დაიკარგაო,
კარგი სახელიც გამოგყოლია»,

თბილად მიცინის, მეალერსება,
ძმობის თრიაქი დამალევია.

რომ გავიღვიძე შიშველმა სადღაც,
სხეულს ბორკილი შემოჭდობია,
თავზე მადგანან და იძახიან:
«ეს ვიღაც მგზავრი რა სულელია,

გამოგვადგება ვითომ რამეში?..
მისი ძონძეებიც დაფლეთილია,
სკრიპკას დაათრევს, ვის რაში უნდა,
მოხეტიალე მუსიკოსია”.

ესე დამტოვეს ჯაჭვით სხეულზე,
ბოლოს დამცინა ტურფა ფერიამ,
წამოდგებო, წაიხითხითა,
ან სხვა მგზავრები წაგაწყდებიან...

რა უცებ გასულა, დრო უცებ გადის,
ეს როგორ მოვხუცდი, აღარ ვარ ბავშვი,
ჩემთვის არ ამოდის მზე მაღლა ცაში
და აღარ დამაფრენს მუზა და ქარი.

სხვისია თბილისის ქუჩები
და სხვისთვის ილიმის ამაყი ვარდი,
წარსული ნუგეში, დალილი ბედი,
რა უცებ მატყვევებს სევდა და დარდი.

ეს რა დრო დამდგარა, მე რომ არ მესმის,
ეს როგორ დავკარგე მე რწმენა სხვების,
და ძმები მიწაში, ბოღმა და ცრემლი,
სულ აღარ მასვენებს სიზმარშიც, ცხადშიც.

სამანიშვილის დედინაცვალი
გათხოვებულა ხელახლა,
ქართველებს გაგვიჩნდა საქმე,
უნდა გავასალოთ ქვეყანა.

კაცებმა მოიყვანეთ სუკები,
ქალები გაჰყევით ფრედებს,
გამოვადგებით ქვეყანას,
მშვიდობის ავაფრენთ მტრედებს...

თუმცა როცა ვხვდებით, აღარ ვესალმებით,
მზე ისევ გვიყურებს ოცნების თვალებით,
და სადღაც მიმალულად, გულის საყდარში,

ისევ ვეაღერებოდა სიზმრის ზარებით...

თუმცა რეალობა ყოველთვის გვეწევა,
და ჩვენი «მეგობრებიც» გვჩუქნიან ეჭვებს,
როდესაც მოვკვდები და მიტირებ მარტოს,
შენც მაშინ დაინახავ მათ ბილწურ ეშვებს...

თუმცა როცა ვხვდებით, აღარ ვესალმებით,
მზე ისევ გვიყურებს ოცნების თვალებით,
და სადღაც მიმალულად, გულის საყდარში,
ისევ ვეაღერებოდა სიზმრის ზარებით...

წარჩინებული, გამოჩენილი საზოგადოება
შეიკრიბა ერთად,
ორიენტაცია აქვთ მათ დასავლური,
თუმცა ხანდახან პატრიოტიზმიც აწუხებთ
და იხსენებენ, რა კარგი იყო ღვინო კახური.

ეს ქალბატონი დიპლომატია,
უცხოელს გაჰყვავა ცოლად,
იღწვის ქვეყნისთვის დაუზოგავად,
ამზადებს ქალებს «ჯენტლმენტა» მონად.

ძაან აწუხებს სამშობლოს ბედი
და ძაან ცდილობს, რომ გაუმართლოს,

როდესაც გრძნობა დაიფერფლება
და რჩება მარტო წარსული მწარე,
როცა ოცნება დაგემალება
და აღარ გიხმობს სამშობლო მხარე,
როცა სხეული ტკივილებისგან
აგონიაში, ბნედაში გაგდებს
და მომავალი – ბოლო აწმყო,
შენ არ გეკუთვნის, შენ არ გახარებს, —
სულ ერთი ხდება, გზაჯვარედინზე
გზა სად წაგიყვანს ან სად გატარებს...

გამეცინება ხანდახან,
რად გინდათ სხვისი ვარსკვლავი,
როცა მაკოცებთ ხანდახან,
დანა დამალეთ საკვლავი...

ნიჭს, ბიჭო, ლოცვაც სჭირდება,
გაზრდა ტკივილით, ბავშვივით,
გაგეცინებათ, მიყვარხართ,
საწყალ ტუსადის ნარივით...

მე შეცდომილის დაბრუნება

ჩავალ მე სახლში კეთილ პატრონთან,
კარებს გამიღებს, მომეგებება,
ადგილის სითბო ბევრჯერ ნანატრი
მომიაღერებს, მომეფერება. და ზეციერი
სევდანარევი
ღიმილით მკერდში ჩამიკრავს ტანჯულს,
თვლაცრემლიანი და დაბნეული
უცებ შევიგრძნობ სიმშვიდეს ზღაპრულს.

აქვითინებულს ცრემლებს გამიშრობს,
ნაიარევი ნეტარი ხელით...
აგიზგიზებულ ალებს ჩამიქრობს,
გულში რომ ბორგავს ბოროტი ენით.

მე დავიჩოქებ, ერთად ვილოცებთ,
შემრცხვება ძლიერ ჩემი ღალატის,
ჭეშმარიტება დამიპატრონებს,
შემემინდება აწი არაფრის.

შემდეგ შემხედავს, კარებს მანიშნებს,
სხვა ოთახისკენ გასავალ ზღუდეს
და მეგობრების მონატრებულის
იქ აღმოვაჩენ ოცნების ბუდეს.

მოსვენებული თვალებს მივლულავ,
დამესიზმრება ცელქი იები,
თოვლს რომ აპობენ, სუსხს რომ ჩაგრავენ
გახარებული ნაზი კვირტებით.

ჩამეკრებიან სიცილ-კისკისით,
ჭორებს მეტყვიან და ახალ ამბებს,
აფრად ქცეული ყვავილნარებით
ერთად გავაპობთ უზომო ტალღებს.

როდის მოხდება, ნეტავი,
ცა რომ გააპობს ზღვას
და მოგონება ნეტარი
რომ აგითროლებს ხმას?!

აღბათ შევხვდებით ოდესღაც,
აღბათ შემოგხვევ მკლავს
და ცრემლებისგან შემკული
გულში ჩამირგავ თავს...

ტკივილი გარდაუვალი
ააგიზგიზებს ალს,
ფერფლსაც კი დაწვავს თავიდან,
აღარ დატოვებს კვალს...
გვიან იქნება, ამიტომ
ვერ მოვიტყუებ თავს,

მოვტრიალდები, მოვკურცხლავ,
ამაში ვნახავ ხსნას...

ხანდახან ფიქრებიც კი ჩურჩულებენ,
არ სურთ ხმამაღლა საუბარი,
სევდიანმა მეგობრებმა ჩემმა იციან,
რომ სინდისი სუფთა აქვთ და უტყუარი.
თუმცა ცოდვილები არიან ჩემნაირად
და არ გააჩნიათ წამალი უებარი,
მემსახურებიან ერთგულად და გმირულად,
არ დაუმაღავთ არც სითბო, არც სატკივარი...

სანთლები ჭუკჭუკებენ
და მეუბნებიან,
რომ სიყვარულები
სახლში მელოდებიან...

ეჰ, ლაჟვარდები, მატყუარები,
გვიტარებია, ამან დაგვჩაგრა,
მაგრამ სამშობლოს მონატრებული
უნდა მიმიღოთ დედის ამარა!..

ფუჭად გავფლანგე, რაც მიშოვნია,
არ მიძებნია, ვინ დააფასა,
ღმერთი მჩუქნიდა, ქარმა წაიღო,
ცოცხალი თუ ვარ, მტერმაც ჩაყლაპა!

ვინ რას წაიღებს საფლავში, ძმებო,
ყველა დავრჩებით შობის ამარა,
ისიც კი ფერფლად გადაიქცევა,
სული შეგვრჩება?! ზოგს კი, ზოგს არა.

... როდესაც ისვრიან ტყვიებს
და ჩვენ ცოდვილებს დაგვაწყობენ ყველას,
გაიხარებენ «მართლები»,
გაგვიხსენებენ ცოდვების სეტყვას...

შემოატარეთ ოქროს ლარნაკი,
დააწყვეთ მასზე განძეულობა,

ვერ გადაწონით თქვენ ჩემს სიყვარულს,
არა აქვს ფულის ფასეულობა!..

...გაიხსენებენ, რომ ჩვენც შევმცდარვართ,
ძმამ ძმას — ერთმანეთს რომ ვაწყენინეთ,
უკვე წასულებს ისევ დაგვხვრეტენ,
ამოანთხევენ, რაც ვასვრევინეთ...

შემოატარეთ ოქროს ლარნაკი,
დააწყვეთ მასზე განძეულობა,
ვერ გადაწონით ცოდვილ მეგობრებს,
არა აქვთ ფულის ფასეულობა!..

...გაგვიხსენებენ, ჩვენც რომ გვიჭირდა,
რომ დავიბენით და თურმე შევცდით,
საფლავსაც ჩვენსას შეურაცხყოფენ
და გადათხრიან ბოროტი ეშვით...

შემოატარეთ ოქროს ლარნაკი,
დააწყვეთ მასზე განძეულობა,
ვერ გადაწონით ჩვენს ცოდვილ ვნებებს,
არა აქვს ფულის ფასეულობა!..

...და ბოლოს ჩვენზე გამწარებულნი,
რომ ვერ მოგვიგეს კაცურად ბრძოლა,
ჩვენს შთამომავლებს თავს დაატყდება
ბილწი ენების ფლიდური კონა...

შემოატარეთ ოქროს ლარნაკი,
დააწყვეთ მასზე განძეულობა,
ვერ გადაწონით ცოდვილთა ოხვრებს,
არა აქვს ფულის ფასეულობა!...

... პატრიოტობას დაგვიწუნებენ,
ქვეყანა თურმე ჩვენ არ გვიყვარდა,
ცრულ მონათლავენ ჩვენს ყველა სიზმარს
და წაბილწავენ მას, რაც გვიყვარდა...

შემოატარეთ ოქროს ლარნაკი,
დააწყვეთ მასზე განძეულობა,
ვერ გადაწონით ფაქიზ ოცნებებს,
არა აქვს ფულის ფასეულობა!..

... თან ვლოცულობდით თურმე ცოდვილნი
და თურმე მაინც ბოღმა გვახრჩობდა,
დაგვიწუნებენ ქრისტიანობას
და თურმე ღვინოც მალე გვათრობდა...

შემოატარეთ ოქროს ლარნაკი,
დააწყვეთ მასზე განძეულობა,
ვერ გადაწონით ჭეშმარიტებას,
არა აქვს ბილწი ფასეულობა!!!!!!

* * *

როცა ტკივილი გამოიზამთრებს,
დარჩება მხოლოდ უთქმელი დარდი
და მარტოხელა ემიგრანტების
დამჭკნარი სევდით ყვავილი, ვარდი...

სად არ ვეძებე ჭეშმარიტება
და ვის არ ვკითხე გზა მე სავლელი,
არავინ იცის, რა გვეღირსება,
ან დამიმალეს გულის სათქმელი...

და დაქანცული ლოდინისაგან
თვალებს დავხუჭავ, შემიპყრობს ძილი,
მოგონებების ხეზე ავძვრები,
რომ კვლავ ვიგემო მე ტკბილი ხილი...

ვინ აღარ არის ... ან ვის რა უჭირს,
ეს სულ ერთია ამ წუთში ჩემთვის,
სუყველას ერთად ჩავხუტები
და გულს გამითბობს კურთხევა ღმერთის...

და შემდეგ ისევ ოთხი კედელი,
უძილო დამის გულცივი მზერა,
ამ ქალაქში ხომ ყველა უცხოა,
არავის უყვარს ჩემი სიმღერა...

... როცა ტკივილი გამოიზამთრებს...
... სად არ ვეძებე ჭეშმარიტება...
... და შემდეგ ისევ ოთხი კედელი...
... უცხო ქალაქში, უცხო გინება...

* * *

ზარებს რეკავენ ეკლესიები,
სადღაც შორიდან, ჩემი მიწიდან,
სულ მიძახიან, არ მასვენებენ,
რას დაეძებო უცხო სიბრძნიდან...

წვრიალა ცელქებს უნდათ, რომ შემხვდნენ
და მოვეფერო მე ძველებურად,
ამბებს მეტყვიან, რაც გამოვტოვე,
ლოცვას მეტყვიან კვლავ ჩვენებურად...

იმასაც მერე გამახსენებენ,
რომ სხვაც უსმენდა ამ ზარებს ოდეს,
წმინდა გიორგი ბერი ათონზე
ცრემლით რომ წერდა სევდიან ოდებს...

«... Вечерный звон, вечерный звон,
Кого ты ждешь в краю Родном...»

არწივი თუ სირაქლემა...

დაბნეული ხარ, ძმაო, შენ, დაბნეული,
და ვერ გაგიგია ვინ რას გემართლება,
ამბობენ, თუ დაიკიდე, მოგეშვება,
ნუ ბოღმავ ყველას, ეყოფა განსხვავება.

მოგეშვებიან მერე, თუ გაითქვიფე,
სუყველა დამშვიდდება და დაწყნარდება
და უცებ გაუქრებათ სანერვიულო,
თუკი აღარ გაქვს ფრენის გახარება.
ვიცი, რა მნელია ოცნების დათმობა
და სულის გექნება მტკივნეული გვემა,
ერთი შეხედე, ორივე ფრინველია —
ბრძენი არწივი თუ შტერი სირაქლემა...

ცისფერი მთები, მოგონებები,
წვრილა ხმები სამრეკლოს ზარის,
და რუსთაველი გაღიმებული
და გუმბათები ქაშვეთის ტაძრის...

მოკლე კაბებით სეზონის გახსნა,
როგორ გაზრდილა — გამოთქმა აზრის,
«მოვწონვარ ყველას», — ჩურჩუტის ფიქრი,
«ხომ ვერ გამაცნობ მეზობელს კარის?..»

და მე ჩამოვალ, გავიზიარებ,
რაც კი გეტკინათ ან გაგიხარდათ...
სხვას არ ვეკუთვნი, თქვენი ვარ ისევ,
თუმცა დამცინა ბედმა საძაგლად...

და თუ მანამდე სხეული ჩემი
უსულოდ დარჩა დაობლებული,
ჩამომასვენეთ და დამიტირეთ,
აღარ ვიქნები დაღონებული...

გაყუჩებული გრძნობები
ჭრილობების და სითბოსი,
სული მილოდავს ზარმაცად,
როგორც დამშრალი ნილოსი,
ოდესღაც აზვირთებული,
მაგრამ სიცოცხლის მომტანი,
ჩარაზულია კაშხლებით,
თუ იხსნებიან, ცოტანი.
უდაბნო მალე ჩახუთავს
საუკუნოვან მშრალ დელტას,

«გადავგვარდები», «ჩავქრები», —
ვერავინ იგებს მის ხვეწნას.

ისვრიან, ისევ ისვრიან,
შხამს აყროლებულ პირიდან
ბრიყვები,... ჩვენთან ლაღობენ,
მკვდრებსაც კი თხრიან მიწიდან. მტრადაც არ ჰღირან, ისეთი
ჰაბიტუსი აქვთ დამპალი...
შეგრცხვება, მტრად რომ მიიღო
სხვის მონად მუდამ ნამყოფი.
აღწევენ «მაღალ მწვერვალებს»
დამპალი არაკაცები,
საპირფარეშოდ აქციეს,
სადაც მიხობდნენ ბანძები.

ჰაიდ პარკის შიშველი ხეები,
გაშავებული მყარი ტოტები,
იდუმალებით დაღონებულნი
მიჩურჩულებენ: «შენც აქ მოკვდები».
ჩემი ცოდვების ტრიალებს ნუსხა,
არ გამომივა თავის დამგრენა,
თქვენ ჩარგული ხართ თქვენს ქვეყანაში,
ჩემს სულს კი უნდა
სამშობლოსკენ ბოლო გაფრენა.

მოხუცი არ ჩერდება, საუბრობს,
ჭკუაზე შეშლილია საწყალი,
ნუთუ მეც ასე მომერევა
მარტოობა უგულო და დამპალი.
პირდაპირ მაგიდაზე აღმოვჩნდი,
ვერ ვემალები მის მზერას,
ლამაზი, მაგრამ დამჭნარი სახე
საგონებელში ჩააგდებს ყველას.

მე, ნოსტალგიით დატყვევებული,
მძიმედ ვისუნთქავ ლონდონის ჰავას,
ქარი მოსული საქართველოდან,
მიმღერის თბილად მე იავნანას.
მოგონებები წარსულის, ... აწმყო...
ყველაფერს იტევს სული, გონება,
ბავშვობააო, — მეუბნებიან,
მაინც არ ცვდება ძველი ოცნება.

გამთბარი ცრემლით
ცოდვილს მიმიღებს,
კარებს გამიღებს, გადამეხვევა,
მოვინანიებ უამრავ ცოდვებს,
არ გამომრჩება ერთი შემთხვევა...
ლოცვები მლაშე ცრემლებს დამიტკბობს,
დამიბრუნდება მე სიხარული,
უფლის მაღლი და მისი წყალობა,
დამიბრუნდება მე სიყვარული...

თქვენზე ვლოცულობ და მენატრებით,
ლონდონში წვიმს და არ დგება დარი,
როცა ჩამოვალ, ერთი თხოვნა მაქვს,
სახლის გამიღოთ მე ცოდვილს კარი.
ჩემს სამშობლოში გაზაფხულია,
აქ ისევ ცივი თარეშობს ქარი
და ჩემს დაკარგულ უაზრო ყოფას
არ უჩანს კიდე, არ უჩანს ზღვარი.

ვის სად წაიყვან, უფალო ღმერთო,
ან სად დარეკავს ამ სოფლის ზარი?!
ერთი თხოვნა მაქვს, ისევ მანახო
მონატრებული ჩემი საყდარი.
ჩემი ოცნება მიბჯენილი მაქვს,
როგორც მძვინვარე მე თოფის ტარი...
სანთლებს დავანთებ, ისევ ვილოცებ,
რწმენას და იმედს მიტოვებს ჯვარი.
და თუ შემომრჩა ღვთიური მაღლი,
ეს მშობლიური მიწა იქნება,
ჩემი სხეულის დამცველი ფარი...
თუმცა მაწამებს და არ მეშვება
სულში გაჩრილი ნაღველის სარი...
ჩამორჩენილი პირუტყვის მსგავსად —
დავბორიალებ ეული, მარტო,
სადაც ღამდება, იქ მითენდება,
კვალი დავკარგე, ვემებ სად არი...

დაღონებული მე ჭიქას ავწევ
და მლაშე ცრემლი თვალებს გამიპობს.
ცხოვრებაც ასე მტკივნეულია,
წარსულს და აწმყოს უცებ გაგიყოფს.
ჩემი მშობილი მძიმე ბახუსი
მომეკიდება, დარდი წამიღებს...
და ჰაიდ-პარკის მთვრალი იები —

სად მიდიხარო - მეკითხებიან...
პასუხი ვიცი, გზა ვერ ვიპოვე,
გზაჯვარედინზე, სადაც მხედებიან.

ჰერი, ბიჭებო, ჰერიო,
ჩვენ დავანგრიეთ ერიო,
ჩვენი სიგიჟის გულისთვის
დაიწვა ბაიოს ველიო...
ჭკუის მაგივრად ტყვიებით
ჩვენ გავაციინეთ მტერიო,
რწმენის მაგივრად «გაგებით»
დავეცით მთელი ერიო...
რად გვინდა ნაღდი კაცობა,
თუ წამალია ბევრიო,
ბაზალეთს აკვანის აღების
აღარ მიგვიწვდის ხელიო...
შავი ჭირია მოსული,
«ბაიანს» უყვარს ხვრელიო,
ჩასვრილი ჩვენი კაცობის
მოდის ახალი წელიო...
ჩვენი ქალები გაბოზდენ,
გახრწნა აქვთ მათაც ნელიო,
უცხოელ ბიჭებს ვაბარებთ,
დაგვიდგა დღენი ზნელიო...
რად უნდა ამას წუწუნი,
უნდა ანძრიო ხელიო,
ნგრევას მოვეშვათ სულელურს,
მით ავაშენოთ ერიო.

რომანი ჩვენი ვერ მორჩა ფერფლით,
გრძნობები ჩვენი იქცნენ ლეგენდად,
როდის იქნება, რომ ტკივილები
ჩვენ გადაგვექცეს მუდმივ შეხვედრად?
ასე ამბობენ ბრძენი მამები,
რომ სიყვარული მუდმივი არის,
არ უნდა იქცეს ჭუჭყად ეს გრძნობა
და გასახვეტად ლონდონის ქარის.

«როგორ დავიღალე» —
რამდენჯერ უნდა ვთქვა,
მიშველე, უფალო,
ისმინე სულის თქმა!..
ცოდვილი ოცნებით
ცოდვილი დავდივარ
საწყალი, უბრალო,
ცოდვილი კაცი ვარ...
ამდენი ცოდვები,
ტკივილი ვატარე,

არც ვიცი, რა გთხოვო,
მეც ცოტა მახარე...
მიმიღებ, მამაო,
ვიცი არ გამრიყავ,
არ მეტყვი მე, ცოდვილს,
აქამდე სად იყავ?!
მიშველე, ღმერთო,
ლაჩარი... გმირი... ვარ...
ხომ არ მიმატოვებ,
მეც შენი შვილი ვარ

11.02.04
ლონდონი

სიყვარული და ღალატი

სიყვარული და ღალატი,
ვაჰ, რომ ერთად დადიან, —
რა ვუყოთ, რომ
ძალიან ხშირად
მეგობრებიც არიან.
ზოგი ცოდვა ისეთია,
აღსარებაც არ ყოფნის,
ბერ-მონაზონი თუ გახდი,
ალბათ ეს თუ გიშველის,
გამწარდები, თუ გატეხე
სხვისი გული, უბრალოდ
არ გეგონოს, რომ ტყუილი
არის ცოდვა უკვალო...

* * *

უფალო დიდებულო, მიშველე,
დამეხმარე მე ცოდვილს,
მაპატიე ჩემი უწმინდური,
დაღლილი, სასოწარკვეთილი,
დაღლილი აზრები...
აღარ შემძლია,
ძალიან სუსტი ვარ, უღირსი...
შემხვდი, ჩემს ზურგს უკან იდექი
და შემოტრიალების შემეშინდა...
შენი სუნთქვა მატკობდა
და თან მაშინებდა,
და ეხლაც ესეა...
რამდენი საჩუქარი მაჩუქე,
მე კი სიცოცხლე აღარ მინდა...
ვიცი ვისჯები ჩემი ცოდვებისთვის,
მაგრამ... ძალა აღარ არის...
როგორ გავფლანგე შენს მიერ
მონიჭებული მადლი?!

შენთვის საყურე ვიყიდე,
რომ ვერ გადმოგცემ, ვიცი,
ყოველ წელიწადს სხვას ვჩუქნი,
რომ შევასრულო ფიცი...

და დავატარებ მე გულში
შენს მონატრების სევდას,
ლონდონის წვიმით გიგზავნი
მე ჩემი სულის ხვევნას...

როცა შევხვდებით, ჩვენ თვალებს
კვლავ ავარიდებთ ქურდულად,
მაგრამ ვერ მალავ და ვიცი,
რომ სულში გყავარ მე მდგმურად

ეჰე, რა ამაოა ყველაფერი,
ჩვენ კი რაღაც გვაწუხებს, გვტკივა...
ლონდონში წვიმს და დალპა ქალაქი,
ჩემს გულს და სხეულს სასტიკად სცივა...

სიყვარულია – რაც ღირს ამ ქვეყნად,
ეს სთქვა უფალმა და ჯვარზეც აცვეს...
რატომ მეგონა მე შემარჩენდნენ?!
გული გასივდა და ლამის გაცვდეს...

ჩემი ჭაპანი როგორ ვერ ვწიე
და შემაშინა წუთისოფელმა...
უფალო დიდო, ხომ მაპატიებ,
რომ დამიმონეს ბილწმა მონებმა?!
ტალახში სვარეს ჩემი ოცნება
და მეც შემბილწეს ცოდვილი ვნებით,
შენ რაც გვაჩუქე, აღარ მოხდება,
დაგვიყოლიეს ბოროტი ნებით...

ეჰე, რა ამაოა ყველაფერი,
ჩვენ კი რაღაც გვაწუხებს, გვტკივა...
ლონდონში წვიმს და დალპა ქალაქი,
ჩემს გულს და სხეულს სასტიკად სცივა...

მოდით, შეხედეთ ციციქნა ფერიას,
ეს ვარდი ციციქნა და ნათელია,
მზემ დააცხუნა და დაგვცხა ყველას
ისე, რომ ოცნებაც კი სანატრელია,
ვიღაცა მეძახის, ... მომნატრებია,
ბალახა ვარსკვლავი ჩახუტებია,
ოცნებაში დედიკო მეძახის მუდამ,

ჩემი ბავშვობა მომლანდებია.

ცისარტყელა ლონდონის
გაგატანეთ ბარგში,
ჩაუტანეთ სამშობლოს,
მომიკალით დარდი.
მინდა კიდევ გაჩუქოთ
მე ეული ვარდი.

მინდა გულზე დაგაკრათ
სიყვარული ნაღდი.
ჩემი ცრემლიც წაიღეთ
ნაწამები, კარგი,
ჩვენი მიწა დანამეთ,
ჩემი გაჩდეს ლანდი.

ჯვარზე მაცვეს მე ცოდვილი,
უძლური და ქარაფშუტა,
დამცინეს და მომატყუეს,
ქრისტიანი ვიყავ თუმცა,

გაყიდული პასპორტისთვის,
ბედნიერი «სათნო» სატრფო,
როცა ეშმაკს დაუწვევბი,
გამიხსენებ ალბათ, კარგო...

მათხოვარი, ნამირალა,
ვითომ ძველი მეგობრები,
შენს ქორწილზე დათვრებიან,
გათხრილი აქვთ სამარები.

მერე ვერცხლსაც გადაუხდი,
აუსრულებ ცისფერ ნატვრას
და გააცნობ ბრიტანელ წრეს,
ასწავლიან ალბათ დაკვრას?!

მე კი ალბათ თავს მოვიკლავ,
წავიწყმიდავ ამ ნატანჯ სულს,
დავიდალე, აღარა მსურს,
ვეპოტინო ცხოვრებას მტრულს.

შენ კი მოხვალ და ილოცებ,
დაიგლიჯავ მუხლებს ფლიდად,
წახვალ, მერე მიუწვევბი
პასპორტიან ეშმაკს მშვიდად.

გამართოვებულნი ორნი ბრბოში —
მე და მამაჩემი მოვდიოდით,
შეხედე, მითხრა, ეს რას ვაკეთებთ,
მარტო მე და შენ მივდივართ ამ გზით.

მიდი, შენც შვილო, ტალღას გაჰყევი,
მე მარტო წავალ, ჩემია ხვედრი,
მეც დაგეწევი, არ შეგეშინდეს, —
მატყუებს, ვითომ მე ვიყო შტერი.

თბილი ღიმილით მეც ვიტყუები,
ტალღას რომ გავყვე, დავიკარგები,
თან იცი, მტკივა მთელი სხეული,
და არ გამეხსნეს ნაიარები...

ვალენტინეს დღეს
გელოდები შენ,
მოტყუებულ სიყვარულს
თან დავატრევ ბრძენს.

იმან იცის მხოლოდ,
რა ტყუილი თქვი,
თავი როგორ გაირყვენი
თახსირების ხმით.

დაგავიწყდი, დაივიწყე,
ესე გაწყობს ალბათ,
მაგრამ თავს სად გაექცევი,
გამოგყვება ლანდად.

ყველას ჩემი ოცნებები
ფანტაზია ჰგონია,
ვაჟკაცობა როგორ დავთმო
გამართლების ფასად.

მეგობარიც მომიტყუე,
შეაბი და დააბი,
და რასაც ვერ იკადრებდა,
მოუვიდა ღალატი...

ისევ მარტო, დაგდებული,
თავს ამაყად ავწევ!
ღმერთო, ძალა მელევა და
იქნებ მალე მოვკვდე...

ეპიტაფია

თქვენ იტყუებით, ბრწყინვალე მარმარილო!!
ფაქტები აურიეთ და ცრუობთ,
ვიცი და დარწმუნებული ვარ,
დიდი სიყვარულები ჩემში ომობენ,
თქვენ კი სულ ცრუობთ,
რომ მე ვიყავი ცივი...

ბედის ირონია

ბედის ირონია, ბედის ირონია,
ჩემი ხვედრია და ჩემი მეგზურია,
თუ არ გაგიმართლა, წინამძღოლია
ბედის ირონია, ბედის ირონია.

სიყვარულს, ოცნებას, რაც კი კაცურია,
ყველაფერს დაანგრავს ბედის ირონია,
წაგართმევს სანუკვარს, წაიღებს, გაგიქრობს,
ბედის ირონია, ბედის ირონია.

ვუფრთხილდეთ, ეს რომ ვთქვა, მაინც ტყუილია,
ვერსად გაექცევი, თუ გიწერია,
მეგობარს წაგართმევს, უფროს კაცს გაჯავრებს
ბედის ირონია, ბედის ირონია.

უსიტყვოდ გაგთელავს ბედის ირონია,
მარწუხში მოგაქცევს ბედის ირონია,
სარეცელს მიჯაჭვულს ღიმილით შეგხედავს
ბედის ირონია, ბედის ირონია.

ნიკორწმინდის ნისლში გაფანტულა ფიქრი,
ზარებს მოაქვთ ბუმბერაზი ისტორიის ჩრდილი,
მესმის ხმა და მინდა მისვლა, ვეძებ ვიწრო ბილიკს,
მინდა ჩემიც გავურიო წინაპართა სისხლში.

თვალეებს ვხუჭავ, მაინც არ სჩანს არაფერი ირგვლივ,
სმენად ვიქეც, ზარიც შეწყდა, აღარ მესმის ისიც ...
მაშინ სისხლის ჩქეფვას გავყევ, წინ მივიწევ ოხვრით,
ხან უფსკრულში ჩავვარდები, ხან მეღვრება სისხლიც.

შმაგ მდინარეთა გადაკვეთაზე
ამაღლებულა დაღლილი ჯვარი,
ვერცხლისფერ ნისლში ჩაფლულ ვედრებას
ეაღერსება ნოტიო თვალი ...

ხვალ რა მოელის, თუ გაძლებს ნეტავ ...

კვლავ არ დაინდობს წვიმა და ქარი.
თუ შემორჩება ამ წუთისოფელს
ქართული სულის ეს ოხვრის ზარი.

შველას მოითხოვს, თითქოს იმახის,
ნუთუ, არა გაქვთ არაფრის თავი?!..
შიშმა დაგძლიათ, მონად გაქციათ,
სენი გაგიჩნდათ ყველაზე ავი!

ურდო – ურდოზე რომ მოდიოდა,
სულ ერთი მუჭა მიცავდა ვაჟი,
მაგრამ ვიდეჟი მე თავმომწონედ,
როგორც უტეხი, მაგარი კაჟი.

რა მოგივიდათ, სად დაიკარგა
მამა-პაპათა უტეხი ხმალი,
არ შეიძლება მათ ძვლებზე დგომა,
თუ არ იხადე უზღავავი ვალი.
რწმენა, სინდისი თუ შეგრჩათ რამე,
ჩემი თხოვნაა განწმინდეთ სული,
ლოცვა-კურთხევით, ჭეშმარიტებით
გაისუფთავეთ მონური გული.

მაშინ ვიდგები კვლავ თავმომწონედ,
ამაღლებული ამაყი ჯვარი,
ჩემი ლოცვით და ჩემი მუდარით
კვლავ გადმოგხედავთ უფალის თვალი.

...მთავრდება...

*(ემღვნება ჩემს ყველა
გარდაცვლილ მეგობარს)*

ისევ ამბობენ, რომ ყველა გზები
მთავრდება მხოლოდ სასაფლაოთი,
ბიჭებო, დღესაც ვერ დავიჯერებ,
რომ აღარასდროს აღარ იქნებით.
გაზაფხულია, თვალს ახელს მიწა
და იმოსება მწვანე ფერებით.
ისევ და ისევ გაკითხავთ ცრემლით
და მომაქვს ისევ იასამნები.
მინდა ცოტახნით რომ გაიღვიძოთ,
დავლოცოთ ერთად ძალა ბუნების,
მინდა თბილისში გავისეირნოთ
და გავიხსენოთ ბავშვობის წლები.
ისევ დამდგარა ჩვენი ალიკა,
ჩაფიქრებული განმარტოებით,
ისევ უყურებს თბილისს ღულუნა
და უკიაფებს თვალებში ცრემლი...
ისევ ამბობენ, რომ ყველა გზები
მთავრდება თურმე სასაფლაოთი,
ბიჭებო, მაინც ვერ დავივიწყე
გატარებული თქვენთან დღეები.

რომ დავიღალო

ამ სიყვარულის უძირო ღამეს
მინდა მოგხვიო ორივე ხელი,
მოგეალერსო, გეფერო ისევ
და მინდა გთხოვო, რომ გახდე ჩემი.
მინდა მჯეროდეს შენი სიტყვების,
ყველა ვედრების და ყველა ლოცვის,
შენი ტუჩების, ნაზი თვალების,
ყველა კოცნის და ყველა შეხების.
თვალებს დავხუჭავ, ისევ ერთად ვართ
და მთვარის გვერდით ვარსკვლავად ჩნდები,
მზის ამოსვლისას სხივად იქცევი
და დედამიწას ეალერსები.
მაგრამ სადა ხარ, ვერსად გიპოვე,
ვერ გავიარე შენამდე გზები,
ოცნებაში ხარ, მხოლოდ ფიქრებში,
ვეძებ, ვერ ვპოვე ალერსი შენი.
ხომ შეიძლება, რომ დავიღალო
და ჩავიქნო ორივე ხელი,
ხომ შეიძლება, აზრი დავკარგო,
ვეღარ გავიგო მახილი შენი.
ამ სიყვარულის უძირო ღამეს
ფანტაზიაში გეალერსები.
თვალებს გავახელ, გული მიკვდება,
გადაკარგულხარ მუდარის მთებში.

ნიავი ტოტებს მოეფერება
და ჩემს საფლავზე აქვითინდები
და გაიხსენებ ყოველ ჩემს სიტყვას,
მაგრამ მე მაშინ აღარ ვიქნები.

და მიწიერი სიცოცხლის ვნება
დაკარგავს ჩემთვის ყოველ საფასურს,
შენ კი იტირებ სულ მარტოდმარტო
მაშინ, როდესაც აღარ ვიქნები.

და ჩემს საფლავზე ია იხარებს
და საყვარელი ჩემთვის ვარდები,
მათ შენ მოუვლი თავდავიწყებით,
მაგრამ მე მაშინ აღარ ვიქნები.

ჩემი სურათი თვალწინ გედგება,
ეალერსები, მოეფერები,
და თუ ესეთი შემხვდა როდესმე,
სიცოცხლეშიაც კარგად ვიქნებით.

როცა სარეცელს მისვენებული

სხეული ჩემი უღონო მქონდა,
როცა ვფიქრობდი, რომ მივატოვე
ჩემი სამშობლო და ჩემი ოდა.

როცა ლოცვები მეკერა პირზე,
მახსენდებოდა მე ყველა ცოდვა,
მაშინ ვიგრძენი ყველაზე ძლიერ
აცახცახებულ ტუჩებით კოცნა...

როცა მივლიდი დაღონებული
და შენს თვალებში ცრემლები თრთოდა,
კვლავ გავიფიქრე, დედაზე ტკბილად
არავინ იცის ფერება-ლოცვა.

დროებითი შეხვედრები

ეს შემოდგომაც სადღაც გაქრება
და გაფრინდება გულის ნამღერი,
ჩვენი დღეები დაგვაფიქვდება
და აღარასდროს გაგახსენდება.
შენ გათხოვდები, ბავშვიც გაჩნდება
და ის გახდება ხატი, იმედი,
დაგავიწყდება, რომ არ გვიშლიდა
ჩვენ შემოდგომის ცივი წვიმები.
ჩემზე რა გითხრა, მიყვარს ეს ხანა,
კვლავ შემოდგომას ჩავუსაფრდები,
კვლავ გავუყვები ნაწვიმარ ქუჩებს
და შიშველ ხეებს ვეალერსები.
ისევ შემხვდება ვიღაცა გოგო
და ჩვენ ერთმანეთს მოვეფერებით,
მაგრამ არ ვიცი, რატომ ან რისთვის
ისევ და ისევ გამახსენდება.

ღვთისმშობელი

მე სამი სახე ვიცი დედასი
და მინახია მხოლოდ ისინი,
სამი წმინდანი, სამი გამზრდელი,
ვაერთიანებ მათ ღვთისმშობელში.
პირველი სახე ჩემს ერს დასტირის,
მთაწმინდაზეა ილიას გვერდით,
არსად არ წავა, უდგას დარაჯად
და ხატად იქცა ყველა ქართველის.
მეორე თბილისს შეჰყურებს მუდამ
და დგას ამაყად ნამუსი ჩვენი,
მტერს ხვდება იგი ხმალოდერებით,
ხოლო მოყვარეს ქართული ღვინით.
მესამე სახე დედაჩემია,
მატარებელი ჩუმი ტკივილის,
ქალი ამაყი, ლამაზი, თბილი,
ჩემი გამზრდელი, აკვნის დამრწევი.
მე სამი სახე ვიცი დედასი

და მინახია მხოლოდ ისინი,
სამი წმინდანი, სამი გამზრდელი,
ვაერთიანებ მათ ღვთისმშობელში.

და მე მარტო ვარ, ისევ მარტო ვარ,
ამ ქვეყანისგან დავიწყებული,
მარტო დავდივარ, მარტო ვოცნებობ,
ჩემი ფიქრები სხვას არ ეკუთვნის.
როდის იქნება ის დღე ნათელი,
რომ ქვეყანაზე ვინმემ გამიგოს,
მოვიხსნა ტვირთი მძიმეზე მძიმე
და ერთხელ გულით მეც გამეცინოს.
ამას რომ ვამბობ, არვის ეგონოს,
თითქოს ჩემს თავზე ვფიქრობდე მარტოდ,
ან მე მინდოდეს ვიცხოვრო კარგად,
ან ვოცნებობდე, რომ ღმერთი ვიყო.
ყველას ჰგონია, რომ ჩემი აზრი
არის ოცნება გადარეულის,
ბევრსაც ჰგონია, თითქოს მე მინდა
«ავმაღლდე» თქვენზე ჩემი ოცნებით.
ამას ამბობენ: რას ორგინალობს,
ან ვისზე წმინდა არის მყოფელი,
ფუქსავატია, არ იცის რა ჰქნას
და ამის გამო ოცნებებს «მეზნის»...
მე სულ მარტო ვარ, ისევ მარტო ვარ,
ამ ქვეყანისგან დავიწყებული,
მარტო დავდივარ, მარტო ვოცნებობ,
ჩემი ფიქრები სხვას არ ეკუთვნის.

გულში მინთია ცეცხლი,
ცეცხლი ყველაფრის მიმართ,
ყველაფრის დაწვა მინდა,
სიცოცხლე აღარ მინდა.
გულში მინთია ბოღმა,
ბოღმა ამ ქვეყნის მიმართ,
ყველაფრის დანგრევა მინდა,
ცხოვრების შეცვლა მინდა.
მაგრამ მინთია გულში
მე სიყვარული ღვთისგან,
ყველა ჩაკვოცნო მინდა,
ყველა ვადიდო მინდა.

გუგულივით შემომყურებ
და ჩემი ხარ, ვიცი.
რომ არასდროს მიმატოვებ,
ესეც ვიცი, ვიცი.

თითქოს მეტი რაღა მინდა,

ანდა რისთვის ვიბრძვი,
მაგრამ მაინც დავშორდებით,
ესეც იცი, იცი.

ლამაზი ხარ და გიყვარვარ,
ჩემი გულიც იცი,
მაგრამ რატომ არ მომწონხარ,
ვერ აგიხსნი, ვიცი.

მოიხედეთ, შემომხედეთ,
ნახეთ, გული როგორ მტკივა,
მოიხედეთ, შემომხედეთ,
ჩემი სული სულ დაიწვა...
ჩემს გულისთქმას არვინ ეძებს,
არც არავის არ ვუნდივარ.
მოიხედეთ, შემომხედეთ,
ნახეთ, გული როგორ მტკივა...

სარკე

გუშინ შუადღეს ვიყიდე სარკე,
ჩემი სახე და ჩემი თვალები,
რომ ჩავიხედე, ველარ ვიცანი.
დამწუხრებული მე მიყურებდა
ჩემი წარსული და მომავალი,
მინდოდა კიდეც გამხარებოდა,
ამ ქვეყანაზე რომ ვარ მყოფადი.
სადღაც გამქრალა პატარა გია,
გახარებული ნაყინის ყიდვით,
სოფელი ჩხარის წყალი ანკარა,
მე რომ მომქონდა პატარა დოქით.
სადღაც გამქრალა ის გაცინება,
გულუბრყვილო და უმანკო, ლაღი,
სადღაც გამქრალა, ვიღაცა მპარავს,
რაც იყო ჩემში ძვირფასი თვალი...
მაგრამ მე ვიცი, რომ თავს ვიმშვიდებ,
გადაბრალებით, სხვისი გაკიცხვით.
პატარა გია მიტომ გამქრალა,
რომ აღარ არის ბავშვობის წლები.

შენი თვალები ისეთი ლამაზია,
რომ მინდა მოგეფერო... დედა,
შენი ხელები ისეთი ლამაზია,
რომ მინდა დაგიკოცნო... დედა.
მე ვერ ვიცოცხლებ, თუ შენ მოხუცდი,
ან ავად გახდი, ან თუ წახვედი,
ჩემი ცხოვრების კელაპტარი ხარ,
უწმინდესი სილამაზის ხარ... დედა.
როგორ ცხოვრობენ შვილები მარტო,
უმშობლოდ, უძმოდ... უდედოდ?!

რისთვის იბრძვიან, ვისთვის იღწვიან,
თუ არ ჰყავთ ცოცხალი დედა...
მე ვერ მეყვარება შვილები ისე
და ვერ მოვუთმენ მათ იმდენს,
ვერ ჩავიხუტებ გულში ისე,
როგორც შენ იცი, დედა...
დედა, იცოდე:
თუ დააპირე ჩემი სამუდამოდ დატოვება,
თან გამიყოლე, ნუ მკრავ ხელს,
საიქიოში შენს ფეხთ მამყოფე,
უჩემოდ ნუ წახვალ, დედა!

* * *

ემმაკი ცეკვავს საფლაგზე,
გახარებული ღრიალებს,
კიდევ ერთია დღეს მისი,
მის ხორცს ის ატკენს, აწამებს.
წადი, ემმაკო, შემეშვი,
აღარ ჩავიდენ მე ცოდვებს,
ნულარ მაწამებ, ამას გთხოვ,
შემეშვი, ნულარ მაწამებ!
ემმაკი ცეკვავს საფლაგზე,
გახარებული ღრიალებს,
კიდევ ერთია დღეს მისი,
მის ხორცს ატკენს და აწამებს.
ოჰ, ღმერთო ჩემო, შემინდე,
ჩემს ხორცს ნუ მისცემ სატანას,
გთხოვ, სულიც დაისაკუთრე,
გამომიხსენი, მახარე!
ემმაკი ცეკვავს საფლაგზე
და უხარია იმ სულმაღლს,
მკვდარს სული ადრე წაართვა,
ეხლა ხორცსაც ხომ წაიღებს.
შემინდე, ღმერთო, შემინდე,
ნულარ მაწამებს, უთხარი,
მეც ცოდვებს აღარ ჩავიდენ,
დაგიჯერებ და გადიდებ.
ემმაკი ცეკვავს საფლაგზე,
უბრწყინავს მღვრიე თვალები,
დღეს ის იმარჯვებს, მისია,
და არ დაინდობს არაფრით.
ხალხო, შემინდეთ, დამლოცეთ,
ღმერთს შესაწირი მიეცით,
თხოვეთ, შეჰვედრეთ, რომ მომხსნას
ეს ჯოჯოხეთის კლანჭები.
ემმაკი ცეკვავს საფლაგზე,
ხელში უჭირავს მას ვარდი,
წიწკნის ცალკ-ცალკე ის ფურცლებს,
გახარებული იცინის.

დღეს პატარა გოგო ვნახე,
დაკარგულ ბედს დასტიროდა,
გააწამა სატრფო თურმე
და იმანაც მიატოვა.

მოვეფერე, დავუყვავე,
გულს ძალიან შეეცოდა,
ავუხსენი, რომ სიყვარულს
უნდა კარგად მოფრთხილება.

მიატოვა მან ქვითინი,
გაკვირვებით შემომხედა,
მის ცეცხლიან თვალებში სჩანს,
ვერასოდეს გათხოვდება.

გავეცალე, სანამ დროა,
ვიდრე თავი შემაყვარა,
გავეცალე, გავიქეცი,
მაგრამ ვფიქრობ – ვნახავ ნეტავ?

დღეს გაზაფხულის პირველი დღეა,
მაგრამ ბატონობს ისევ ზამთარი,
სიცივეს უნდა, რომ არ დატოვოს
ჩემი თბილისი და ჩემი ხალხი.

უზომოდ გვცევა? — ყველა ვკანკალებთ
და თბილ ტანსაცმელს ვეძებთ დამფრთხალნი,
ყველამ ვიშოვეთ, ყველამ გავითბეთ
ეს გათოშილი ყინვისგან ტანი.

„მაშინ რა მოხდა, იყოს ზამთარი“,
ამაზე ვფიქრობთ ჩათბუნებულნი,
მაგრამ გაზაფხულს ნუ დავივიწყებთ,
ნუ დავივიწყებთ ჭიკჭიკს ჩიტების.

ნათლობა კუმისის ტბაზე

ვარსკვლავებით მოჭედილი ზეცა,
მეგობრების საიმედო ხელი,
გავათენე მთელი ღამე, ვიცი,
ხვალ პირველი ნადირობა მელის.

რა ლამაზი არის თურმე თოვლი
და რა სუსხი არის თურმე ყინვა,
მე არ მძინავს, მოუთმენლად ველი,
დღეს პირველი ნადირობა მელის.

მთელი ღამე დავდიოდით ორნი,

მე და ჩემი მეგობარი «ბურძღლა»,
ვიცი, ეხლა ის იმაზე ფიქრობს,
არ შემემთხვეს მე ხიფათი უცბად.

ირიჟრაჟა, მზის სხივებიც ჩნდება
და ჩვენც ვცდილობთ ჩამოვადოთ იხვი,
მაგრამ რა ვქნათ, ვერ მოვარტყით ვერცერთს,
დედაჩემი რომ დაგვცინებს ვიცი.

* * *

ქვეყანაზე კაცი მარტო
მაშინ არის ბედნიერი,
სანამ მის გულს შეუძლია,
რომ იტვირთოს სიყვარული.
მანამდე ხარ ახალგაზრდა,
სანამ მკერდში გიძგერს გული,
სანამ არის ცეცხლში ტანჯვა,
ვიღაცისთვის გამიზნული.
მაგრამ გული თუ «მოგირჩა»
და აღარ ძგერს ისევ «მისთვის»,
ხორცი გრჩება ახალგაზრდა,
ხოლო სული ხანდაზმული,
მაშინ ხდები «წესიერი»,
ცხოვრებისთვის თვალის ჩინი,
ოჯახდები, შვილებს აჩენ,
ნელა ქრები და წყნარდები.

მწვანე ფერი

რატომღაც ჩემში გაბატონდა დღეს მწვანე ფერი,
მწვანეა ცა, მწვანეა მდელო, მწვანეა ველი.
მწვანე თბილისი, მწვანე ხალხი და მწვანე გზები,
ბატონობს ჩემში ულამაზესი მწვანე ფერი.
მე სიხარულმა გამიტაცა, ოცნებებს ვწვდები,
ბუნებამ გამომიგზავნა თავისი სამოსელი.
უნდა შემიმკოს, გამინათოს ცხოვრების ბნელი
და დავიჯერო სიძლიერე გარემოს ჩვენის...
მაგრამ რატომაა ერთნაირი ყველაფერი,
რატომ ბატონობს, რად თარეშობს მწვანე ფერი,
რად გაქრა ლურჯი, შავი, თეთრი ან ყავისფერი,
თუნდაც ცისფერი, იისფერ ანდა წითელი?
ხომ არ გამიხდა ეს ცხოვრება ერთფეროვანი,
განა დაკვარგე მე შეგრძნება სხვადასხვა ფერის?!
ნუთუ არ მტკივა ჩემი ხალხის დაღვრილი სისხლი,
ან ნარიყალას დამსხვრეული, ნატანჯი ქვები...
აღბათ პატარა დადლილობამ იჩინა თავი,
მეც დავეწაფე ამ ცხოვრებას დახარბებული,
მაგრამ გულია ბარომეტრი აღბათ ყველაფრის,
ვერ შეძლო მწვანემ განდევნა მწარე ფიქრების.

ჩემი ტკივილი არავის ტკივა
და მარტოდმარტო ვასწორებ წუთებს,
ვხვდები, რომ გულში რაც კი მენტება,
არავის სულში არაფერს ავლენს.

ოცნება ჩემი დაუსაბამო
განმარტოებით კიღია ჰაერს,
ვიცი, ქარბუქი დღე რომ დადგება,
ამ სათუთ გრძნობას სადღაც გავაბნევ.

ბრძოლის სურვილიც უცებ დავკარგე,
გამოვიფიტე, სადღაც გავფლანგე,
მომეცით ძალა, ანგელოზებო,
სხვას დავანახო, რაც კი მადარდებს.

ჩემი ტკივილი არავის ტკივა
და მარტოდმარტო ვასწორებ წუთებს,
ვხვდები, რომ გულში რაც კი მენტება,
არავის გულში არაფერს ავლენს.

როცა ფოთლები დატყვევდებიან,
გაიფურჩქნება ზამთრის ლამპარი,
უმანკო მზერით შეგხედავ ისევ,
გადმომაწვებით ლოცვის სანთლებით.
მინდა შევეხო მარადისობას,
როგორც უცქერენ ციციქნა ბავშვები,
რად გამირბიხარ, რად გეჩქარებათ,
რად დამიკარგეთ ნაზი ფიქრები?

განსხვავება

უფრსკულის პირას მდგარი კაცივით
დავეძებ სითბოს ბედუკულმართი,
ვერსად ვიპოვე ნანატრი წუთი,
დაუვიწყარი, გაუგონარი.

ამ ჩემს ოცნებებს მიწაც სჭირდება,
გაფიქრებულის აღსრულებისთვის,
მინდა მოგართვათ ყანწი გურმანის,
გაუგონარი ტკბილი წუთების.

გამოიხედეთ გონების თვალით
და ყველამ ნახეთ თქვენ-თქვენი თავი,
ნუ დაივიწყებთ, ცხოველებისგან
ჩვენ განვ
მაკედონელი და ჰანიბალი,
დიდი ცეზარი, ნაპოლეონი,
შაჰ-აბასი თუ ბათო ყაენი,
ყველას სისხლით აქვს დიდი სახელი.

სასაცილოა თუ სატირელი,
ყველა იმახის: ომის ვართ მტრები...
სხვისას აგინებს, თვისას ადიდებს,
ნუთუ ამისგან მშვიდობას ელის?!
ზოგისგან მესმის – «გენიოსები»,
ეპატიებათ ბევრი ცოდვები,
მაშინ რად გვიკვირს, როდესაც ქვეყნად
სახელისათვის ხდება ომები.

იმღერე

იმღერე, რომ მოგისმინო,
იმღერე, რომ ერთად ვიყოთ,
იმღერე, რომ ჩემი სული
მუდამ შენს გულს ჩავახუტო.
ნუ ჩერდები, კვლავ იმღერე,
მინდა ისევ მოგისმინო,
ჩიტებს უნდათ მოგისმინონ,
ბულბულს უნდა მოგისმინოს.
ნუ ჩერდები, გვედრები,
ნუ მიფრინავ, გეხვეწები,
კვლავ იმღერე, კვლავ იმღერე,
იმღერე, რომ მოგისმინო...

სიკვდილის ზარები რეკავენ ისევ,
კვლავ დახოცილა ქართველი ბევრი,
უბედურება კარზე მომდგარა,
ტირის და ოხრავს სამშობლო ჩვენი.

არა, მურვან-ყრუ თავს არ დაგვსხმია,
არც შაჰ-აბასი, არც თემურ-ლენგი,
ჩვენი შემყურე წინაპართ ცრემლით
ადიდებულან მდინარეები.

ნუთუ თბილისში არ უნდა იდგეს
აღმაშენებლის უბადლო ძეგლი.
თავდადებულის, ანდა ბრწყინვალეს,
ან ქეთევანის, ანდა ხანძთელის? ***

დღეს სიმარტოვემ ხელში ჩამიგდო
და გაიღვიძებს ნაჭრილობევი,
თურმე მოვტყუვდი, ისევ მარტო ვარ
ამ ქვეყნისაგან დავიწყებული.

ისევ მთვარეა მესაიდუმლე
და გადმომტირის ის გულმომკვდარი,
შევეცოდები, სხივს გადმომტყორცნის,
უნდა გამითბოს გული საწყალი...

მაგრამ შორს არის, სხივი იბნევა
და ვრჩები ისევ მარტოდ მყოფადი,

არ ვიცი, რა ვქნა ცარიელ სახლში,
ვისდა გავანდო ჩემი ფიქრები?!

სიმარტოვის მუსიკა,
ნახეთ, როგორ ამღერდა,
რა სათუთი ჰანგია,
გული როგორ ანთია,

ხან ოცნება იმატებს,
ხან წვიმების დარია...
სიმარტოვის მუსიკა
რა სათუთი ჰანგია.

რა მომივიდა, არ ვიცი,
დედა მენატრება ალბათ,
თავი მტკივა და წნევა მიწევს,
დედა მენატრება ალბათ.

ჩემთვის წმინდანი, ლამაზი,
უნაზესი და უმწიკვლო,
ღმერთო, მიცოცხლე დიდ ხანს,
მინდა გთხოვო და შეგევედრო.

დაიწყო მცენარეთა დამტვერვა,
გამრავლების საუკეთესო ხერხი,
მომავალ დღეებს რომ შეუნახოს
ჩვენი ბუნების ხედი.

ბევრი მცენარეს მაგონებს
თავისი ცხოვრების ხვედრით,
ლამაზია, მაგრამ არ მინდა
მქონდეს მეც მათი ბედი.

მაგრამ თუ ცხოვრობ ამ ქვეყნად,
მაინც ამ წუთებს ელი,
კარგია ასე ცხოვრება,
მაგრამ ჩვენ დიდი საქმეც გველის.

არა, მე მათ არ დავცინი,
ვინც ამას მარტო მოელის,
მათი ცხოვრება ლამაზია
და მათ მხარეზეა ღმერთიც.

წამები მიჰქრიან, სადღაც მიდიან,
ვიღაც იბარებს გულქვა, ნადირი,
გადაიფრენენ და გვავიწყებენ,

რომ გამოჩნდება დიდი წყვილიაღი.

ჩიტების სტვენა, ფოთოლო შრიალი,
ქალის ალერსი, ჭიქის სიამე,
სამშობლოს ხედი, გულის საკვნესი,
ყველა ამ წამებს დავენატრებით.

ხანდახან ვცდილობთ, რომ მოვუფრთხილდეთ,
გავიხანგრძლივოთ მოკლე წუთები,
მაგრამ რას იზამ, ჩვენ გვავიწყდება,
რომ წამებია წუთების მქმნელი.

მე სხვას არ ვამტყუნებ

რატომ ვარ ესეთი,
ან ვის ვადგივარ,
მე ვინ გამიგებს,
ან ჩემს სატკივარს.

ყველასთან ბოლოს
ცუდი გამოვდივარ,
მე თქვენ არ ვამტყუნებთ,
რა ვქნა, ესეთი ვარ.

გულს ძალიან ტკივა,
სული დაფუფქულია,
ალბათ ჩემი ხვედრი
ესეთი დამპალია.
სიხარულიც ზედმეტი,
ტირილიც ზედმეტი,
ვიყავი ესეთი,
ბოლოც ესეთი მაქვს.

ქარის ზუზუნი, უგონო გმინვა,
ქუჩაში ჭრაქსაც ჩააქრობს წვიმა,
მცივა, ვკანკალებ, ხორცს სული ტკივა.
და ესე მუდამ, ყოველი კვირა...

ოცნება, ვედრება, ტკივილი,
ოცნება, ტკივილი და კვლავ ოცნება...

ბულბული, ვარდი... კვლავ ის ოცნება...
ნავი ნოესი,.. ფერფლად რად იწვა?!
ტირილ-ხარხარში გასხივოსნება.

მოგონებები ბავშვობის, ეხლაც,
ყოველთვის, მუდამ სიზმარი-წირვა...

გზას ვუძღვნი

გამოსულა სოფლის გზაზე
დღეს ბებერი ნამუსი,
გამოსულა და თან დააქვს
ყვავილები კაკტუსის.

გახვეტილი ქუჩის კედლებს
ადით სუნი გახრწნილი,
მაცხოვრებლებს გვიკავია
ხელში ტორტის გუმბათი.

ნაირ-ნაირ ჩასახეთქებს
ლეშის გემოც ატყვია,
ჩავცეცხლავთ და დავაყოლებთ
სისხლის გუბის არიას.

ჩიტი ვეღარ გაფრინდება,
თურმე ფრთები დაუფშვნეს,
სხვა ხეზე ვერ მოსკუპდება,
აფრენისას გავუხმეთ.

სადაცაა, ისიც წავა,
მოგვიკვდება მოხუცი,
ვინღა ივლის და იკითხავს
ქუჩას დიდი მაცხოვრის...

ყვავილებიც გადამხმარა,
მკვდარის ფერი ატყვია,
სადმე ჩიტი თუ გადარჩა,
რომ გვიმღეროს ნანიანა.

ახალ კაკტუსს ვინღა დადგამს,
ვინ ატარებს კალათით,
ვინ მოუვლის და დაუცდის
ყვავილობის წელამდის...

გამოსულა სოფლის გზაზე
დღეს ბებერი ნამუსი,
გამოსულა და თან დააქვს
ყვავილები კაკტუსის...

ბატონ გივი ჟორდანას

დღეს შევიგრძენი მე მიწის სუნი
და წმინდა ვაზი ჩარგული გულში,
სააკამის ხმლის ბასრი წვერი და
არაგველების უტეხი სული.

ქეთევან წმინდის წამება მტკივა
და შანთისაგან დამწვარი მკერდი,
ყველა ზარების ხმები მომესმის,

როცა დასტირის ერეკლე კრწანისს.

წარმოვიდგინე დემეტრეს სახე,
მონგოლებისგან სახიჩრებული,
გადაბუგული ციხე მცხეთისა
და თემურ-ლენგის ბინძური სუნი.

დიდი ილიას მუდარა ვიგრძნე,
თაყაიშვილის მედგარი სული,
შემაგრძნობინეთ მე ბევრი რამე
და ისევ ისევ მომეცა ბედი.

შენც მიყვარხარ

პატარა ფანჩულიძეებს

– მამიკო გიყვარს?

– მიყვარს.

– დედიკო გიყვარს?

– მიყვარს.

– მამიკო გიყვარს?

– მიყვარს.

მე საერთოდ ყველა მიყვარს,
მამაც მიყვარს, დედაც მიყვარს,
შენც მიყვარხარ, რა თქმა უნდა,
სათამაშოდ თუ წამიყვან...

მინდა გნახო

მაიების წლები დადგა,
შენი სახე მენატრება,
მინდა გნახო, მოგეფერო
და გაკოცო ერთადერთმა.

ბევრს ვატყუებ ამ ჩემს თავს და
გულს ნაღველი ემატება,
მინდა გითხრა, რომ მიყვარხარ,
მინდა იყო ჩემთან ერთად...

მაგრამ მღუპავს სიამაყე,
მეზიზღება მუხლის მოყრა
და ვერ ვიტან, როცა ვაჟი
კაბის ნაფლეთს ემსგავსება.

მე ჩემს პანაშვიდს ვუყურებ მშვიდად
და ვიცი, ალბათ, როგორ ჩაივლის,
ვინ გაიცინებს ჩემი ცხედრის წინ,
ვის გულში ცეცხლი მწვავე გაივლის.

და ჩემი სახლის შემოსასვლელთან
დადგება ვიღაც ნაცნობი კაცი,
მე ვიცი, იგრძნობს ის დანაშაულს
და ცრემლი მეტყვის მის გულის ტკივილს.
მაგრამ ჩაივლის დასაფლავებაც,
გულს დაიმშვიდებს ცხოვრების სიმწრით
და გაიფიქრებს: არ ვარ მტყუანი,
მე ეს ფიქრები მომდის სიჩვილით.

ხალხურ სტილში

ირგვლივ მიცქერის ქვეყანა
ფლიდი და ყბადაღებული,
უნდა წამართვას, წამგლიჯოს,
ნამუსი ჩემი ქებული.

რაც კი ვიცხოვრე, ვიარე,
ჩემია ოქროს კრებული,
ვინც გულში გამოვატარე,
ყველა ვაჟკაცი ქებული.

ვიზეც ვოხრავდი, მიყვარდა
და ვისიც მქონდა იმედი,
გულში რომ მეჯდა გოგონა,
ჯიუტი, ნაზი, ქებული.

ბევრი წამართვა ქვეყანამ,
ზოგიც გამექცა სულელი,
მაგრამ ვერავინ წამგლიჯა
ჩემი სამშობლო ქებული.

მთები და ხევი, ტყენი და ღრენი,
შემოვიარე ქვეყანა ჩემი,
ვერსად ვიპოვე უსატკივარო
თუნდაც პატარა, ბიბინა ველი.

მთები და ხევი, ტყენი და ღრენი,
შემოვიარე ქვეყანა ჩემი,
ვეძებ, სად არის, სად დაიკარგა,
მე იმ სიყვარულს მუდამ რომ ველი.

მთები და ხევი, ტყენი და ღრენი,
შემოვიარე ქვეყანა ჩემი,
საით გავრბივარ, სად მივიჩქარი,
ყველას ხომ უნდა ჩემი სვლა ნელი.

მთები და ხევი, ტყენი და ღრენი,
შემოვიარე ქვეყანა ჩემი...
მაინც ვიბრძოლებ, მაინც დავუცდი,
მაინც იშრომებს ეს სუსტი წელი.

* * *

შენი სიყვარული ხატებად გამოჩნდა,
დამწვა, დამფერფლა, ძაბუნად გამხადა,
როგორ მინდოდა შენს გვერდით ვყოფილიყავ,
ნებით დაჩაგრული მონა ვყოფილიყავ.

სხვის ბუდეს ჩაფრინდი, მისი მორჩილი ხარ,
სხვა ბიჭის სული და სხვისი კუთვნილი ხარ,
ერთი ოცნება და ერთი მიზანი გაქვთ,
ერთი პატარა კელაპტარი გყავთ.
გათხოვდი, გაფრინდი, დაკარგული ხარ,
ჩემს სულს არ ეშვები, მაინც რად გინდივარ,
დამტოვე ჩემს თავში, მამყოფე მშვიდობით,
რატომ არ მასვენებ, ჭირი სხვაც ბევრი მაქვს.

რისთვის?

ცხოვრება დულს და სისხლიც ადულდა,
აღრევა მოხდა ჩვენი ეპოქის,
ყველა გაგიჟდა, ყველა გაცოფდა,
ყველას გულშია დღეს – მანქანები.

ნაზი იები, ყოჩივარდები,
იასამნები და გვირილები —
ვის რაში უნდა ეს სილამაზე,
ჩვენი დევიზია — ”მანქანები”.

ნუთუ დავკარგეთ სული და გული,
ალბათ აღარ დგას სვეტიცხოველი,
მედიდურობა ჯვარის გავცვალეთ
უსულო რკინის ავტომატებში?

დღეს მანქანებით ვანგრევთ ბუნებას,
ხვალ კიდევ ბომბი მოსპობს ყველაფერს,
რად დაიბადა ეს ნიუტონი,
აინშტაინი რისთვის დაბადეს?!

ნუთუ მიზანი მათი ის იყო,
რომ დაგვევიწყა ჩვენი სულები,
ეს მანქანები და რობოტები
გამოვიგონეთ ჩვენი ჭირისთვის?

შეხედეთ, მტკვარი ამღვლეულია,
თურმე ყვირილას ვედარ ვუშველით,
ეს მანქანები მისთვის შევქმენით,
რომ დაგველეწა ჩვენი სულები.

* * *

ძველი სურათი, ძველის გახსენება,
პირველი სიყვარული მე მახსენდება,
პირველი ოცნება, პირველი კოცნა,

გოგონასთან პირველი ტყუილი მახსენდება.

ძველი ალბომი, ძველი ცხოვრება,
პატარაობა — სურათში აღწერილი,
გული იკუმშება და ენანება,
რომ არაფერი აღარ მეორდება.

პატარა ბებია, პატარა დედა
და მამაჩემი ძმაცაცებთან ერთად,
ალბათ ჩემნაირად გარბოდა სხვაგან,
როდესაც ბებია ეჩხუბებოდა.

ძველი ოცნება, ამხანაგები,
რამდენს დავცილდი, არც მაგონდება,
რამდენმა გამყიდა და მომატყუა,
რამდენს ვერ ვხვდები უბრალოდ ეხლა.

ამ კოლექციამ მოასწრო უკვე
ერთ-ერთის ასლიც რომ დაეკარგა,
წავიდა ჩემგან ბავშვობის მეგობარი
და ეს სურათიც აღარ მეორდება.

და მაინც, რა საწყენია,
რომ ძველი კარგი აღარ დაბრუნდება,
ბავშვობის წლები, ბავშვური ოცნება,
რა ტკბილი იყო, მე მაგონდება.

არ მინდა, მაგრამ გამიქრა უცებ
ეს წუსილი და ეს გაელვება,
მეუბნებიან, დროა შეცვალო,
მაგრამ განა რამის შეცვლა შეიძლება?

პატარა ბუჩქი ჩაფიქრებულა,
შეყვარებია საწყალს ალვის ხე,
გულჩათუთქული ფოთოლთ შრიალით
სიყვარულს უხსნის ის თავმომწონეს.

რა მოხდა მერე, თუ არ ვუყვარვარ,
არ დაეცინა, უარი ეთქვა.
დადგება გვალვა, შველას რომ მომთხოვს,
მეც დავცინებ და უარს ვაჯახებ.

მაშინაც, სევდა როცა იცინის,
გია, რა მოგდის, ვერ გამიგია,
შენი თვალები ჩაფიქრებული
ხუმრობის დროსაც არ იღიმიან.

თითქოს სევდა გაქვს ძალიან დიდი,
შეყვარებული ალბათ გათხოვდა,
ან ინსტიტუტში ცუდად გაქვს საქმე,

რა მოგივიდა, ვერ გამიგია.
ვინმეს ეჩხუბე? — ალბათ მეგობარს,
სახლში ხომა გყავს ჯანმრთელად ყველა,
ცოლის მოყვანას ხომ არ აპირებ...
შენ სულ ოცნებობ, დაბრუნდი ქვეყნად.

შენი დიდება მარად თან გახლავს
და არასოდეს დაითრგუნები,
ეს ვის უნახავს სიკვდილი ქართლის,
ვის უნახავხარ დატყვევებული.

დავმარცხებულვარ ბრძოლაში კიდეც,
აბა რას იზამ, ცოტა ვიყავით,
მაგრამ ხომ ვიცი, შენს ძუძუს ეხლაც
წოვენ ახალი ერეკლეები.

დაე იზარდე და გაიხარე,
გაზარდე შენი დიდი შვილები,
რომ ტაო ჩვენი და სხვა მიწები
მუდამ არ იყოს ჩამოკვეთილი.

ეს შემოდგომაც სადღაც გაქრება
და გაფრინდება გულის ნადები,
ჩვენი დღეები დაგავიწყდება
და აღარასდროს გაგახსენდება.

შენ გათხოვდები, ბავშვი გაჩნდება
და ის გახდება ხატი, იმედი,
დაგავიწყდება, რომ არ გვიშლიდა
ჩვენ შემოდგომის ცივი წვიმები.
ჩემზე რა გითხრა, მიყვარს ეს ხანა,
კვლავ შემოდგომას დაველოდები,
კვლავ გავუყვები ნაწვიმარ ქუჩებს
და შიშველ ხეებს მოვეფერები.

ისევ შემხვდება ვიღაცა გოგო
და ჩვენ ერთმანეთს მოვეფერებით,
მაგრამ არ ვიცი, რატომ ან რისთვის
ისევ და ისევ გამახსენდება.

აქ დაუკრავენ, გადაკარგულში,
და აფეთქდება ქართული ცეკვა,
დაგავიწყდება ემიგრანტობა,
სევდა მდულარე ბოლოს წამოვა...

დავარღვევ მარხვას, ღმერთო, შემინდე,
სახლში რომ მივალ, მწარედ დავთვრები,
რომ კვლავ ავივსო ძველი ოცნებით,
მოგონებებით ისევ დავტკბები.

დაკარგულ წარსულს და სატრფოს თვალებს
მაგონებს შენთან შეხვედრა მუდამ,
ისევ ისე ხარ, მაგრამ შეცვლილი,
მინდა რომ მიცნოს ძველმა ხათუნამ.

ვერ გავექეცი მე გაოცებას,
რას გააყოლე ჩემი ოცნება,
ვინ დაგარწმუნა, ის იყო, რაც ხარ,
ვინ აგირია სუფთა გონება?!.
ისევ მიყვარხარ, მაგრამ წარსულში —
ის სუფთა «დამა», პატიოსანი,
ცოდვილი, მაგრამ გაუტეხელი,
უფლის ნაკურთხი მანდილოსანი...

დაკარგულ სატრფოს,
წარსულ ოცნებას,
მაგონებს შენთან შეხვედრა
მუდამ...

შარო, საიდან მოდიხარ,
გადამეყარე მე რატომ,
სხვისი და ჩემი წუხილი
ვეღარ ვათრიე მე მარტომ...

ინტრიგებს, ტყუილს, ფლიდობას,
აღარ აქვს მეტი საშველი,
შენი კურთხევა მჭირდება,
უფალო, შენი მაშველი!

უაზრო გულისტკივილით
იწვება ჩემი სანთელი,
შარო, საიდან მოდიხარ,
რად ამიშალე ნაღველი?

აჩი-ბაჩი, აჩი-ბაჩი,
მოდის გმირი, ჩემი დაჩი,
მე მეგონა უფასოა,
ტკივილისგან სახტად დავრჩი.
რომ სიკეთეს თურმე სჯიან,
დავიჯერე ძაამ გვიან,
ზღაპრებში ხომ ჩვენ ვიმარჯვებთ,
ბოროტებას მწარედ სჯიან.

ცხადში თურმე სხვა რამ არის,
იწირება ყველა დაჩი,
ყველამ თურმე თავს უშველა,
მე კი მარტო სახტად დავრჩი...

აჩი-ბაჩი, აჩი-ბაჩი,
მიდის გმირი, ჩემი დაჩი,

ეს გვიანი გაზაფხული,
მონატრების ხანა,
გულში სევდა, ტკივილები,
სიხარული განა...

ნეტავ სად ხარ, ვისთანა ხარ,
თუ გამოჩნდა ვინმე,
შენი გული თუ ჩაიგდო
და მიჯოკრავს ის მე...

ეს რა იყო, რატომ შეეხვდით,
თუ ვერა ვართ ერთად,
და ეშმაკი რატომ ხარო,
თავი მოაქვს ღმერთად?!
იცი, აღარც მესიზმრები,
ფერფლიც ალბათ იფანტება,
მაგრამ მაინც მენატრება
მე შენდამი მონატრება...

ერთად ვართ მუდამ, ერთად ვმოდრაობთ,
გაუცხოვება არ მაქვს მე მასთან.
სიცარიელე ჰგონია ყველას
ეს შევადარებ მღელვარე ზღვასთან...

იდუმალა, მისტიკურია,
ხამ მდინარეა, ხან გიჟი ქარი,
ხან წვიმა არის კოკისპირული,
ხან კიდევ ჩვენი დამხსნელი ჯვარი...

სიჩუმე ჩემი მეგობარია
და დამანახა მან ჩემი ზღვარი,
გასაღებია სამარადისო,
უნდა გამიღოს სამოთხის კარი!..

... მაგრამ... ხანდახან უკიდო ზღვასთან,
ოკეანესთან იდუმალების,
მომენატრება შენი დანახვა,
საიდუმლო და თბილი თვალების...

ეჭვიანობს და ხმას აღარა მცემს,
მაშინ სიჩუმე ჩემი ფერია,
გამებუტება და აღარ ვიცი,
მოყვარეა თუ ჩემი მტერია...
მაგრამ რას იზამს, მიჩვეულია,
ერთად დავრჩებით, თქვენი ბედია,
გამიყვანს შუა ოკეანეში,
ღამით, მეტადრე, ნატვრის ხედია...

ზაბეგალოვკა, ლონდონი, სადღაც,
ზის და ოცნებობს პოეტი ერთი,
თვითონ არ იცის, რამ მოიყვანა
და თუ უშველის მას მხოლოდ ღმერთი!

ისევ ჰგონია, რომ ბიჭი არის,
გაუპარსავი ის წვერით დადის,
ამაოებას ებრძვის ამაოდ
და ვერ ისწავლა დამალვა დარდის...

წვერებს ხომ უკვე იპარსავს დიდხანს,
რით ვერ შეიგნო, კაცო, არ ვიცი,
რომ ოცნებასაც უნდა გაპარსვა,
ფლაქვი ცხენია და არა კვიცი...

P.S.

მე საბურთალოს ჩვევა გამომყვა
და სასაფლაო მისი მიმიღებს,
ჩემი ადგილი კახამ გაზომა,
დედა დამადებს გულზე გვირილებს...

და კიდევ ერთი ახალი წელი

ლონდონში ცივა, ნისლი ჩამოწვა
და კიდევ ერთი ახალი წელი
წამოგვეპარა, თავზე დაგვადგა,
საჩუქრად სევდა მოგვართვა ძველი...

სად არ წავედით, დაგვეყვება მუდამ
ნოსტალგია და სამშობლო ჩვენი,
ქარი უბერავს საქართველოსკენ,
მას გავატანოთ მოლოცვა, ძღვენი!...

ძღვენი, ოცნებით გაწვალებული,
გადაჟღენთილი ლოცვების ცრემლით,
გაიფრენს, ჩავა საქართველოში,
მოეფერება სიტყვით უთქმელით!..

ხედავთ, ვბრუნდები, ქარი ზუზუნებს,
არ დაიკარგოთ, ხომ დაბრუნდებით?!
აბა სად წავალთ, მოგვევებით უკან...
ზოგი ცხადში და ზოგიც ოცნებით...

ლონდონში ცივა, ნისლი ჩამოწვა
და კიდევ ერთი ახალი წელი
წამოგვეპარა, თავზე დაგვადგა,
საჩუქრად სევდა მოგვართვა ძველი!..

თვალეში ცრემლი ჩემი და შენი,
ჩახუტებული ერთ მიმიე რგოლად,
გუგებს დაფუფქავს, ჩამოგორდება,
ოცნებას გაჰყოფს, გააპობს ორად.
დაგავიწყდები, დადგება დრო და
მოგონებები გაცვდება ჩვენი,
ნეტავ ვიცოდე, რატომ გავიღეთ
ბოროტებისთვის ესეთი ძღვენი?!

შენ გაგიმარჯოს, ტკივილო,
არ მომეშვები, ნეტავი,
შემძულდა ფუჭი ოცნება,
ტყვიები, გულის მხვრეტავი...

ლეღეს კაფე

ჩამოატარებენ სასმისს
და მეც ისევ დავლევ,
ოცნებას ჩემსას დაქანცულს
დაგიტოვებთ, ისე გავლევ...

მოიტა, ლუდი, ჩემო ლეღე,
ღმერთმა მოგიმართოს ხელი,
ყველაფერს დავცლი, რაც იწვის,
თბილისელი ერთი ძველი...

საფლავები მეძახიან,
მტერი თუ მოყვარე ნაღდი,
მეც რომ წავალ, იქ წამიღეთ,
გააყოლეთ ჩემი დარდი...

ჩემი, ცოდვილის, ლექსები,
მოგწვდებათ, ღმერთი დიდი,
მარადისობა თუ გვინდა,
საფლავი მხოლოდ ხიდია...

ისევ და ისევ თვალწინ დამიდგება
ჩინელი ბერის სევდა, ტკივილი,
მის ვიწრო თვალეშს ცრემლი არ ჰქონდა,
სულით იცოდა მხოლოდ ტირილი...

მოგონებები მისთვის სათუთი
მე დამიტოვა, მაჩუქა, მანდო,
სიმდიდრე მისი რთული ცხოვრების
გამიზიარა მე მარტოდმარტო...

ადამიანი მართლაც არ კვდება,
როდესაც მისი სხეული მიდის,
წუთისოფელი მხოლოდ გზა არის
და მშენებლობა ცისაკენ ხიდის!..

მოხუცი მოდის ხოლმე, მაკითხავს,
თავის სატრფოსთან ერთად, ყმაწვილნი,
ბედნიერებას ვერ წაართმევენ
დღეები, ადრე ცოდვით განვლილნი...

ჯე-ლი ფო-ია

ბუნება უკრავს ნიავეთ ხის ტოტებზე,
ფოთლები შრიალებენ, მეფერებიან,
ნეტავი ისინიც მყავდეს აქ მშვიდ პარკში,
მშობლები მუდამჯამს რომ მენატრებიან...

მე ვჩურჩულებ, როგორც ადრე, სევდიანი,
ჯე-ლი ფო-ია და კვლავ ჯე-ლი ფო-ია,
დაუპარით გეხვეწებით თბილისური,
ჯე მოუსმენს, დატკბება, იმღერებს (ლ)ია.
აჭრელებული რვეულები ყვითელი,
ჯე-ლი ფო-ია, ყველგან ჯე-ლი ფო-ია, ფაიტონზე გრიალი და სიყვარული
და სიცოცხლით სავსე ჯეალი და ლია...

მოგონებები ღრმა ბავშვობის ნათდება,
ცრემლები სიხარულის მეპარებიან...
ბუნება უკრავს ხის ტოტებზე,
ფოთლები შრიალებენ, მეფერებიან...

და ჩურჩულებენ პატარები:
ჯე-ლი ფო-ია,
ის აქ არის, პირმშო,
ჯე-ლი ფო-ია...

* * *

ისევ ის იტალიელი გოგონა,
ქმარი რომ ჰყავს ეჭვიანი,
თვალები მისი სევდიანად მიცინიან,
აჰ, არ გამოვა, დაიკო,
ჩვენი მოფერება...

წადი, რობერტოს,
ჯოვანის თუ კარლოს მიხედე,
უყვარხარ, ეტყობა, და გელოდება,
უსინდისობა იქნება ჩემგან,
რომ მოგეფერო და მოგინდეს
მისი მიტოვება...

ჩაო!..

სამაია = მ. მ. ნ.

ფიქრები, ფიქრები,
სამი პატარა გონების,
სამი პატარა ყვავილის
დაუშრეტავი ოცნების...

კისკისი ფაქიზი
და პრობლემები ცხოვრების,
გაუტეხავი გულებით
მუდამ მოგება ბრძოლების...

შეგხვდებით, შემხვდებით
და ამბავს ვიტყვით სოფელის.
უფალი იყოს მფარველი
თქვენი ფაქიზი გულების...

თვალეხს დავხუჭავ და ვხედავ
მე სამაიას სევდიანს,
მაგრამ უზომოდ ნაზსა და
სამ მზეთუნახავ ფერიას...

მიგულეთ, თქვენთან ვარ
და მუდამ თქვენთან ვიქნები,
როდესაც ზეცა წამიღებს,
თქვენ შემინახეთ ფიქრები...

სიტყვების, სიტყვების,
არ მჯერა ფუჭი სიტყვების,
ოცნების, ფიქრების,
მწამს მე სამოთხის ჩიტების...

მიფრინავს, მეხვევა,
თქვენგან ნატყორცი სხივები,
მათბობენ, მატკობენ
მათი წკრიალა სიმები...

ისევ

ჩვენ ისევ შევხვდებით ალბათ
და ისევ და ისევ მწარე ტკივილით,
სხვისი ტყუილების მსხვერპლნი
ვერ დავშორდებით ღიმილით...

ვიდაცა გვეტყვის ნუგეშს,
მოგვეფერება ალბათ,
მაგრამ ჩვენ ვერც კი გავარჩევთ
სხვის გულის სიტყვებს კარგად...

ჩავეხუტებით ფიქრებში
და გადავაგდებთ წარსულს,
აღარ მოვითხოვთ დაგროვილ
მძიმე კითხვებზე პასუხს...

ცოცხალი ვნების ტუჩები
ჩაეკონება ერთმანეთს
და სიყვარულის სადამო
გადაგვავიწყებს ყველაფერს...

შემდეგ კი... ისევ სიცხადე,
სულ მარტოდმარტო... ან სხვასთან...
ცრემლების კონა მომდგარი
ნატკენი გულის კართან...

ჩვენ არც მოღალატეები ვართ და არც გმირები,
ცრემლიანი ნაყოფი ვართ ჩვენი ცოდვების,
ყველაფერი სულ თან დაგვაქვს, ცუდიც და კარგიც,
ქართველობა რასაც ჰქვია, ოხვრა და ფიქრები...
თუ მიგვიღებთ, რომ ჩამოვალთ, ჩაგებვევით ყველას,
ვინ ცოცხალი, ვინ ოცნებით, გაწვდით დაღლილ კოცნას,
და ლონდონის ნესტიანი დაღვრემილი ნისლი
ვერასოდეს მოერევა სახლისაკენ ლტოლვას...

ეს ფიქრები, ოცნებები, ძილს რომ ხშირად გვიკრთობს,
თქვენ გეკუთვნით, თქვენი არის,
თქვენთან ყოფნას ითხოვს,
ნარიყალას, სვეტიცხოველს, გადაეცით ლოცვა,
აქ რომ ვთქვით და გაგატანეთ, გული რასაც გვიხმობს...

და ქაშვეთში თუ დაანთებთ ჩვენზე ეულ სანთელს,
თუ ილოცებთ მოგზაური ქართველების სულზე,
მადლიერად აქ მოგვივა და გაგვითბობს ფიქრებს,
ცისარტყელას ლაჟვარდით დაგვებნევა გულზე...

როცა სახლში ჩამოვალ,
თუ მიმიღებთ ნეტავი,
ნუ დამძრახავთ დაკარგულს,
წამი მინდა ნეტარი.

თქვენთან ერთად ვილოცებ,
თქვენთან ერთად ვივლი,
ძმებო, კარი გამიღეთ,
თქვენი დამაქვს ხიზლი.

ჩაგიხუტებთ სუყველას,
ღვინოს უცბათ გავცლით,
რაც არ უნდა მეხვეწონ,
მე თქვენ ხომ ვერ გავცვლით.

კიდევ ერთიცი მითხარით,
მომიყევით ამბავი,
ვინ სად, როგორ დავკარგეთ,
არ გაქვთ დასამალავი...

ისევ მინდა ვიცოდე,

ვინმეს თუ გვაქვს ჩვენ ვალი,
მტრების არ შეგვეშინდეს,
გრძელი გზა გვაქვს სავალი.

კიდევ ერთხელ გეხვევით,
ჩაგიხუტებთ გულში,
დავიწყებას არ მისცეთ
ჩემი სული მრუში.

შემომაპარეს. შემომატარეს,
რაც კი მიყვარდა, არ შემარჩინეს,
იმის გამო, რომ დავთმე რაღაცა,
უცებ ჩათვალეს, რომ შემაშინეს...

გახსნილ წყლულებში ნემსები მარჭვეს
და მუხლმოდკერილს კიდევ დამცინეს,
ეგონათ, მათთან მე დავიჩოქე,
თბილი ოცნება გამითახსირეს...

და შემდეგ ისევ წმინდანის სახით
ცილი დამწამეს, ცოდვა მომკითხეს...
მე... კი ვარ ჩემთვის, განცვიფრებული,
ღვინოს მივირთმევ, ბახუსის სითხეს...

საათი ტრიალებს,
დრო იკარგება,
ჩემი წარსული
სადღაც იმალება...

მანც ფართხალებს
ნატკენი გული,
მაგრამ არ მათბობს
მე სიყვარული...

ოცნება თბილი
გამიხდა მწარე,
მე დამცინიან
ხეებიც მწვანე...

სუყველამ იცის,
რამ შემაწუხა,
მთვარე მეახლა,
მზე მიიმწუხრა...

ჩემი ვარსკვლავიც
დამძახის მტრულად,
დაცინვაც იცის
მან ცინიკურად...

«ამოდი ჩვენთან,
უფალთან, ცაში»...

სიბრაზეც დაჰკრავს
წკრიალა ხმაში...

ტკივილი მოდის,
ციკლი ბრუნდება,
ცოდვილი სულიც
ესე ხუნდება...
ვარდებთან, ჩემთან
ისევ ჭორობ,
ვინ შეგაძულეს,
ვისზედ «ოჰ-რა»-ობ?...

მე ისევ დამაქვს
ძველი სიზმარი
და საიდუმლოს
წაიღებს ქარი...

საათი ტრიალებს,
დრო იკარგება,
ჩემი წარსული
სადღაც იმალება...

ოცნება თბილი
გამიხდა მწარე,
მე დამცინიან
ხეებიც მწვანე...

მმაო! სიყვარულოგიჩ!!!

აილე გიტარა,
დაუკარი,
იმღერე,
დალიე ღვინო,
დაივიწყე სიბერე...

ჩამოვალ ისევ და ჩამომაქვს ოცნება,
არ დამიგროვებია
ფული და ქონება...

ჩვენ ერთად, ჯიგარო,
ოჰ, რას ვიქეიფებთ,
ცოცხალიც არ ვიყო,
მაინც ვიზიემებთ...

აილე გიტარა,
დაუკარი,
იმღერე,
დალიე ღვინო,
დაივიწყე სიბერე...

მტერი მოვა და
მე ესეც ვიცი,
ვერაფერს გვიზამს,

მშური გვაქვს ფიცი...

ბოროტი ენები
ალბათ დაგვძრახავენ,
მაგრამ დაუსჯელად
ჩვენ ვერ გაგვლახავენ...

აიღე გიტარა,
დაუკარი,
იმღერე,
დალიე ღვინო,
დაივიწყე სიბერე...

ტრფიალი გულში
ვატარე პატარა,
უფალი ვადიდე,
კერპები კი არა...

სახლში თუ გარეთ
ვეცადე საქმე,
არ შემშურდება,
თუ რამე მაქვს მე...
აიღე გიტარა,
დაუკარი,
იმღერე,
დალიე ღვინო,
დაივიწყე სიბერე...

კაცი მაშინა ხარ,
თუ ბოღმა დასძლიე
და პატიოსნებით
ცხოვრება გალიე...

ვისთანაც დავხარჯე,
სულ ტკბილად შეგვერგოს,
მტრადაც თუ მექცა და
სიკეთით მიეგოს...

აიღე გიტარა,
დაუკარი,
იმღერე,
დალიე ღვინო,
დაივიწყე სიბერე...

ცოდვილი ვნებები
ლოცვით მომირჩება,
საყდარში მასწავლეს
ჩუმი მოწიწება...

აიღე გიტარა,
დაუკარი,
იმღერე...
ლოცვაში ვატაროთ
მოსული სიბერე, ძველი დავიბრუნოთ
ბავშვური სიმხნევე

და წყალს გავატანოთ
ბოდმა და სიბნელე!!!

მსურს მოგილოცო
დაბადების დღე,
ლონდონში არ წვიმს,
გამოვიდა მზე...

ვარდებს თუ გაჩუქებს,
როგორც მე, ნეტავი,
როგორ მომენატრა
ის წუთი ნეტარი...

მუსიკა უკრავს,
ვიღაცა მეძახის...
რატომ არჩიე
გული მეძავის?!

აწ როგორ გიშველო,
რითი მოგიარო,
სხვისი ტყუილის გზა
როგორ გავიარო...

მწარე ფიქრებით
დავდივარ მარტო,
სიყვარულისგან
დამრჩა მე ქატო...

გულით მივინდე,
ძმები მეგონენ..
თურმე შეშურდათ,
მუდამ მებრძოდნენ...

ლონდონის ქუჩებში
აჩრდილნი დადიან,
სიცოცხლეს არავის
აქ არ ამადლიან...
ეს მხოლოდ მე ვარ,
ვინც გასურს, რომ მოკვდეს,
და თანაც ცდილობ,
გულში რომ მომხვდეს...

პატარა ოცნებაც
კი არ შემარჩინეს,
სულში ჩამაფურთხეს,
ზურგიდან მაგინეს...

რამდენი მოთმენა
გქონია, უფალო,
მე ვერ გავუძელი
მცირესაც, მართალო...

როდესაც ჩემს კუბოს

შემოატარებენ,
ძმები იტირებენ,
არ გაგახარებენ...

იცოდე, არ მსურს,
მე ეს არ მინდა,
სიტყვას დავტოვებ,
რომ მყავხარ «წმინდა».

მოკითხვას გიგზავნის
ჩვენი ნარიყალა,
მე კი აქ მამწარებს
მურთხი ნადირალა...

ტყუილი, ზიზღი
დააქვს მას გულით,
ოცნება იცის
მან მხოლოდ ფულით...

ვერავის ვერ იტანს,
ხალხშიც ეულია,
ნაღდი სიყვარული
მას არ შეუძლია...

გულში სულ წუწუნებს,
მე რატომ არაო,
და ბოღმით მომპარა
მე სატრფოს მარაო...

ვერაფრით ვერ ვუხსნი,
სიზმარს ვერ ვაჩუქებ,
ფული კი არ არის,
ზანკში რომ აქუჩებ...

მოკითხვას მიგზავნის
ჩვენი ნარიყალა,
მე კი აქ მამწარებს
მურთხი ნადირ

ხანდახან, როდესაც ისევ მენატრები,
ქალაქში დაჰქრიან ღრუბლები ქათქათა
და მეხვეწებიან, გაუგზავნეო
წითელი ვარდების დაწნული კალათა...

ეჰ, როგორ მტკივა,

და მეცოდებით,
მაგრამ მე ვიცი,
რომ მელოდებით,
კუთხეში ბნელში
ჩასაფრებული,
მიცდის მე ხვედრი
აზვირთებული...

მოგონებები
თბილი და ნაზი
და ჩემს საფლავზე
ჯვარი და ვაზი...
უცებ გამწყდარი
სიცოცხლის ხაზი,
იმერეთიდან,
გვართ კი ლაზი...

შავო მერცხალო, გაფრინდი
და მინუგეშე გონება,
თუ შეძლებ, შემიმსუბუქე
ჩემი დაღლილი ოცნება...

ხომ მაპატიებ, მშობილო,
ტვირთი აგვიდე რომ მძიმე,
სიყვარულისთვის ვისჯები,
და რაც დავთესე, მოვმკვი მე...

რა ვუყოთ, სარეველებმა
თუ მოსავალი წამართვეს,
დამათვრეს ფლიდი ფერებით
და მლიქვნელობით გამართვეს...

ის, რაც მინდორზე შემორჩა,
გავმუსრო, ჩემი ვალია,
ცოდვილი ვარ და ცოდვილმა
მათთვის ვიპოვო გალია...

მოვედი, დაგხედო, მოგიკითხო, ბაბუ,
ჩინელი ბერის საფლავი ეულია,
ისევ მომიყვება თავის ტკივილებზე,
იცით, საუბარს ის ჩემთან ჩვეულია...

მეც ვეტყვი, რაც მოხდა, ანდა რაც გადამხდა,
ვინ რითი მაწყენინა, მატკინა გული,
ჭკუას დამარიგებს, უნდა, შეუნდოს,
ამით დაიმშვიდეო ცოდვილი სული...

ხუჭუჭა ოცნება
და ხუჭუჭა თმები,
უნდა გადავლახო
განშორების მთები,
შენამდე მოვიდე,
ისევ ჩაგეხუტო
და მოდი, შევთანხმდეთ,
აღარ გამებუტო...
სხვას რატომ ვუსმინოთ,
რაც უნდა, ისა სთქვან,
ვისაც ჰყვარებია,
განგვსაჯოს მხოლოდ მან,
კუთხე ავიშენოთ
ოცნების პატარა
და იქ დავსახლდეთ
მე და შენ, სხვა არა!

მზე გამოვიდა დაღლილი ისევ,
ატირებული ისევ ჩვენ გვიმზერს,
კარტს ვითამაშებ, მომეცი კარტი,
ათი სხვას ჰქონდეს, ავიღებ მიზერს...

– გამომიარე, ან დამირეკე, —
მითხრა, თვალეში ცელქად ჩამხედა...
არ ჩავიდინე მე ეს შეცდომა,
ვერ მოახერხა ჩემი გახედვნა...

სევდიანია ყველა ოცნება,
მიულწეველი — ასრულებული,
როცა გაივლის, დარჩება მხოლოდ
მოგონებები გახუნებული...

შემდეგ ახალი ლტოლვა, წადილი
ჩაგვბლუჯავს ხელებს და გაგვამწარებს,
კუბოს კარამდე ფუჭი ფიქრებით
ბოროტი გვტვირთავს, არ გაგვახარებს...
და სადღაც ისევ თუ შერჩა გულში
ჭეშმარიტების ნაღდი შეგრძნება,
იმედი რჩება, რომ უფლის ნებით
ჩვენ დავამარცხეთ ცოდვილი ვნება...

იქ, სადაც სუსტია,
იქ ნაღდად გაწყდება
და ჩემი ტკივილი
წარსული გახდება...

— ორმაგი მომეცით, —
შევუკვეთე ვისკი
და დავთვრები ალბათ,
ასეთია რისკი...

და ისევ თავიდან
წავალ ოცნებებში,
სადაც არ მუხთლობენ,
მკლავენ სიბნელეში...

მოდის ცისარტყელა,
ფერები იცვლება,
დავთვრალვარ ძალიან,
დავიწყე გინება...

ვიღაც შეაწუხეს
და სუსტი დაჩაგრეს,
გვერდში დავუდგები,
გავკარი დამძრახველს...

* * *

დაღლილი მუზა,
მკვდარი ოცნება,
არეულია
ჩემი გონება... ეს სად დავდივარ,
ანდა სად ვცხოვრობ,
საკუთარ თავთან
მუდამ რად ვომობ?!

მომბეზრდა ალბათ
უცხო კულტურა,
მდიდრულსაც, თუნდაც,
მტერმა უყურა...

* * *

მიდის, ინგრევა წარსული ისევ,
მოგონებების მცილდება სამყარო,
ვერ დააბრუნებ, რაც მენატრება,
უფალო, არ მინდა, წარსულთან გამყარო...

გახსოვს, სულ მარტო შენთან რომ ვიყავ,
შეშინებული მირტყავდნენ ათნი,
მაგრამ კაცურად გადავიტანე
მე ბოროტების ტკივილი მკაცრი.

* * *

მე ცოდვილი ვარ, ალბათ გაშინებთ,
არ წარმოვადგენ ფასეულობას,
ფუჭად ვიყენებ ამდენ წყალობას,

უფლის ნაბომებ განძეულობას...

აღბათ გაკვირვებთ, მუდმივ ჭიდილში,
ემოციების უღრან მორევში,
როგორ ვატარე, შევინარჩუნე
მე სიყვარული, ღმერთის ნუგეში...

აბა, რა გითხრათ, ვერ მოგახსენებთ,
რატომ დამყვება ცოდვილი ვნება...
მაგრამ იქნება... ოდესმე მაინც...
რომ შევასრულო მე შენი ნება!..

სიცოცხლის ბურუსში ბედი,
ადუღებული ქაოსი,
რამდენი ვინმე დაკვარგე,
დაიგჯა სულის სამოსი...

სწრაფვა?! – რა სწრაფვა, ან რისთვის,
ამაოება გვეწევა,
ჩვენი ჭაღარა გაამხელს,
დადლილობა რომ გვერევა...

სიზმრები, ჩვენი სიზმრები,
ცოდვების ულევი ნუსხა,
როცა ვტოვებდი ბავშვობას,
იმედი მომსდევდა სულ სხვა...

გამცვდარი სხეული
და ქრონიკული სევდა,
მე სიყვარული მინდოდა,
მაგრამ ტყუილი შემხვდა...

ნაგლობას ვეღარ გავუძლე,
გამომელია ძალა,
თურმე რა სუსტი ვყოფილვარ,
დამედო ცოდვის ღალა...

... დაბორიალობს სიზმარში
ჩემი ბავშვობის ოცნება;
რომ სიყვარულში დავხარჯე
მე ჩემი მთელი ცხოვრება...

ტრიალებს, მაინც ტრიალებს...
აღბათ მორჩება მალე,
მე დავისვენებ მაშინ და
გაქრება ფლიდი, მწარე...

გამოდი, გამოიტანე,
რატომ გაქვს შიში სიმართლის,
თუ — გულში ავი არ გიდევს

და სხივი ბჟუტავს სინათლის?..

ტყუილით მთელი ცხოვრება
სასტიკ წამებად გექცევა,
სადაც არ უნდა იმალო,
ნათესი ყველას გვეწევა...

ოცნებამ შხამი დალია,
გლობუსი ისევ მრგვალია,
უსიყვარულო ცხოვრება
გამხდარა ჩემი ვალია...
ხუჭუჭი თმების სურნელი
სხვამ ვერაფერით გალია,
გულის ტკივილი და ფუფქი
ძველი ღალატის ალია...

შევხვდებით, ისევ შევხვდებით,
არ ვიცი, ვისი ბრალია...
მაგრამ აღარც მსურს გაკოცო,
ჩემო პატარა კალია...

სიმღერა

თქვენ რა იცით, გოიმებო,
სიყვარულის ფასი,
თუნდაც როცა გტკივა გული
და ვერ გიგებს კაცი...

ვერ გაყიდი, ვერ იყიდი,
ამ სანუკვარ გრძნობას,
ტყუილებით და მუხთლობით
ვერ შეიძენ ტრფობას...

პატიოსან სიტყვას გამღევთ,
რომ ყველას აქვს ბედი,
გამოიცინო უნდა ოღონდ
შენი ტურფა გედი...

რა ვუყოთ, თუ ბოროტება
მოერია ყოფას
და თუ ბინდი, მეგობარი
ამბობს მწარე ოხვრას...

ნუ გაშინებთ იაგო და
მისი გულის ბოღმა,
მეფე ლომი ვერ შეჭამოს
დაკოდილმა ღორმა...

თქვენ რა იცით, გოიმებო,
სიყვარულის ფასი,
თუნდაც როცა გტკივა გული
და ვერ გიგებს კაცი...

ისიც ხდება, რომ ვაჟკაცებს
არ უმართლებს ხშირად,
გულის სატრფო და ოცნება
გრძნობას გასცემს ქირად...

მითუმეტეს დღეს იმატა
უცხოურმა მოდამ,
ვინმემ «ფირმა» თუ იპოვა,
არ დაგახრჩოთ ბოლდამ...

თქვენ რა იცით, გოიმებო,
სიყვარულის ფასი,
თუნდაც როცა გტკივა გული
და ვერ გიგებს კაცი...

იმას, რაც კი ჩვენ გვიყვარდა,
ვერაფერი იყიდის,
ვაჭარს ხორცი ჩაბარდება
ცრემლნარევი ტკივილის...

მაინც მესმის შეწუხების —
«არაფერი ეტკინოს»,
არჩევანი იყო მისი,
მასვე უნდა ეწყინოს...

თქვენ რა იცით, გოიმებო,
სიყვარულის ფასი,
თუნდაც როცა გტკივა გული
და ვერ გიგებს კაცი...

ადვილია, რომ გირჩიოთ
და გასწავლოთ გზები,
მე თვითონ კი ვერ ვასრულებ,
გადის უკვე წლები...

მაშ დავიწყოთ ჩვენ თავიდან
სიყვარულზე ოცნება...
და ვვედროთ შემქმნელ უფალს,
ყველას მისცეს ცხოვნება...

... თქვენ რა იცით, გოიმებო...
... სიყვარულის ფასი...
... თუნდაც როცა გტკივა გული...
.. და ვერ გიგებს კაცი...

ღალატი და სიყვარული
რატომ დადიან ერთად,
ნუთუ სიბილწე იმარჯვებს,
შავი იფერებს თეთრად?!

სად არის, სად დავეწიო

ოცნებას, დაღლილ სიყვარულს,
ვინ გამიყუჩებს ტკივილებს
და უიმედო სინანულს?!

გრიგალმა უცებ წაიღო,
რაც მომიტანა სურნელი,
გაბრუებული, წყენისგან,
დავრჩი ჩერჩეტი, სულელი...

სიზმარი

ოთხი ჭიქა მოგვიტანეს,
ვიცი, ერთ-ერთში შხამია,
ფერით ვიცანი, მღვრიეთი,
ავიღო, ჩემი ვალია...

ვიცი, სამიდან ერთ-ერთმა
რომ მომიშადა გალია,
ორი დათანხმდა სიჩუმით,
ვიცი, რომ ჩემი ბრალია...

სხვებიც გარშემო დამდგომნი
წყალს პირში დაიგუბებენ,
არავის სჯერა, რომ ვიზამ,
თავს ტყვილად იბითურებენ...

აჰა, ავიღე, ხელში მაქვს...
«მუცელში ჰქონდა კალია,
ამპარტავნობამ დაღუპა,
იტყვიან, მიტომ დალია...»

იქნებ, სწორია, არ ვიცი...
მიშველე, AVE MARIA...
ნუ დამაბრალებთ, ოღონდაც...
ფარისევლების გალია...

«ესროლე, მიდი», —
უთხრა მეორემ, —
«ნუ შეაწუხებ, თვითონ მოკვდება»,
და გაიცინეს მათ სარკასტულად:
«ხომ სჯერა თვითონ, გამეორდება»...

შეშინებულმა ჰკუა ვიხმარე,
თავი მოკლულად მოვიკატუნე...
გაგეცინებათ, დღესაც კი სჯერათ...
...რა იდიოტი მტრები მარგუნე...

ოთახში ჭიქა
გათლილი...

და ჩემთან ერთად გოია...
ორი ცოდვილი პოეტი...
სიკვდილს სიცოცხლე სჯობია...

თავისი «მახა» მანახა,
როგორ ჰგავს ხუჭუჭი თმები...
და აქვითინდა: დავკარგე,
ჩადგა ჩვენს შორის მთები...

მე არაყს ვწრუპავ, ვიცინი,
ეს გამწარების ბრალია...
რაც მომეტანრა, კი ვიცი,
იმისი ლოყის ხალია...

ერთიც დავლიოთ, იბახის,
მხატვარი დაღონებული...
და ეფერება ის შედევრს,
ცოდვა აქვს ჩახუტებული...

ოთახში ჭიქა
გათლილი...
და ჩემთან ერთად გოია...
ორი ცოდვილი პოეტი...
სიკვდილს სიცოცხლე სჯობია...

პოეტი იტყვის წამებულ ლექსებს,
თავისთვის უნდა და არა ტაში,
და თუ არავინ არ შეაფასებს,
გამოაქვეყნებს უფალი ცაში...

და ეს კრებული იქნება მისი
სუყველაფერი, ცოდვა თუ ნაღდი,
თუ სიყვარული ჭეშმარიტების,
ყველა ტკივილი და ყველა დარდი...

როდის ყოფილა, ვინმეს გაეგო
მეზობლის მისის სულისკვეთება,
უფალი მხოლოდ გაიზიარებს,
სუყველა იცის ჩვენი ქმედება...

ჩვენი არსება იქ გამოჩნდება,
ვინ რისი იყო ჭირისუფალი,
ვის წამებაში ამოხდა სული,
ნება ვის ჰქონდა თავისუფალი...

პოეტი იტყვის წამებულ ლექსებს,
თავისთვის უნდა და არა ტაში,
და თუ არავინ არ შეაფასებს,
გამოაქვეყნებს უფალი ცაში...

რონი სკოტის კლუბი,
ყველა საკუთარ სიმარტოვეში...
გადამატარე გალაქტიკები,
დავიღალე სიმარტოვით, ღმერთო,
და ბოლმიანი ვლპები...

იქ, სადაც ვიყავით ერთად,
ამოდიან სარეველები,
შენი ტყუილი მესიზმრება წყევლად,
და მაინც დავკრიფე საყვარელი შენი იები...

მე მოვალ, დავბრუნდები, შეგეშინდება,
ბალღინჯოებს ვაქცევ მუმიებად...
მაგრამ ამითი რა გამოვა,
ვეღარ ვიქცევით სიყვარულის დინებად...

დაგსჯი უბრალოდ,
თავსაც დავისჯი,
გახდება ჩემი
სული მახინჯი...

მაპატიე, უფალო, მაპატიე,
ოლონდ...

კიდევ მაპატიე...
მაპატიე ჩემი ამპარტავნობა!..
არ მესმის ალბათ...

ამათ არა აქვთ უფლება
დამიძახონ ფარისეველი,
ან მრუში,
ან მშიშარა...

ამათ არა...
... მაპატიე... შენ წინაშე ყველაფერი ვარ,
ფარისეველი,
ამპარტავანი,
მშიშარა...

... ამათ კი არა...
ვინც თავის ცოდვასაც კი უღალატა,
მათ არა!!!

ცოდვის ღალატი არ არის გასწორება,
არა,

შენ თვითონ იცი,
უფრო ღალატია,
მთხლე,
ღალატი...

მაპატიე,
უფალო, მაპატიე,
მიმიღე, გეხვეწები,

მიმიღე რა...
შემჭამეს, უფალო,
შემჭამეს...
... მაპატიე...

ჭოჭმანი, სიზმრები არეული,
მაინც ვერ გამოგია, რა ხდება,
და ლოცვა იყო ეს დაბნეული,

შემოიტანეს ოქროს სასმისით
დამათრობელი გრძნობა ოცნების,
თუმცა ვიცოდი, არ უნდა მესვა,
ერთბაშად ვყლუნწე შხამი გოდების...

ვერ გავუძელი მის თხოვნის თვალებს,
თბილ და გადაღლილ სურნელ მუდარას,
და რა ვიცოდი, რომ მიმზადებდნენ
მუდმივ ბორკილებს, ანდა სუდარას.

ციხის კარები ჩაკეტილია,
დატოვეს წვრილი გამოსახედი,
წყეული უფრო გადამღლეღია,
თვითმკვლელობისთვის გამოსადეგი...

შემოიტანეს ოქროს სასმისით
დამათრობელი გრძნობა ოცნების,
თუმცა ვიცოდი, არ უნდა მესვა,
ერთბაშად ვყლურწე შხამი გოდების...

მომბეზრდა:

დაკარგული სამოთხე,
მოპარული ოცნება,
სიყვარულის ლანდები,
სიმარტოვის გოდება...
წვიმიანი ქუჩები,
ექვთან განმარტოვება,
გადარღნილი ტკივილი,
მოპარული ცხოვრება!!!

ამას ამბობდა ქართველი
ლონდონში გადხვეწილი,
შემომამშველეთ სტაფილო,
ახალი ამოგლეჯილი...

ჯეჯილი, ჯეჯილი, ჯეჯილი,
კვლავ გაიზრდება ჯეჯილი,
შხამ-ქიმიკატებს თუ ვიხმართ,
გემოს დაკარგავს ხე-ხილი...

ატაშე გადარეულა,
ხიხინი ისმის ფილტვების,
მე მალარიჩი მინდოდა,
ჩახრამუნება ხინკლების...

შენა ხარ ჩემი პატარა-დიდი,
ორდენო ჩემო,
ვითარცა სხივი,
მომავლის ტივი,
და მასზე ჰკივი,
მხედარო გივი,
p გია დიდო,
მიცუბიშ გიო
და ციცქნა ზესო.
ტრაქტორისტს ევნო,
სარკის ეფექტით
წელ ქვეშ გაეგო.
პარკეტი დააგო
და ზედ გადაეგო.
მარადონა დიეგო,
მჭამს ჩემი ეგო,
შენ რომ ტაში გერგო.

ძია, ძია ნიკოლოზი
მიახვრიტა ლენინმა,
რას შვრებოდი მაშინ, ცუდო!
– რა ვქნა, მე ხომ მეშინია,
მიყვარს ვაჟა და ილია,
ჩვენი ყოფა სირბილია,
ბუზის ყოფნა სინდისია,
ჟორასა აქვს გონორეა,
გივის კიდევ პირინეა,
გია მასტურბატორია,
ზესოს სულის პასტორია,
ეს ხომ დიდი ფაქტორია,
მიყვარს პროფილაქტორია,
იქ მე მიმყავს ტრაქტორია,
აქეთ მომყავს ჩოჩორია,
შემიყვარდა კოკორები,
გომბორიდან რომ მოდიან.

ხემ მოისხა ფოთოლი,
აგერ ჩაქუჩიც ყვავის,
უპ, უპ, რა კარგი იყავ,
როცა მოფრინდა ყვავი.
ტიროდა საწყალი ფრინველი,
უნდოდა დიდი ყველი
და დიდი მწვანე ველი,
სადაც ყოველთვის გელი —
ბახმაროში, პერუში.
მოგხვდა ტაკო სტამბულში,
ბახ - ბუხ - ჯახ - ყურში,
ჯახ - ლაწ - კრაწ - კანჭში,
გამომიშალა ღრანჭში
და აიფარა კაბა,
ტრაკზე გაუჩნდა «ლატკა»,
შემოიხვია დიდი პალატკა,
აი, ასეთი მწამს
კომუნისტი.

მოდი ჩემთან, ციციწო,
ჩაიხადე, ვიციწოთ,
და ჩვენ ერთად, კარგო
შევექციოთ მაწონს,
და თენდება უცებ,
დროშები ჩქარა,
ჩაქუჩი ჩქარა,

ჩაქუჩი ჩქარა,
ფიგარო არა, არა, არა.

ატყდა დავი-დარაბა
შემოვიდა არამა,
ჩამირთო TCH.
შენ ხარ ფეხშიშველი,
აბა მე რას მიშველი,
თამაშს იგებს ფიშერი,
თამაშს იგებს ტალი,
უპ რა ძნელი იყო, როცა
მოკვდა ქმარი,
მოკვდა ცოლი,
დარჩათ მხოლოდ
დიდი ღორი,
გზა არს შორი.

შმორი, შმორი,
ომი, ომი, ცომი, ცომი.
ატმის მსურველთა ტომი,
ჩემი ლოგინის ატომი,
გუშინ შემხვდა ვაგონი,
გადაეშვა სალტოთი.

გული მტკივა, სული მტკივა,
არ ვიცი რა გამომივა,
ხვალ სიდედრი ჩამომივა,
ალბათ რამე გამომივა.
თუ არადა, ნუ.
მე მყავს სახლში კუ.
მეც მაჭამეთ შუ,
გეხვეწებით შუუუ!!
არ მოფრინდეს ბუუუ!
არ წავიდეს იანი,
მყაშვილი ცოფიანი,
ტურტლიანი, ჭუჭყიანი,
ცისფერჯინსებიანი,
ყვითელ ყურებიანი,
არის ასეთი პარტია,
მას სახაშე ჰქვია,
რა ცუდია პოხმელია.

ტ. გ.-ს

როგორ ვინატრო, გული გამისკდეს,
მოწყურებულმა ცხოვრების დღეზე,
რატომ დამიდგა წუთი სამაგი,
ვისთან მივიდე და ვინ გამიგებს.

ყელში სარმა მაქვს თითქოს გაჩრილი,
გულში წურბელის სამეფო სუფევს,
ვიცლები, ვკვდები ურჯულოთაგან,
სისხლის წვეთები მათ გამომწოვეს.

წარმომიდგება თოკი ჩემს ყელზე,
როდესაც ესეთ წუთებს ვასწორებ,
ვიცი გაქრება ყველა სამაგი,
თუ გადავწყვიტე ზეცას წავიდე.

როგორ მივყიდო სული ეშმაკებს,
როგორ მივიბა ყელზე ბაწარი,
ვიცი, ძლიერი არის ცთუნება,
მაგრამ ღმერთია უფრო მაღალი.

* * *

დამწუხრებულა ზეცა თბილისის,
გადმოსდგომია თავზე ღრუბლები,
კოკისპირული ცრემლით იხსენებს,
რაც გულში უზის ჩემს ერს ტკივილი.

იმ დღეს, საშინელს და დამანგრეველს,
დასტიროს ისევ თავდავიწყებით,
ილიას სიკვდილს ღმერთი არ გვარჩენს
და წყევლის ისევ მოდგმას ქართველის.

* * *

ქუჩაში სიჩუმეა, მინდა გეფერო
და შენც ამყვები, მამლევ უფლებას.
ჩვენ ერთმანეთი არასდროს გვეყვარება,
მაგრამ მაინც ვიქნებით ამ ღამეს ერთად.

ალბათ პარადოქსია და სასაცილოა,
მე შეყვარებული სულ არ მენატრება,
მაგრამ გაივლის ეს თეთრი ღამეც
და ის გოგონა ხატად იქცევა.

* * *

ალბათ სიცოცხლის ბოლო წუთებშიც
ვისურვებ ვიყო შეყვარებული,
ვატარო გულში დარდი უმწიკვლო
შენთან შეხვედრის და მოფერების.

მინდა მოგნახო, რომ ჩემთან იყო
მთელი ცხოვრების ლაბირინთებში,
შენი თვალების მზერამ გამათბოს,
გადამავიწყოს მწარე ფიქრები.

შენ კი გარბიხარ სულ ვიღაცასთან,
ჩემთან იღლები და არ ჩერდები,
მოგწყინდა მზერა იდუმალების
და დაიღალე ფუჭი ოცნებით...

მაგრამ სიცოცხლის ბოლო წუთებშიც
ვისურვებ ვიყო შეყვარებული,
ვატარო გულში დარდი უმწიკვლო
შენთან შეხვედრის და მოფერების.

ჰოდა, ამბობენ, პატარაობას
ვერ დაიბრუნებ ველარასოდეს,
იმ სიხარულს და იმ სიწმინდეს,
ბავშვობის წლებს რომ მუდამ თანა სდევს.

ნუთუ ვერასდროს ვერ გავიღვიძებ
გახარებული, გალალებული...
არ ვიცი, როგორ გაჰქრა ეს წმინდა
და შეურყენელი ნაზი სხეული.
მეუბნებიან, რომ სამოთხეში
ცხოვრობენ ყველა, როგორც ბავშვები,
ყველა თბილი, ყველა ლამაზი
და სული ყველას აქვს უნაზესი.

მაშინ, მიმიღეთ მეც სამყოფლოში,
გთხოვთ, მაპატიოთ ჩემი ცოდვები.
გთხოვთ, შეუწყალოთ ყველას, ვინც მიყვარს,
მარტო ბედნიერი ვერ ვიქნები.

დღეს სიმარტოვემ ხელში ჩამიგდო
და გაიღვიძებს ნაჭრილობევი,
თურმე მოვტყუვდი, ისევ მარტო ვარ
ამ ქვეყნისაგან დავიწყებული.

ისევ მთვარეა მესაიდუმლე
და გადმომტირის ის გულმომკვდარი,
შევეცოდები, სხივს გადმომტყორცნის,
უნდა გამითბოს გული საწყალი...

მაგრამ შორს არის, სხივი იბნევა
და ვრჩები ისევ მარტოდ მყოფადი,
არ ვიცი, რა ვქნა ცარიელ სახლში,
ვისლა გავანდო ჩემი ფიქრები?!

ელვარე ლალი

ემღვნება გოგიელას

ამ ცხოვრებისგან გადარეული
ვიღაც უგუნო, სულელი მთვრალი,
მოდის და უნდა კაცობრიობას
ბედის მოსთხოვოს საზღვავი ვალი.
თვალები სისხლით გადაღებილი
და მათში მოსჩანს სატანის ალი,
უნდა ემგეროს პირველ მსხვერპლს, მაგრამ
უეცრად ხვდება ელვარე ლალი.

მაინც არ სჯერა, მაინც არა სწამს,
ვერ მიაჩვია ცოდვილი თვალი,
არსად უნახავს ცხოვრების გზებზე
წმინდა მეუფის ნავალი კვალი...

მაინც დაეჭვდა, ხელი გაშემდა,
ექვმა გაგლიჯა ბოროტი გული...
იმ ნახევარმა, სიკეთე რომ სდევს,
ცოტა მოაღლო მბორგავი სული.

* * *

რაც შევიძინე, თან დამაქვს:
სიყვარული და ოცნება,
ცოდვილ მორწმუნეს რა უნდა,
ესაა ჩემი ქონება...

თუმცა ეცადნენ, მოპარვა
არ გამოვიდა არაფრით,
ეს ორი მუდამ გაგყვება,
არ დამთავრდება სამარით.
ფალთან როცა წარვდგები,
ცოდვილი სული შეკრთება,
სიყვარული და ოცნება —
ვოცნებობ – უცებ შედგება...

* * *

გემშვიდობებით... მივდივარ ალბათ,
რატომღაც ესეთი გამიჩნდა აზრი,
თქვენიც ოდესღაც ჟამი დადგება,
თქვენიც ოდესღაც დარეკავს ზარი,
და მაშინ მაინც ხეირს იპოვით,
იქ გამატანეთ თქვენ ყველა დარდი,
კარგად შეკარით, უფალთან მიმაქვს,
კურთხევა მინდა მე თქვენი ნაღდი.
ჭიქით სასმისი ჩემზეც აწიეთ,
დამინთეთ ხოლმე წმინდა სანთელი,
რაც დაგაკელით, ნუ გამამტყუნებთ,
იქნებ, მეც ვპოვო ღმერთის ნათელი.

მოთხრობები

ვალერია

ვაგონში აუტანელი სუნი იდგა, სუნი, რომელიც ყველას უგრძნია პლაცკარტით მგზავრობისას: ოფლის, ღვინის, არყის, ჭუჭყის — ყველაფრის, რაც ადამიანს გააჩნია და თან დაატარებს. პლაცკარტი ხომ მსოფლიოს პატარა მოდელია ხალხის სიჭრელით და ინტელექტის სხვადასხვაობით, თავისი აკვარგით, არეულობით, აგრესიულობით თუ სიდიხით, ბოროტებით და სიკეთით.

კახა გასასვლელში სიგარეტს ეწეოდა. დაღლილმა აქ მოარიდა თავი სუნსა და საერთო აურზაურს. გარშემო თითქმის ვერაფერს ამჩნევდა, თუ ვინმე სიგარეტს ან ასანთს სთხოვდა, დაუფიქრებლად აწვდიდა და ასევე დაუფიქრებლად პასუხობდა — არაფერსო...

ქუთაისი... რამდენი რამ აკავშირებდა ამ ქალაქთან: ბავშვობის ერთი წელი, მეგობრები, ამხანაგები, ნათესავები... დღეს როგორღაც მოღუშული ეჩვენა. რატომღაც ვერ შეამჩნია ქუთაისის განუმეორებელი, ცინცხალი ბუნება.

დაღვრემილი, ნაწვიმარი ქუჩები, ატალახებული ეზოები... უცხოდ მოეჩვენა ქუთაისი, ალბათ იმიტომ, რომ დღეს სულ სხვა ქალაქი დახვდა, მისთვის უცნობი, მრავალსართულიანი, ერთსახიანი სახლებით, ჭუჭყიანი ავტოქარხანა, უამრავი ერთმანეთის მსგავსი სატვირთო ავტომობილი... ხალხი, სულ სხვა ხალხი. გულდია, მომღიმარი ქუთაისლების ნაცვლად, უჩვეულო მონოტონურ, საქმიან ნერვიულ სახეებს შეეფეთა.

ავტოქარხანაში წინასადიპლომო პრაქტიკას გადიოდა. დაგვიანებით ჩავიდა, ხელმძღვანელთან რაღაც მოიმიზეზა. მანაც, ვითომდა დიდად აღელვებო, სერიოზული სახით მოუსმინა და... «გააფრთხილა», — სერიოზული მუშაობა გმართებსო.

ბიჭებმა «დაამშვიდეს»... არაფერია, მთავარია დიპლომისთვის ნახაზები იშოვო... გასწავლით, როგორ, ვისთან... ანგარიშს ზაზა დაწერს და გადავწერთ... შემდეგ «აუხსნეს», რომ ფაქტიურად არაფერს არ აკეთებდნენ. დილით ერთი— ორი კაცი მოვა ქარხანაში, გადახედავს იქაურობას და მორჩა... ზოგი თბილისშიც კი წასულა, რა თქმა უნდა, «ხელმძღვანელის ნებართვით».

კახასთვის მოულოდნელი არაფერი ყოფილა. უბრალოდ, ხვდებოდა, საკონსტრუქტორო ბიუროში, სადაც ჯგუფი მიამაგრეს, მათი დარდი არავის ჰქონდა. ჯერ ერთი, ახალი დირექტორი იყო დანიშნული. მეორეც, ერთი თვეა ტელევიზორში გაიმახონდნენ, ქუთაისის საავტომობილო ქარხანა ახალი მარკის ავტომობილის გამოშვებას იწყებსო. ჰოდა, აბა მათთვის ვის ეცალა, რა უნდა ესწავლებინათ... ამას არც აუღელვებია, მით უმეტეს, რომ მომავალი პროფესია გულზე არ ეხატა. რატომ ჩააბარა აქ, ზუსტად ვერც იტყოდა, ალბათ, ოჯახის სურვილით... მეტი არაფერი... მეხუთე წელია იძულებით ათრევდა ამ ტვირთს. ჯგუფში, რა თქმა უნდა, ყველა სხვადასხვანაირად სწავლობდა, სხვადასხვა ნიშნები ჰქონდათ, მაგრამ მეტნაკლებად მაინც აინტერესებდათ ავტოსაქმე, ხშირად საუბრობდნენ ავტომობილებზე, ნაწილებზე... კახა იდგა, უსმენდა და თითქოს შურდა. არა, კი არ შურდა, უფრო სწორედ, ნანობდა, რომ თავისი ადგილი ვერ იპოვა.

ნახაზები იმ დღესვე იშოვა. არც არავის გაჰკვირვებია. ყველაფრის მიუხედავად, ერთი თვისება გააჩნდა. შეეძლო დაძაბულ რიტმს უცბად მორგებოდა. სესიების მოახლოებისთანავე გამცდენი, ზარმაცი სტუდენტებისაგან «ბეჯითად» იქცეოდა, დარბოდა ლაბორატორიების, მოცემულობების, კონსპექტების საშოვნელად. ბიჭებს ახსენებინებდა პროექტებს, ლექციებს, ერთ-ორ კვირაში ხაზავდა და წერდა მთელი სემესტრის მასალას, მაგრამ ვერავინ ხვდებოდა, რომ ყველაფერ ამას სიძულვილი და უნებისყოფობა აკეთებინებდა. სიძულვილი აიძულებდა, რაც შეიძლება მალე მოეცილებინა თავიდან

«საყვარელი» საგნები. უნებისყოფობა კი მშობლებთან კონფლიქტს არიდებდა. კი არ ეშინოდა, ეზარებოდა მათთან ჭიდილი და გადამწყვეტი ნაბიჯის გადადგმა.

რამდენიმე კაბინეტი შემოირბინა, ზოგს სთხოვა, ზოგს შეუბღვირა, ზოგსაც, უბრალოდ, ატყუებდა, მავანმა და მავანმა გამომგზავნა ამა და ამ ნახაზებისთვისო. ალბათ, დღის ბოლოს მაინც კარგ გუნებაზე დადგებოდა, მაგრამ ნერვები იმან მოუშალა, რომ იგრძნო, ბევრს მათ შორის, არა მარტო თანამდებობის პირებს, «სტარანაჩალნიკური» ჩვევები გააჩნდა. ასეთი ხალხი, როგორც კი იგრძნობს, რომ მასზე ხარ დამოკიდებული, იბღინდება, ზემოდან დაგყურებს, შეიძლება დაგეხმაროს კიდევ, მაგრამ გაგაწვალებს, რამე ფორმალური, უაზრო პირობის შესრულებას მოგთხოვს. თან ერთი გასაკვირი რამ ხდება. ისინი მუდამ საქმიანი არიან, შენზე დახარჯული დროის ასანაზღაურებლად შეიძლება შესვენებისას იმუშაოს, სამუშაო საათების შემდეგაც დარჩეს, მაგრამ...

კახასთვის სრულიად გაუგებარი იყო, საიდან უჩნდება ხალხს ასეთი უაზრო ძალაუფლების სურვილი; ზოგს იგი კარგი ცხოვრებისათვის უნდა, ზოგს საქმის საკეთებლად... ამათ კი ძალაუფლება, თუნდაც წვრილმანი, იმისთვის სურთ, რომ დაგამცირონ, დაგცინონ და ამით ფასი მოიმატონ საკუთარი თავის წინაშე. ალბათ, ესეც ამბიციონიზმია, მაგრამ სულელური, არაფრის მომცემი... ძნელია, მათ ებრძოლო. ეს ხომ შიშველი ბოროტება არ არის...

...მათი უმეტესობა ბავშვობიდან რაღაც საშუალო მასას ქმნის. ისინი არც საცოდავები არიან და არც ლიდერის მოუსვენარი ცხოვრება იტაცებთ. უბრალოდ, უნდა ცოტა ხნით გაეხვიონ დიდების ტყავში, თუნდაც ილუზიურად, და შემდეგ თქვან: «მე რომ მოვინდომო»... უმეტესად ასეთ ხალხთან ჰქონდა მთელი დღე საქმე და ნერვებიც ამან დააწყვიტა.

თვალები აეწვა, სათვალე მოიხსნა. გასასვლელში მარტოკა იყო შემორჩენილი... ცაზე აქა—იქ ვარსკვლავები ბჟუტავდა... სიჩუმეს ბორბლების მონოტონური რახრახი არღვევდა...

...მამა უკვე ერთი წელია ქუთაისში მუშაობდა. თვითონ, თბილისშივე აღჭურვეს საჭირო ანეკდოტებით, ისტორიებით და წამოვიდა მისთვის უცხო ქალაქში. თავიდანვე გადაწყვიტა «ავტორიტეტის მოპოვება», რაც შეიძლება მედიდურად ეკავა თავი, თავისდაუნებლიედ წარბაწეული იჯდა პირველ გაკვეთილზე, მეორეზე მასწავლებელმა გამოიძახა «შესამოწმებლად». ხმა ამოიღო თუ არა, ფხუკუნნი მოესმა, ტანზე დაიხედა, რაიმე ხომ არ მომაკრესო, ამან უფრო დიდი გამოცოცხლება გამოიწვია, რომ ვერაფერი შეამჩნია, განაგრძო — ისევ სიცილი... მერე მიხვდა, მისი თბილისური ტონი აცინებდათ თანაკლასელებს.

თავიდანვე სამ ბიჭს დაუახლოვდა: ვახოიას, შაქროიას და ვალერიას. ვახოია ხუთოსანი იყო და გაკვეთილებზე სანიმუშოდ იქცეოდა. ოთხოსანი შაქროია, გვარიანი ცინიკოსი, აფორიზმებითა და ანდაზებით ესაუბრებოდა მასწავლებლებს. ვალერია სუფთა ოროსანი, ძირითადად ფანჯრების ლეწვით იყო დაკავებული. ვახოიას თუ ყოველთვის დადგენილი წესით, სუფთად და კობტად ეცვა, შაქროია ჯინსებით და ფერადი პერანგით ცხადდებოდა სკოლაში, ვალერია კი სულაც ფიზკულტურის შარვლით მოვიდოდა და თანაც აუცილებლად «ველოსიპედიტ»... ვახოია ყველაზე მაღალი იყო კლასში, შაქროიასაც არ ეთქმოდა დაბალი, ვალერია კი ძლივს აჩნდა დედამიწას.

კლასი ზედ სამასწავლებლოს თავზე იყო და იქნებ სწორედ ამის გამო ხშირად ხდებოდა სხვადასხვა «ინციდენტი». ბავშვებისათვის გართობის ხუთი საშუალება არსებობდა:

I — ბუფეტი

II — ეზო

III — — «აგრესორების გაძევება» — ვალერიას ერთი წლით უფროსი ძმა ჰყავდა (სულ სამნი იყვნენ) შემოვარდებოდა თავის ძმაკაცებთან ერთად და სწორედ აქ იწყებოდა «აგრესორების გაძევება».

IV — კლასი იყოფოდა ორად და ატყდებოდა «კრწანისის ბრძოლა».

V — იკეტებოდა კარი, ირთვებოდა სახლიდან ჩუმად წამოღებული მაგნიტაფონი და იწყებოდა «კონცერტი». ამაღლებულ ადგილას იდგა სახაზავებით და ჯოხებით შეიარაღებული «ანსამლი», ხოლო ქცევით «თაყვანისმცემელთა ჯგრო...»

კახა მისვლის მესამე კვირას «მოინათლა», კობაიასთან ჩხუბში გაუტყდა ცხვირი. ასე რომ «ავტორიტეტის მოპოვება» დაუჯდა ერთი ცხვირი და...

გაუხარდათ ბიჭებს, კახაიას არ დაუბეზლებია, კობაიამ თვითონ სცნო «თავი დამნაშავედ» მასწავლებელთა «საგამომძიებლო კომისიის» წინაშე. მეორე დღეს მთელმა კლასმა ინახულა ცხვირგატეხილი «ლომი». კობაიაც მოვიდა. იქვე შერიგდნენ. ჯერ ერთი იმიტომ, რომ ბავშვები იყვნენ, მეორეც იმიტომ რომ კლასმა აღნიშნა ნათლობა. მესამეც, იმიტომ რომ კობაია და კახა ერთმანეთის «ჩერეზ ძმაკაცები» იყვნენ. თითქოს ყველაფერი მოგვარდა და...

არიან ადამიანები, რომლებსაც ძალიან სურთ ყველას დაანახონ თავიანთი «მუშაობა», რასაც ხშირად დიდი ზიანი მოაქვს...

შერიგების მეორე დღეს დირექტორთან გამოიძახეს ვახოია და, როგორც მისგანვე შეიტყვეს, ჩხუბში ჩაქეზებისთვის «ტყავი გააძვრეს»... «გაფილტრეს». ეჭვი კახაზე მიიტანეს, თუმცა უბრალო ლოგიკაც კმაროდა ამ ეჭვის უსაფუძვლობის დასადგენად, მაგრამ ვისზე უნდა ეფიქრათ მაშინ... ისე, ვახოიამ აიკვიატა ეს აზრი თავიდანვე, მის ავტორიტეტს პატივს სცემდნენ კლასში და...

თავიდან კახა ვერაფერს ხვდებოდა, არაფერს აგრძნობინებდნენ. პირველი დემონსტრაციული ნაბიჯი შაქროიამ გადადგა: «ატაშოლი» მისცა. კახას არ უკითხავს რისთვის, რა გინდა, ნუ გინდაო. მეორე «ატაშოლი» ვალერიამ მისცა. კახა დაიბნა. დასვენებაზე ვალერიამ გაიყვანა განზე, ყველაფერი მოუყვა. ისიც დაუმატა, «ატაშოლი» ვახოიას სანახავად მოგეცით. მე მჯერა, შენ არ იტყოდით. ერთს გთხოვ, ვახოიას ამაზე ნურაფერს ეტყვიო, მე ვიცი, ვინ «ჩაუშვა» და დავამტკიცებო. თან ბოდიშიც მოიხადა, და თუ შენ გინდა...

ბოლობოლო, ერთი თვის შემდეგ, მშვიდობიანად დამთავრდა ყველაფერი, ვალერიამ აღმოაჩინა «ინფორმაციის წყარო», — გემოზე დაბეგვეს კიდეც...

რიგრიგობით ეახლნენ ვახოია და შაქროია, ბოდიში მოუხადეს; თუ ვახოიას სურს... ერთადერთი, ვისთანაც უხაროდა შეხვედრა ამ ერთი თვის განმავლობაში, ვალერია იყო — «ველიკების» და ფანჯრების მეფე, მაზუთში ამოსვრილი, მუდამ გულლიად, ხმამაღლა მოცინარი. ვალერია რომ არ ყოფილიყო... ან მის ადგილზე სხვა?!

... სიგარეტი გაუთავდა, ვაგონში შევიდა, ყველას ეძინა. უფრო საშინელი სუნი ტრიალებდა, მყრალი და ბინძური... ციოდა. მოსასხამი ჩაიცვა, სიგარეტი აიღო და ისევ გავიდა...

... მოწევაც იქ დაიწყო. ბიჭებმა შესთავაზეს, იუარა, მარტო «მარლბოროს» ვეწევით. ვალერიას უფროსი ძმა ციხეში იჯდა, მისი ძმაკაცებისაგან ყოველდღე შოულობდა «მარლბოროს».

ბიჭები ხშირად იპარებოდნენ გაკვეთილებიდან. ჩვეულებრივი მარშრუტი ჰქონდათ: ცნობილი «ბიკენტის საქაბაბე», კინო «კომუნა» და ბაღი. მეორე დღე, როგორც წესი, დირექტორის კაბინეტით იწყებოდა. დააყენებდნენ და სამგაკვეთილიან ლექციებს უტარებდნენ. ამაზე დიდი გასართობი თითქმის არსად იყო. ერთ-ერთ ასეთ დღეს დირექტორი მარტო თვითონ გაესაუბრა ბიჭებს. პირველი გაკვეთილის განმავლობაში თაროებში იქექებოდა, მეორესი — კარადაში, ბოლოს, მესამე გაკვეთილის დასაწყისში, რაღაც დიდი წიგნი ჩამოათრია; საწერ მაგიდასთან მივიდა, გაიკეთა სათვალე, მოირგო და თქვა: აი, რას წერდა თქვენისთანებზე მაკარენკო...

ერთ დღეს ვალერია და კახა ისევ წავიდნენ «შატალოზე»: ახალი ამბავი გავარდა ქუთაისში — თეატრის მოედანზე ლალიძის წყლები გახსნესო. მათაც გადაუხვიეს ჩვეულ მარშრუტს, მოედანზე გაისეირნეს, ერთ-ერთ მაღაზიასთან ცალფეხა, ძალიან გამხდარი, სანდომიანი

სახის, ძამებში გამოხვეული მოხუცი მათხოვარი იჯდა, გვერდით ყავარჯნები ეწყო. ხელი საცოდავად ოდნავ ჰქონდა გამოწეული, თითქოს რცხვენიაო.

ვალერიამ შეამჩნია თუ არა, უცებ გაშეშდა, მიაშტერდა, სახე დაედრიჯა, თვალები ცრემლით ავესო... არასდროს, არასდროს არ უნახავს და ვერც წარმოედგინა კახას სევდიანი მეგობარი... უხმოდ ისე, რომ ერთმანეთისათვის არც შეუხედავთ, მოხუცთან მივიდნენ, ჯიბეები ამოიფხიკეს და მორიდებით ჩაუყარეს ხელში ხურდა.

როგორც ვალერიამ მოჰყვა, ამ ქალს შვილიც ჰყოლია და შვილიშვილიც. რძალს გამოუგდია სახლიდან, შემდეგ შვილი რუსეთში გადასახლებულა და დედა საბოლოოდ მიუტოვებია. ავტოავარიაში მოყოლილა და ფეხი მოუხერხიათ, მაშინ ვერც მოიფიქრა ეკითხა, სხვა ვინმე ნათესავი ან გულშემატკივარი მაინც როგორ არ გააჩნდა საწყალს...

... მთელი ღამე სიზმარში მოხუცი მათხოვრის შვილს, რძალს და შვილიშვილს ურტყამდა. დაუნდობლად სცემდა ჯოხით, ხელებით... აჭრიდა ყურებს, ცხვირს... აწიწვნიდა თმებს... შიშველი გამოჰყავდა ტელევიზორში და დაატარებდა ქალაქში... ყიდულობდა ნაირნაირ საჭმელებს, სასახლებს, მანქანებს, ქირაობდა მძღოლებს, მოხუცი დაჰყავდა უცხო ქვეყნებში... ყველა ხედავდა კახას კარგ ბიჭობას, ვაჟკაცობას, სიკეთეს, აღფრთოვანებული იყვნენ მისი საქციელით...

მეორე დღეს ფულის გროვება დაიწყო. ვალერიას მამა არ ჰყავდა, უფროსი ძმაც ციხეში იყო და ოჯახს უჭირდა. კახას კი ყოველდღე მოქონდა «კინოში კოლექტიური წასვლის», «საწევროების», «ფარდების» ფული. მშობლები ენდობოდნენ, იცოდნენ, რომ არასდროს დამალავდა ხურდას, არ მოითხოვდა საჭიროზე მეტს... ენდობოდნენ და მანაც ისარგებლა, პირველად ისარგებლა... ამას ემატებოდა ვითომდა საქაბაბისათვის, კინოსათვის თუ კარუსელისთვის «დადებული მყუთი». ვალერიამ კიდევ ერთი წყარო გამოიხაზა. თამაში დაიწყო «სეკა», «დურაკა», ჭადრაკი, ნარდი, დომინო, ფეხბურთი, «ველიკებით» შეჯიბრი, «მინუს— პიატი». არაფერზე უარს არ ამბობდა, ყველა გააკვირვა, აქამდე ვალერიას ლიმონათზე თუ ჰქონდა ნათამაშები...

დათქმული დღეც დადგა. გადაწყდა, გაკვეთილების მერე მიეტანათ ფული. კახას ოცდაათი მანეთი ჰქონდა, ვალერიას კი... სამოცი... საიდან? რანაირად?..

ვალერიას ერთ-ერთმა პარალელურკურსელმა ას მანეთზე «მინუსპიატის» თამაში შესთავაზა, მაგრამ უარი მიიღო. შემდეგ დასვენებაზე კახამ ნახა... თამაში მინუს ოცდაათამდე უნდა გაგრძელებულიყო, ჩაბარება — გაკვეთილების შემდეგ.

კახას არასდროს უთამაშია ფულზე, არც გაუფიქრია, მითუმეტეს, «მინუსპიატის», კარგი მიზანი არ ჰქონდა.

... წაგების შემთხვევადი ფული ვალერიასთვის უნდა გამოერთმია, «თუმანსაც» სადმე იშოვიდა... თავიდან აგებდა. მინუს ათს იყო უკვე, მოწინააღმდეგე — ნოლს. აზარტმა მოიცვა, ნერვები დაეძაბა, ოფლად იღვრებოდა, წელზემთ გაიხადა... უნდა მოიგოს, უნდა მოიგოს, აუცილებლად. წაგების შემთხვევაში... არა. მოგება, მოგება. თავმოყვარეობა ახრჩობდა, აწამებდა, მისთვის აღარ არსებობდა ცალფეხა, საწყალი მოხუცი მათხოვარი, ის თამაშობდა... როგორმე უნდა შეეძლოს...

გამარჯვებული იერით გაუწოდა ფული ვალერიას, შენ მიეციო, უთხრა. ვალერიამ შენ შენი მიეციო, თქვა და შემობრუნდა, თავჩაღუნული გაუყვა ქუჩას. კახა გაწითლდა, ახლალა მიხვდა, რისთვის ითამაშა, რისთვის ჩაადო საფრთხეში ამდენ ხანს ნაგროვები ფული... ვალერიას ეჯიბრებოდა, ვალერიას... მოხუცზე კი... უზომოდ შერცხვა, ცრემლები მოადგა... რითი, რითი იყო უკეთესი მოხუცი მათხოვრის შვილზე, რითი...

არაკაცურად მოიქცა, არაკაცურად! თანაც, ვალერიასთან მოინდომა «მარკის აწევა», ვალერიასთან, ყველაზე მძიმე წუთებში რომ ამოუდგა მხარში...

თავი შეზიზღდა, გული აერია...

თამაში... ვალერიამაც ითამაშა, მაგრამ... ის მოხუცისთვის თამაშობდა... თვითონ კი... სიკეთე ჩუმად კეთდება, ჩუმად... ისე, როგორც ვალერია აკეთებს და არა სხვის დასანახად, კარგი ბიჭობისათვის, მაშინ ხომ სულ ფეხებზე ეკიდა მათხოვარი...

მლივს მოეგო გონს, თავს ძალა დაატანა და მოედნისაკენ გაეშურა. შესახვევთან ვალერია უცდიდა. მხიარული, მომღიმარი, ლაღი ვალერია...

ერთად მივიდნენ მოხუცთან და ფული ხელში შეაჩეჩეს. თან აქეთ— იქით იყურებოდნენ, თითქოს რაღაცის ეშინიათო, რცხვენიათო.

მოხუცმა გაკვირვებით ამოიხედა. უცებ ტირილი აუვარდა. ბიჭებს ხელებში ჩააფრინდა და კოცნა დაუწყო. დაიბნენ, შეცბნენ, თავი სასწრაფოდ გაინთავისუფლეს და უკან დაიხიეს. მოხუცმა რაღაც ქაღალდი ამოიღო უბიდან, გახსნა და ბიჭებს გაუწოდა. შიგნით სამი მოძველებული კამფეტი იდო... თან ტიროდა, საბრალოდ ტიროდა, მოთქვამდა...

სასწავლო წლის დამთავრების შემდეგ კახას მამა კვლავ თბილისში გადაიყვანეს. ბავშვების უმეტესობა დასასვენებლად იყო წასული. სადგურზე ვალერიამ გააცილა. მოფარებულ ადგილას მოწიეს «პრიმა», სუნის გასაქრობად კამფეტი შექამეს, ფოთოლი დალექეს და დაემშვიდობნენ. ვალერია შეპირდა, ერთ კვირაში ჩამოვალო, მაგრამ... თბილისში ალბათ, ჩამოდიოდა, კახასთვის კი არასდროს მიუკითხავს. თვითონ რამდენჯერაც იყო იმის შემდეგ ქუთაისში, მართალია, ყოველთვის გავლით, აუცილებლად ნახულობდა, უსაყვედურებდა, რატომ არ მნახულობო, ისიც ჰპირდებოდა და... კახამ იცოდა, ის ამბავი არაფერ შუაში იყო: ვალერიამ იმ დღესვე აპატია. უბრალოდ, ძალიან მორცხვი იყო. თბილისში კი არადა, ქუთაისშიც არასდროს მიუკითხია სახლში, სულ რაღაცას იმიზეზებდა... დღესაც გაუარა, უთხრეს, ერთი თვით მოსკოვშიაო წასული.

ასე აღმოჩნდა ამ დახუთულ, ბინძურ, მყრალ ვაგონში.

თბილისში ჩასვლისთანავე ნახაზები სანაგვე ყუთში მოისროლა...

1985 წ. მარტი. თბილისი.

ორჯერ გავარტყი...

ჩემს ცხოვრებაში ორჯერ გავარტყი ქალს ხელი. საერთოდ ვფიქრობ, რომ როდესაც ქალი ამას დაიმსახურებს, მასთან შეხვედრა აღარც უნდა ინდომო... რა თქმა უნდა მხედველობაში მყავს ადამიანი, რომელსაც ეჯავრება სუსტი სქესის მიმართ ფიზიკური ძალადობა და საერთოდ ძალადობა.

ჩემს ცხოვრებაში ორჯერ გავარტყი ქალს ხელი... პირველად, პირველად ვთვლი, რომ ცოდვა არ ჩამდენია, უფრო სწორედ მის მიმართ სწორედ მოვიქეცი. მეორედ, ყველას აქვს ისეთი წუთები მოსაგონრად, რომელიც უნდა დაივიწყოს. რცხვენია, იმიტომ რომ გააკეთა ის, რაც თვითონ ეზიზღება... მეორედ ავეყვი აზარტს, შევიჭერი როლში, რომელსაც იქვე ვთხზავდი და ვასრულები, როლს ექვიანი შეყვარებულის. ვინმეს თვალბში რომ ჩაეხედა, ალბათ შეამჩნევდა ცივ, აუღელვებელ გამოხედვას, მოქმედება კი... ხოლო გარტყმის შემდეგ სცენა მოგაგონებდათ ტრაგიკული, კარგად დადგმული სპექტაკლის ფინალ — მანდილოსნის ვედრებით და ვაჟის «უზომოდ ტრაგიკული» უარით. ხშირად მიფიქრია, მე ვიყავი ის მსახიობი თუ...

... არა, დღეს მინდა გესაუბროთ იმ პირველ შემთხვევაზე. ამ განწყობილებას მიქმნის სიმარტოვე, ამ წუთებში რატომღაც უზომოდ ნათელი სული და სევდა. ალბათ ასეთი

განწყობილება მონატრებამ იცის, მონატრებამ მშობლის, დედამამიშვილის, მეგობრების, ახლობლების...

ამ ისტორიაში თითქოს არაფერია აღმაფრენელი, ბევრი რამის ბანალურად ახსნაც შეიძლება, მაგრამ ჩემზე ყველაფერმა დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა და როდესაც ვიხსენებ, წარმომიდგება ისე, როგორც მაშინ წარმომედგინა და განვიცდი თითქოს ისე, როგორც მაშინ...

მეხუთე კლასში გადავდიოდი. დასასვენებლად წყნეთში დავიქირავეთ ოთახი. ეძვირათ მშობლებს მაგრამ...

... საერთოდ, როგორც მეუბნებიან, დაბადებიდან დილით მიყვარდა ძილი, ღამე კი ვფხიზლობდი. ეხლაც ყოველთვის ერთი და იგივე მესმის: «ჩააქრე სინათლე, დაიძინე!...»

... ეძვირებოდათ, მაგრამ ასე იაფად, ასეთ ნათელ და კარგ ადგილას განლაგებულ ოთახს ვერსად ვიშოვიდით. ჩემთვის მაშინ სულერთი იყო სამზარეულოს სიშორე, წყლის უქონლობა... საერთოდ ეს ყველაფერი არ მაღელვებდა, მე არ ვრეცხავდი სარეცხს, თეფშებს, არ ვამზადებდი საჭმელს... ჩემს მოვალეობას შეადგენდა მხოლოდ ძმის ძიძაობა და თავისუფალ დროს თამაში. დანარჩენს ვიღებდი როგორც ჩვეულებრივს, კუთვნილს, ვიწექი და იმაზე ვფიქრობდი, რომ უცებ არ შემოსულიყვნენ არ შეემჩნიათ ფხიზელი თვალები. იმაზეც ვფიქრობდი, იქნება თუ არა ვინმე ჩემხელა, ვისთანაც ვითამაშებდი, გავატარებდი თავისუფალ დროს.

ასე თუ ისე მე და ჩემმა ძამიკომ წყნეთში დავიდეთ ბინა. მე და ჩემმა ძმამ— მეთქი იმიტომ ვამბობ, რომ მაშინ დედ— მამა მეგონა ყოველთვის ჩემთან მყოფელი, განუყრელი, საყვარელი «საგანივით». არავის ეგონოს, თითქოს არ მიყვარდნენ. როგორ არა, უბრალოდ, ბავშვს მშობლების ეშინია, აქვს ხათრი, უყვარს, მაგრამ ყველა ამ გრძნობას არ უფიქრდება, იღებს ინსტინქტურად და ოდნავ მაინც ვერ გრძნობს მათ. მხოლოდ ასაკში შესვლისას ან ექსტრემალურ პირობებში შინაგანად ხვდება ყველაფერს.

ძმა... ძმა კი ჩემთვის სულ სხვა რამ გახლდათ, იგი წარმოადგენდა პირველ ადამიანს ვინც მეზარა, ვისაც ვუვლიდი, ვპატრონობდი, მიყვარდა უზომოდ და ვისზედაც ამაგი მქონდა.

ჩასვლისთანავე ყველაფრის შესწავლა დავიწე. პირველი რაც ჯერ კიდევ გზაში დავადგინე, ეს იყო «ჩვენი სახლის» ზემო წყნეთში არსებობა. ჩვენთან რომ მოვხვედრილიყავი ერთი ეზო უნდა გაგვევლო, რომელიც სახლის პატრონის ძმას ეკუთვნოდა. თავიდან მომეწონა ეს ამბავი. მიხაროდა, რომ მათაც ისე უყვარდათ ერთმანეთი, როგორც მე და ჩემს ძმას. ერთმა რამემ გამიელვა მხოლოდ: «რატომ ჰყოფს ეზოებს ვიწრო არხისებრი თხრილი»... უბრალოდ გამიელვა... ისიც მეხამუშა, რომ დედამ გამაფრთხილა: «თუ გკითხა ვინმემ რამდენს აძლევთ, უთხარი დღეში მანეთს— თქო». მხოლოდ შემდგომში გავიგე შინაარსი, როდესაც სახლის პატრონს ფინანსინსპექტორი «დაადგა თავზე».

მე ჩემთვის, ჩვეულებისამებრ მივადექი განმარტოებულ ადგილს და დავიწყე გარემოს თვალიერება. ხეხილი, მანქანის სადგომი, ორი სახლი, მამაჩემთან მოსაუბრე ორი ძმა, მათთან მოპირდაპირე მდგომი; თანაბარ მანძილით დაშორებული, ფანელის ჭრელ მოსასხამებში «გამოწყობილი» ქალები, მოფუსფუსე დედაჩემი და...

I. რას დგახარ გამოშტერებული, არ უნდა მიხედო ბავშვს?..

II საერთო ძახილი: შეეშვი, ნუ პუტავ ქათამს, ნახე რა მოგცე...

III. დედიკო, დღეს მე გავაკეთებ საჭმელს... ვააა, ააა, გა— მიიშვიითი, აღარ გავაკეთებ— ბ— ბ, გამიშვი არ მინდა ძილი— ი— ი— ი, ააა— ა— ა, და...

IV. სასოწარკვეთილად წარმოთქმული ჩემი სახელი.

საღამოს სახლის პატრონის ძმისშვილები გავიცანი: ჩემზე ორი წლით უფროსი სოსო და ასევე ჩემზე ერთი წლით უფროსი ნინო. ჩვენს «ხაზეიკას» და «ხაზეინს» შვილები არ ჰყავდათ, რადგანაც როგორც მეზობელი ლოთისაგან «გავიგე», «ხაზეინი» ახალგაზრდობაში ბევრს გრიალებდა და ბევრი რამეც ჰქონდა გადატანილი»...

სოსოს და ნინოს გაცნობამ თავიდან გამახარა, მეგონა მეგობრები შევიძინე, შემდგომმა გამოცდილებამ დამარწმუნა რომ ვცდებოდი. სოსო ყოველდღე «მატყუებდა», მაგალითად ცხენის ნალში გამიცვალა უბადრუკი, დაჩუტული ბურთი და თან ისე უნამუსოდ და სწრაფად ჩამოთვალა «ბურთის» უპირატესობა, ისეთი «ენერგიული ზემოქმედება» მოახდინა ჩემზე, რომ ხმის ამოღებაც ვერ მოვასწარი.

მეორე მიზეზი ჩემი ანტიპატიისა გახლდათ მასში ხეპრე თვითსიყვარულის, თვითაღფრთოვანების და ძალისადმი თაყვანისცემა. იმ დროს ზედმეტად მშვიდი ხასიათი მქონდა, ძალიან უნდა გავებრაზებინე ვინმეს, ან ჩემი ძმა უნდა დაეჩაგრა, რომ ხელი ამეწია. ისიც სარგებლობდა, ხან «მატყუებდა», ხან დამცინოდა, ხანაც ვითომაც ვერ მამჩნევდა... ნინოც ძმის ორეული, თვითდაჯერებული, ხეპრე, უზრდელი და უტაქტო გახლდათ. თანაც, ორივეს ერთი «საზარელი» თვისება გააჩნდა — არასოდეს არ მეხმარებოდნენ ძმის მოვლაში...

ასეთ «ეპითეტებს» რომ ვხმარობ მათ შესამკობად, შეიძლება იფიქროთ, მეხუთეკლასელ ბავშვს საიდან ჰქონდა ამის აღქმის უნარიო, ან კი შეიძლება ბავშვს უწოდო ხეპრე, თვითაღფრთოვანებული, უტაქტო... /?/ ალბათ ამ სიტყვებით მინდა გამოვხატო ჩემი მაშინდელი გრძნობები, გრძნობა სირცხვილისა მათი საქციელის მიმართ. რატომღაც ისეთი მგონია, თითქოს სრულიად ჩამოყალიბებულ პიროვნებებს აღწერდეს... ანდა შეიძლება დღემდე ვერ მიპატიებია მათთვის და ჩემი თავისთვის...

... გადიოდა დღეები, ნელ— ნელა შევეჩვიე გარემოს, თანდათან გავიჩინე ახალ— ახალი ნაცნობები, ამხანაგები, მამა კვირაში სამჯერ— ოთხჯერ გვნახულობდა. როდესაც მივლინებაში აგზავნიდნენ, მაშინ დედას ამოჰქონდა თბილისიდან სანოვაგე. ასეთ შემთხვევაში ძმის ერთადერთი და სრულუფლებიანი პატრონი მე ვიყავი. ვაჭმევდი საჭმელს, ვდურთავდი ლოგინში და სასტიკად ვუკრძალავდი ადგომას. მეგონა დაიძინებს და სათამაშოდ წავალ— მეთქი, მაგრამ მატყუებდა. გავიდოდი თუ არა სახლიდან ისიც დგებოდა, დარცხვენილი სახით მომაკითხავდა და ხალხში აცხადებდა: «გია, ჩქარა მიშველე...» ვერაფრით ვერ ვისწავლე ჭკუა...

ერთ-ერთ ასეთ დღეს დედაჩემი ავარიაში მოჰყვა. ტაქსს რომელშიც იგი იჯდა, ჟიგულმა დაარტყა უკნიდან. საშინლად დაშავდა და საავადმყოფოში მოთავსეს, როდესაც შემატყობინეს, ვერ აღვიქვი, ვერ წარმოვიდგინე... გადიოდა დღეები, დედა არ ჩამოდიოდა, მაგრამ ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქოს გრიპი აქვს და ამიტომ არ გვნახულობს, რომ არ გადაგვდოსო... ჩემი ძმა ყოველ დილა— საღამოს მოკლე კონცერტებს მართავდა. ტიროდა, ეძახოდა, მაგრამ მე და სოფლიდან სასწრაფოდ ჩამოსული ბებიაჩემი მალე ვამშვიდებდით და მხიარულ განწყობილებაზე ვაყენებდით. მთელი შეგრძნებით მინდოდა გამერკვია, აღმეკვა, რა მოუვიდა დედას. «მძიმედაა საწყალი... უბედური დედამისი, საწყალი არც იმჩნევს... ბავშვებს უფთხილდება... ღამით ტირის ხოლმე... დაობლდნენ ბავშვები»... — ეს ყველაფერი მესმოდა, მაგრამ ვერ წარმომედგინა...

ერთ საღამოს თბილისში ჩამიყვანეს, ჩამაცვეს გამოსასვლელი ტანსაცმელი, დამვარცხნეს გულმოდგინედ თმები... ბებია რაღაც საზარელი ხმით მოთქვამდა, გაშტერებული ვაცეცები დაბნეულ თვალებს...

პალატაში რომ შემიყვანეს, დავიწყე ავადმყოფთა თვალსიერება. ვემბედი დედას... ვიცოდი დედა უნდა მენახა! ფანჯარასთან მისი თვალები შევამჩნიე. მთელი ტანი და სახე ახვეული ჰქონდა... არც კი ვიცოდი თუ ასე კარგად ვიცნობდი დედის თვალებს, ან შეიძლება ინსტინქტმა მიკარნახა... დედა არ წამოდგა, არ გაინძრა, არ მომეფერა... მხოლოდ თვალები, თვალები დაახამხამა. ვიყურებოდი საწოლისაკენ, ეს იყო დედაჩემი, მოხდენილი, ულამაზესი, უსათნოესი... ეს იყო დედაჩემი?! ახლო მისვლის მეშინოდა, მაკანკალებდა, პირველად ვგრძნობდი დაკარგვის საშიშროებას, ტანი მიხურდა, ფეხები გამიბუჟდა, ხმას ვეღარ ვიღებდი... როგორც იქნა მივაღწიე საწოლს. მიყურებდა, თვალს არ მაცილებდა და...

თვალეები... თვალეები... ასეთი შეწუხებული, შიშნარევი, თბილი და ხარბი გამოხედვა აღარსად მინახავს...

მთელი ღამე ვტიროდი. წამოვდექი და გარეთ გავედი. არაფერი ჩამიცვია, მაგრამ წყნეთის ღამის სუსხი ვერც ვიგრძენი. ვიდექი ჩემთვის ტრიალ მინდორზე და ვტიროდი, ვტიროდი, ვტიროდი... აღარავის ძილის მოფრთხილება აღარ იყო საჭირო... ვტიროდი... ვტიროდი... არც კი ვიცი, როგორ დავბრუნდი სახლში და დავიძინე. არ მციოდა— მეთქი რომ ვთქვა, ალბათ მაინც ვიგრძენი... ალბათ...

მესამე დღეს გავიგე, უფრო სწორედ მივხვდი, რომ დედა გადარჩებოდა. უფროსები უფრო ფუსფუსა და ენერგიული გახდნენ, თითქოს ყველაფერი ნელ— ნელა იცვლებოდა. ასეთმა ატმოსფერომ ერთი კვირა გასტანა. მამაჩემს ისევ დაუნაღვლიანდა თვალეები. ბებიას უთხრა: «ბევრს ვცდილობდი მაგრამ... ველარ ადგება, მიეჯაჭვება ლოგინს»... ისევ ჩამაცვეს გამოსასვლელი ტანსაცმელი, ისევ გულმოდგინედ დამვარცხნეს თმები, ისევ ჩამიყვანეს თბილისში... პალატაში შესვლისთანავე მივიჭერი საწოლთან, უკვე აღარ მეშინოდა, ვიცოდი იცოცხლებს, იცოცხლებს!.. დედამ ჯერ ისევ თვალეები შემაგება, მერე ძლივს წამოიწია ცოტათი, ხელი და ხელზე დამადო.... მეორე დღეს დედა წამოჯდა. შემდეგ წამოდგა, ნაბიჯი გადადგა... ყოველ საღამოს ველოდი ახალ ამბებს... ერთი, ორი, სამი, ხუთი, ექვსი, შვიდი, ვითვლიდი და ვოცნებობდი ახალ ნაბიჯებზე, იმ დღეზე, როდესაც გაიღება კარები და თავისუფლად შემოაბიჯებს, მოვა ჩემს საწოლთან და მომეფერება.

თანდათან ვცოცხლდებოდი, ისევ ვამჩნევდი გარემოს, ბუნებას... ისევ გამოჩნდნენ ბნელიდან ამხანაგები, ნაცნობები, ისევ ვამჩნევდი სოსოს, ნინოს, კვლავ მწყინდა მათი უკუდო ამპარტავნობა, უზრდელობა, მაგრამ ყველაფერ ამას უფრო ადვილად ვიტანდი.

ერთ დილას ვაშლი მოვწყვიტე სოსოს და ნინოს ეზოში. ნინომ დამინახა და დედა შემაგინა... შემაგინა... აქამდე არავის არ შეუგინებია დედა... არავის... არავის... თანაც დედა... ძლივს რომ გადარჩა, სიარულს რომ სწავლობდა... არ მოვიტყუები და იმ წამს ნამდვილად არ მახსოვს ჩემი გრძნობები, ფიქრები... გამოვეკიდე. თავის დასაცავად სახლში შევარდა. მაგიდასთან მშობლები და სოსო ისხდნენ, ჩაის მიირთმევდნენ. ყურადღება არც მიმიქცევია. შეშინებული საწოლზე დაწვა და ხელ— ფეხის ქნევა დაიწყო. ვეცი სოსოს, გამოვგლიჯე ხელში გაშეშებული რკინის ჭიქა, ნინოს მივვარდი და მთელი ძალით ჩავცხე თავში., ბედად აცურდა და ხელიდან გამისხლტა, იქვე ცოცხლს დავწვდი, ავუწიე კაბა და უმოწყალოდ დავუწყე ცემა... არავის გავუჩერებია, ხმაც არ ამოუღიათ... ულმობლად ვურტყამდი, უკვე ჩემთვის სულერთი იყო სად ხვდებოდა, თან თმებშიც ჩავაფრინდი და ვწიწკნიდი... გაგიკვირდებათ., მაგრამ მახსოვს ჩემი არაადამიანური სისასტიკე... სადიოში, ნინოს თევზივით ფართხალი...

არავის არაფერი უთქვამს, არ ვიცი თვითონ მოუყვა მშობლებს ყველაფერი და... ან უბრალოდ შეიძლება შერცხვათ, რომ არ გამაჩერეს... ან კიდევ შეიძლება შემიცოდეს და არც სჯეროდათ დედაჩემის...

როგორ გავატარე დარჩენილი დრო წყნეთში აღარ მახსოვს. მეხსიერებაში მხოლოდ წასვლის მომენტი დამრჩა... უფრო სწორედ, ის რომ, ნინო დავინახე, კარებთან იდგა, სახე ზოგ ადგილას დალურჯებული ჰქონდა, ფეხებზე და ხელებზე მწელად შესამჩნევი ზოლები ეტყობოდა...

ჩემს ცხოვრებაში ორჯერ გავარტყი ქალს ხელი. საერთოდ ვფიქრობ...
P. S. ერთი რამე უნდა დავამატო, როდესაც დედაჩემი თავისი დამტკრევის ამბავს იხსენებს, ამბობს: «რომ მახსენდება ვგიჟდები, ესენი უპატრონოდ მიყრილი»...

1985 წ. მარტი. ქუთაისი.

დღეს ლევანმა ბეჭედი დაკარგა...

«მოეშვი მრისხანებას და მიატოვე გულისწყრომა; ნუ გამძვინვარდები, რათა არ გაბოროტდე».

ლევანმა ბეჭედი დაკარგა, ბებამისის ნაჩუქარი ბეჭედი, უფრო ზუსტად, ნაქონი; მასთან კი, რაღაც უცნაურად მოხვდა.

ოთხშაბათობით, ლექციები ადრე ეწყებოდა. მამამისმა გააღვიძა, პირი დაიბანა, ჩაიდანა აავსო, ქურაზე დადგა, ჩაიცვა და ისევ სამზარეულოში გავიდა.

წინა დღის გაზეთი ნახა მაგიდაზე, სკამზე ჩამოჯდა და კითხვა დაიწყო. ტელეპატიის არასდროს სჯეროდა, არც ღმერთის სწამდა, მაგრამ იმ დღეს ყველაფერი ისე აეწყო, თითქოს რაღაც ზებუნებრივმა ძალებმა იმოქმედაო.

თავი არაფრის ჰქონდა, ყურადღება ეფანტებოდა. რატომღაც ბებია გაახსენდა, ექვსი წლის წინ გარდაცვლილი ბებია, — მამის დედა, ძველი სურათებიდან ჩანდა, რომ ახალგაზრდობაში ძალიან ლამაზი ყოფილა. სუფთა ქართული, არისტოკრატიული, ამაყი სახე ჰქონდა. ეს არასდროს გაჰკვირვებია, თავადის ქალი იყო ბებია, რევოლუციამდე ატარებდა ამ წოდებას, გვარად ჩიქოვანი, სახელად მარიამ.

ბებიას ბავშვობასა და ყმაწვილქალობაში შესაფერისად ზრდიდნენ, საჭირო მანერებსა და შესაბამის თავდაჭერას ასწავლიდნენ. რევოლუციამ პანსიონში სწავლისას მოუსწრო. გასაბჭოებას არც გაქცევინა, იმიტომ რომ მარიამ ჩიქოვანის ერთადერთი ძმა, ოჯახის უფროსი შვილი, ბოლშევიკი, პროფესიონალ— რევოლუციონერი იყო. მომავალში, აჭარის «ჩეკას» ერთ-ერთი ხელმძღვანელთაგანია. ბებია ხშირად იხსენებდა ძმას, მასთან დაკავშირებულ ამბებს. წლებმა ვერ შეანელეს დედმამიშვილური სიყვარულიო.

ძალიან ახოვანი, ლამაზი ყოფილა შესახედავად, კარგი მსროლელი, მოფარიკავე და ცხენოსანი. გიმნაზიის მეშვიდე კლასიდან გამოურიცხავთ და დაუპატიმრებიათ. ამიტომაც, სწავლა ვერ დაუსრულებია, მაგრამ თვითგანათლება მიუღია ძალიან დიდი. რევოლუციამდე გადასახლებაში ყოფილა. ხშირად მოდიოდნენ ჩვენთან იმ პერიოდში ვიღაც უცხო პირები, მე როგორ ყველაზე პატარას, თუ სახლში ვიყავი, ძალიან დიდი გულმოდგინებით მაფრთხილებდნენ, არ წამომცდენოდა «სტუმრების» შესახებ არაფერიო, — იხსენებდა ბებია.

გასაბჭოებამდე ერთი წლით ადრე, ჩუმიად დაბრუნებულა სახლში, ჭლექით დაავადებული. ასევე ჩუმიად გამქრალა რამდენიმე თვეში, სანამ წითელი ჯარის ნაწილები არ შემოსულან ზუგდიდში.

ოცდაოთხში მოუკლავს თავი. ჯერ სახლში ჩამოსულა, ოჯახი მოუნახულებია. მაშინ, იმდენად ყურადღება არ მიგვიქცევია, ძალიან დაღონებული, ჩაფიქრებული და ზედმეტად ალერსიანი იყო ყველასთანო. ის ბეჭედიც წასვლისას უჩუქებია უმცროსი დისთვის. დიდ მატერიალურ ღირებულებას არ წარმოადგენდა, დაბალი ხარისხის ოქროს, ციმბირიდან ჩამოიტანა, მუდამ ხელზე ეკეთა, არავის ეუბნებოდა ვინ აჩუქა, ან სად იყიდაო.

წასვლიდან ერთი კვირის შემდეგ, შეგვატყობინეს: თავი მოიკლათ. ამ უბედურების გაგებიდან მეორე დღეს, დაიწყო ცნობილი ამბები საქართველოშიო.

ლევანის დიდი ბაბუა ბათუმში წასულა ცხედრის ჩამოსასვენებლად, იქაური ნათესავიც გამოჰყოლია და დახმარებია. გზაში პატივისცემით ეპყრობოდნენ აჯანყებულებიც და ბოლშევიკებიც, როცა გაიგებდნენ ვისი ცხედარი ესვენა ურემზეო... არავის დაუყოვნებია, პირიქით, ხელს უწყობდნენ, ეხმარებოდნენ თურმე. საფიქრელია, ორივე მხრიდან დიდ პატივს სცემდნენ და აფასებდნენ ცხონებულს. ანდა, შეიძლება არავის ეცალა... თუმცა, ის

თარიღიც მისანიშნებელია სიცოცხლის გამოსასაღმებლად რომ აირჩია. ალბათ ბევრი განიცადა იმ დღეებში. შეიძლება, რაღაც ინფორმაცია ჰქონდა მოახლოებულ ქარიშხალზე, ვიღაც ვერ გათქვა, იდეასაც ვერ უღალატა და აღარც მოისურვა ძმათაშორის სისხლისღვრაში მონაწილეობა. ვინ იცის, შეიძლება ყველაფერი უბრალო დამთხვევაა, შეიძლება სულ სხვა რამემ უბიძგა ხელი ასეთ საშინელ რამეზე.

ლევანი შეეცადა, ყურადღება გაზეთზე გადაეტანა, არაფერი გამოუვიდა. ისევ ბებია წარმოუდგა თვალწინ. ახალგაზრდობის სურათზე აღბეჭდილი და ისეთიც როგორც ახსოვდა. შედარება დაიწყო. მაღალი, ერთ დროს აშოლტილი, ჩამოსხმული ქალი, გაჭირვებამ, ავადმყოფობამ (მარილების დაგროვება აწუხებდა), სიბერემ მოხარა და მოკუნტა. ხელები, სახე დანაოჭებული, მაგრამ ძველებურად დარბაისლური ჰქონდა. მხოლოდ ერთ ადგილზე გაჩერებისას, ან ვინმესთან საუბრისას სწორდებოდა წელში. მოსაუბრეს აუცილებლად თვალს უსწორებდა, პირდაპირ უყურებდა, რაღაცნაირი, ძნელად შესამჩნევი სიამაყით, სხვის დასამცირებლად კი არა, საკუთარი მეობის, თავმოყვარეობის გამოსახატავად. ერთხელ პატარაობისას ლევანმა ჰკითხა კიდევ, რატომ იღებ ასეთ გადაწყვეტილებას, ვინმე რომ გელაპარაკებო. ეწყინა. მისთვის ხომ ეს ჩვეულებრივი, სისხლში გამოჯდარი რამ იყო, ახსნა — განმარტებას, გაშიფვრას რომ არ საჭიროებს. «ყველას უნდა ეამაყებოდეს თავისი ნამუსის, სინდისის, და სიმართლის» — უთხრა გაბრაზებულმა.

შვილიშვილსაც ამას ასწავლიდა, მაგრამ ბავშვი, «ბოროტად» იყენებდა ბებიამისის «სუსტ წერტილს». ხშირად აჯავრებდა, აშაყირებდა, დასცინოდა და ნერვებს უშლიდა. ისიც «პატარა ბავშვივით», როგორც ლევანი, მაშინ ფიქრობდა, იბუტებოდა. რაც ოთახიდან წარბაწეულ გასვლაში გამოიხატებოდა, თან აყოლებდა: — «ჰმ... კინტო!».

ვაჭრები არ უყვარდა. ისე კი, ომში ქმრის წასვლის და დაღუპვის შემდეგ, პროფესისა და შესაფერისი სამსახურის უქონლობის გამო, პურის გამყიდველად მუშაობდა. ალბათ ამანაც იმოქმედა მის ჯანმრთელობაზე. არ სიამოვნებდა ამ ამბის გახსენება. თუმცა ეტყობოდა, არც ძალიან ეთაკილებოდა, შვილი ჰყავდა სარჩენი, თანაც ხურდაში მოტყუება კი არა, რომც დაგეტოვებინა, არ აიღებდა, ეწყინებოდა.

ცოტა ხანში, ლევანი შევიდოდა ბებიის «თავშესაფარში». თითქოს არაფერი მომხდარაო, ისე მოეფერებოდა, გულში ჩაიხუტებდა შვილიშვილს, რაც სხვა ოჯახის წევრისათვის, ასეთივე შემთხვევაში, ძნელად მისაღწევი იყო. მამამისს ეცინებოდა, როგორ ჰყავს ამ ლაწირაკს დედაჩემი ხელში აყვანილიო. ბავშვობისასო, იხსენებდა, — ღამე გვიანობამდე არ ვიძინებდი, თავს მოვიმძინარებდი, საბანს ვიხდიდი, მოვიდოდა, დამახურავდა და მხოლოდ მაშინ მეფერებოდა, — ყველაზე ბედნიერი ადამიანი მეგონა თავიო. როცა ეუბნებოდნენ, ასე მკაცრად რატომ ზრდიო, ამბობდა თურმე: — «ყმაწვილკაცს დედისგან დიდი ხვევნა — კოცნა და ალერსი არ უხდება, აფუჭებს». შვილიშვილმა დაურღვია ეს წესი, მხოლოდ მასთან იყო უსუსური და «გამოჭერილი».

ბებიის მცირე პენსია, თითქოს სულ ლევანის განკარგულებაში იყო. ყოველდღიურად ორმოცდაათ კაპიკს აძლევდა. ზედმეტზეც არასდროს უთქვამს უარი. არც ეკითხებოდა რაში სჭირდებოდა. უმეტესად, თვითონ ლევანი ეუბნებოდა. როგორ შეაჩვია ამას, თვითონაც ვერ ხვდებოდა.

ერთხელ, დედამ უთხრა, ნუ აფუჭებ ფულით, თუ აძლევთ, ჰკითხეთ მაინც რაში სჭირდებაო. პასუხი შესაფერი გასცა ბებიამ:

— უნდა მიაჩვიო თვითონ გითხრას, არა და, ესე იგი საჭიროდ არ თვლის. კაცს, თუგინდ ბავშვს, უნდა ენდო. ცუდ საქმეში გამოყენება კი... მაშინ, ჩვენ ვერ გვისწავლებია საკუთარი მაგალითით, ვერ აგვიღზრდია ვაჟკაცად. თუ ყოველთვის ჩააცივდი, მიზანი გამოჰკითხე, შეიძლება შეშინდეს, არ მომცემენო იფიქროს. ამის გამო, ტყუილსაც იკადრებს. აი, მაშინ გაფუჭდება, შეუყვარდება ფული, მისი მონა გახდება. არა ყადრიანი მხარჯველი, არამედ

მონა, ფულის მონა!.. ყოველდღიურად კი, შეძლებისდამიხედვით, წლოვანების გათვალისწინებით უნდა მისცე, რომ არ დაიჩაგროს, ესენი ყველაფერს საზღვრავენ, ხედავენ, ზოგს მეტს აძლევენ, ზოგს ნაკლებს. ხვდებიან ყველა ერთნაირად არ ცხოვრობს, ყველას ერთი შესაძლებლობა არ გააჩნია. თუ დაინახეს შეგიძლია, მაგრამ არ აძლევ, იფიქრებს რომ გენანება. აი, მაშინ შეუყვარდება ფული. ჩათვლის, თითქოს მისი ქონა, შენახვაა მთავარი. გახდება ფულის მონა, ყურმოჭრილი მონა, არაკაცი, ძუნწი!..

ბებია მორჩა მონოლოგს და გაეღიმა. მიხვდა, ძალიან კაცრად გამოუვიდა რძალთან საუბარი და რბილად დაუმატა:

— ისე კი, კონტროლი მართლაც საჭიროა, სწორი ხარ. თვითონ მეუბნება, ნუ გეშინია... ზედმეტსაც არ ვაძლევ, ან სად მაქვს... არ გეწყინოს...

ლევანს ფიქრი მამამ გააწყვეტინა. უცებ, გიჟივით გამოვარდა სააბაზანო ოთახიდან ნახევრადგაპარსული. სასწრაფოდ წაიძრო თითიდან ბეჭედი და ხელში მიაჩქრა, შ— შენ გქონდესო. ლევანმა დაბნეულად შეხედა, ძლივს ამოღერდა: — «რატომ?!» — რაღაცნაირი გაურკვეველი, არადასაჯერებელი პასუხი მიიღო.

ახალგაზრდა ხარ, მე რაღაში მჭირდება, შენ ატარე... უპასუხა მამამ და როგორც უეცრად გამოჩნდა, ასევე სწრაფად გაუჩინარდა.

ლევანი დაბნეული იჯდა. ვერ აეხსნა მომხდარი ფაქტი, მამის ესეთი საქციელი. ბეჭედი თითზე წამოიცივა, წამოდგა, თავის ოთახში შავიდა, ლოგინზე წამოწვა და ისევ ბებიაზე გააგრძელა ფიქრი.

სიცოცხლის ბოლო წელს ბებიას სამჯერ დაემართა ფილტვების ანთება. ისე მოხდა, რომ ორჯერ მარტონი იყვნენ სახლში. მშობლები, პირველად უცხოეთში მოგზაურობდნენ, მეორედ — რაღაც საქმეზე მოსკოვში. ისე, დიდი მნიშვნელობა არც ჰქონდა ამას. ლევანის გარდა ვერავინ უვლიდა, არავის უჯერებდა. გამოკეთდებოდა თუ არა ცოტათი, უცებ იცოდა ადგომა. ალბათ მოწყენილობის გამო ფანჯარასთან შეუყვარდა ბოლო ხანებში ჯდომა, სულ იქით მიიწევდა. ანდა, ჩაიცმევდა ტანსაცმელს და გადაუფარებლად წამოწვებოდა. სულ ჩხუბი და დავიდარაბა ჰქონდათ ამის გამო. დიდი ვაივაგლახის შემდეგ, გაბრაზებული, კინტო— კინტოს ძახილით ბუზღუნით ნებდებოდა ბებია და ჩაწვებოდა საწოლში. წამლის მიღებაც პრობლემა იყო, არ უყვარდა, სულ რაღაცას იმიზეზებდა, ეს მჟავია, ეს მწარეა, ამისგან ალერგია მაქვს და ასე შემდეგ.

ერთ გამონაკლისს უშვებდა მარტო, «ციტრამონს» სცემდა ძალიან დიდ პატივს. სულ ჯიბით დაატარებდა, დღეში ალბათ ათ ცალს ყლაპავდა, სახლიდან ყველა გამსვლელს მის მოტანას აბარებდა.

ერთხელ, კუჭის მოქმედება დაერღვა. რა თქმა უნდა არავის გაუმხილა, მაგრამ შეატყვეს. როგორც ყოველთვის, დილით, შვილს ციტრამონი დააბარა. საღამოს, ლევანის მამამ მიწის პატარა ქილით, «ციტრამონის» მსგავსი რაღაც ტაბლეტები მოუტანა. არ იყო ქარხნის და აფთიაქში დავამზადებინე, მეტი არ მომცესო. ლევანს კი გაანდო, ბებიაშენის კუჭს ეშველება, სუსტი გამხსნელია, სულ ათ ცალს დალევს და მოეშვებაო. მართლაც, მეორე საღამოს, მთელმა ოჯახმა კიდეც ერთხელ მოისმინა «ქება— დიდება ციტრამონისაო». სიცილი ძლივს შეიკავეს, ლევანის დედა საერთოდ მეორე ოთახში გავიდა, მამა ფანჯარას ეცა, ვითომ გარეთ ვიღაცას ათვალიერებდა, თვითონ ლევანი კი, გვერდულად დაჯდა, თვალების სრესვა დაიწყო, ვითომდა ეძინებოდა.

ლევანი ისე დარწმუნდა ბებიამისის გამძლეობაში, მის მარადიულობაში, რომ აღარც შეშინებია, როდესაც მესამედ დაემართა ანთება. მშობლებიც სახლში იყვნენ და იმდენი ყურადღება არ დასჭირვებია. ერთ დღეს ბიჭებმა მოაკითხეს. ჯერ კარტი ითამაშეს, შემდეგ ატყდნენ, რესტორანში წავიდეთო. დედა სადღაც იყო გასული, თორემ რომ გაეგო, ერთ ამბავს შექმნიდა. ფულის სესხებაზე ვიღაცას ტელეფონით შეუთანხმდნენ. გასვლისას ბებიასთან

შევიდა. კარგად, მომჯობინებული გამოიყურებოდა, მოეფერა შვილიშვილს, შეატყო სადაც მიდიოდა და ნასვამი არ მოხვიდო შეეხვეწა. ლევანის გაეცინა, სწორედ დღეს ვაპირებო, გააფრთხილა. შეიძლება დამაგვიანდეს, ვინმესთან გავაგრძელოთო, დაუმატა, აკოცა ბებიას და გაიქცა.

მართლაც, ერთ-ერთ მეგობართან გადაწყვიტეს ქეიფის გაგრძელება გათენებამდე. ექვსნი იყვნენ. ორი ტაქსი დაიქირავეს. ლევანი და მისი ერთ-ერთი ძმაკაცი ერთად ჩასხდნენ. გზად, სახლთან ახლოს უნდა გაეგლოთ, თითქოს რაღაც იგრძნო, შევიაროთო სთხოვა მეგობარს. ოჯახში სიტუაცია უნდოდა გაერკვია, ესე იგი, როგორია მოლოდინი «შვილისა შინა»... კარები არავინ გაუღო. გასაღები ამოიღო და ფეხაკრეფით შევიდა. მეზობლები ბებიის საწოლთან დახვდნენ. მშობლები სადღაც წვეულებაზე წასულან, რაკი ავადმყოფი კარგად გრძნობდა თავს; თან მეზობლებიც გაუფრთხილებიათ ყურადღება რომ მიექციათ.

— ერთად ვუყურებდით ტელევიზორს, სულ თხუთმეტი წუთით გავედი, შემოვედი და...
— აღარ დაამთავრა მეზობელმა, ხელები გაშალა და მძიმედ ამოისუნთქა.

ლევანი უცებ გამოფხიზლდა, საწოლს ეცა, არაადამიანურად ხრიალებდა, გაყვიროდა რაღაცას, ბებია ჯერ კიდევ თბილი იყო, თვალები ღია ჰქონდა. სიცოცხლის ნიშანწყალი მოეჩვენა ლევანს მათში. გულის ვარჯიში დაუწყო და მეგობარს დაუძახეთ, ტაქსშიაო, — იკივლა. ერთ-ერთი მეზობელი მიეშველა. ლევანი ჰაერს ბერავდა ბებიას, ის კი გულს ამუშავებდა. მალე მეგობარიც ამოვიდა და მეზობელი შეცვალა. გამმაგებული მოქმედებდნენ ორივე. მეგობარი ოფლად იღვრებოდა, ლევანს ბებიის პირიდან ამოსული ნერწყვით მოეფინა სახე. არც შეუმჩნევია, არც შეჯავრებია... მხოლოდ ეშინოდა, ბებიის დაკარგვის ეშინოდა.

ალბათ საათი— საათნახევარი იწვალეს. ოთახში მეზობლები ჩუმად იდგნენ. ერთ-ერთმა ძლივს წაილულლულა: აღარაა ცოცხალი, არაფერი უშველისო. ლევანიმ ბილწად შეიგინა. არ სჯეროდა... თვალებს დააკვირდა ისევ. გაყინულ მზერაში სიცოცხლე მაინც მოეჩვენა, მისთვის ეს თვალები არ შეიძლებოდა ცოცხალი, ამაყი არ ყოფილიყვნენ, თანაც... თავისივე ჩასუნთქული ჰაერის ამოსვლისას, ბებია რაღაცნაირი ხრიალის ხმას გამოსცემდა. შეხედეთ ცოცხალია, ცოცხალიაო, — გაჰყვიროდა ლევანი.

სასწრაფო, როგორც ყოველთვის «დროზე», ორი საათის შემდეგ მოვიდა, მაშინლა მოსცილდა ლევანი ბებიას. თეთრხალათიანებს ენდო, იმედის თვალთ შეხედა. შუშაბანდში გაიყვანეს. ექიმიც მალე გამოვიდა და... ახალგაზრდა, ასე ოცდაათი წლის კაცი იქნებოდა, — აღარ არისო, წაილულლულა. ცოტა ხნის შემდეგ, რაღაც საბუთებზე, თუ გაკვეთაზე წაღების შესახებ დაუწყო საუბარი. აღარ ახსოვს, არ უსმენდა, გაოგნებული, გაშტერებული იდგა, თითქოს, ცრემლი აქამდე ღაპა— ღუპით რომ მოსდიოდა, გამოუშრა. ექიმმა შეანჯღრია და კვლავ უთხრა რაღაც, ისევ არ ახსოვს რა, მაგრამ ახსოვს, ეწყინა. უცებ იფეთქა დარდმა, წუხილმა, ბოლმამ გამოსავალი ნახა, ყელში სწვდა და დახრჩობა მოუნდომა. ხელიდან ვერ გამოაცალეს, ეგონათ შემოაკვდებოდა, მაგრამ უცებ, თვითონვე მოეშვა. თავი გაინთავისუფლა გამშველებლებისაგან, თვალებში ცრემლი მოადგა და ბებიის ოთახში შევიდა. მეგობარი და კარის მეზობელი შეჰყვა. მარტო დამტოვეთო. — სთხოვა. რაღაც უთხრეს, არც მოუსმენია.

ბებია საწოლში გაასწორა, ბალიში მორგებულად დაუდო, საბანი გადააფარა, ეხლალა შეამჩნია, ექიმს მიცვალებულისათვის თვალები არც დაუხუჭავს. ისევ დააკვირდა, სიცოცხლე მართლა გამქრალიყო მათში. ეხლალა მიხვდა, დარწმუნდა, ბებია აღარ იყო, გარდაიცვალა, დატოვა ოჯახი, შვილი, შვილიშვილი... მზერა აღარ ჰქონდა ამაყი, დარბაისლური... აკოცა, მოეფერა ჯერ კიდევ თბილ ცხედარს და გამოვიდა.

მშობლების მოსვლა, შემდგომი დღეები აღარც ახსოვს წესიერად, ამოეშალა თავიდან. ალბათ გაოგნებული დადიოდა და მექანიკურად აკეთებდა ყველაფერს...

ლევანის ჩაეძინა. არაფერი დასიზმრებია. სამი საათი თითქოს უსულოდ იდო. უცებ, ვითომცდა ვიღაცამ შეანჯღრიაო, სასწრაფოდ გაახილა თვალები. მალე გონს მოვიდა, აღიდგინა ყველაფერი. გაახსენდა როგორ ადგა, გაზეთის კითხვა, მამამისის მოქმედება და ისევ ბებიაზე დაიწყო ფიქრი:

ერთხელ ბებიას მეორედ რომ ჰქონდა ანთება, გვიანი ღამე იყო, ბებიას ეძინა, ლევანი შუშაბანდში იჯდა და რაღაცას წერდა. უცებ ბებიას ხმა შემოესმა, ეძახდა. ლევანი შევიდა. — ჩემს უჯრაში საეკლესიო სანთელი დევს, ამოიღეო, — სთხოვა. შემდეგ პური და ასანთი მოატანინა. სინათლე ჩააქრობინა, სანთელი დაანთო, პურში ჩაარჭო და ხელში დააკავებინა. ლევანს რაღაც უნდოდა ეთქვა, მაგრამ ბებიას რომ შეხედა, შეცბა. ესეთი თვინიერი, მინდობილი, სიამაყის ნიშანწყლის გარეშე მისი სახე არასდროს ენახა. ღმერთს, უფალს იყო მინდობილი, რაღაცას თხოვდა მხოლოდ პირველი წინადადება გაარჩია: «უფალო, შენ შეუნიდე ჩემს შვილს, მის ოჯახს, ნაშიერს, ჩემს შვილიშვილს»... შემდეგ რაღაც ლოცვას მოჰყვა. იბუტბუტა ათი— თხუთმეტი წუთი, სანთლის თითქმის ბოლომდე ჩაწვამდე. შემდეგ ცოტა ხანი ჩუმად იწვა თვალებდახუჭული. უცებ, თითქოს გონს მოეგო. გვერდით, მაგიდაზე დადე პური და გადიო, — უთხრა. თან ხელზე აკოცა შვილიშვილს, მაგრამ თავისთან არ მიუშვა, არაფერი გადაგედოსო.

ლევანი წამოდგა, წიგნების კარადაში, საიდანღაც ბებიაშვილის მოტანილ, უცხოეთში დაბეჭდილ «ახალ აღთქმას და ფსალმუნს» — დაუწყო ძებნა. დიდი, მდიდარი ბიბლიოთეკა ჰქონდათ. ბაბუამისის წიგნები არ შერჩათ ბევრი, ომის დროს, ზოგი სათბობად იქნა გამოყენებული, ზოგიც გაიყიდა, მაგრამ მამამისიც გაიტაცა ამ საქმემ და მანაც მდიდარი ბიბლიოთეკა შეაგროვა, უმეტესად მხატვრული, მემუარული და პოლიტიკური ლიტერატურა. თუმცა ყველაფერი ერთმანეთში იყო არეულ— დარეული, ძნელად იპოვიდი რამეს. წიგნი მოტანისთანავე იკითხებოდა, შემდეგ თითქოსდა ქრებოდა.

საოცრად ადვილად იპოვა, გადაშალა და ალაგ— ალაგ დაიწყო კითხვა.

ფსალმუნი 144(145) «ხოტბა დავითისა»

«აღგამაღლებ შენ, ღმერთო ჩემო, მეუფეო, და ვაკურთხებ შენს სახელს უკუნითი უკუნისამდე»...

«დიდია უფალი და ქებულია ფრიად და მისი სიდიადე მიუწვდომელია.

თაობა თაობას უქებს შენს საქმეებს და შენს სიძლიერეზე მოუთხრობენ».

«კარგია უფალი ყველას მიმართ და მისი წყალობაა ყველა მის ნამოქმედარზე»...

«ხოტბას უფლისას ილაპარაკებს პირი ჩემი და აქებს ყოველი ხორციელი მის წმინდა სახელს უკუნითი უკუნისამდე».

ფსალმუნი 145 (146) «ადიდეთ უფალი»

«უფალი თვალს უხელს ბრძემს, უფალი მართავს წელმოდრეკილებს, უფალს უყვარს მართალნი. უფალი იცავს შემოხიზნულებს, ობოლსა და ქვრივს გაამხნევეს და ბოროტთა გზას გაამრუდებს».

ლევანი საწოლზე წამოწვა, წიგნი გადაშალა და კითხვა დაიწყო. ამ დღის შემდეგ გაჩნდა მასში რაღაც მისტიკური, ღმერთის იწამა. რამ იმოქმედა არ უფიქრია, ალბათ მთელი დღე მისთვის გამორჩეული, არაჩვეულებრივი იყო.

ხვდებოდა, ხშირად ხვდებოდა, რომ ცოდვებს ჩადიოდა ღმერთის წინაშე, ბებიაშვილის ღმერთის წინაშე, მაგრამ მაინც აკეთებდა იმას, რასაც რჯული უკრძალავდა. ხშირად ავიწყდებოდა კიდეც რომ მორწმუნეა, როდესაც დაფიქრდებოდა ამაზე, თავი ეზიზღებოდა და ბუტბუტებდა:

შემიწყალე ღმერთო, შემიწყალე,

რამეთუ შენ მიგენდო ჩემი სული...

ბეჭედს მუდამ თან დაატარებდა. თავიდან ხელზე ეკეთა, მაგრამ ყველა ნაცნობის მისდამი ინტერესი მობეზრდა. სუყველა ერთი და იგივეს ეკითხებოდა: «ცოლი ხომ არ მოგიყვანიაო?» ბოლო— ბოლო მოიძრო და ჯიბეში ჩაიდო ან თუ რაიმე ხელჩანთა ეკავა, იმით დაჰქონდა. ერთხელ, რაღაც უსიამოვნება შეემთხვა. რატომღაც ბეჭედს დაუწყო ძებნა. სახლში დარჩენოდა. ამის შემდეგ თილისმად, მფარველად შერაცხა, აღარასდროს იშორებდა.

... და აი, ბეჭედი დაიკარგა. თავის თავზე გაბრაზდა. რატომ წაიძრო თითიდან, რა ენაღვლებოდა ვინ რას იფიქრებდა, რა აზრი აქვს, ცოლიანი თუ უცოლო ეგონებოდათ.

ბეჭედი პატარა ხელჩანთის ჯიბეში ედო. შინ რომ მივიდა, დაიძინა. დილაზე არ გაუღვიძია. დილით დასარეკი ჰქონდა, ჩანთა გახსნა უბის წიგნაკის ამოსაღებად. სიგარეტის კოლოფი გახეულიყო და ღერები ამოცვენილიყო. აივანზე გავიდა თამბაქოს ამოსაფერთხად, ჩანთა გადმოაპირქვა და უცებ, წკარუნის ხმა მოესმა. ბეჭედი აივნის ქვაფენილზე დავარდა და გადავარდა. გიჟვით ჩაირბინა ეზოში, დიდი ხანი ეძება, ყველა კუთხე— კუნჭული გადაქექა, ვერსად იპოვა. შინ დედა მიუხვდა, რაღაც რომ მოუხდა. ჩააცივდა, რა მოგივიდაო, ბოლო— ბოლო ათქმევინა, ამან უფრო აუშალა ნერვები, ტირილის ხასიათზე დააყენა, ძლივს შეიკავა თავი. დედამ დაამშვიდა შეიძლება რომელიმე მეზობლის აივანზე ჩავარდაო. ეს შესაძლებელიც იყო, რადგან თვითონ მეხუთე სართულზე ცხოვრობდნენ, მაგრამ არცერთი მეზობელი სახლში არ დახვდათ. ყოველ შემთხვევაში, რაღაც იმედი მაინც დარჩა, უმნიშვნელო, მაგრამ მაინც...

ჩაიცვა და შინიდან გამოვიდა, სადარბაზოში ანი შეეჩეხა. სულ დავიწყებული ჰქონდა, რომ უნდა შეხვედროდა. რაღაც საქმე მოიმიზეზა. ანი მიუხვდა. ალბათ ეწყინა, მაგრამ ხმა არ ამოუღია. ბევრი ასეთი რამ მოუთმენია მისგან.

ცოტა ანისნაირი გოგონები, უფრო სწორედ, თითქმის აღარ არიან, მითუმეტეს ლამაზი გარეგნობის, საყვარელი ადამიანისგან არაფერს არ მოითხოვენ. უბრალოდ უყვართ და ესეც საკმარისია მათთვის. ყოველ შემთხვევაში, თუ ასე არ არის, გულის სიღრმეში ყველას აქვს რაღაცის იმედი, ბოლომდე ეპოტინებიან გრძნობებს და საჭიროების შემთხვევაში, თავშეწირვის უნარიც გააჩნიათ.

ანის თვალში ლევანი პატოსანი, კეთილი, თბილი, ნიჭიერი, მაგრამ გამოუცნობი, ძალიან რთული ხასიათის ბიჭია. ცნობისმოყვარეობა ხშირად აღვივებს გრძნობებს. იცის, რომ ლევანსაც უყვარს, ოღონდ თავისებურად. იმასაც ხვდება, ესეთ ხალხს არ შეუძლიათ «მყარი ბედნიერების» მოტანა, სულ შფოთავენ, რაღაცას ეძებენ, ეწამებიან. ხანდახან თვითონაც არ იციან კონკრეტულად რა აწუხებთ, რა სტკივათ, რა აზობოქრებს და მოსვენებას არ აძლევს სულს.

ლევანმა დიდხანს გაბრუებულმა იბორიალა ქალაქში. მიდიოდა უმიზნოდ, არსად. ზედმეტი განცდებისგან ნაბახუსები, ვერავის ამჩნევდა, არავინ აინტერესებდა. ნელ— ნელა გონს მოეგო. ზოგი ფუქსავატურად მიიზღაზნება. მისი აზრით არავინ, არსად არ იცის ესე ლამაზი «არაფრისკეთება», ხეტიალი, როგორც მის ქალაქში, მისი სულით და სისხლით შერწყმულ, საყვარელ ქალაქში.

ვიღაცამ დაუძახა. თვალმდინარეული, ნამთვარევი გოგი მოექანებოდა მისკენ.

— ფ-ფული გაქვს?

— არა...

— შენც მაგარ პახმელიაზე ხარ გეტყობა...

— ...

— გუშინ გირეკე, ვერ დაგიჭირე, კარგი «პონტი გაიჩითა». ვაჟამ «მერსისთან» აგვათრია... ეე... არყები ვსვით... წამო, ინსტიტუტში გამომყევი, ჯგუფელებს გამოვართმევ, «პივა» მაინც დავლიოთ, ხინკალიც «გაასწორებდა».

— სჯობია ლექ— ცი— ებ— ზე შეხვიდე... ჰმ... კიდევ გამოგრიცხავენ...

— წადი შენი... შენ მაკლიხარ... მეზარება!.. «სპილოც» შეიძლება გამოვიდეს ჩემს კორპუსთან... გუშინ ტრაბახობდა: ნატური ღვინო მაქვსო...

ლევანმა რაღაც მოიმიზეზა. გოგიც მიხვდა, რომ თავი აარიდა. თხუთმეტი წელია ერთმანეთს იცნობენ, იცის მეგობრის უცნაური ხასიათი. დაგირეკავ, ან დარეკე ხვალისთვის, დღეს ალბათ დავიკარგებითო და წავიდა «ორგანიზმის დასამშვიებლად» საშუალების, «ფარის» საშოვნელად.

«ბეჭედი!» — ისევ ზარივით გაუელვა თავში. ბეჭედი დაკარგა. წარმოიდგინა, როგორ ჩუქნის ოცდაათი წლის ახალგაზრდა, ლამაზი, განწირული ძმა ბებიაშის ამ ბოლო სახსოვარს. თვითონ კი... მობეზრდა კითხვები!.. ჯიბით ატარებდა! ჩანთაში ჰქონდა ჩალაგებული! ნეტავი, ღმერთო, მეზობლის აივანზე იყოს, დედამისმა იპოვოს... ჯიბეები მოიჩხრიკა, ორკაპიკიანი ამოიღო, ტელეფონ— ავტომატით შინ დარეკა. ყურმილს არავინ იღებდა, თვალეზში ცრემლი მოადგა, კბილი კბილს დააჭირა, ქვითინი რომ არ დაეწყო. უეცრად დაღევა მოუნდა, განტვირთვა, ყველაფრის დავიწყება. გოგი საითაც წავიდა, იქითკენ გაიქცა. ვერ იპოვა, გაასწრო ალბათ. ნაცნობი გოგონები შენიშნა. მივიდა, ნაუცბათევად მიესალმა და ფული ხომ არ გაქვთ რაიმე, მასესხეთო. რომელიღაცას ასი მანეთი აღმოაჩნდა, სულ გამოართვა, მადლობა უთხრა და გოგის სანახავად, ინსტიტუტისკენ გაუყვა გზას. კარგა მანძილი ჰქონდა გავლილი როცა გაჩერდა. რატომღაც მარტო მოუნდა დაღევა, თანაც იქ, იმ რესტორანში, ბებიაშის გარდაცვალების დღეს რომ იყო.

დარბაზი ცარიელი დახვდა. რამდენიმე ფუქსავატი, უსაქმური ოფიციანტის გარდა არავინ ჩანდა. თვალებით იმ ადგილს დაუწყო ძებნა, სადაც მაშინ იჯდნენ. სხვანაირად დაულაგებიათ მაგიდები. რამდენი ხანია აქ არ ყოფილა.

კუთხეში ჩამოჯდა. ოფიციანტი ზოზინით მივიდა. რას მიირთმევთო, ჩამოთვლა უნდოდა რაც «მენიუში» ჰქონდათ. ლევანმა ხმა არ ამოაღებინა.

— შემწვარი კარტოფილი, პამიდორი, კიტრი, ყველი და არაყი, ხუთასი გრამი!.. ძალიან აგრესიული, უარის გამომრიცხველი ტონით მიმართა.

— კარტოფილი არ...

— არ ვიცი, იშოვი! — ახლა უფრო აუწია ხმას და ოფიციანტი ჩქარი ნაბიჯებით გაუყვა სამზარეულოსაკენ.

ასეთმა აგრესიულობამ გასჭრა, შეკვეთა სასწრაფოდ მოუტანეს, არ ალოდინეს საათობით. რამდენიმე ჭიქა მიყოლებით ჩაცალა.

ისევ ბეჭედი გაახსენდა. ნეტავი თუ იპოვის დედამისი?! არა, ნამდვილად დამნაშავეა, ცოდვილი, ღმერთის იწამა და არაფერს აკეთებს განსაწმენდად, არაფერს!.. უფრო მეტი ცოდვილია, ადრე არ იცოდა რასაც ჩადიოდა... არ ესმოდა, ეხლა კი... ისევ გადაკრა რამდენიმე ჭიქა ზედიზედ.

ვერც შეამჩნია, გვერდით მაგიდასთან ვიღაცეები დამსხდარან. თვრამეტი— ოცი წლის ჭაბუკები იქნებოდნენ, ეტყობოდათ, აქაურობის ხშირი სტუმრები. სამი ოფიციანტი წინ და უკან დარბოდა. ღიმილით, ლაქუციით შესცივინებდნენ თვალეზში. სუფრა უმაღლეს გაუწყვეს, თუ ხშირი სტუმრები არ არიან, შეიძლება ვინმე «შიშკას» შვილი იცნეს ერთ-ერთში, — გაიფიქრა ლევანმა.

ოფიციანტები მაგიდას როგორც იქნა მოსცილდნენ. რაიმე თუ დაგჭირდებათ დაგვიძახეთო — წინდაწინ გააფრთხილეს ბიჭები და ისევ ლაქუციით გაუღიმეს. ოჰ, როგორ ვერ იტანს ასეთ რამეს. ვიგინდარები, ფულის გულისთვის ფეხქვეშ გაეგებიან კაცს, საკუთარ სხეულზე შეგაწმენდინებენ ჭუჭყს.

ბიჭებმა რაღაცაზე დაიწყეს გაცხოველებული კამათი. ვიღაცას ამტყუნებდნენ.

«ნუთუ მართლა სიმართლეს ლაპარაკობთ, მოსამართლენო? სისწორით სჯით, ადამიანის შვილნო?»... — გაუელვა თავში უკვე მთვრალ ლევანს, გაეცინა, რა ვიცი რაზე ლაპარაკობენ,

რა შუაში იყო ესო. არეულმა აზრებმა დაუწყეს ტრიალი. ერთი რამიდან მეორეზე ხტებოდა. მეზობლის საყვარელიც გაახსენდა. რა კარგია, სადმე უნდა გამოვიჭიროო იფიქრა. უცებ, თითქოს დატუქსა საკუთარი თავი, ენაარეულად წაიბუტბუტა: «ნუ მიბაძავ ბოროტმოქმედო, ნუ გშურს მათი, ვინც უკანონობას სჩადის.

ამაზე ხარხარი აუტყდა. თავს აქიციანებდა. ეტყობოდა სულ აერია გონება. ბოლო ჭიქა გამოწრუპა, ბოთლი მოისროლა. მოეჩვენა, რომ ბიჭები ძალიან ხმამაღლა ლაპარაკობენ და იღრიალა: — ვერ ხედავთ ფიქრში მიშლით ხელს.

რალაც უპასუხეს. მწარედ შეიგინა და წამოდგა. ოფიციატები მიცვივდნენ. ბიჭებმა მოაშორეს, თქვენი საქმე არ არისო. რომელიღაც მათგანი მივიდა, წყნარად რალაც უთხრა. ლევანიმ ისევ მწარედ შეიგინა. ბიჭი გაბრაზდა, ქეჩოში სწვდა და გარეთ გათრევა მოინდომა. ლევანმა თავი გაინთავისუფლა, გიჟივით გადაიხარხარა და გაჰყვა. გზად გაჰყვიროდა:

«ღმერთზე ვარ მინდობილი არ მეშინია, რას მიზამს ხორციელი?»

უეცრად გონს მოეგო. თავისივე სიტყვებმა გამოაფხიზლეს, ძალიან უადგილო იყო მათი აქ მოყვანა. მისთვის, მორწმუნე კაცისთვის იყო უადგილო და ცოდვა. ბოდიშს მოვუხდიო გარეთ — გაიაზრა. რომელიღაცის ხელში, ჩამალული, გახსნილი დანა შეამჩნია. არ შეშინებია, ვერ მოასწრო, ისევ დაკარგულ ბეჭედზე დაიწყო ფიქრი: «დედა უკვე მივიდოდა, მეზობლებიც სახლში იქნებიან, ნეტავი იპოვოს, ღმერთო... ნეტავი იპოვოს»...

გარეთ გავიდნენ, მოფარებული ადგილისკენ მიანიშნეს, დანა გაახსენდა, მაგრამ ისევ ბეჭედზე გადაერთო: «ბოდიშს მოვუხდი, არაფერია... ნეტავი თუ იპოვა?! ბეჭედის დაკარგვა, თილისმის, სახსოვარის დაკარგვა ნიშანი იყო, ღმერთის ნიშანი, აზრზე რომ მოვეყვანე. მე კი... რაიმე თუ დამემართება ახია... ნეტავი თუ იპოვა?! ღმერთო დიდებულო, გთხოვთ, აპოვნინე...

1987 იანვარი. მოსკოვი.

ქოლგიანი კაცი

(ნიღაბი)

მოსკოვის ერთ-ერთი საავადმყოფოს შესასვლელიდან გამოვიდა ვიღაც ლამაზი, ელეგანტური, კავკასიური გარეგნობის კაცი. ძალიან ცუდი ამინდი იდგა, ორი დღე გაუთავებლად წვიმდა, უფრო სწორედ ცრიდა. კაცს ხელში დიდი, შავი ქოლგა ეჭირა. შავი, დათბილული საწვიმარი, რუხი კოსტიუმი და შავი მოდური ფეხსაცმელი ეცვა.

ნოემბრის შუა რიცხვები საშინელი დროა მოსკოვისთვის, ყველაზე მოლემილი და მოლუშული. მითუმეტეს, თუ თოვლი მოვიდა, უეცრად დნება და ატალახებს ქუჩებს ზამთრის ეს პირველი მერცხალი. ამასთან, ყველაფერ სიკეთეს წვიმაც ემატება და ქალაქი ბინჟურ, მივარდნილ პროვინციას მოგაგონებთ. რაც არ უნდა წმინდო, გამოსავალი არ ჩანს. თუმცა, საუბედუროდ, თავსაც არავინ იკლავს დასუფთავებით.

ხეებიც ობლად, გამარცვლი გამოიყურებიან. წვიმის წვეთები თითქოს ატირებს, გულს უხრუკავს მათ. მარადმწვანე ნაძვებიც, თუმცა რა არის მარადიული ამ ქვეყანაზე, ვითომცდა კუთხეში დაუყენებიათო დასხილი, თავდახრილი მოსწავლესავით, მაგრამ მათი შემხედვარე, მაინც გესახება გულში იმედი. მალე, მალე დადგება ზამთარი და მოვა დრო, როდესაც წიწვოვნები გალამაზდებიან, გაბრწყინდებიან, თეთრ სამოსელში გამოწყობილნი, ამაყად გადმოხედავენ მარილმოყრილ, ალესილ ქუჩებს.

ეს ყველაფერი მალე მოხდება, მაგრამ ეხლა ნოემბერია, შუა ნოემბერი, უღმერთოდ ცრის და მოსკოვის ერთ-ერთ ფართო ქუჩაზე, მოზომილი, აუჩქარებელი, დინჯი ნაბიჯებით სადღაც

მიდის შავქოლგიანი, ელეგანტური, გულგრილი, კავკასიური, ლამაზი, არისტოკრატიული სახის მამაკაცი. მისი დიდრონი შავი თვალები, თითქოს არაფერს გამოხატავენ, უმიზნოდ გასცქერიან ჰორიზონტს, თითქოს ფეხებით ასევე უმიზნოდ, თუმცა ყველა გუბის ავლით, მოიწევენ წინ. უცნობი გადივლის ერთ ქუჩას, მეორეს და ყველას ბოლომდე მიუყვება. ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, რომ არსაიდანაა წამოსული და არსად მიდისო.

ამ ქალაქში არავის აინტერესებს იგი. ყველა საქმიანია, ყველა გარბის და თუ რიტმს, ამ ჩქარ ტემპს ვერ აჰყვები, ვერ აეწყვე, შეიძლება გაგთელონ, გადაგირბინონ კიდეც. გასაკვირია, რომ ქოლგიანი კაცი არავის ეჯახება, გზაზე არავის უდგას, ოსტატურად მოძრაობს, მისი ყველა მოქმედება რაღაცნაირად დარბაისლური, მაგრამ ფენომენალურად მექანიკური, ანგარიშიანი მოეჩვენება მოთვალთვალეს. გულგრილი სახე, გაყინული, როგორც ვთქვით საოცრად გულგრილი, გამოუცნობი ფორმულა, ყველა გამვლელისათვის. უფრო სწორედ იმათთვის, ვინც ამ სწრაფი, მომართული მექანიზმიდან, იშვიათად მაინც ამოერთვება და ამჩნევს გარემოს, საერთო მასად არ აღიქვამს ყველას.

თუმცა რა, აქ კი არადა თავის საკუთარ მშობლიურ ქალაქშიც, დიდი ხანია შეეჩვივნენ ქოლგიანი კაცის «გულგრილობას», ამოუცნობრობას. უმრავლესობას აღარც ახსოვთ მისი გახსნილი, გაფურჩქნული, მიამიტი გამომეტყველება, ძალიან მხიარული, მშფოთვარე, ენერგიული მანერები, გულღია, ხმამაღალი სიცილი. ათი წელია ქოლგიანი კაცის ხარხარი არავის გაუგია. მხოლოდ ღიმილი თუ მოეფინება ხოლმე ლამაზ სახეს, მაგრამ ამ შემთხვევაშიც თვალები, ისევ და ისევ ამოუცნობი რჩება. რამდენიმე მეგობარმა თუ იცის რა იმალეა უკან, რა გული, რა ცხოვრება, ჭირი და ვარამი, ნიჭი, გამჭრიახობა, ინტელექტი, თავმოყვარეობა, როდის აიფარა ნიღაბი, როდის შეითვისა და როგორი აქტიორული სრულყოფით ასრულებს ქოლგიანი კაცი ამ როლს. მაგრამ ისინიც ვერასდროს გაიგებენ, თუ რა დაუჯდა ეს ყველაფერი, რა ნერვები, ენერგია, გამძლეობა, ნებისყოფა. მითუმეტეს, ის ყოველთვის ერთნაირია, ყველგან და ყველასთან. მარტოდ დარჩენილიც, ძილშიც კი არ აძლევს საკუთარ თავს უფლებას მოშვების, განტვირთვის, დასვენების. იმიტომ რომ ეშინია, ეშინია «დეპრესია» არ დაემართოს, უცებ არ გატყდეს.

ოცი წლისას მშობლები ავტოკატასტროფაში დაეღუპა. ძალიან განიცადა, ემოციურად. სმა დაიწყო, ლოთობდა. არცაა გასაკვირი, უცებ ვერ შეითვისა, ვერ აღიქვა თავისი ახალი მდგომარეობა, არც უნდოდა, არც სურდა შეგნება. მეგობრებმა ივაჟკაცეს, გონზე მოიყვანეს, მიახვედრეს, რომ არა მარტო თავი, არამედ ძმაც დარჩა საპატრონო.

უბედურების მიუხედავად, ისევ ისეთი გულღია და გახსნილი ხასიათი დარჩა. მაგრამ მშობლები რომ გაახსენდებოდა, ჩვეული ემოციებით აქვითინდებოდა ხოლმე.

ნათესავეები, ოჯახის მეგობრები თავს დასტრიალებდნენ, ყველა აკითხავდა, ყურადღება არ აკლდა, არც მატერიალური დახმარება. შემდეგ და შემდეგ კი იშვიათად ჩნდებოდნენ ჰორიზონტზე. ყველას თავისი საქმე და პრობლემები აწუხებდა, აღარ ეცალათ... შემდგომში მიხვდა, როდესაც მშობლები ცოცხლები იყვნენ, მათი ოჯახი რაღაც უხილავი ჯაჭვის ერთ-ერთი მთავარი რგოლი იყო ჭირსა თუ ლხინში. გარდაცვალების შემდეგ კი... ყურადღება მხოლოდ მოვალეობას, ან ადამიანური გრძნობების გამოხატვას წარმოადგენს, მთავარი დაიკარგა, ფუნქცია აღარ არსებობს.

ახლა კი ყველანი მოითხოვდნენ მონახულებას, პრობლემის, გასაჭირის «მოხსენებას». დაკავებული ვართ და შენ კი არა, თავი აღარ გვახსოვსო. ყოველ შეხვედრაზე ფულს აჩეჩებდნენ, ალბათ სითბოს კომპენსაციისათვის. ზოგიერთი ამასაც აღარ აკეთებდა, დაივიწყეს «კუბოსფიცრამდე მეგობრობაზე» ათასჯერ წარმოთქმული ფიცი.

მალე იგრძნო თავი ჯერ უხერხულად, შემდეგ შეურაცხყოფილად. ვერ აეხსნა, წარმოედგინა ესეთი სიტუაცია. მისი მსოფლმხედველობით, არ შეიძლებოდა სიყვარულის, მეგობრობის,

მშობის დავიწყება. ცხოვრება კი სულ სხვანაირი, მწარე აღმოჩნდა. მიხვდა, მაგრად უნდა იდგეს ფეხზე, უნდა გაძლიერდეს, ფუნქცია აღიდგინოს.

მხოლოდ ერთადერთი ადამიანი არ ცილდებოდა გვერდიდან. მუდამ დაკავებული, ათასი ვინმეს ჭირით, თუ ლხინით შეწუხებული, როგორც ახლობლებში ეძახდნენ — მთავარი «ჩალიჩმეისტერი» — ნათლია. როგორც ადრე, ხშირად შემოირბენდა ერთი—ორი წუთით, გადახედავდა, შეამოწმებდა, რაღაცას ჩაინიშნავდა თავისთვის და უცებ გაქრებოდა. წლების განმავლობაში არ იცვლებოდა ეს კაცი, მუდამ ენერგიული, გულჩვილი და აკვარგიანი. შემდეგ მოსვლაზე მოიტანდა ჩანიშნულიდან რაიმეს, ანდა მოიყვანდა ვინმე ხელოსანს, შეაკეთებდა გაფუჭებულს. ისევ დაყნოსავდა იქაურობას, თუ კვლავ აღმოაჩენდა რაიმეს, ამასაც მოვევლებაო, — იტყოდა და ისევ გაქრებოდა.

მალე ესეც მოხეზრდა ქოლგიან კაცს, აქაც შეურაცხყოფილად იგრძნო თავი. თუმცა, ნათლიას არაფერი აგრძნობინა. უბრალოდ, თვითონაც ამოუდგა მხარში, როგორც თანასწორი «პარტნიორი». შეურბენს სახლში, ნახავს, «მის ცოლს» — ოჯახისთვის ვერ მოიცალა, სულ სხვის საქმეზე დარბისო, — რომ ბუზდუნებს. მიიღებს ინფორმაციას და... მართალია, ნათლია ვერ ხვდება, თუ რაიმე შეიცვალა მის ოჯახში, გატეხილი ფანჯარა თუ გამთელდა, ან კარი თუ გამოუცვალეს, ან ბაზარში ვინ იყო.

ბოლო წლებში მოუკლო ბუზდუნს «ნათლის ცოლმა», ისიც შეაშინა ამ ცივმა, ყინულმა სახემ. კინაღამ თქვენობით დაიწყო საუბარი. დაიმორცხვებს ხოლმე მისი გამოჩენისას. ნათლია კი, მირონით რომ აკურთხა, მაინც ვერ ხვდება ნათლულში ცვლილებებს, ისევ ძველებურად ექცევა, აკონტროლებს, ყურადღებას აქცევს, როგორც ბავშვს, პატარას ისე ეპყრობა.

საკვირველია, ნიღაბმა უცებ მოუტანა ის, რაც სურდა — პატივისცემა. შეიძლება შიშნარევი, მაგრამ... უცებ აეწყო ყველაფერი. ჩვენში ცოტა არქიტექტორი, მითუმეტეს ასეთი ახალგაზრდა, თუ დაიკვებნის საკუთარი პროექტების განხორციელებას. რამდენიმე ნამუშევარი უცხოეთშიც განახორციელა, თანაც, აღარავინ ეტმასნებოდა, «თანავტორობის» სურვილი უცებ დაკარგეს «ღვაწლმოსილმა დამრიგებლებმა». ახსოვს, პირველ საერთაშორისო კონკურსზე როცა გადაწყვიტეს მისი წარგზავნა, სახელოსნოს ხელმძღვანელმა, როგორც ადრე, მაინც წაიკნავლა, — უფროსობასთან და კავშირში უნდა შეთანხმდეს, ეს კი ძალიან ძნელია, დიდი ჯაფა დამჭირდებაო. მაგრამ ცივი თვალების მზერა რომ იგრძნო, ხმააკანკალებულმა დაუწყო მტკიცება, მხარში ამოგიდგებიო.

მარტო ნიღაბი ვერაფერს უშველიდა, მოწინააღმდეგეთა მიმართ ჭკვიანურად, ზუსტად და დაუნდობლად რომ არ ემოქმედა. იგივე სახელოსნოს უფროსს, ისეთ დროს, ისეთი მხრიდან მიაყენა დარტყმა, საერთოდ რომ ვერ წარმოიდგენდა. თავისივე მაღალთანამდებობიდან «მეგობრებს» გაანადგურებინა. ისე, დიდად არც ხიბლავდა, მისი ადგილი, არც შურისგების ბოღმა აწუხებდა ნამეტანი, მაგრამ ამით სხვებს დაანახა: არაფერს ივიწყებს, არავის აპატიებს შეურაცხყოფას, ბოროტებას, გზაზე გადადგომას, როგორც ყოველთვის ამ ბოლო ათწლეულში, სწორედ გამოიანგარიშა, ყველამ უცებ გაიხსენა ძველი ისტორია, თუ როგორ მიითვისა «ღვაწლმოსილმა დამრიგებელმა» ახალგაზრდა «შეგირდის» პროექტი. თანაც მაშინ, როდესაც ძალიან უჭირდა ქოლგიან კაცს, მშობლების დაღუპვიდან რამდენიმე თვე იყო გასული.

ეხლა, ესეთ რაღაცას ვერვინ გაუბედავს. თვითონ შეუძლია ბევრი ვინმესთვის ფეხის დადება, განადგურება, ოღონდ არასდროს უმიზეზოდ. საკმარისია არაფრად ჩაადგო, მედიდურად შეხედო, თავში აგივარდეს, უცებ მოგიშორებს, უკანდასახევ გზას მოგიჭრის და გაგთელავს. ამის გამოცაა უნერვებო, ცივისსხლიანი კაცის სახელი რომ გაუვარდა. ათასი ხმები დადის. ზოგი «მაფიოზადაც» თვლის. ამას «ბოხოლას» ისტორიამაც შეუწყო ხელი, მაგრამ ესეთ ხალხზე ჭორები ჩურჩულით ვრცელდება, რაც დიდი რიდის, შიშის ნიშანია.

ამიტომაც არ ანადვლებს, აწყობს კიდეც ქოლგიან კაცს მოპოვებული რეპუტაცია, ხელს არ უშლის ჭორების გავრცელებას.

ნიღაბმა ძმასთან სულიერად დააშორა, თუმცა ურთიერთობა კი მოუწესრიგა, წარსულს ჩაბარდა გახსნილი, ღია დამოკიდებულება, აღარ იყო საჭირო ერთი და იგივეს ათასჯერ გამეორება, ჩიჩინი. ძმის გული ამ ცივ თვალებში აღიქვამდა მისდამი სითბოს, სიყვარულს. ასეთი ცვლილება, მეტამორფოზა კი ვერ აეხსნა. სხვებთან მხიარული, ლაღი ქოლგიანი კაცის წინაშე რაღაცნაირად იწურებოდა, იბნეოდა, უხერხულად გრძნობდა თავს, და ამის გამო ბრმად მიჰყვებოდა მის მიერ მინიშნებულ გზას.

მეგობრებთანაც იგივე მოხდა. უცხო თვალი ვერ ამჩნევდა, მაგრამ დისტანცია გაუჩნდა მათთანაც. ერიდებოდნენ წყენინებას. საზომ ერთეულად გაიხადეს. ცდილობდნენ, ისე ემოქმედათ, როგორც ქოლგიანი კაცი მოქმედებდა. მაგრამ ყველა მიბაძვა, მეტად თუ ნაკლებად, ყალბია, თუნდაც იმიტომ რომ არავის სურდა ესეთი გულჩათხრობა, არავის ეპიტნავებოდა გულგრილი, უნერვებო, ცივი კაცის ნიღბის აფარება. არავის აწყობდა მასავით დამაბული, ნერვებდაჭიმული და ამის შედეგად, გაუხარებელი ცხოვრება.

დროთა განმავლობაში, შეეჩვივნენ მეგობრის ახალ როლს. შეხვედრისას, თითქოს ვერც ამჩნევდნენ მის ყოფნას, გაქრა ის პირვანდელი უხერხულობა და მორიდება. ესეც ქოლგიანი კაცის დამსახურებაა. დროზე შეაფასა სიტუაცია, რომ არ გაზრდილიყო დისტანცია, რომ არ დაეკარგა ბავშვობიდან შეზრდილი, საყვარელი ხალხი, თმობდა ხოლმე ლიდერის პოზიციას, განზე დგებოდა და შორიდან უთვალთვალებდა იმას, რაც თვითონ დაკარგა, აკლდა, გასაჭირში კი პირიქით, მოთოკავს, ხელში აიყვანს ხოლმე ყველას, მოქმედების ცენტრში ექცევა და მანამდე არ უშვებს სადავეებს, სანამ ყველაფერი არ ჩაივლის და შესაფერისად არ დაგვირგვინდება საქმე. ანდა მარტო მოქმედებს, ყველას დააწყნარებს, დიდი ავტორიტეტის წყალობით, «თამაშვარე მდგომარეობაში» დააყენებს, არც არაფერს აუხსნის, ისე მოათავსებს ყველაფერს. მხოლოდ შედეგს აჩვენებს ხოლმე.

ერთადერთი ვისაც ვერაფერი «მოუხერხა», «ბოხოლაა». ჩანჩურა, უგემოვნებოდ ჩაცმული, სასაცილო იერის, მხიარული, მიუხედავად დიდი ნიჭისა და განათლების, უიღბლო, პუტკუნა «ბოხოლა». სულ მუდამ არარეალური, ფანტასტიკური გეგმების პატრონი, ორი წყება ცოლშვილგამოცვლილი, ორჯერ ნასამართლესი ხულიგნობისთვის, მაგრამ გულდია, თბილიც და მიაძიტი, ენერგიული და გულგაუტეხელი. ალბათ რომ არა ქოლგიანი კაცი, კიდეც ათას შარში გაეხვეოდა. ბევრს უკვირს კიდეც მათი ესეთი მეგობრობა. თითქოს რადიკალურად შეუთავსებელი პიროვნებები არიან, სინამდვილეში კი ვერცერთმა მეგობარმა ვერ შესძლო ის, რაც «ბოხოლამ», — ნიღაბმა, ჩვევების, მანერების, ხასიათის შეცვლამ არ შექმნა მათ შორის დისტანცია, ქოლგიან კაცთან ისევე ისეთია, როგორც ადრე, ბავშვობაში, მხოლოდ «ბოხოლა» ხვდება, ვითომდა გულგრილობა, სინამდვილეში ცხოვრების სიმწარისგან დასაცავი იარაღია. მხოლოდ «ბოხოლამ» იცის, ქოლგიანი კაცი მასთან ისვენებს, ნაწილობრივ იშუშებს სიმარტოვის ჭრილობებს, გარიყულად არ გრძნობს თავს.

ყველაფერი რისი შექმნა, არ დაკარგვა შეიძლებოდა, თითქოს მიიღო... ნიღაბმა სძლია მოზღვავებულ გრძნობას. კვლავ გულგრილი, ცივი გამომეტყველებით აგრძელებდა გზას. ირგვლივ მიმოიხედა, რა უნდობელი, გაბრაზებული სახეები აქვთო ამ ხალხს, გაიფიქრა. მეტროსთან, რამდენიმე, გოგონებს აკიდებული თანამემამულე შეამჩნია. ადრეც ხშირად უნახავს ასეთი სიტუაცია. მისი ახლობლებიც და მეგობრებიც არ თაკილობენ ამას, მაგრამ ეხლა რატომღაც ამაზრზუნად მოეჩვენა. წამიერად ყველა შეზიზღდა, ყველა გამვლელი, თანამემამულე თუ უცხო, დიდი თუ პატარა. «რატომ!.. რატომ!.. რატომ!» — ზარივით გაუარა თავში. უცებ მოთოკა ნერვები, გონება მიხვდა, რომ არავინაა დამნაშავე, თუმცა, გულს მაინც სძაგდა ყველა. კვლავ დიდი ნებისყოფა დასჭირდა, სახეზე რომ არაფერი გამოხატოდა. ერთი

კუნთიც არ შერხეოდა. გული კინაღამ ამოუვარდა ძალდატანებისგან. კარგა ხანია ამნაირად არ გასჭირვებია გრძნობების დამალვა, უფრო ზუსტად არასდროს გასჭირვებია ასე.

ნაცნობი ხმა მოესმა. დინჯად შემოტრიალდა და თავისი ყოფილი შეყვარებულის დაქალი დაინახა, გაბადრული სახით რომ მიიწევდა მისკენ. ცივად გაუღიმა და გადაკონა. მექანიკურად მოიკითხა ყველა საერთო ნაცნობი. იცი? მაია გათხოვდაო, — «ახარა» შეყვარებულის დაქალმა. ნერვები კვლავ უეცრად დაეჭიმა, მაგრამ ჩვეული «სიმშვიდით», გულგრილად ჰკითხა «სიმის» ვინაობა, მაიას დაქალს სახეზე გაკვირვებამ გადაურბინა, მართლა გულქვააო, გაიფიქრა, სასტუმროს ხომ ვერ მაშოვნინებო, წაიწუწუნა. ქოლგიანმა კაცმა თავი გააქნია, ცივად გაუღიმა, გაყინული ტუჩებით, «მეგობრულად» გადაკოცნა, შემოტრიალდა და ისევ გზას გაუყვა.

«მაია გათხოვდა. ჰმ... გათხოვდებოდა, აბა რა იქნებოდა; ცხრა წელი გავიდა... ძალიან მიყვარდა... ნიღბის აფარების შემდეგ, ერთ წელიწადში დავცილდით... სულ იმას მეუბნებოდა, აღარ გიყვარვარო. ჩემს გამომეტყველებას, მანერებს უჯერებდა, სიტყვებს არა... მაგრამ გუმანი, ქულის გუმანი... არ ვუყვარდი და იმიტომ უმტყუნა... რა შუაშია გუმანი, სიყვარული, ძნელია ასეთი კაცის გვერდით ყოფნა. ყველას ვერ მოსთხოვ გამძლეობას, გმირულ თავგანწირვას... ვიცოდი, რაზეც მივდიოდი, ვიცოდი, რომ რამეს დავკარგავდი, თუმცა, ამდენს მაინც...

ირგვლივ მიმოიხედა. კვლავ შეზიზღდა ყველა. მთელი მსოფლიო, სამყარო შეზიზღდა. მიხვდა, რომ სახემ დამანჭვა დაუწყო. მთელი ენერგია მოიკრიბა ამის ასაცილებლად. სუნთქვა შეეკრა, კედელს მიეყრდნო, ათი წუთის განმავლობაში მიმდინარეობდა ბრძოლა სახეზე შეზრდილ ნიღბსა და გრძნობებს შორის. ბოლო— ბოლო გულმა ვეღარ გაუძლო და გასკდა, შუაზე გადაიხლიჩა. ქოლგა გაუვარდა ხელიდან, ზიზღნარევი გამომეტყველებით, მოცელილივით ჩაიკეცა...

მაინც იმარჯვეს გრძნობებმა, რამდენი ხანია ამ სახეზე არაფრის ამოკითხვა არ შეიძლებოდა. უდიდესი ნებისყოფის მქონე ადამიანი გახლდათ ქოლგიანი კაცი, ბოლომდე იბრძოლა, მაგრამ გულმა უმტყუნა, ვეღარ გაუძლო და... თვალები, მისი უსიცოცხლო თვალები, აღარ გამოიყურებოდნენ ცივად. ისინი, თითქოს ფოტოგრაფის მიერ დაფიქსირებულ ზიზღს, შურისგების ცეცხლიან ელვარებას გამოხატავდნენ.

რამდენიმე ხანში, მილიციის მანქანა გაჩერდა იქვე ახლოს, ვიღაც ზორბა სერჟანტი გადმოვიდა, ფეხი მოარტყა ქოლგიანი კაცის გვამს, მთვრალი ეგონა. ცოტა ხანი დააკვირდა, შემდეგ პულსი გაუსინჯა, დაბრუნდა მანქანასთან და «რაციით» რაღაც გადასცა. ნახევარ საათში სასწრაფო დახმარების მანქანა და გამომძიებელი მოიჭრა. სურათი გადაუღეს, ვიღაც— ვიღაცეები დაკითხეს, გამომძიებელმა ერთი გემრიელად შეაკურთხა ქოლგიან კაცს საბუთების უქონლობის გამო და მალე წაიღეთ მორგშიო — გასცა განკარგულება.

«ბოხოლა»

მოსკოვის ერთ-ერთი მილიციის რაიგანყოფილებიდან გამოვიდა უგემოვნებოდ ჩაცმული, თვალცრემლიანი, ჩანჩურა, «ბოხოლა». ჩქარი ნაბიჯით გაუყვა გზას. ცხოვრებაში პირველად, ურიგოდ მიიჭრა ტაქსთან, ხალხი აყაყანდა, მაგრამ სახეზე რომ დააკვირდნენ, ყველა უეცრად გაჩუმდა.

ძლივს ამოღერდა სასტუმროს სახელი. მძლოლი განცვიფრებული უთვალთვალეობდა სარკიდან პუტკუნა, ჩანჩურა კაცს, ცრემლიან სახეს და ცხვირს პიჯაკის სახელოებით რომ იწმენდა. ჰკითხა კიდეც, რა მოგივიდაო, მაგრამ «ბოხოლას» არც გაუგონია.

შვეიცარმა და სართულის მორიგებმაც გაოგნებული შეხედეს. ორი თვეა რაც იქ ცხოვრობდა, სულ მხიარული და გაბადრული სახე ჰქონდა. დღეს კი, მათდა გასაკვირად, ტიროდა.

ტიროდა «ბოხოლა», არავისი რცხვენოდა, არავინ აინტერესებდა. კონიაკი გამოიღო და მაგიდაზე დააწყო რამდენიმე ბოთლი. ღორივით უნდა დათვრეს დღეს, აუცილებლად... საღი თვალთ არ შეუძლია... ბოთლი გახსნა და ბოლომდე ჩაიცვალა სულმოუთქმელად.

იცოდა დათოს ხასიათი. გაქრა, გაქრა... ალბათ საჭიროა გაიფიქრებდა სხვა დროს... ეხლა კი რაღაც გულმა უგრძნო, ვერ მოისვენა, მეორე დღესვე მილიციაში განაცხადა. თავიდან გამოპანღურება მოუნდომეს, მაგრამ კონიაკმა გასჭრა და აი, ორი დღის შემდეგ მორგში მიიყვანეს აქ რა მინდაო, იუარა «ბოხოლამ», მაინც შევიდა. დათო... გაშავებული, ჭუჭყიანი, ტალახიანი დათო ესვენა... არ გავგიჟდეთ, გაიფიქრა და ბოთლი მოიყუდა...

ასე თერთმეტი-თორმეტი წლის იქნებოდნენ, ერთმანეთი რომ გაიცნეს და დამეგობრდნენ. პარალელურ კლასებში სწავლობდნენ, რაღაცაზე იჩხუბეს და მაგრად დაალურჯეს ერთმანეთი. მეორე დღეს შერიგდნენ და მომავალში რაიმე სერიოზული კონფლიქტი აღარც მოსვლიათ.

ორნაირი დათო ახსოვს: ერთი ბავშვობაში, მეორე — ნიღბიანი. ეჭვიც არ ეპარება «ბოხოლას», რომ მეორე დათოს ნიღბი ეკეთა, გუმანით ალღოთი გრძნობდა.

რა მხიარული იყო ბავშვობა. დათო და «ბოხოლა» ყველაზე დიდი გამომგონებლები» გახლდნენ. არასდროს დაავიწყდებათ მათ მასწავლებლებს, ფიზკულტურის დარბაზში, «პინპონკის» ბურთებისგან გაკეთებული «დიმუშკებისგან» გამოწვეული კვამლისთვის სახანძრო მანქანები რომ გამოიძახეს. ძალიან გაუბრაზდნენ მაშინ მშობლები, ერთი თვე ეზოში არ უშვებდნენ. ანდა... ეჰ, რამდენი «ანდა» ახსოვს «ბოხოლას». პირველად «ჩასვეს», ჩხუბისთვის, ერთი წლით. ვიღაცამ რესტორანში დედა შეაგინა «ბოხოლას» პირველ ცოლს. მეორედ — სამსახურში ხელქვეითი გალახა.

კეთილი, ალალი გული აქვს, არავისთან თაკილობს სიახლოვეს. სუფრაზე დაჯდომას., უყვარს კიდევ სმა. ერთხელ, სამსახურის დამთავრების შემდეგ, გადაწყვიტეს ექეიფათ. ცოტა შეთვრნენ და ვიღაც გაბლენძილმა «დეპუტატმა» მუშამ, სულ კრებებზე, თათბირებზე რომ «შრომობენ», საკუთარ სამსახურს ძლივს და რომ აგნებენ, «ბოხოლასთვის» საპატივცემულო ხალხზე თქვა: დასახვრეტები იყვნენ და დახვრიტეს, სტალინს ვენაცვალე, იმათი საფლავები რომ ვიცოდე, დიდი სიამოვნებით... ალბათ ყველა მიხვდებოდა, გამონათქვამის ფორმას. ჰოდა, ვეღარ მოითმინა «ბოხოლამ», ბოთლი უთავაზა ქაჩალ თავზე.

აი, მეორე გამოსვლის შემდეგ დახვდა დათო შეცვლილი. თავიდან ეგონა, უხალისოდ არისო. შემდგომში მიხვდა ყველაფერს და ცდილობდა მარტოობა შეემსუბუქებინა მისთვის.

კიდევ ბევრ შარში გაეხვეოდა და ციხეშიც მოხვდებოდა. დათო რომ არა სამსახურის შემდეგ., ზუსტად იმ დროს მიაკითხავდა ვიღაც ვიგინდარებთან, «ხათრის გულისთვის» როცა შეუდგებოდა სმას. დათოს ვიდრე გაიცნობდნენ, მოდი მმაკაც შენც დაგვილიეო, — ეტყოდნენ ხოლმე, მაგრამ მიიღებდნენ თუ არა ცივი თვალის მზერას, უმალ ხმას იკმინდავდნენ.

ამ ათ წელიწადში ათი სამსახური გამოიცვალა «ბოხოლამ». არსად არ უმართლებდა. ნიჭიერი, მცოდნე, შრომისმოყვარე, მუდამ ჩრდილში იდგა. «დეღცობაც» მოინდომა. აქაც არაფერი გამოუვიდა. პირველ შემთხვევაში, კინაღამ დაიჭირეს. დათოს ავტორიტეტმა იხსნა. მეორედ ვიღაცამ «აჭამა» და დიდძალი ვალი დაედო. თავიდან ვერც მიხვდა, რომ მოატყუეს. დათომ «გაარკვია». უცებ აფეთქდა «ბოხოლა», სეირს ვაჩვენებო, მაგრამ...

მეორე დღეს ავიდნენ, დათომ გააფრთხილა, უჩემოდ ხმას ნუ ამოიღებო. დინჯად მოსთხოვეს ფული. «ბოხოლამ» იცოდა მისი «მჭმეველი» ცნობილი «მაფიოზი» იყო. ამიტომაც იფიქრა ეს ასე რისი მომცემიაო.

მართლაც, დათქმულ დროს ვიღაცამ დარეკა, მაგრამ, ბილწად შეუკურთხა და საიქიოში გაგზავნასაც შეპირდა. დათომ კი ყველაფერი, როგორც ყოველთვის, დინჯად მიიღო ხვალ მოცუნცულდებიან და მოიტანენო, თქვა.

მეორე დღეს, «მაფიოზი» და შემკურთხებელი აკანკალებული მივიდნენ ორი იმდენი თანხით, რაც «ბოხოლამ» ზარალი ნახა. ნამუსიანი კაცია, ერთი— ორი გაულაწუნა ორივეს და მხოლოდ კუთვნილი გამოართვა. შემდეგ გაიგო: დათოს «მაფიოზი» სახლში გამოუქერია, თავისივე «ლუსტრაზე» ფეხებით დაუკიდია, სადღაც ნაშოვნი, ნაყიდი იარაღი საფეთქელზე მიუდევს, სულს გაგამრობინებთ, შენ და შენი ნაბიჭვარი «პადდელნიკი» ხვალ, მუხლისჩოქებით თუ არ ესტუმრეთ «ბოხოლას», თქვენს მოკვლაზე უკვე გადახდილია და ეცადეთ, გაპატიოთ, თორემ ათი იმდენი თანხაც რომ ჩაყაროთ, ან შეგვაძლიოთ, ვერ გადარჩებითო., ამის შემდეგ გავარდა ათასი ხმა დათოზე, მაგრამ ყველა «ჩუმიად ჭორაობდა», ეშინოდათ, არაფერი გაიგოსო.

მესამეჯერ, თითქმის იგივე განმეორდა. კვლავ აჭამეს «ბოხოლას». ოღონდ, ახლა დათოს ერთმა დარეკვამაც იკმარა. ფული იმ დღესვე მოუცუნცულეს. ამის შემდეგ, მოაშორეს «დეღობას» მეგობრებმა. საკონსტრუქტორო ბიუროში მუშაობს უკვე სამი წელია. ნიჭის და დათოს შემწეობით ვერავინ ჩაგრავს, გამოგონებებს, კუთვნილ გასამრჯელოს ვერავინ ართმევს. არადა, გული სჭირდება, ორი წყება გაცილებული ცოლ— შვილი, მოხუცი დედა— მამა ჰყავს სარჩენი. ეჰ... უბედურია «ბოხოლა», უბედური... მორჩა, გათავდა ტკბილი ცხოვრება! მოგონებებილა შერჩა...

მესამე ბოთლი ჩაცალა და ისევ აქვითინდა. დღეს შეუძლია იტიროს. მოვალეცაა. ხვალ ბიჭები ჩამოფრინდებიან, მილიციის განყოფილებიდან გადაურეკა, გაასვენებენ დათოს, «ბოხოლა» კი აქ რჩება, ვერ გააცილებს მეგობარს ბოლო გზაზე. ისტერიკული ბღავილი აუვარდა, ძლივს გახსნა მეოთხე ბოთლი, ცოტა მოსვა და იქვე, იატაკზე გაიშხლართა. თან, ბუტბუტებდა, ტიროდა, იცინოდა, კვლავ ტიროდა... ბავშვობა დაესიზმრა, გარდაცვლილი მეგობარი, მასთან ერთად გატარებული დღეები და... პანაშვიდი, დათოს პანაშვიდი...

მეორე დილას ადრე გამოიღვიძა. საშინლად ხურდა. აზაზანა მიიღო, ცოტა უშველა. «ბორჯომი» დააყოლა, თავბრუ დაეხვა, მაგრამ მალე გაუარა და გამოკეთდა.

ჩვეულებისამებრ, ჩანჩურად და უგემოვნებოდ ჩაიცვა. გასვლისას კარებთან გაჩერდა, დაბრუნდა და ისე გამოეწყო, დათოს რომ მოსწონდა. საათს დახედა, ჯერ კიდევ ადრეაო და ტაქსი გამოიძახა საჭირო დროისთვის, მეგობრებს უნდა დახვედროდა აეროპორტში.

სარკეში ჩაიხედა, სახეს დააკვირდა, შეეშინდა, სარკიდან იყურებოდა ცივი, გაყინული, გულგრილი გამომეტყველების «ბოხოლა». ადრე ეგონა, დათომ მარტო თავმოყვარეობის გამო აიფარა ნიღაბი, სინამდვილეში, სხვა გამოსავალი არ ჰქონია. «ბოხოლამაც» უნებლიედ გააკეთა არჩევანი, მეგობრის გზას გაჰყვა, მისი ადგილი დაიკავა, მისი ფუნქცია უნდა შეასრულოს. სარკემ მიახვედრა ყველაფერ ამას, მან დაანახა მომავალი, მხოლოდ ამაშია მათ შორის განსხვავება. დათომ ჯერ გაიაზრა, შემდეგ აირჩია. «ბოხოლამ» კი პირიქით, უნებლიედ, ისე რომ არც იცოდა, ვერც ხვდებოდა თავის სულში ძვრებს, დაიწყო მეგობრისნაირად ცხოვრება, მოქმედება და ყველაფერი ეს სარკეში ჩახედვის შემდეგ აღიქვა, გააანალიზა. ამის გარდა, უფრო გაუჭირდება, მას ხომ არ ეყოლება თავისი «ბოხოლა»...

საუბარი მოხუც გენერალთან

სიმარტოვე, ფიზიკური თუ სულიერი, ყველაზე საშინელი მდგომარეობაა ადამიანისთვის. მაგრამ ზოგჯერ ისიც საჭიროა, რათა ჩასწვდე შენს თავს, შეისწავლო იგი. ყველას არ გააჩნია ამის უნარი, და თუ არ შეგწევს აღიქვა სიმარტოვე, სამყაროსაც ვერ გაიგებ, ვერ გაანალიზებ.

ბევრს განუცდია: ხარ ხალხში, ახლობლებში, მეგობრებში, ქეიფობ, დროს ატარებ, მაგრამ უცებ მოგაწვება სიმარტოვე, იგრძნობ სულის გარშემო სიცარიელეს. ზოგჯერ რომც დაუკვირდე, ვერ მიხვდები რატომ დაგეუფლა ეს გრძნობა. თითქოს სულ ერთი წამის წინ ხუმრობდი, იცინოდი, გსიამოვნებდა ყველაფერი, უცებ კი...

ასეთ ხასიათზე იყო კახა სპორტის სასახლიდან რომ გამოვიდა. იქვე სკამზე ჩამოჯდა, თამაშის დამთავრების და მეგობრების გამოსვლამდე, მოსაცდელად.

მთელი დღე ელოდა კალათბურთს. რაღაცნაირი, მხიარული, აღზნებული განწყობილება ჰქონდა. თამაშის დროსაც ძალიან დიდი აზარტით გულშემატკვირობდა საყვარელ გუნდს. მეგობრები და მათთან ყველა შორიახლო მჯდომიც აიყოლია. სახეზე აღმური ჰქონდა მოკიდებული, სულ გაოფლიანდა, ყელის ჩახლეჩვამდე ღრიალებდა, უსტვენდა, დროშას აფრიალებდა და უცებ... გაჩუმდა, ხალხს გადაავლო თვალი. უფორმო, ადუღებულ მასად წარმოუდგა მთლიანობაში. ქაოსი, მაგრამ ერთი მისწრაფება, ერთი სურვილი, ცხოველური ჟინი გამარჯვების... რაღაცნაირად. განუდგა ყველას, დაკარგა ინტერესი.

ცოტახანს კიდევ უყურა თამაშს. ისე, ყოველგვარი სურვილის გარეშე. ბოლო— ბოლო ვეღარ მოისვენა და გამოვიდა. არავის არც შეუმჩნევია, გართული იყვნენ.

ჰოდა, იჯდა ესე და რაღაცაზე ფიქრობდა. უფრო სწორედ, რომც გეკითხათ რაზე, ვერ გიპასუხებდათ. თვითონვე უკვირდა თავისი საქციელი, მხოლოდ თხუთმეტი წლის იყო და ამიტომ ვერ აეხსნა, რომ უბრალოდ, იმ წუთში, აღარ მოუნდა აღელვებული მასის ნაწილად დარჩენა, მის წიაღში ყოფნა, ინდივიდუალიზმმა გადასძლია.

ვიღაც მიუახლოვდა, თავი ასწია. გენერლის ფორმაში გამოწყობილი ჭადარა, ძალიან სიმპათიური, მაღალი, ხმელი, ასე სამოცი წლის მამაკაცი დაინახა. საწვიმარ მოსასხამზე ორი დიდი ვარსკვლავი უბრწყინავდა. გამომეტყველება ჩაფიქრებული, ნაღვლიანი ჰქონდა უცნობს, ეტყობოდა განცდებში იყო. მის მიხვრა— მოხვრაში, სიარულში, შემდგომ საუბარშიც საერთოდ არ იგრძნობოდა «სალდაფონური» მანერები. უფრო აკადემიკოსს, ინტელიგენტს, მეცნიერს მოგაგონებდათ.

— ცუდი თამაშია თუ უღმერთოდ აგებენ ჩვენები? — გამოეპასუხა გენერალი კახას და ინტერესით მიაპყრო თაფლისფერი, ჭკვიანი, სევდიანი თვალები. ეს კითხვა ამ საკითხისადმი ინტერესს კი არა, საუბრის დასაწყის მიზეზს უფრო ჰგავდა. თან, გენერალი დინჯად ჩამოჯდა კახას გვერდით.

— არა, კარგი თამაშია.

— მაშინ რატომ გამოხვედით? მოგბეზრდათ...

— არ ვიცი... რატომღაც აღარ მაინტერესებს...

— მოგბეზრდა... არადა კაცმა რომ შეგხედოთ, ეგრევე მიხვდება, რომ ძალიან გულშემატკვირობთ.

კახამ თავი დააქნია. უცებ დაიხედა ტანისამოსზე. პერანგი ამოჩაჩვოდა და ორი ღილიც მოგლეჯოდა, შარვლის უბეც გახსნია. დარცხვენილად გაიღიმა, შეიშმუშნა და თავის წესრიგში მოყვანა დაიწყო.

— არ გეგონოთ, თითქოს შენიშვნას გამღევედეთ — უხერხულად წაილაპარაკა გენერალმა.

— არა, არა როგორ გეკადრებათ... თქვენი სახელი თუ შეიძლება.

— გადამდგარი გენერალ-ლეიტენანტი... — ცოტა ირონიით წარმოსთქვა გენერალმა. კახას შემდგომში აღარ დაამახსოვრდა მისი სახელი და გვარი, ამიტომაც ჩვენც შავიკავით თავი, პირობითი არ მოვიგონოთ.

— კახა...

გენერალს საოცრად არაჯარისკაცული, რბილი, ნაზი ხელი აღმოაჩნდა. ამან და როგორც ვთქვით, სხვა «არასალდაფონურმა» მანერებმა, გარეგნულმა შესახედავობამ, კახაში მისდამი ინტერესი გამოიწვია.

— თქვენც მოგწყინდათ იქ?

გენერალმა თავი დააქნია. კახას გაეცინა. — თქვენ გეტყობათ ჩემნაირად, ხმუარიანად არ იქცეოდით...

— სადაც მე ვზივარ ხოლმე, ყველა ჩუმადაა. არავინ გაჰყვირის, თითო-ოროლა სიტყვას თუ გადაულაპარაკებენ ერთმანეთს, სახეც უმეტესად სერიოზული აქვთ, ან და... სიცილიც თავდაჭერილი იციან, ერთმანეთს აკვირდებიან, საერთო რეაქციას ელიან... არ არის რა საინტერესო ესეთ ხალხში?!

— რა ვიცი, რადგან სხვაგან არ ჯდებით, ესე იგი გირჩევნიათ...

გენერალმა თავი გააქნია — სიმარტოვის ბრალია, არავინ მყავს რომ... იქ კი ჩემთვის გამოსალაპარაკებლად, აუცილებლად არ არის ვინმეს იცნობდე, ფორმა ჭრის, ჰმ... თუმცა, არც სხვაგან არის აუცილებელი... ალბათ შევეჩვიე... თითო—ოროლა ნაცნობსაც ვნახულობ.

კახამ ეხლად აღიქვა, თუ როგორ უხდებოდა უცნობს ფორმა, მარტო კარგი შეკერვის ან ფიზიკურ აღნაგობასთან შეხამების გამო არა, ტანისამოსის მორგება, კოხტა ტარება უნდა იცოდეს კაცმა. მაგრამ ყველაფერ ამასთან ერთად, მაინც წარმოუდგენელი იყო ეს პიროვნება სამხედროდ.

— ვინმე ქვეშევრდომთან ერთად... — უებ მიხვდა, რომ უტაქტობა ჩაიდინა.

გენერალს სახე უფრო დაუნაღვლიანდა. ეტყობა... კი არ ეწყინა, არამედ, მტკივნეულ ადგილას მოხვდა.

— არც ეს არის საინტერესო. მათში არავინ «დინამოს» არ გულშემატკივრობს. ხოლო თუ ჩემს გამო გააკეთებს ამას, შეიძლება წარმოდგენა დაგვარგო, შემეზიზღება... თუმცა, ქვეშევრდომები აღარც მყავს, პენსიაზე გავედი ორი კვირის წინ... იმ დღესვე წამოვედი, მომენატრა აქაურობა, ჩემი კუთხე, ხალხი... — ბოლო სამი სიტყვა წაიჩურჩულა. ისე, თითქოს თავის თავს აჯერებსო. — ჰო, ხალხი, მიწა! ეხლა კი უფრო ხმამაღლა, თავდაჯერებულად წარმოთქვა და დანამული თვალები გაუსწორა.

კახა მოულოდნელობისგან შეცბა, დაიბნა.

— გა— გიშვეს ძალით, თუ თქვენ თვითონ... — წამოროშა და სახე დაემანჭა, შეწუხდა, თავს წყველა დაუწყო, რა უტაქტო და უზრდელად ველაპარაკებო.

გენერალი მიუხვდა, გაეღიმა, დაამშვიდა და — ნუ შეწუხდებით, არაფერია, მე ვარ დამნაშავე... — ასეთი მამაკაცური, თბილი მოფერება, კახას ბაბუისგან თუ ახსოვდა. ძალიან ბუნებრივად, მამა— შვილურად, ყოველგვარი ფარსის გარეშე გამოვიდა ყველაფერი.

— ტანკისტებში, მფრინავებში, თუ «პეხოტაში» მსახურობდით?

— არცერთში... ეს არაა საინტერესო! არ გეწყინოთ... კარგი?

— მეც გთხოვთ, თქვენობით ნუ მომმართავთ... ვიბნევი. თვითონ მეკუთვნის ასე...

— კარგი... რამდენი წლის ხარ?

— თხუთმეტის გავხდები სამ თვეში.

— სკოლის შემდეგ რას აპირებ?

— ინსტიტუტში მინდა ჩავაბარო. სად, ოღონდ, არ ვიცი. ვნახოთ, მე ხატვა მიყვარს, მაგრამ მშობლებს არ მოსწონთ. თანაც აკადემიაში სამხედრო კაცედრა არ არის. ჯარში წასვლა კი...

— არ გინდა...

— არა!

— რატომ?! ქართველები ოდითგანვე განთქმული მეომრები იყვნენ. ყველი ბიზანტიელები ამბობდნენ მგონი: ომის ღმერთია მათი მფარველიო. თანაც, ჩვენც არ უნდა გვყავდეს სამხედროები?... როგორც მხატვრები, მუსიკოსები, მეცნიერები. ყოველ შემთხვევაში, სანამ არსებობს ეს პროფესია, ერს სჭირდება...

— დიახ... კარგი მეომრები ვიყავით, ალბათ ეხლაც ვართ... მაგრამ... კარგი ჯარისკაცი და კარგი მეომარი სხვადასხვა რამ არის მგონი.

— სწორი ხარ. ჩეხოსლოვაკიაში რომ შევიდნენ ჩვენი ჯარები... ერთი «ძალიან ცუდი» ქართველი ჯარისკაცი გავიცანი. ტრიბუნალზე გადაცემას უპირებდნენ. მოხდა ისე რომ მანამდე სადღაც დააყენეს საგუშაგოდ. ცვლა ერთი კვირა არ მოვიდა... სხვადასხვა მიზეზების გამო... თანაც იქ ყოფნა სახიფათო იყო... ისროდნენ ხანდახან. ეგონათ... როდესაც მივიდნენ, ნახეს, მშიერ— მწყურვალნი ისევ იქ იდგა, უფრო სწორედ იჯდა...

— ჰმ. საგუშაგოზე ჯდომა რომ არ შეიძლება?

— სწორი ხარ... კინაღამ ძველ დანაშაულს ესეც მიუმატეს და დასჯა დაუპირეს...

— მერე?!...

— დავებმარეთ...

— კერძოდ.

— მე...

— დაექვედებოდნენ ქართველს რომ...

— რატომ, განა სინდისი ყველა ერის წარმომადგენელთან არ უნდა გქონდეს? ან რა მნიშვნელობა აქვს სადაური ხარ...

— სწორია მაგრამ... ქართველი რადგან იყო. შეიძლება ეფიქრათ...

მალე, თითქოს დაივიწყეს კიდეც ერთმანეთის არსებობა, იჯდნენ გვერდ— გვერდ ფიქრებში გართული.

კახას მეგობრები გაახსენდა: «ალბათ დამატებით დრო დაინიშნა», რა დღეში იქნებიან? ჰმ... ყველას ხმა წაერთმევა, გასავათებულები გამოვლენ. თუ გავიმარჯვებთ, კმაყოფილები და ბედნიერები შეჰქმნიან ღრიანცელს, უმნიშვნელო რამეზეც კი დაწყდებიან სიცილით. წაგების შემთხვევაში პირიქით, ხმას ვერ ამოაღებინებ ვერცერთს. რა კარგები და თბილები არიანო, — გაიფიქრა. ვერ წარმოედგინა ცხოვრება მათ გერეშე, ყველა ხალიან უყვარდა. ოცნება დაიწყო: ეს ეს გახდება; ეს, ის, ამას მიაღწევს, ასე იცხოვრებენ... სახლები აუცილებლად გვერდი— გვერდ ექნებათ, ცოლებსაც მოიყვანენ, შვილებიც გაუჩნდებათ, ისინიც დამეგობრდებიან. სამსახურის შემდეგ, დაღლილები, რომელიმეს სახლში შეიკრიბებიან, ერთად ივახშმებენ, იმხიარულებენ, დომინოს, კარტს ითამაშებენ, ან ბარში სიმღერებს მოუსმენენ. კახას ოცნებად ჰქონდა, სახლში ბარის მოწყობა, თავისი «სტოიკით», «ცვეტამუზიკით». სურდა, მთელ ჭერზე პატარა ნათურების ჩამოკიდება... იცეკვებენ კიდეც. ალბათ შვილები დასცინებენ, რა დროს ამ ღიპიანი კაცების ცეკვაო, მაგრამ მათ რა ეცოდინებათ... იქვე ახლო, მოედანიც ექნებათ, ითამაშებენ კალათბურთს, ფეხბურთს, «ტენისს»... «პინკ— პონკსაც», მაგრამ დიდი «ტენისი» უფრო იზიდავთ.

როცა მოხუცდებიან... არა! ამაზე ფიქრიც არ შეიძლება... იცხოვრებენ ესე ლამაზად ერთად, მშობლებსაც გაახარებენ, ანახებენ რა კარგები ყოფილან. ნუ გადაეკიდე ამ უსაქმურებსო, არცერს აღარ ეტყვიან. ერთმანეთის სიყარულით და გატანით მიაღწევენ ყველაფერს.

უცებ გენერალს სახე მოელუშა, გულზე მოიკიდა ხელი, კახა შემინდა, ავანერვიული იფიქრა, ექიმს ხომ არ გამოვუძახო, — ჰკითხა.

— არაფერია, აგერ ვალიდოლი და... ნუ განიცდი, შენი ბრალი არ არის... გული მაწუხებს... ბევრი რამ ამ ბოლო ხანს თვითონ დავინახე, შეიცვალა ქვეყანა...

სიჩუმე ჩამოვარდა. გენერალმა ისევ გადაუსვა კახას ხელი და გაუღიმა, ეტყობა წამალმა უშველა და შვებით ამოისუნთქა. კახა ამან გაათამამა.

— თქვენ გინდათ თქვათ: ადრე ასე არ იყო, სხვანაირი ხალხი ცხოვრობდა, არასდროს გიფიქრიათ, რომ ყველაფერი ეს იყო, ოღონდ ჩამალული!... ეშინოდა ხალხს თქმა, გამოხატვა... გუნებაში, გულში კი ჰქონდათ... შიში ვერაფერს ასწორებს... უფრო უარესია! ალბათ სტალინის დროს შენატრით, რა კარგი იყო მაშინ — ნიშნის მოგებით და ახალგაზრდული აზარტით თქვა ბოლო ფრაზები კახამ.

— ვინმე დახვრიტა, ან გადაასახლა თქვენ ოჯახში?! — მშვიდად იკითხა გენერალმა.

კახა მიხვდა, რომ ცუდად გამოუვიდა, მოიბოდიშა, გენერლის თბილი ღიმილი მიიღო პასუხად და დამშვიდდა.

— არა, ბაბუა, დედის მამა ძალიან მიყვარდა და გარდაცვალების შემდეგაც... მაგრამ ისიც თქვენსავით შენატროდა ძველ დროს...

— ვინ მოგიყვა ყველაფერი, ცოტა მასალებია ამის შესახებ გამოქვეყნებული.

— ისტორია მაინტერესებს, რაც იბეჭდება, იქიდან ფაქტებს ვადარებ ერთმანთს, სტროფებს შორის კითხვაც ვისწავლე, კიდევ რადიო... რადიო, «ამერიკის ხმას» ვუსმენ...

— ჭკვიანი ბიჭი ხარ... ეჰ... სწორია, რაც თქვი, თავიდან მეც ვხედავდი... შემდეგ დავბრმავდი, თავი დავიბრმავე... ეს შიშმა და ფანატიზმმა იცის... მერე და მერე, უფრო ჯიუტად ჩავეჭიდე ამ სახელს, გინება დაუწყეს ხრუმოვის დროს... მკვდრის ხელყოფა ადვილია მეთქი და... დროა ყველაფრის მკურნალი, რაც უფრო გამოვიხედე... მაშინდელის გამო კი არა, უფრო დღევანდელიობამ ამიცრუა მასზე გული. ნელ— ნელა იმდროინდელი სისამაგლეებიც შევამჩნიე... სტალინმა დათესა «ყამირი», «მცირე მიწა» და «აღორძინება»... ბოლომდე მაინც მიჭირს გაწირვა... ესაა ჩემი გადადგომის მიზეზიც... რამოდენიმე წლის წინ მივხვდი, მეც ჩამითრია მორევმა. უფრო სწორედ მთელი ცხოვრება... მივედი აზრამდე რომ ჩემივე შექმნილს ვერ ვუმკლავდები. ახალგაზრდობა იმას მოვახმარე, ოცდამეთექვსმეტე ში მივედი... არადა შვილიც მყავს, შვილიშვილიც, მაგრამ მარტო მივეჩვიე ცხოვრებას... ორმოცდამეცამეტეში ცოლი.., იქ გარდაიცვალა, ფილტვების ანთება დაემართა... ერთი თვე მეც ვიჯექი. ეხლა ვხვდები, მისმა სიკვდილმა მიშველა... შვილი დამ გამიზარდა, ხშირად მაკითხავს, მაგრამ როგორ გითხრა, ვუყვარვარ, მიყვარს... აი, შენ რომ გადაგისვი თავზე ხელი, ისე ვერ ვეფერები. ვხედავ, სულ შებოჭილია ჩემთან, ამიტომაც არ დაფურეკე, ალბათ ისიც აქ არის... გესმის?! ფანატიზმი ყველაზე დიდი ჭირია ამ ქვეყანაზე. სპობს და... ერთია კარგი, მეყო ძალა, ფანატიკი არ მოვკვდები... თუმცა მიჭირს, ძალიან მიჭირს, არა მარტო მისი, «ყამირის» ბოლომდე გაწირვაც...

გენერალს სახე გაუთეთრდა, ტუჩები აუცახცახდა, ხმა აუკანკალდა. კახა მოულოდნელობისაგან გაშრა, თვითონაც დაჰკარგა ფერი, ჟრუანტელმა დაუარა. გენერალი გონს ამან მოაგო. უცებ დამშვიდდა, ისევ მოეფერა, თავზე ხელი გადაუსვა და გაუღიმა. უხერხულობის მოსახსნელად ჰკითხა: — «სკოლა თუ გიყვარს?»

— არა!.. მეგობრები, ახალგაზრდული სიტუაცია კი... მასწავლებელს... ძალიან ცოტა ვინმეს თუ ვცემ პატივს!

— რატომ? — ღიმილით ჰკითხა გენერალმა.

— «სალდათებივით» გვზრდიან. ეს არ ჰქნა, იჯექი, «შტიკივით», ესე არ იფიქრო, ესაა მართლი, ეს მტყუანი... საზიზღრობაა როდესაც არაფრად გაგდებენ, არ სჯერათ, პატივს არ გცემენ, ყველა ერთნაირი უნდათ გაზარდონ.

გენერალს მწარედ გაეღიმა, რაღაცის თქმას აპირებდა, მაგრამ ეტყობა გადაიფიქრა, თითქოს გონს მოეგო — მ— მერე რომ მოგენატრება, ამხანაგები და მეგობრები?

— სკოლის გარეთ ვნახავ!...

— ყველას ვერა...

— ვისაც არა, ალბათ ესეა საჭირო. ამხანაგებზე ვიძახი, მეგობრები კი... არ დავეკარგავთ ერთმანეთს!...

უცებ, სპორტის სასახლის კარები გაიღო. ზღვა ხალხმა დაიწყო ერთბაშად გამოსვლა, გენერალი და კახა წამოდგნენ. ატმოსფეროთი, ხალხის ხასიათით მიხვდნენ, რომ გაიმარჯვა მათმა გუნდმა. ორივეს გაეღიმა და გაუხარდა. კახას მეგობრებიც მოცვივდნენ. სად გაქრი, ბევრი დაჰკარგო. ერთდროულად «ისროლეს» ყველაფერი და წავიდეთო, გადაწყვიტეს. კახა გენერალს მიუტრიალდა და ხელი ჩამოართვა.

— ნახვამდის, აქვე ვცხოვრობ, რვა საათისთვის გამოვდივარ ხოლმე სასეირნოდ — გამოიარე... აუცილებლად... ძალიან მესიამოვნა, კარგი ახალგაზრდა ხარ, ვისაუბროთ ხანდახან...

— დიდი მადლობა... აუცილებლად...

— წადი, გაიქეცი, ნუ გრცხვენია, ბიჭები გელოდებიან...

მეორე დღეს კახა კინოში წავიდა, რაღაც ახალი ფილმი გადიოდა. შემდეგ ვიღაცის დაბადების დღეზე და ასე ნელ— ნელა, თითქოს მთლად გადაავიწყდა მოხუცი გენერალი, მხოლოდ რამოდენიმე წლის შემდეგ, მეტროში მგზავრობისას, რატომღაც უეცრად გაახსენდა. სახელი უნდოდა მოეგონებინა, ვერ შესძლო. სახეც ბუნდოვნად წარმოიდგინა. იმავე დღეს გავიდა სპორტის სასახლესთან, ერთი კვირის განმავლობაში შვიდიდან ათამდე იქ სეირნობდა, გენერალი აღარ გამოჩენილა. გული აწუხებდა. ალბათ გარდაიცვალაო — იფიქრა.

ერთი წლის შემდეგ, გაზეთში ვიღაც გენერალ— ლეიტენანტის ნეკროლოგი ნახა. თითქოს მიაგვანა, მაგრამ დარწმუნებით ვერ იტყოდა... როდესაც გაიფიქრებდა ის არისო, გულზე სევდა მოაწვებოდა. მიხვდა, თუ რას ნიშნავდა მოხუცი გენერლისთვის მასთან საუბარი... მიხვდა, ბევრ რამეს მიხვდა კახა, გული დასწყდა... თურმე, თვითონაც დააკლდა ბევრი იქ არმისვლით, ნაცნობობის გაწყვეტით. ვეღარსად იპოვა გენერლისნაირი ადამიანი, ადამიანი ვისთანაც შეიძლება უბრალოდ გულის გახსნა, უფრო სწორედ — ხმამაღლა ფიქრი...

1986 წ. ივლისი. მოსკოვი.

რ ე ზ ო

როდესმე თუ გქონიათ ისეთი გრძნობა, როდესაც ადამიანი მწარედ განიცდის თავის თითქოსდა შეუმჩნეველ, ულამაზო ცხოვრებას. ალბათ ყველას, იმიტომ რომ, ყველა ადამის და ევას მოდგმა ვართ და გვინდა უფრო ლამაზი ფერებით შევიძვოთ სიცოცხლე...

ასეთი გრძნობა განიცადა რეზომაც, როდესაც «თავისი» გასაღებით გააღო ახალაძეების ბინა, სადარბაზო ოთახში მხიარული ჟრიამული იდგა, ისმოდა მუსიკა, სიცილი. ადრეც ხშირად მომხვდარა ასეთ ატმოსფეროში. ყოველთვის ის მოსწონდა, რომ არასდროს, არც უფროსები, არც მათა და მისი ამხანაგები არ აგრძნობინებდნენ, რომ რეზო ამ ოჯახში უბრალო, დაქირავებული ხელოსანი იყო. სამუშაოს არ აწყებინებდნენ, შეიპატიჟებდნენ, დასვამდნენ სავარძელში, მოუმზადებდნენ ყავას, მათას მეგობარი ბიჭები ალავერდს ყოველთვის მასთან გადადიოდნენ. ყველაფერს ამ სახლში რაღაც მხიარული, ნაზი და სიცოცხლით სავსე ელფერი დაჰკრავდა. კარგ ოჯახში მუშაობდა რეზო. გასამრჯელოსაც არაუშავს აძლევდნენ. შეხედავდი თუ არა ყველა აქ მკვიდრთ, გაგიხარდებოდა, ქალბატონ

ნინოს, — ოჯახის დიასახლისს, რაღაცნაირი მშვიდი, ამაყი, კეთილშობილი გამომეტყველება ჰქონდა. ტანად მაღალი, კოხტა, ყოველთვის სადად და გემოვნებით იცვამდა, თვალებში ზომიერად კეკლუცი ნაპერწკალი უბრწყინავდა. ნაპერწკალი რომელიც ყველა ქალს უნდა გააჩნდეს გამომწვევი მაცდური კი არა, შეუცნობელი, საიდუმლო, მხიარული, სიცოცხლით სავსე.

ოჯახის უფროსი, ბატონი დავითი, დინჯი, მაგრამ გონებამახვილი კაცი გახლდათ. ტანად ისიც მაღალი, ისიც ორმოცდაათი წლის. დაუჯერებელია მაგრამ ღიპი თითქმის არ გააჩნდა. მიუხედავად ამისა რომ რეზომ იცოდა, ბატონი დავითი სმა— ჭამის დიდი მოყვარული გახლდათ და როგორც ამბობდნენ ცხრა ლიტრის დაღვევა შეუძლიაო. თუმცა ვერასდროს ნახავდით გადამთვრალს, აზრარეულს.

ჭაღარა თმა და უღვაშები კეთილშობილ ვაჟკაცურ სახეს ძალიან უხდებოდა. დარბაისლურ იერს აძლევდა, ტანზე ყოველთვის კოხტად და მოხდენილად ეცვა. ზედმეტი ოფიციალურობის გარეშე. ჰალსტუხი არ უყვარდა, იშვიათად, თუ საჭირო იყო ბუზღუნით იკეთებდა ხოლმე.

ვაჟა, ქალბატონი ნინოს და ბატონი დავითის უფროსი შვილი, მამას ჰგავდა ხასიათით, შესახედავად კი ორივე მშობლის ნაკვთები თითქმის თანაბრად ჰქონდა დაყოლილი. ასე ოცდარვის იქნებოდა. მასაც უღვაშები მოეშვა, თმის ვარცხნილობითაც მამამისს ჰზამავდა, ისიც დიდი ბუზღუნით იკეთებდა ჰალსტუხს. ხშირად იძახოდა რატომ უნდა ვიარო ხელმძღვანელთან ასე გამოწვიპული. ვერ გავიგე ამ კაცს შარვალ— კოსტუმი და ჰალსტუხი უფრო აინტერესებს თუ ჩემი ტვინიო. ამაზე ყოველთვის ქალბატონი ნინოს მოკლე, წყნარი დარიგებების ტონი ისმოდა. მაია, უმცროსი შვილი, ოცი წლის გახლდათ. სიყვარულით გათამამებული და განებივრებული თუმცა დედამისის ხასიათისაგან ბევრი რამ ჰქონდა გადაღებული და სხვების მიმართ მასავით თავდაჭკერილი, ზრდილობიანად და კეთილშობილად იქცეოდა. მასაც უბრწყინავდა ნაპერწკლები თვალებში. მართალია დედამისზე უფრო ცოცხალი და ენერგიით სავსე, მაია ხომ გაუთხოვარი იყო. თუმცა მის თვალებშიც ვერასდროს დაინახავდით ზედმეტ გამოწვევას, მაცდურობას.

სახლი მდიდარი, ლამაზი, კარგად მოვლილი ავეჯით იყო გაწყობილი. ქალბატონი ნინოც და ნაწილობრივ მაიაც კარგი დიასახლისები იყვნენ. დაწვრილებული ჰქონდათ ყველაფერი.

ხუთი ოთახიდან ყველაზე ნათელში, ბებიების და ბაბუების გადიდებული ფოტოსურათები ეკიდა. შეხედავდით თუ არა მათ, მიხვდებოდით რომ ეს ოჯახი ძველ ტრადიციებს აგრძელებდა.

რეზოს ჩუმი, მაღული გრძნობები გააჩნდა მაიას მიმართ. ხვდებოდა, რომ ამ ოცნებებს ასრულება არ ეწერა, მაგრამ... საკვირველია, თითქოს არც კი სურდა. უფრო სწორად ადვილად ეგუებოდა ამას. მისთვის მთავარი იყო მაიას ყოველდღიური დანახვა, სიცილის გაგონება. მისი სიხარულით ხარობდა და ასაზრდოებდა გრძნობას. კარგად იცნობდა მაიას საქმროსაც. ახალგაზრდა სიმპატიურ ბიჭს, ნიკას. ერთად რომ იდგნენ, მათ დანახვას არაფერი სჯობდა, «ფერი— ფერსო» იტყოდა კაცი. არც ეჭვიანობის გრძეობას განიცდიდა რეზო. ის სუფთა და უმწიკვლო იყო...

რეზოს შემოსვლა არავის გაუგია. როგორც ყოველთვის, მაიას ამხანაგები სასტუმრო ოთახში იყვნენ. მაგნიტოფონი პოპულარულ მუსიკებს უკრავდა. იცინოდნენ, ჟრიაშობდნენ. ადვილად წარმოიდგინა იქაური ატმოსფერო, ხილი, ტკბილეულობა, კონიაკი, ტრადიციული და არატრადიციული სადღეგრძელოები. შესვლა დააპირა, მაგრამ უცებ გვერდით ოთახიდან ალერსის ხმა მოესმა. გოგონაში მაია იცნო, ხოლო ბიჭი?... ეს ხმა სულაც არ ჰგავდა შეყვარებულთა ხმას. რეზო მიხვდა, რომ მაია ვიღაც ბიჭთან... შესვლა უნდოდა... უნდოდა ეცემა... ნერვები ძლივს დაიოკა. სამუშაო ოთახში შევიდა, ტანსაცმელი გამოიცვალა და ზედმეტად ხმაურიანად დაიწყო მუშაობა. მაიას ამხანაგები შემოვიდნენ და

მიიპატიჟეს, უარი უთხრა, ერთი კი შეიხედა ოთახში, ნიკა არ ჩანდა. ცოტახანში მაიაც შემოვიდა. უსაყვედურა რატომ არ გამოდიხარო, თანაც ისეთი სახე ჰქონდა მიღებული, თითქოს ეკითხებოდა გაიგე თუ არა რაიმეო... კართან ვიღაც ყმაწვილი გამოჩნდა და მაიას დაუძახა. რეზო მიხვდა ვინც იყო...

უკვე უნდა დაემთავრებია საქმე, მაგრამ მაიას გულისთვის აჭიანურებდა. მისი მოქმედება სულაც არ ჰგავდა ჩვეულებრივ ხელოსნის საქციელს. ყველა იმას ცდილობს მალე მორჩეს და გასამრჯელო მიიღოს. რეზო კი მხატვარ— დეკორატორს მოგაგონებდათ. სანამ აირჩევდა ათასგვარი შპალერი ნახა. კომპოზიციები შეადგინა, ხატა, ორჯერ მეტი შესალესი სამუშაოები ჩაატარა. სულ ჩუქურთმებით მორთო ჭერი, თანაც ზედმეტი სამუშაოები უსასყიდლოდ გააკეთა. თითქმის რჩებოდა საქმეს. ერთი დღის სამუშაოა თუ იყო, მაგრამ ახალაძეებს გამოუცხადა სამ დღეში დავამთავრებო... უჭირდა განშორება, უჭირდა რეზოს, დღეს კი... რეზო ნელ—ნელა გაერთო სამუშაოთი და ფიქრებში ჩაიძირა. რამდენიმე რამე გადადო მაიას გულისთვის. აქამდე ორ «კლიენტრსაც» გაისტუმრებდა, შინაც მორჩებოდა «რემონტს». სირცხვილია ხელოსნის ოჯახი და ასე ცხოვრება. მამის გარდაცვალების შემდეგ ხელი არავის მოუკიდია. ისედაც «ურემონტო» ბინა სულ ჩაბნელდა. ვის ეცალა... დედა ორ ადგილას მუშაობდა, საერთო ხელფასი ასსამოც მანეთს აღწევდა მხოლოდ, თუ მას პენსიას და ბავშვების დახმარებას დავეუმატებთ სულ ორასორმოცდაათი გამოდიოდა. არა იმას ვერ იტყვის, რომ სასმელ—საჭმელი აკლდა, მაგრამ, რემონტი... ან კიდევ სხვა რამე... დიდი პრეტენზიები არასდროს გააჩნდა. ეცოდებოდა დედა, ასეთ ქალზე იტყვიან ხოლმე თავისი ავი თვითონ მოიხუცაო დროზე ადრე. სულ შავებში დადიოდა. ლამაზი ფაფუკი ხელები ქმრის სიკვდილის შემდეგ, დამლაგებლად და მრეცხავად მუშაობისას გაუუხეშდა. ერთ დროს თოჯინასავით კოპწია, მომხიბლავ სახეს მწარე, სევდიანი იერი დაჰკრავდა. ძნელად თუ იფიქრებდით, რომ ეს ქალი ერთ დროს ახალგაზრდა ბიჭების ქიშპობის საგანი იქნებოდა. ამას ხანდახან მამიდა თუ გაიხსენებდა.

სამი ძმანი იყვნენ. რეზო მათ შორის ყველაზე უფროსი. უმცროსი ძმები კახა და დათო, — ტყუპები. კარგად ახსოვს მათი დაბადების დღე. როგორ არ უნდა დედის საავადმყოფოში გაშვება. ძლივს დააწყნარეს... მეორე დღეს კი ახარეს ტყუპი ძმები შეგეძინაო. თავიდან ვერც მიხვდა რას ნიშნავდა სიტყვა «ტყუპი»... ოჯახში მხიარული კეთილი განწყობილება სუფევდა. ყველაფერი კარგად იქნებოდა ერთ წელიწადში მამა ავარიამი რომ არ დაღუპოდა. დედა ყოველ დილით ადრე გადიოდა სამსახურში, შაბათ—კვირაობითაც დამატებით სამუშაოს იღებდა. ასე რომ შვიდი წლის რეზო ძმების ძიძაც იყო, დედაც და მამაც... რამდენჯერ აწყევლინეს თავი. მაიმუნებს წამდაუწუმ გამოცვლა სჭირდებოდათ. რეცხვაც მათ ასწავლეს, როცა წამოიზარდნენ უფრო გაუადვილდათ მოვლა. გამოიყვანდა ბალიდან, აჭმევდა, ჩაიყვანდა ეზოში, თან თამაშობდა, თან თვალყურს ადევნებდა. უბანში ყველას უყვარდა და პატივს სცემდნენ. უფროსებს ეცოდებოდათ, თანაც მისი შრომისმოყვარეობა, ოჯახისადმი სიყვარული და ადრე «დაკაცება» მოსწონდათ, თანატოლებს კი სიმამაცე, ცოცხალი ბუნება და მაგარი კუნთები. ბავშვები ხშირად აქცევდნენ ყურადღებას ფიზიკურ სიძლიერეს. თუმცაღა რეზო სხვასთან შედარებით «ბოროტად» არ იყენებდა ამ ღირსებას, თავისუფალი და ლაღი იყო ბველასთან. ძლიერთან თუ სუსტთან, გოგოსთან თუ ბიჭთან. თითქმის არასდროს ბრაზდებოდა ბავშვურ მუჯღუგუნებზე, ან ფეხბურთის თამაშისას ფეხის დადებაზე, უფრო სწორედ არ ამჟღავნებდა. ერთი კი იცოდნენ უბანში, არასდროს არ უნდა მიიყვანო გაცეცხლებამდე. არ უნდა მიაყენო შეურაცხყოფაო.

ერთხელ მეათე კლასში, სასტიკად სცემა თანაკლასელი როინ მახარაძე. თავიდან უმნიშვნელო რამეზე წაკინკლავდნენ, მაგრამ მერე დედა შეეგინა. სასტიკად სცემა რეზომ, უმოწყალოდ ურტყა წიხლები წაქცეულს. გამშველებლებმა და სეირის მაყურებლებმა არ გასცეს მეორე მოჩხუბრის ვინაობა, რომელმაც არ გათქვა «ბიჭობაზე» დებდა თავს და...

ორი კვირის შემდეგ როინი გამოჯანმრთელდა და სკოლიდან შინ მიმავალ რეზოს დაუხვდა მეგობრებით. ასევე უმოწყალოდ სცემეს, ორი კბილიც ჩამოუღეს. ასევე არავის გაუგია ეს ამბავი. რეზო მალე გამოჯანმრთელდა, გამოიჭირა და კვლავ სასტიკად ცემა როინი, ისე რომ სამი თვე გაუნძრევლად დააწვინა საავადმყოფოში. თავიდან ეჭვიც კი შეეპარათ გადარჩებოდა თუ არა.

ამ ამბიდან ორი კვირის შემდეგ, როინის გადარჩენა საეჭვო აღარ იყო, მათმა სკოლის დირექტორმა, როინის მამამ მეგობრით, შინ მიაკითხა. მაშინ საქმეს ისეთი მსვლელობა ჰქონდა მიცემული, რომ ყველას ეგონა რეზოს გაასამართლებდნენ. სკოლის დირექტორმა წინადადებით მიმართა დედამიისს. მართალია აღრიცხვაზე კი დარჩება, მაგრამ არც სკოლიდან გავადგებთ და არც დავაჭერინებთ, თუ თხუთმეტი ათას მანეთს მოგვცემთო. დედამიისმა ფული მეზობელი საქმოსნისაგან, «ვახტანგ გრიგორიჩისაგან» ისესხა და რეზოც გადაურჩა სასამართლოს. თუმცა მაშინ არ იცოდა რა ხერხით. ეგონა როინის მამამ შემიცოდაო ობოლი...

დაწვრილებით კი სამი წლის შემდეგ გაიგო მეგობრისგან, სრულიად შემთხვევით. მანამდე არც «ვახტანგ გრიგორიჩს» და არც არავის წამოსცდენია. ისე, მისი ცოლი ქალბატონი ზაირა რაღაცნაირად კი უბურებდა მაგრამ... ერთ წელიწადში რეზომ, რომ იტყვიან: წელეზე ფეხი დაიდგა, დღე— დღეზე გაასწორა და საჭირო თანხა შეაგროვა. ფული რომ მიუტანა «ვახტანგ გრიგორიჩმა» იუარა. არ გინდა, როცა გამიჭირდება თუ გექნეს მაშინ მომეციო. მე მამაშენს კარგად ვიცნობდი, პატიოსანი მშრომელი კაცი იყო და პატივს ვცემდიო. თანაც რეზო და მისი ბიჭი ზურა მეგობრობდნენ და...

მართალია მან არ აიღო, მაგრამ «ქალბატონმა ზაირამ» სიხარულით დაიბრუნა ვალი, ოღონდ გააფრთხილა ვახტანგთან არ წამოგცდეს თორემ გამიგიჟდება და შავ დღეს დამაყრისო.

ერთი წლის შემდეგ სკოლის დირექტორი, როინის მამა, რაიონის მილიციის უფროსი და «ვახტანგ გრიგორიჩი» თითქმის ერთდროულად დააპატიმრეს სხვადასხვა საქმეზე, მაგრამ ერთ კაცთან «ურთიერთობის» გამო. რა საშინელი იყო ის დამე, საშინელი, ბატონ ვახტანგს მაშინ პირველად მიმართა რეზომ ასე, წყნარად შეხვდა ყველაფერს. სხვებისაგან განსხვავებით კაცურად მოიქცა. დანაშაული არავისთვის გადაუბრალებია, თუ თვითონ თავისივე დანაშაულს სხვები არ აწერდნენ. გასაკვირად ყველაზე ცოტა სასჯელი მიიღო. თუ თერთმეტ წელს ცოტა შეიძლება ეწოდოს...

ერთი თვის წინ იყვნენ რეზო და ზურა მასთან პაემანზე. ძალიან მოტეხილი იყო. ბოლოს ზურას უთხრა: ვიყავი დამნაშავე და ბოლმას გულში ნუ ჩაიდებ, პატიოსნად იცხოვრეო...

ბიჭები კოლონიიდან რომ ჩამოვიდნენ «ქალბატონმა ზაირამ» ბოდიში მოუხადა და ფულის დაბრუნება მოუნდომა. რეზომ, რა თქმა უნდა, უარი უთხრა.

წარმოუდგენელი გარდაქმნა მოხდა ამ ქალში, ერთ დროს ცოტა მოსულელო, ცერცეტა, უდარდელი უცებ მოეშვა, დანაღვლიანდა. რაღაცით რეზოს დედას დაემსგავსა. ტორტების კეთება დაიწყო კერძოდ. ფილოლოგის დიპლომი კი ქონდა მაგრამ, ერთი დღეც არ უმუშავია... დედამიისსაც შესთავაზა გასწავლი და შენც გააკეთეო. რეზომ არ ჰქნა, ინსტიტუტში იმიტომ არ ჩააბარა, და ხელობა ისწავლა, რომ დედა დაესვენებინა, ძმებს მისი ხელი არ მოჰკლებოდათ. არადა ცუდი მოსწავლე არ ყოფილა. მართალია ხუთოსანი არასდროს გამხდარა, მაგრამ ოთხოსანი ყოველთვის იყო.

სკოლის დამთავრების შემდეგ ხელობა ისწავლა, შპალერის გაკვრა. ნათესავს მიეხარა მოსწავლედ, ოქროს ხელებიანი, პატიოსანი კეთილი კაცია კაკო ძია. ბევრი რამე ისწავლა მისგან, სახლის მოპირკეთება, კაფელის დაგება, შპალერის გაკვრა, დურგლობა... სიკეთე, პატიოსნება და შრომისმოყვარეობა გაუუორკეთა. ორი წელია რაც დამოუკიდებლად მუშაობს. თავიდან კაკო ძია უგზავნიდა მუშტრებს. მოძველებული «მკ»— იც იყიდა,

კაპიტალურად შეაკეთა. თვითონაც და ძმებსაც მოდურად ჩააცვა, დედამისს ვერ გახადა მარტო ეს შავები. ასე რომ, ბედს არ ემდურის, მასალებიც მოაგროვა სახლის შესაკეთებლად... რამდენი თავიდან გაუხდა საშოვი.

ძმების ზრდასთან ერთად საქმეც მოემატა, ერთადერთი ვისაც უჯერებდნენ რეზო იყო. ისინიც რეზოსავით ცოცხალი და მშრომელი იყვნენ, თუმცა უფრო ანჩხლები და თავქარიანები. სწავლით ძმის შიშით კი სწავლობდნენ, მაგრამ ყოველ მშობელთა კრებაზე ყურებამდე აწითლებდნენ. სულ რაღაცას აფუჭებდნენ, ურევდნენ. პირველი «მატალოც» კლასმა მათი მოთავეობით გააკეთა. ეს სასწავლო წელი კარგად დახურეს... მაგნიტოფონი გვიყიდე, ეხვეწებთან, შეპირდა, თუ ოთხებზე დაამთავრებდნენ.

სამუშაოს სადამოს ხანს მორჩა, გამოიცვალა და ოთახიდან გავიდა. წასვლას რომ აპირებდა ქალბატონი ნინო, ბატონი დავითი და ვაჟა მოვიდნენ. რეზომ ბოლო ოახიც აჩვენა სამივეს. მაიასაც დაუძახეს, ბოლოს ოთახიდან ყველა გამოიკრიფა. მოუწონეს ნახელავი. უცნობი ყმაწვილი არ ჩანდა, სამაგიეროდ ნიკა მოსულა, ყველას ისეთივე მხიარული იერი ჰქონდა როგორც ყოველთვის. მაია კვლავინდებურად კეკლუცობდა, ლაღობდა. სიწითლე და ალმური გადასდიოდა. როგორც ადრე კვლავ იდგა ნიკას გვერდით. უღიმოდა, თვალებში შესცივინებდა...

სანამ ბატონი დავითი გასამრჯელოს გადაუხდიდა არ მოეშვნენ და სასტუმრო ოთახში შეიყვანეს. ყავა მიართვეს... წასვლისას კვლავ შეავლო თვალი ყველას, მაიას შეხედა... პარადოქსია, მაგრამ აღარ სჯეროდა მისი გულუბრყვილო ბავშვური ღიმილის, მისი უმწიკვლობის, სულიერი სისუფთავის... თუმცა ფაქტები სულ სხვა რამეს ანიშნებდნენ...

მეორე დღეს რეზოს სახლიდან, ტყუპი ძმებისა და მათი მეგობრების ჟრიამულთან ერთად, პირველად ისმოდა მაგნიტოფონის ხმა.

რატომ მინდა გავხდე რეჟისორი

(საკონკურსო დავალების შესრულების მცდელობა)

«ცრემლი სისხლია სულისა»

დეკუსრელი

«მხატვრობა პური კი არ არის არსებობისა — ღვინოა».

ჟან— პოლო.

— რატომ გინდა გავხდე რეჟისორი?

... თავდაპირველად უფალმა შეჰქმნა ცისა და დედამიწის მასალა...

... მესამე დღეს შექმნა წყალი... წყალი გაჰყო ხმელეთისაგან...

... უკანასკნელად ადამიანი შეჰქმნა თიხისგან და თავისი უკვდავი სული ჩაჰბერა...

ასე უთქვამს უფალს: შევქმნათ ადამიანი ხატად და სახედ ჩვენადა.

— ჰო, გავიგეთ... სულ სხვა რამეს გეკითხებით, ახალგაზრდავ, მორჩით შესავალს.

... საქართველოში უცხოვრია ადამიანის მსგავსი მაიმუნის ერთ-ერთ სახეს...

... პალეოლითის ქვის იარაღი ძალიან პრიმიტიული იყო... ადამიანები ჯოგებად ცხოვრობდნენ... შემდეგ... მატრიარქატის ხანა... პატრიარქატი... ენეოლითის ხანაში მომხდარა მატრიარქატიდან პატრიარქატი გადასვლა...

... ისე... არასდროს მოგსურვებიათ იმდროინდელი თქვენი წინაპრის ნახვა, მასთან გასაუბრება?...

— ჰმ!...

... თრიალეთში ნაპოვნი ოქროს თასი მაქვს ნანახი... შედეგია...

... დიოხოს ასურელები ხშირად დაუმარცხებია... ურარტუ ავიწროებდა ძალიან. ბოლოს, კოლხებმა მოუღეს ბოლო...

... კოლხებს ძლიერი მეფე აიეტი ჰყოლიათ, ოქროს საწმისიც ჰქონდა თურმე...

... მედეა ვერ გახდა ბედნიერი საბერძნეთში... თავისი ცოდვებიც ეყოფოდა... უმადურმა ბერძნებმა სხვა ათასიც დასწამეს...

... იმ დროინდელი თქვენი წინაპრის ნახვა და მასთან გასაუბრებაც მოგინდებათ ხოლმე ხანდახან?...

— ჰმ... დიახ... მერე... გააგრძელეთ... ბოლო— ბოლო...

... არგატ მეფე მტკვრის მეორე მხარეზე გადასულა... ქართველი მეომრები ხეებზე ასულან და იქედან ისრებით წყვეტდნენ რომაელებს... ჰომპეუსმა ტყე გადაწვა... ათი ათასი ტყვე ჩაუგდიათ ხელში რომაელებს... მაინც ზავი ამჯობინეს...

... მეფე ფარნავაზს ჩვენი ანბანი შეუქმნია...

... წმინდა ნინოს თავისი ნაწინავეებით შეუკრავს ვაზის ტოტები... ამიტომ არის განსხვავებული ჩვენი ჯვარი...

... 523 წელს დასავლეთშიც სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადდა ქრისტიანობა...

... ეცნენ თურმე ქართველები და სულ დაამსხვრიეს თავისი კერპები... მიწასთან გაასწორეს ძველი საყრდები...

— ... ?!

... ვახტანგ გორგასალმა თბილისი დაარსა... 502 წელს მუხანათურად მოჰკლეს ჩვენმა წინაპრებმა...

... გუბაზ მეფეც მუხანათურად მოუკლავთ... ბიზანტიელებს...

... არაბებმა დაგვიპყრეს... დავითი და კონსტანტინე აწამეს სასტიკად... აბო თბილელიც აწამეს... უმადურები ხართო. აფსუებმა მოგვწერეს... ჩვენ კი წმინდანად შევრაცხეთ აბო... თბილისის მფარველ წმინდანად...

... ქართლის ერისთავის ჯუანშერის დამ თავი მოიკლა, არ ისურვა ხაზართა ხაკანის ცოლობა...

... დავით კურაპალატს ბიზანტია გადაურჩენია... შემდეგ კეისარი დავითს და ბაგრატს ეცილებოდნენ სამეფოს მიწებს...

... გიორგი მთაწმინდელზე ამბობენ, вечерний звон მაგის დაწერილია და მერე თარგმნილიო... არ ვიცი, როგორ ჟღერდა ქართულად, მაგრამ... სევდიანი შინაარსი სამშობლოს მოწყურებული კაცის...

დავით აღმაშენებელი გელათშიც დამარხეს... ანდერძი დაუტოვებია, ისე დამმარხეთ, ყველამ ფეხით გადაიაროს საფლავზეო... ცოდვილი ვარ, ბევრი და მძიმე ცოდვები მაწევსო...

გიორგი რუსი გაუძევებიათ ქართველებს...

... დავით სოსლანი «დავითიანი» ყოფილა, ბიზანტიაში გაქცეული დემეტრე უფლისწულის (ბაგრატიონის) შტოდან...

... რუსუდან მეფის დროს... აუგი არ ითქმის გარდაცვლილზე...

...ჯალალ-ედინს ხატი დაუდევს თბილისში... ქრისტიანს, ვინც ფეხს არ დააბიჯებს... გაწყვეტილა თბილისში ქართველობა...

... შალვა ახალციხელი უწამებია და მოუღკავს ჯალალ— ედინს... შავლეგოს ვმღერით ეხლაც...

... ცოტნე დადიანის ვაჟკაცობამ გააკვირვა მტერი...

... დემეტრე მეფემ სიკვდილი ამჯობინა ქვეყნის აოხრებას... ხალხმა მას...

— კარგი, მორჩი!... რატომ გინდა რეჟისორი გახ...

... გიორგი ბრწყინვალის დროს აღზდგა დროებით საქართველო!...

... თემურ ლენგმა რვაჯერ გაილაშქრა ჩვენზე... ჯარში, ცალკე მხერხავეები და გამჩანაგებლები ჰყავდა...

... შემდეგ... დაიშალა საქართველო... ავგიორგების მუხანათობამ შეჭამა ქვეყანა...

... მოხუცი ლუარსაბ პირველი ბრძოლაში მოჰკლეს... სვიმონ მეფე ორჯერ მუხანათურად... ჩვენმა, ჩვენმა წინაპრებმა... ვინ იცის, რომელს გვირეცია იმ სულძაღლების სისხლი...

სვიმონზე თქვა ხალხმა:

«ვიდევაც დაიზრდებიან,
ალგეთს ლეკვები მგლისანი,
ისე არ ამოწყდებიან,
ჯავრი არ სჭამონ მტრისანი...»

... მანუჩარ ჯაყელს სიკვდილამდის არ ჩაუგია ხმალი ქარქაშში... შიშის ზარს სცემდა მტერს...

— რეჟისორი, რეჟისორი რატომ გინდა გახდე!...

... ლუარსაბ მეორემ შაჰ— აბასის ჯალათებმა ცოცხლად შეჭამეს... ცოცხლად!!! არ უარყო მაინც რჯული...

... გიორგი სააკაძეს თურქეთში მოჰკვებეს თავი...

... არც უნდილაძეებს დაუფასდათ შაჰის სამსახური... ეჭვიანმა შაჰმა...

... ვახტანგ მეექვსეს პირველი ქართული წიგნი დაუბეჭდავს...

... დარეჯანი, არჩილ მეფის ასული, გაუთხოვარი მიიცვალა... ალექსანდრე ბატონიშვილი ვერ... ან არ გამოიხსნა პეტრე პირველმა... პეტრეს ქართველები ბრძოლის ველზეც მიუტოვებია...

... ერეკლეს ტოტლებენმა კი არა... იმპერატორმა უღალატა... ჯერ იყო და, რუსეთის ჯარში მომსახურე ქართველი ოფიცრები გაიწვია... მერე... ჩემი თვალით მაქვს წაკითხული, მანამდეც ვეჭვობდი... ერეკლეს ჩამოგდებაში ქართველ თავადებს დაეხმარე, თუ ეს შესაძლებელიაო... ბრძანებდა ეკატერინე... იმიტომ მიატოვა ბრძოლის ველზე ერეკლე ტოტლებენმა...

— რე...

... რუსი ოფიცრები აუჯანყდნენ ტოტლებენს... იმპერატორი შერცხვა, ყველაფერი გენერალს გადააბრალა... ერეკლე მაინც აიძულეს გაეცა ამბოხებული ოფიცრები... დაუსჯია ისინი იმპერატორს...

— რეჟისორი, რე-ჟი-სო-რი!... გაიგე?!

... ჰო, კარგი... მაშინ ესე...

... ბავშვობაში... უმეტესად სოფელში ვიზრდებოდი... ძალიან მიყვარდა ბებია, ბაბუა, დიდი ბებია, დიდი ბაბუა...

... «აბა, ბები, გადადი მეორე ტაშტში»... — მეტყოდა ხოლმე ვერიჩკა ბებია (დიდი ბებია, ბებიაჩემის უშვილო მამიდა. მისი გაზრდილი ვართ ყველა).

... «ბაბუ. ძიძი, ძიძი»... — ვიყვირებდი თურმე დილაადრიაან.

... წამოხტებოდა დილის ექვს საათზე მიხაკო ბაბუა (დიდი ბაბუა), გაიქცეოდა, მოწველიდა ძროხას და მომირბენინებდა...

... რა კარგი ხილი იცის ჩხარში... შეიძლება მეჩვენება, მაგრამ... ყველაზე გემრიელი ხილი მოდის იქ...

... წკნელიც ხშირად მომხვედრია, შინიდან შორს წასვლისათვის...

... გრიშა ბაბუა (დედაჩემის მამა) ორ მეტრზე მეტი სიმაღლის მხარბეჭიანი კაცი, თავადად დაბადებული და...

... ჩხარში ერთი ძაღლი მყავდა... ძალიან მიყვარდა... თუმცა, არ ღირს...

... გრიშა ბაბუა, შვიდი წლის ვიყავი, ფილტვების კიბოთი რომ გარდაიცვალა... მაინც ყველაფერი მახსოვს... მაგიდის ქვეშ რომ დავდიოდი, ისიც მახსოვს...

... ფაცია ბებია ორი წლის წინ, ჩემს ხელში დალია სული... საქეიფოდ ვიყავი, რამდენი მეხვეწა, არ წახვიდეო... კარგად იყო, მეზობელიც გავაფრთხილე... სულ ათი წუთი ვერ მოვუსწარი... ტელევიზორს უყურებდნენ თურმე და მაშინ... ბევრი ვეცადე, გული მაინც ვერ ავამუშავე... ცოდვად, ცოდვად მაწევს...

... არიან ბებია ფილტვების ანთებით გარდაიცვალა... სამჯერ ზედიზედ დაემართა... წამლები არ უყვარდა... არც ლოგინში გაჩერება... მეც ავად ვიყავი... არავის უჯერებდა ჩემს გარდა...

... ვერიჩკა და მიხაკო ბაბუა კი...

...ეჰ, რამდენი ცოდვა მაწევს... რამდენჯერ მიწყენინებია...

— კარგი, კარგი, დაწყნარდი... დაწყნარდით და როგორმე თქვით, რატომ გინდათ რეჟისორობა...

... ნოლი კლასის მასწავლებელი მიყვარდა ძალიან... თამარ სიმონია... მალე გადაველი სხვა სკოლაში... სულ მინდოდა მენახა... გარდაცვლილა...

... ცოტა ვინმეზე შემძლია ვთქვა, პედაგოგი იყო— მეთქი... სულ სამად— სამი თუ შემხვდა... არად და, ერთმანეთს სულ არ ჰგავდნენ... ქალბატონ თამარს სულ თბილი ღიმილი ჰქონდა სახეზე... გაბრაზებულს არ მინახავს... ქალბატონ ნინო სისოევასი დიდი ხათრი გვექონდა, სულ უკმაყოფილო იყო ჩვენით, იშვიათად დაგვიყვავებდა, მაგრამ ხმაც არასდროს აუწევია... ქალბატონი ლეილა დათუნაშვილი კი... უმოწყალოდ გვირაზუნებდა... სხვას ვის გავაბედვინებდით?! აქით არ... თავპარიანები ვიყავით ნამეტანი...

... მეხუთე კლასში პირველად წავედით მთელი კლასი შატალოზე... ხომ გაგიგიათ, უსაქმურების ესეთი ირონიული საუბარი: — რა ვქნათ... — არ ვიცი... მოდი, გავიყოთ და ვიჩხუბოთ.

... ჩვენც ასე მოგვივიდა. არ ვიცი, რატომ, ან ვისი იდეა იყო, იპოდრომზე ამოვყავით თავი. ბევრი ვიფიქრეთ, რა გვექნა, ბოლო— ბოლო გავიყავით ორზე და კაზაკი— რაზბოინიკი ვითამაშეთ. რაც ერთმანეთს დავაკელით, მეორე დღეს ლეილა მასწავლებელმა აგვინაზღაურა.

... კიდევ რამდენი სისულელე... ერთხელ, მერვე კლასში, უკვე კარგა გარეკილები ვიყავით, ცხვირის გარეხვა ორჯერ მქონდა მოსწრებული (დაფშვნილი)... ჰოდა, ერთი საკლასო ოთახი გვექონდა, საბჭოთა წარმოების გამომთვლელი მანქანა იდგა. იმხელა ოთახს ორად ჰყოფდა, პატარა გასასვლელი იყო დარჩენილი. დავიმაღეთ ბიჭები იქ. დაირეკა ზარი, შემოვიდა მიშა ვარლამოვნი (კაცი). «სად არიანო», — გოგოებს ჰკითხა. ფოცხვერიამ წაიყვანა შატალოზეო, — უპასუხეს. დედაა, რა მლანძღაა... რასაც პირში ვერ მეუბნებოდა... მწყევლა, მაგინა... დასაჭერია, მილიციაში უნდა განვაცხადოო... აგვიტყდა სიცილი, ცეკვა— ცეკვით გამოვედით სამალავიდან. წინ მე მოვდიოდი, ხელში სკამი მეკავა და დიპლი— დაპლიპიტოს ვუკრავდი. ჯერ გაშრა, როცა მიხვდა, არ მწყენია, თვითონაც ისტერიკული სიცილი აუტყდა... იცით, როგორ...

— კარგი... კარგი!... მორჩი! რა მოგივიდა, მასხრად გვიგდებ?... ბოლო— ბოლო, გვიპასუხეთ კითხვაზე!...

...

— ამოიღეთ ხმა!...

... თხუთმეტი წლის ვიყავი, მეგობარი რომ მომიკვდა, ალექო გასვიანი... დირექტორმა რაღაც აუგი სთქვა, უდიერად... სისხლი გავუშრე... ვცდილობ, დავივიწყო... არ გამომდის... ცოდვილი, ვარ, ბოლმით დავდივარ ამ ქვეყანაზე... ... ეს არაფერი... საწყალს ტროლეიბუსის

ბიგელი მოხვდა... თავში... ვიღაც... რენდგენოლოგმა... სამუშაო საათები მორჩა, მაინც აღარ გადარჩებაო და... მოკვლა გვინდოდა... გაგვეპარა... სამსახურს მიანება თავი... ესეც ვერ...

... ღულუნა, ჩვენი ღულუნა და მისი მეჯვარე, კოკაც... ქეიფობდნენ, მოდი, თბილისს, ღამის თბილისს გადმოვხედოთო... დამშვიდობება გამოუვიდათ... უკან გზაზე... მანქანას გიტარა გაუტყდა... დასაფლავებაზე არ ვიყავი... საქმე... ვერ ვაპატიებ თავს...

... სოსო მუჯირს გული გაუსკდა ძილში...

... ვალიკო... ჯარში მსახურობდა, რუსის ჯარში... მოსკოვში... მომენატრნენო... მძლოლად იყო... გამოიყვანა მანქანა, აილო ავტომატიც... წვიმდა, მანქანა მოცურებია, გიჟივით მოაქანებდაო... მესამე დღეს დაადგინეს რომელი ნაწილიდან... ვირიშვილებს არც შეუმჩნევიათ ვალიკო რომ...

... ემზარ თავლაძეს მეტსახელად «ძმოს» ვეძახდით... ტვინში სისხლი ჩაექცა...

... ვაკო დვალიშვილი გაგიგიათ, ალბათ... განსვენებული რეზო დვალიშვილის ბიჭი... სკოლა რომაა, სულ ახალგაზრდები რომ ასწავლიან, იმისი დირექტორი იყო... შესახედავი, ბრგე, ჭკვიანი ვაჟკაცი... ვიღაც ვირიშვილი აუხირდა ქუჩაში და... შიგ გულში და მუცელში ჩასცა დანა... ვერ დავადგინეთ...

... იცით, «ძმოსთვის» სილა მაქვს გაწ... რა ვქნა... ვერც ვივიწყებ და... სულ ტყუილუბრალოდ... ჯაბანი არ იყო... მაპატია... საკუთარ თავს როდის ვაპატიებ?!

... არ მსიამოვნებს, როდესაც ამ დღეზე ბევრს ლაპარაკობენ... მაინც უნდა გითხრათ... შვიდ აპრილს პატიაშვილის გამოსვლას ცუდად მენიშნა... ვიცნობ ამ სისტემას, ქვეყანას... ბოლო გაფრთხილება გაგვიკეთა... ღამე იქ გავათენე... მერე სამსახური... ვიფიქრე, ალბათ მართლა შეიცვალა რაიმე, რომ არ... მაინც ვაპირებდი მეორე ღამესაც დარჩენას... ათ საათზე გურამა გაბუნიას უნდა გამოეველო... მარტო ვცხოვრობ, ჩამძინებია, ვერ გამაგონა.. დილის შვიდ საათზე გავიგე...

... ვიცი, ვერაფერს ვუშველიდი... ყველაფერში არც იქ თქმულს ვიზიარებდი... მაგრამ... ისეთი შეგრძნება მაქვს... ძილი... სულ იმას ვფიქრობ, ჩემი წილი სისხლი სხვამ... არ იფიქროთ, თავს ვიმართლებდე... უბრალოდ... გამიგეთ, ალბათ...

... ეჰ ...ცოდვები... ხშირად მომდის... ავყვები ხოლმე ნერვებს, ან ამპარტავნობას, ცხოვრებას... რამდენი მიწყენინებია... მერე სინანული... ეხლაც...

— ჰო!... მორჩით, მოთმინების ფიალასაც აქვს საზღვარი!!! რატომ! გინდა! გახდე! რე— ჟი— სო— რი!!!

... ეხ...

— გაიგე?!!

... ეხლახანს!... ბათუმში, სადგურზე... ვიღაცამ მოხუც კაცს დაარტყა... გამოვეკიდე... ნასვამი ვიყავი. ძლიერად მომივიდა... დაეცა... მოხრჩობა მინ... ვიღაცამ ჩამძახა... მოეშვი... ავადმყოფიაო... გავმრი... წამოვაყენე... რაღაცას საცოდავად ღმუოდა... თვალები შეშლილი... საფეთქელი დაურტყია... სულ ცოტას გადარჩა... სისხლი სდიოდა, კანი... უფალო, შემინდე... უფალო... რომელი შარისთავი, მოჩხუბარი მე ვარ... სულ ვცდილობ... რამდენი უარესი მომითმენია... ხანდახან კი... მხეცი...

— მორჩი... გეყო! საბოლოოდ გეკითხებით, იცოდე! რა— ტომ! გინ— და! გახ— დე! რე— ჟი— სო— რი...

... ვერ მიმიხვდით... კარგად ვერ აგიხსენით... სხვანაირად შევეცდები...

...ჯერ კიდევ პატარაობისას ლექსებს ვთხზავდი... უნიჭოს... ამიტომაც სულ ვხევედი... ჰმ. მაგრამ პატრიოტულს, ისტორიით ვიყავი გატაცებული, იშვიათად სიყვარულზეც... ზურიკელესავით... ეხლაც, ხანდახან, ჩუმად... სხვისთვის არა, ჩემთვის...

... მეშვიდე კლასის შემდეგ თითქმის სულ მარტო ვცხოვრობ. ძმა გამიხდა ავად, მოსკოვში იწვა... სკოლა როცა დავამთავრე (1981 წ.), მშობლები საცხოვრებლად და სამუშაოდაც

გადავიდნენ... შვებულებაში თუ... ჰოდა, დავჯდებოდი, ჩავრთავდი მუსიკას... სხვა სამყაროში ვექცეოდი... რაღაც— რაღაც ისტორიებს ვთხზავდი... უფრო სწორედ, ვხედავდი... რამოდენიმე ჩანაფიქრი შემომრჩა კიდევ იმ დროიდან... ზეპირად მახსოვს... ვერ ვწერ... ვხედავ... ყოველ წვრილმანს... მუსიკა... კადრი— კადრზე... ყოველ მნიშვნელო მიმიკას... რიტმს... შინაარსი და სიუჟეტი კი... ძალიან ბანალურია... გადმოცემის ხერხიც შეიძლება არ არის ორიგინალური... მთავარი ვიზუალური... მონტაჟი, რიტმის დაცვა, ოპერატორული... დიალოგების გარეშე... ისე რომ ფილმის დამთავრების შემდეგ... არ უნდა გაჩნდეს დიალოგების უკმარისობის გრძნობა... გამოსახულებამ და მუსიკამ უნდა მოყვეს სიუჟეტი, უნდა გამოიწვიოს ესა თუ ის განცდა... რა ვიცი, შეიძლება ბოდვია...

... მერე და მერე სხვანაირი ჩანაფიქრებიც გამიჩნდა, სხვადასხვა სტილში... მივხვდი, ფილმის გადაღებით შევძლებ მხოლოდ რეალიზაციას... ისე, მთავარი... ვერ მოვისვენებ, სანამ არ გადავიღებ... ჰმ, სუყველაფერს, რაც მინდა... ასამდე, ასე თუ ისე, მეტად თუ ნაკლებად სრულყოფილი ჩანაფიქრი მაქვს... შემიჩნდება რაღაც, მკლავს, არ მასვენებს, წყნარი ცხოვრების საშუალებას... თითქოს მოცილება მინდაო...

მოთხრობები... ერთხელ, გავბედე და «ცისკარში» ჩემი უნიჭო ლექსები მივიტანე. პასუხისმგებელ მდივანს მივაბარე... მომისმინა, შემაქო და მირჩია... ეცადე, უჩემოდ ან ვინმე ლიტერატორის გარეშე ლექსი არ დაწერო... გავთავდი კინალამ... მერე გამომკითხა გეგმები... მოთხრობა დაწერე რამეო, ჩამაცივდა... ვიფიქრე, უხერხულად რომ არ გამოუვიდეს, იმიტომ... გავიდა ერთი თვე. სამსახურში დამადგა თავზე... რას შვებო... შემრცხვა... დებილოიდი, ეგზემპლარო— ისტუკანო არ ვეგონო— მეთქი... უცებ მივაჯდაბნე რაღაც, ერთი ავტობიოგრაფიული მოთხრობა და პატარა სცენარი. გავიდა სამი თვე და... მოდი, კორექტურა წაიკითხე, «ნობათში» ვბეჭდავთო... ასე წავიდა ნელ— ნელა... მაინც არაა ეს ჩემი საქმე... წელიწადი ვუნდები ერთი პატარა ნოველის გასწორებას... დავწერ და აღარ მაინტერესებს... ძალას ვატან, რომ დავჯდე... პროფესიონალიზმი კი არ მოდის ესე...

ესეც ასე... ქალბატონებო და ბატონებო, ბოდიშს ვიხდი, თავი მოგაწყინეთ... შეიძლება კვლავ ვერ გაგეცით პასუხი... მეტი არ შემიძლია...

ეგონა რომ იდგა

(რომანი)

ეძვნება ყველა ჩემს
უდროოდ გარდაცვლილ მეგობარს

ნაწილი I

«ქვეყანას ზევიდან მინდა გადმოვხედო»

(ლეგენდა შავ ალპინისტზე)

თავი I

ალიკა

ალიკას სიკვდილმა დიდი გავლენა იქონია ჩვენზე. ყველა, თითქოს, ადრე დაგვაყმაწვილა, გაგვიქრო სილაღე, აგვაამბოხა და გაგვაგოჟა, დაგვაცილა მრავალრიცხოვან ნაცნობობებს და ამხანაგებს. აღარავინ მოვუშვით, ჩავკეტეთ წრე, შემოვიფარგლეთ. საერთო ტკივილმა, დარდმა უფრო დაგვაახლოვა ერთმანეთს და დაგვაშორა სხვებს. გვემინოდა ახალი დანაკარგის, ვითომდა ეს კარჩაკეტილობა გადაარჩენდა რომელიმე ჩვენგანს ბედისწერისაგან. უცებ ავყვებოდით გრძნობებს, გაუაზრებლად და ეს გვხდიდა სასტიკებს. პატიების გრძნობა დაგვეკარგა, ერთბაშად მორჩა ბავშვური სიცელქე, ბავშვური სიხარული, ბავშვური ჩხუბები, ბავშვური მიამიტობა... ყველაფერში, რაც ჩვენს გარშემო ხდებოდა, ვეძებდით ბინძურს არაადამიანურს. გვეჩვენებოდა, თითქოს სიკეთე, ან ბოროტება მარტო მოქმედებებით ვლინდებოდა... ხოლო რომელიმე ჩვენგანის არასწორ საქციელს, ტყუპისცალეზებით, გასასამართლებელ საბუთს ვუპოვიდით. არც კი ვუკვირდებოდით, რომ სხვისი გასამართლებაც შეიძლება იგივენაირად, რომ ადამიანი ხშირად უშვებს შეცდომებს, რომ ყველა ვინც შეგვეზიზღა, ვისაც სასტიკად უღმობლად მოვექცევით, არ იყო ამის ღირს. ჩვენი საქციელით, წუთიერი აფეთქებით, შეიძლება ბევრს მოვუსპეთ კეთილი საწყისები, გავაბოროტეთ არა მარტო ჩვენზე, არამედ საერთოდ... საერთოდ იმიტომ რომ ბევრ მათგანს შეიძლება აღარც ვახსოვართ, პირადი მტრობა აღარც უღვივის, მაგრამ იმ ფიზიურმა და მორალურმა ზემოქმედებამ ხასიათი შეუცვალა, გახდა უფრო ფრთხილი, უფრო ეშმაკი, ღვარძლიანი და ის რომანტიკული, რაც გულში ედო, დაივიწყა, ან კარგა ხნით მიჩქმალა. სიყმაწვილისას არ გესმის, რომ ყველაფერი გაცილებით რთულია. სიმართლეს საუბედუროდ სხვადასხვა სპექტრი გააჩნია. არ არსებობს ცალმხრივი, შენი სიმართლე. ხშირად ძნელია ბოროტების და სიკეთის გარჩევა. თითქოსდა კეთილი ქმედება შეიძლება ბოროტებად იქცეს, თუ გინდ მასში არც იყოს თავიდანვე ჩაქსოვილი რაიმე ცუდი აზრი, ანგარიში... მაგრამ ერთი გვაქვს საერთო, ყველა, ბოლო-ბოლო პასუხს ვაგებთ. დადგება დრო და თვალნათლივ დავინახავთ, თუ რა ყოფილა სიმართლე, სიკეთე... ის, ერთადერთი, ყველასათვის საერთო... დავინახავთ ჩვენს მთავარ შეცდომას და ბევრი რამ, რაც ცხოვრების ორომტრიალში სწორედ მიგვაჩნდა უცებ შეიცვლის არსს. მივხვდებით, რომ კაცობრიობამ, დაიმახინჯა სული, შეიქმნა ათასი სპექტრი, მხარე, იპოვა ათასი გამოსავალი....

ზოგი ჩვენგანი, რაღაც მომენტში იწყებს ამაზე ფიქრს, მაგრამ ძნელია უცებ აღიქვა ყველაფერი, ანდა, თუგინდ მიხვდე — დასძლიო ცხოვრების წესი, დაუპირისპირდე გარემო სამყაროს, განიწმინდო, უფრო სწორედ, ეცადო განწმენდას, გასუფთავებას.

ადრე თუ გვიან ყველა, რა თქმა უნდა, სხვადასხვა ინტელექტუალურ დონეზე, მაგრამ მაინც აღწევს ამას, განიცდის, პასუხს აგებს. ალბათ არც აქვს მნიშვნელობა თუ რას ვუწოდებთ, სინდისის ქენჯნას ანდა ღვთაების წინაშე მუხლმოდრეკას. უბრალოდ ყველა ვერთიანდებით და ვხვდებით, ვისთვის უნდა მოგვესმინა, დაგვეჯერებინა, როგორ უნდა მოქცეულიყო... მაგრამ ვაითუ მთელი ცხოვრება არ შეგიწუხებია თავი, არ აქცევდი ყურადღებას სინდისს, ან ღვთაების ძახილს, თუ არ ეძებდი სიმართლის და სიკეთის ყველა სპექტრს, რათა გაგერთიანებინა, დაგენახა ეს მცნებები ისე მაინც, როგორც მათ ადამი და ევა აღიქვამდნენ. სასტიკი იქნება საზღაური, სასტიკი....

პირველივე წუთებიდანვე, ინსტიქტურად მოვინდომეთ ვინმეზე ამოგვენთხია ჩვენი სატკივარი, გული ცოტათი მაინც დაგვემშვიდებინა. ალბათ ის ტროლეიბუსის მძღოლი რომ ჩაგვეარდნოდა, დავგლეჯდით, ნაკუწებად ვაქცევდით, არადა რა მისი ბრალი იყო. შემთხვევითობა, უნებლიე დანაშაული, რას იფიქრებდა, თუ წყეული ბიგელი მოძვრებოდა და კეფას ჩაუშხვრევდა ჩვენს მეგობარს...

სასამართლოზე ნელ-ნელა გვიქრებოდა შურისგების სურვილი, შეგვეცოდა კიდეც. ეტყობოდა განიცდიდა, წვალობდა, ბევრი უძილო ღამეც ჰქონდა გატარებული. მისმა პატარებმაც დაგვიწვეს გული, მამას რომ ეძახოდნენ, მილიციის მანქანიდან გადმოსულს. პირველად მაშინ მოვლდვით, შვილებს რომ ვერ შეხედა, თვალები ვერ გაუსწორა. უცებ მიტრიალდა, ცოლს დაუძახა: სასწრაფოდ სახლში წაიყვანეო. თუმცა ხვდებოდა ალბათ, მათ იქ ყოფნას შეიძლება მოსამართლეებისათვის გული მოეღბო. მითუმეტეს ხუთნი იყვნენ — სამი გოგო და ორი ბიჭი. სადად, სუფთად და კოპწიად ჩაცმულები... ერთი მათგანი სულ ჩვილი, თავზე დახურული თავსაფრით თუ მიხვდებოდი სქესს, ვერაფერი გაეგო, რაღაცას ბუტბუტებდა თავისთვის. მეორე — ასე 3 წლის ჩასუქებული, პუტკუნა ბიჭი, მამისაკენ გაშმაგებით მიიწევდა... მიახლოვებას ხუთი-ექვსი წლის ძმა აკავებდა, ტუქსავდა, ეფერებოდა... ისინი ალბათ ვერ ხვდებოდნენ, რატომ არ შეხედა მამამ, არ მოეფერა... უფროსების თვალები არ დამავიწყდება, დაჭედებულებივით იდგნენ, ასე რვა და ათი წლისანი იქნებოდნენ. რამდენი ტკივილის, სევდის ამოკითხვა შეიძლებოდა მათ გამოხედვაში, და რამდენი ზიზღის...

ამის შემდეგ დაკარგა სასამართლომ პირვანდელი არსი. დაბნეული თვალებით ვუცქეროდით პროცესს, წასვლაც გვინდოდა ზოგიერთს, მაგრამ ალიკას მამის და ძმის მიტოვება რა შეგვეძლო. მათი ტკივილი ჩვენც გვტკიოდა და ასე, ორმაგი გრძნობებით შეპყრობილნი დალურსმულებივით ვიჯექით. თუ რაიმე სამართლიანს იტყოდა მძღოლის დამცველი, კვლავ იფეთქებდა შურისძიების სურვილი, გვავიწყებოდა ბავშვების ძახილი, გვიჯანყებოდა სული... ხოლო, თუ ამტყუნებდნენ, გვეცოდებოდა, თვალწინ გვიდგებოდა ის სცენა, თითქოს მესმოდა კიდეც: «მამა... მამა...»

განსასჯელის ბოლო სიტყვა არც კი მახსოვს, ან კი თქვა რამე?! მოსამართლემ კი... თურმე 15კმ/სთ-ის მაგივრად, 25კმ/სთ-ით მოდიოდა, ტროლეიბუსი არ იყო გამართული, მძღოლი ხაზზე არ უნდა გამოსულიყო. ესე იგი ხელფასზე უარი უნდა ეთქვა ხუთი შვილის მამას. ისიც დადგინდა, რომ მთელ ქალაქში მხოლოდ ხუთი გამართული ტროლეიბუსია, ეს «ისე» პროცესის დროს, «სხვათა შორის» გაირკვა. განაჩენის გამოტანისას არც მიაქციეს ყურადღება... ექვსი წელი მიუსაჯეს, შემდგომში სამით შეუცვალეს, ალიკას მამამ აღარ იჩივლა და...

მეორე ვისზეც ჯავრის ამოყრა გვინდოდა, რენტგენოლოგი გახლდათ. საავადმყოფოში მიყვანილ ალიკას, კეფაჩალეწილს, სურათი არ გადაუღო, სამუშაო საათები მორჩაო... მაინც

მოკვდება და... ისე, თუ სასწაული მოხდა, ისედაც გადარჩებაო. ბიჭები გაქცეულან და ვიღაც ნაცნობი მოუყვანიათ, პირდაპირ სუფრიდან, ნასვამი.

მთელი კვირა ვიყავით ჩასაფრებულნი, შეგვამჩნიეს და დაგვარწმუნეს, სამსახურიდან გავაგდეთო. მისამართი და ვინაობა რა თქმა უნდა არ გავგომხილეს.

მესამე, ვისზეც ჯავრი გვინდოდა გვეყარა, არც ვიცოდით პირადად ვინ იყვნენ. უბედურება რომ დატრიალდა ხალხი უეცრად შეჯგუფდა, აყაყანდა, რჩევას იძლეოდნენ, სეირს უყურებდნენ, მხოლოდ ბიჭები და მძლოლი დარბოდნენ დაბნეულები. მანქანას არავინ აჩერებდა. ბოლო-ბოლო რომელიღაც «ჟიგულის» კარს ჩამოეკიდნენ. ბედად, ხალხის სიმრავლის გამო, მანქანები სწრაფად ვერ მოძრაობდნენ.

ალბათ ამის ბრალიც იყო ჩვენი ამბოხება, უნდობლობა, სისასტიკე, ეხლაც მაწუხებს და პასუხი ვერ გამიცია, რატომ არ ჩერდებოდნენ, ნუთუ... გვეზიზღებოდა ყველა, არავის ვინდობდით... შური უნდა გვემია, შური — ყველაზე, ყველაზე...

კარი როდესაც შევალე და ამდენი ხალხი დავინახე, ვერც მივხვდი რაში იყო საქმე. თითქმის ყველა ახლობელი და მეგობარი ერთად მოსულიყო. უცებ გამიელვა: «ვიღაცას ჩხუბი აქვს და»... წინ მდგომ ლაშას ცრემლები წასკდა, ამან სულ დამაბნია. ერთხანს გაოგნებული ვიდექით, შემოვიდნენ, იდგნენ და მოთქვამდნენ. არასდროს წარმომედგინა მათი ტირილი, ყოველ შემთხვევაში ასე, ერთად... ლაშამ ძლივს ამოლერდა: — ალიკა აღარ გვეყავს, — გარდაიცვალა... ვერც აღვიქვი; — როგორ, მოკვდა?!

გტიროდი, მაგრამ არ მჯეროდა, როგორ შეიძლებოდა... ვერც მაშინ დავიჯერე, მორგში რომ მივედით. ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქოს კარებს გააღებდა და გამოვიდოდა.

მზიანი ამინდი იდგა. გამოიტანეს თუ არა საკაცეზე დადებული ცხედარი, შედგეს თუ არა სასწრაფო მანქანაში, საშინელმა წვიმამ დაუშვა, თქეში წამოვიდა...

ქვასავით გაუნძრევლად ვიდექი. მანქანა დაიძრა, ლაშას შევხედე. ლაშას იმიტომ რომ ასეთ დროს ყველაზე ახლობელს ეძებ. სურათი ეკავა ხელში, მიშტერებოდა, მეც დავხედე. ხელიხელ გადახვეული რვა წლის ალიკა და ლაშა იღიმებოდნენ ფოტოდან. ალბათ ის დღეები ახსენდებოდა, მაშინ მათ არ ვიცნობდით... ანდა შეიძლება უაზროდაც დასცქეროდა სიცოცხლის წამიერ ანაბეჭდს.

გააღეს თუ არა სასწრაფო მანქანის კარი, წვიმა უცებ შეწყდა, ისევ მზემ გამოანათა. ცხედარს ერთი წვეთიც არ დასცემია...

ლეილა მასწავლებელი, ქალი, რომელიც ძალიან გვიყვარდა, რომლისაც გვეშინოდა და დიდი ხანრიც გვექონდა, ჩემთვის და ჩემი კლასელებისათვის ერთად-ერთ მასწავლებლად დარჩა, ვისგანაც ხელი მოგვხვედრია, სხვებს ან გავექცეოდით, ანდა უბრალოდ, მითუმეტეს როდესაც წამოვიზარდეთ, არ გავაბედინებდით, შებრუნების შიშით. ლეილა მასწავლებელთან კი ცხვრებივით, დაგვიძახებდა თუ არა, ჩვენი ფეხით ვეახლებოდით «ეგზეკუციაზე». დღის ბოლოს ყველას ზომაზე მეტად გაზრდილი და აწითლებული ყურები გვამშვენებდა, მიუხედავად ამისა, მეხუთე კლასში ვიყავით.

თქვენგან უნდა წავიდეთ, — რომ გვითხრა საშინელი ღრიალი მოვრთეთ. არასდროს დამავიწყდება, ერთხელ ცუდად გავხდი, სიყვითლე მქონია, სუნთქვა შემეკრა. ლეილა მასწავლებელმა არავის დაუთმო ჩემი თავი. მეხუთე სართულიდან პირველზე ჩამიტანა ხელში ატაცებული. დამამშვიდა კიდეც ამან. ვიგძრენი, რომ მარტო არ ვიყავი, მიშველიდნენ. ეხლაც მიკვირს როგორ შესძლო, სიარული თვითონაც უჭირდა, ხშირად ავადმყოფობდა, ფეხები დასიებული ჰქონდა. მაშინაც მაღალი და ჩასუქებული ვიყავი. ასე სამოც კილოს ვიწონიდი ალბათ.

პირველად «ეგზეკუციის» წინააღმდეგ ალიკამ გაილაშქრა, მეშვიდე კლასში, შეეპასუხა: ამის შემდეგ ხელი არავისთვის დაუკარებია. მივხვდი, გაიზარდნენ ბიჭებიო, — უთქვამს. მე

და ლაშა სხვა სკოლაში ვიყავით გადასული ეს რომ გავიგეთ, გაცეცხისაგან თვალები გადმოვკარკვლეთ.

სულ მალე, ავამყოფობამ შეაწუხა და პენსიაზე გავიდა, ძალიან დასწყვიტა ყველას გული. იმ დღეებში არც მშობლების, არც დირექტორის და სხვა მასწავლებლების გამოჩენაზე სიგარეტს არ ვმალავდით. დავინახავდით თუ არა ალიკას სახლთან ლეილა მასწავლებელს, ინსტიტუტურად მოვისროდით და ავიწურებოდით. ხშირად მიფიქრია, როგორ ახერხებდა ჩვენს დაშინებასაც და თავის შეყვარებასაც. ალბათ დიდი ადამიანური სითბოა საჭირო, ორივე რომ ერთად მიაღწიოს პედაგოგმა.

როდესაც შევატყობინეთ, თითქოს გაქვავდა, არ უტირია, მისმა სახემ უსიცოცხლო გამომეტყველება მიიღო. ძლივს წამოგვყვა...

...საშინლად გვეწვოდა გული. დაგვინახავდა თუ არა ალიკას დედა ტირილს მორთავდა, უმახოდა, აღვიძებდა, ბიჭები მოვიდნენ, ადექო. ალიკა კი გაუნძრევლად იწვა... ვემბდი, მთელი ჩემი არსებით ვემბდი მასში სიცოცხლეს... სახე გაშავებოდა. მაინც არ მჯეროდა, არავის არ სჯეროდა, ალიკას არ ყოფნა, არავის... გულის სიღრმეში თითქოს გვეგონა, დედამისს დაუჯერებს და წამოდგებაო...

ყოველ ღამეს ვუთენებდით. არც მახსოვს, გვეძინა თუ არა იმ დღეებში. პირველი ორი ღამე ეზოში გავატარეთ. შეგვამჩნიეს და სახლში აგვიყვანეს. დასაფლავების წინა დღეს ვიღაცამ თქვა, ეხლა შეიძლება ამოიხროს და წამოიწიოს, ბოლო სულის ამოღება იცისო მიცვალებულმა.

ყურები ვცქვიტეთ: ესე იგი, ცოცხალია?! უცებ მივხვდით ამ კითხვის უაზრობას. მაინც დავუწყეთ ლოდინი. ლაშას ვერსიით, უბრალოდ, სხეულში მყოფი დაგროვილი ჰაერი ამოდისო მეშვიდე დღეს. ცხედარს მივაშტერდით. შიში შემეპარა, ბიჭებს გადავხედე, ყველა კანკალებდა, დამაბული ვუცდიდით, უცბად ვიღაცას სიცილი წასკდა, ისტერიული ხარხარი აგვივარდა. ველარ ვწყნარდებოდით, უნებლიეთ ვიცინოდით... მაშინ, ზაზამ ალიკას სუდარა გადახადა და ვაკოცოთო, — თქვა. ეს დაგვაწყნარებსო. ყველანი გავიყინეთ, გავშემდით. პირველმა ლაშამ გაბედა, შემდეგ ზაზამ, მე... ტუჩები გამეყინა. მთელი თვე ვგრძნობდი ამ სიცივეს... ტირილი მოვრთეთ... ბოლო ღამეს ვუთევდით ალიკას... კუბო ხელით მივიტანეთ სახლიდან სასაფლაომდე. მზიანი ამინდი იდგა. ერთი ღრუბელიც არ სჩანდა. გაზაფხულს, დროის ამ ულამაზეს ხანას ეთხოვებოდა ჩვენი მეგობარი. ირგვლივ ყველაფერი ყვაოდა. ჩიტები ჭიკჭიკებდნენ, ჟრიამულობდნენ, ჰაერში სიცოცხლის სუნი ტრიალებდა... ალიკა კი მიდიოდა, სამუდამოდ გვტოვებდა.

საკვირველია, მაგრამ რამდენიმე ტროლეიბუსმაც ჩაგვიარა, გაგვისწორდებოდა თუ არა, ბიგელი სწყდებოდა. შევამჩნევდი შორიდან და ჩემს თავს ვეკითხებოდი; «ამასაც»... ყველას, ყველას მოსძვრა, დაუჯერებელია...

მივედით თუ არა სასაფლაოს შესასვლელთან, ქარი ამოვარდა. თანდათან ძლიერდებოდა. სახეში გვეხეთქებოდა, გვეწინააღმდეგებოდა — თითქოს არ უნდოდა გაშვება...

აღუწერელია გამოთხოვება. დედის მოთქმა, მამის და ძმის ღრიალი, ცრემლები, ცრემლები...

საფლაოზე თხუთმეტაფეხურიანი, პატარა სიბოლური კიბე ჩავრგეთ, მეთხუთმეტე შუაში ჩავტეხეთ... დავასაფლავეთ თუ არა ქარმა დალეწა ყველაფერი, მტვერი გადმოგვავარა, გაგვაჭუჭყიანა, დაგვსვარა, პირი ამოგვივსო და... უცებ ჩადგა. კოკისპირული წვიმა წამოვიდა სანაცვლოდ.

ქელებზე თითო-თითო ჭიქა ავწიეთ და წასვლა მოვინდომეთ. მამამისი დაგვთანხმდა, ოღონდ გვთხოვა, თუ სადმე სუფრაზე შეიკრიბებით, დღეის შემდეგ მესამე ჭიქით ალიკა ცოცხლად ადღეგრძელებით. ყოველთვის ვასრულებთ ამ დანაპირებს. ერთი კია, ვერაფრით ამიხსნია, რატომ თქვა მაინცდამაინც მესამე...

კვლავ კოკისპირულად წვიმდა. მოვრბოდით და ვიცინოდით ისტერიულად, მაგრამ არა ისე, როგორც პირველად, მაშინ დამაბულობამ გამოიწვია, ეხლა კი, თითქოს განვიმუხტეთ, შეუჩვეველი ვიყავით წუხილს...

ბადრისთან სუფრა გაშლილი დაგვხვდა. ეს არ იყო ქელები. ჩვენთან ერთად ალიკაც იჯდა. თეფშიც ჰქონდა, ჭიქაც... ამ სიმბოლურობას ჩვენთვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. ცოტ-ცოტას ვსვამდით და ვსაუბრობდით სიცოცხლეზე, სიკვდილზე, სიყვარულზე, ზიზღზე, სიკეთეზე და ბოროტებაზე. ტროლეიბუსის მძღოლზე, რენტგენოლოგზე, სეირის მაცურებლებზე, მძღოლებზე და კვლავ სიყვარულზე, ერთმანეთზე, მეგობრობაზე... ალიკაზე... რამდენი სადღეგრძელო ითქვა იმ დღეს. ყველაზე მეტად ბადრის ნათქვამი დამამახსოვრდა. სიტყვა-სიტყვით მახსოვს, ხშირად დამსიზმრებია კიდევ ეს საშინელება...

«მოდით იმას გაუმარჯოს, ვინც ჩვენს შორის ბოლო წავა ამ ქვეყნიდან, ან ვინც ბოლო მოინახულებს ჩვენს საფლავებს, გაგვიხსენებს და შესანდობარს გვეტყვის...»

...საშინელი სიზმარია, მიდიხარ მარტო, ჯოხით ხელში, უფრო სწორად მიბობღავ, მიჩანჩალებ, გარშემო არავინაა, ყველამ მიგატოვა ფიქრობ მარტოდ-მარტო წარსულზე, ცხოვრობ წარსულით. ყველაფერ დანარჩენს მნიშვნელობა აქვს დაკარგული, არ არსებობს. მხოლოდ საფლავები, საფლავები... იცი, რომ აქ არის შენი ადგილი... აქ და არა... მაგრამ მაინც წამოაჩანჩალებ ბებერ სხეულს უკან. იმათთან, ვისაც შენს სკლეროზზე ეცინება, შაყირობს. არ გწყინს, იმიტომ რომ შენც ასე იქცეოდი... იმიტომ რომ შენი ადგილი აქაა, მკვდარი ხარ, ისენი კი ცოცხალნი, ლაღნი... შენ ვერ აღიქვამ დღევანდებობას, ისენი კი... შენ გახსოვს ყველაფერი, რაც ხდებოდა ათი, ოცი, ოცდაათი, ორმოცი, ორმოცდაათი წლის წინათ, მაგრამ ვერ იტყვი ერთი წუთის წინ რა ჭამე. ანდა, დგახარ, ბრძოლის ველზე ახალგაზრდა, ჯანსაღი ირგვლივ კი შენი მეგობრების უსიცოცხლო სხეულები წვანან. გინდა მიხვიდე, თვალი გაახელინო, სიცოცხლე ჩაუნერგო, აჩუქო, მაგრამ არაფერი გამოდის. არ იცი რა მოიმოქმედო უკუნეთ წყვდიადში, ვის შესჩივლო, სთხოვო დახმარება ყელში თითქოს ბურთი გაქვს გაჩრილი. გინდა იტურო, მაგრამ... შენც მკვდარი ხარ, იმქვეყნიერი, მათთან ერთად წევხარ, მხოლოდ იმ განსხვავებით, ყორნები ვერ გეკარებიან და ვერ გჩიჩქნიან... საშინელია ეს სიზმრები... საშინელი, საშინელი!!!

ვიფიცებოდით: კვირაში ერთხელ მაინც მოვინახულებთ ალიკას საფლავსო. თავიდან ასეც იყო, პირველი ორი წელი, ხშირად ვსუტმრობდით... რამდენჯერ შუალამისას ავსულვართ, რამდენჯერ ქანდაკებები წამომდგარ მიცვალებულად მოგვჩვენებია, რამდენჯერ ძაღლების ხროვა მოგვიცილებია ჯოხით, შეგვშინებია, მაგრამ მაინც წინ მივიწევდით. გვჯეროდა ალიკა დაგვიცავდა, არ დააჩაგვრინებდა ჩვენს თავს და... აქაურობა, უკვე ხომ მისი «უბანი» იყო.

თანდათან მოვუკელით სიარულს. ადრე ყველა ერთად ავდიოდით. ეხლა კი მარტო მოვინახულებთ მეგობარს, თანაც, როდესაც გვიჭირს. ადრე თუ სანახავად და გასახსენებლად, ეხლა ჩვენი ჭირის გასაზიარებლად, რჩევის მისაღებად, გულის გასახსნელად. ერთხელ დილით, გადავწყვიტე სასაფლაოზე ასვლა. მთელი დღე გამოცდის ჩასაბარებლად ვიყავი ინსტიტუტში. საღამოსთვის ძალიან დავიღალე. აღარც გამხსენებია ჩანაფიქრი. მესიზმრა თითქოს ალიკამ მისაყვედურა, რატომ არ მოხვედი, გელოდებოდით. გამეღვიძა, დილის ექვსი საათი იქნებოდა, სწრაფად ჩავიცვი და გავიქეცი. საფლავთან ლაშა დამხვდა ჩამომჯდარი... ჩემსავით მოსვლია... ვიჯექით ორი მეგობარი, სურათს ვუყურებდით, ვფიქრობდით სულ სხვადასხვა რამეზე. მე ჩემსას ვუზიარებდი, ის თავისას.

დასაფლავების შემდეგ ავად გავხდი, გავცივდი. სასწავლო წლის დამთავრებას ორი დღეა აკლდა. სკოლაში რომ მივედი, დირექტორმა თვითონ გამანთავისუფლა და ცნობა რომ მოვუტანე, რად გინდაო — მითხრა, — მჯერაო, თანაც, თავაზიანად გამიღიმა. მარტონი ვიდექით.

ვერ წარმოვიდგენდი, თუ ეს კაცი ხალხში ესე შეიცვლებოდა.

კლასში «რემონტი» მიმდინარეობდა, გაკვეთილები არც ჩაგვტარებია. ისე კი ეს რა შუაშია, საერთოდ არ მიმდინარეობდა მეცადინეობები. დიდი «დასუფთავების დღე» იყო გამოცხადებული. ვიცოდი, რომ ასეც იქნებოდა, მაგრამ ამხანაგები მომენატრა და იმიტომ მივედი.

საკლასო ოთახთან ვიდექით, ბიჭები რაღაცას მიყვებოდნენ. დირექტორმა ჩამიარა. ფორმა რატომ არ გაცვიაო, «კურტკით» რატომ მოხვედიო. გამიკვირდა ეხლადა რომ შემამჩნია, დილით ხომ მნახა... გაიხადე, მომეცი და სანამ მამაშენს არ მოიყვან ვერც მიიღებო. ჯიბეში სიგარეტი მედო. მშობლებს შევპირდი, დასაფალვების შემდეგ აღარ მოვწევდი. ეხლა კი... გავიხადე, თან ხვეწნა დაუწყე; მამაჩემი მივლინებაშია და ვერ მოვა, გთხოვთ დამიბრუნოთ-მეთქი. იუარა, თანაც, ყვირილი მორთო: შავი «საროჩკა» რატომ გაცვიაო.

რა უნდა მეპასუხა, თვითონ გამანთავისუფლა, არც გაკვეთილები ტარდებოდა... ბიჭებმა უთხრეს: პატივცემულო, ხომ იცით მეგობარი გარდაეცვალაო. უფრო გაცეცხლდა. ჰოდა ვინც აგდია და სადაც აგდია, გაეთრიოს და იქ იგლოვოს თავის ძმაკაციო...

არასოდეს ვყოფილვარ სამაგალითო მოსწავლე, მაგრამ როდესაც მტუქსავდნენ, თუ საცემად არ იწევდნენ, ვჩერდებოდი და ვცდილობდი არ დამერღვია უმცროს-უფროსის ზღვარი, ვინმეს არ ჩავეთვალე უზრდელად. ამ ამბის შემდეგ შევიცვალე, გავხდი მასწავლებლებთან უკმეხი, სისხლის გამშრობი, აგრესიული...

უცებ გავგიჟდი, გავცოფდი. გასართყმელად გავექანე. იქვე მინდოდა მომეკლა, დამეხრჩო, მისი სისხლით მომერწყო იქაურობა...

ბიჭები ჩამაფრინდნენ, არ მიშვებდნენ, მოქნეულ ხელს კახა ჩაებდაუჭა. ინერციისაგან თავი ვერ შეიკავა და დირექტორს დაეჯახა, კედელზე მიანარცხა. ვიკრუნჩხებოდი, ვიკლანებოდი, ვცდილობდი თავის დაღწევას — ვაგინებდი იქვე მყოფ დირექტორს, მის მოადგილეს, ყველას ვინც იდგა და მაკავებდა, ველარავის ვიტანდი, ვიყავით მხოლოდ მე და ალიკა. შეგვაგინეს, გაგვლანძღეს, პასუხი უნდა გამეცა, შური მეძია... ბიჭებმა წრეში მოგვაქციეს, არც იმას უშვებდნენ, არც მე მათავისუფლებდნენ. მთელი კლასი შეგროვდა, რა ვქნათო ჭოჭმანობდნენ. ბოლო-ბოლო გადაწყვიტეს, თუ არ დაწყნარდა ჩვენც დავარტყათო, ოცდახუთივეს ხომ ვერ დაგვიჭერენო. დირექტორი აკანკალდა, არ ელოდა. ყველაფერი ხომ მასზე იყო დამოკიდებული. მედალი, კარგი ატესტატი, დახასიათება... ამან ცოტა დამამშვიდა. კლასელებისაგანაც მოველოდი ასეთ თანადგომას. მიხვდნენ საშიშროებამ რომ ჩაიარა, ხელი მიშვეს. ზიზღით შევხედე, შევაფურთხე სახეში, მოსასხამი გამოვგლიჯე და ეზოში გავედი.

სასწავლო წლის დასაწყისში მოინდომა ანგარიშის გასწორება. ლაშას რაღაც შარი მოსდო. ამან უფრო გამაცოფა, მითუმეტეს, როდესაც მასწავლებლებში და განათლების სამინისტროში ჭორი გავრცელდა ჩემზე და მამაჩემზე. თითქოს ვეუბნებოდი: ლაშას შიშით, მისი გავლენით ვიქცევი ცუდად. მამაჩემმა კი ვითომდა უთხრა, — რა ვქნა ვერა და ვერ მოვაცილე ჩემი შვილი ამ ხულიგანსო...

სასტიკად ვინანე. არა მარტო უმიზეზოდ, ვცდილობდი ავადმყოფობის გამოც არ გამეცდინა. სულ კუდში დავსდევდი, დავცინოდი, ვაშინებდი, სადმე დაგვხვდები და სულს გაგანთხევიანებ მეთქი. სულ იმის ხვეწნაში იყო: აღარ იარო და ხუთიანის ატესტატს გაგატანო, — ვერაფრით ვერ დამითანხმა. «ჩემითაც შევძლებ ოთხნახევრიანის გატანას, თუ შემძლი იცოდე»... ვჩერდებოდი, წარბს ავწევდი და მრავალმნიშვნალოვნად ვუღიმოდი. ფერი ეკარგებოდა, სულ იმას გაიძახოდა: ოღონდ თქვენ მომშორდით და მერე მოვუვლიო სკოლას.

შემდგომში ერთი ჩემი ახლობლის ქორწილში შემხვდა. მოშორებით ვიჯექით. ხუთ წუთში გაიპარა, რაღაც მოუმიზეზებია. გამეცინა, თავისი საზომით რომ გამზომა. ისიც ვერ მოიფიქრა, ნეფე-დედოფლის ხათრით არაფერს რომ ვეტყოდი... ისე კი, ეხლაც მიდევს გულში ბოღმა, ვერაფერი მოვუხერხე თავს, ვერ ამოვიშალე ზიზღი... ალბათ სწორედ მოიქცა, დროზე გაიპარა...

ქორწილში სხვა ძველი ნაცნობებიც შემხვდნენ. არ ვიცი ვერ მიცნეს თუ არ...

იმ დღეს სკოლიდან რომ გამოვედი, ბიჭებიც გამომყვნენ. გვერდითა სახლის ეზოში როგორც ყოველთვის საქანელებზე ჩამოვჯექით. ნელ-ნელა კლასელები დაიშალნენ. მხოლოდ ჩემი რამდენიმე მეგობარი დარჩა. თანდათან ან თითქმის ყველა მოვიდა ჩვენი ბიჭებიდან. დათო სკოლასთან ახლოს ცხოვრობდა, თავის უბნელებით გვეწვია. ჩხუბი მაქვსო, — გვითხრა. უცებ დავცქვიტე ყურები, გამიხარდა... პირველად ჩემს ცხოვრებაში. დირექტორი და მისი სიტყვები გამახსენდა. ავენტე, ვერ ვისვენებდი, მინდოდა მალე მოსულიყვნენ, თუნდაც «ჯარი», დარწმუნებული ვიყავი, ვცემდით. თითქოს დირექტორი და მოსასვლელები გაერთიანდნენ. მან თუ მიცვალელებს აწყენინა, ამათ ცოცხალს, ჩემს მეგობარს, ძმას. ხუთნი «გვცემენ» ჩვენ, ოცდახუთნი დავხვდით, ბევრი არ გვილაპარაკია, დავერიეთ. უმოწყალოდ ვურტყით ხელით, ფეხით, ჯოხებით, ქვებით, ერთ-ერთი ძლივს წამოდგა მუხლებზე, ისევე მივცვივდით, აღარ მცემოთო — გვთხოვდა, ტიროდა, კანკალებდა, სახე დასისხლიანებული, დასახიჩრებული ჰქონდა, სულ ჩაღეწილი, დახეთქილი. როგორ გვეხვეწა, გვემუდარა.

...თითქმის ერთდროულად მოხვდა რამდენიმე წიხლი, ჩემი პირდაპირ სახეში, უგონოდ დაეცა.

ხუთივე ასე გრძნობადაკარგული მივაგდეთ. არც შეგვცოდებია, არც გვიფიქრია საავადმყოფოში წაყვანა. სულ არ გვაინტერესებდა, გადარჩებოდნენ თუ არა.

ქორწილში ის ბიჭებიც შეგვხვდნენ. სახეზე ყველას შრამები აჩნდათ. იმას — აღარ მცემოთო, რომ იხვეწებოდა, თავზე უკანა მხარეს ერთ ადგილას თმები არ ჰქონდა. იშვიათად მინახია ესეთ ადგილას შრამი. ალბათ ჩვენი ნახელავი იყო, ჩვენი «დამსახურება».

ხშირად მიფიქრია ამ ამბავზე, გული ჩამწვია, შემზიზილებია თავი, მაგრამ ვერაფერს დააბრუნებ. არ ვიცი, როგორ გაგვივიდა დროდადრო ეს სისასტიკე. ეხლა რომ ვუკვირდები, თითქოს სკოლის დამთავრებამ გვიშველა, ახალმა ასპარეზმა, თუ ახალმა პრობლემებმა, ანდა შეიძლება.

თავი II

მენატრები...

როგორ მინდოდა ერთად ვყოფილიყავით, ცხოვრების რთული და დახლართული ლაბირინთები ერთად გაგვევლო. ძალიან მენატრები. რამდენი ხანი გავიდა, მაგრამ მაინც მიყვარხარ, ხშირად ვიხსენებ შენს შავ, აფორიაქებულ თვალებს. შავ, ბრიალა, ფაფუკ თმებს; უზადო, ულამზეს სახეს; მოხდენილ, მოქნეულ სხეულს; ეშმაკურ, მაცდურ ღიმილს და ჯიუტ, უზომოდ ჯიუტ ხასიათს... არა, ყველაფერს ცალ-ცალკე კი არა, ერთიანობაში, მთლიანობაში...

გირეკავ ხოლმე. ადრე სულ შენ იღებდი ყურმილს. არ გვბეზრდებოდა საათობით საუბარი. მომენატრებოდი თუ არა, რა დროც არ უნდა ყოფილიყო, მაინც გირეკავდი, გეაღერებოდი, თუმცა, ალბათ შენთვის ეს თამაში იყო. ჩემთვის კი ნეტარება, სიხარული. არაფერი მიმაჩნდა ამაზე მეტ ბედნიერებად. წარმომიდგებოდა შენი სახე, როგორ ზიხარ... ვთბებოდი, ვივსებოდი სინაზით, სიკეთით. როგორ მინდოდა მოვსულიყავი და გულში ჩამეკარი, მოგფერებოდი, მეკოცნა, თვალებს ჩავკონებოდი, მასთან მეაღერსა.

ილუზიები, ილუზიები... ოცნებები... ზოგჯერ ვერც აღწერ, რატომ გიყვარს. რომ დაფიქრდე, გონებამ შეიძლება საწინააღმდეგო გიკარნახოს მაგრამ... ხშირად სულ სხვანაირი წარმოგიდგენია სატრფო. შეგიყვარდება თუ არა ვინმე, თუ არ ემთხვევა ოცნებებს, ცდილობ

მიამსგავსო, ილუზია შეიქმნა თითქოს ის არის... იმიტომ რომ გიყვარს ის სულიერი, ცხადში შეხვედრილი, ის ვინც აგიფორიაქა სული, გონება და ისიც, წარმოდგენაში რომ გყავს.

ბევრჯერ მინანია. მომინდომებია ყველაფრის უკან დაბრუნება... ვიცი რატომაც მოხდა ასე. ჩემს თავს ვერ გავუქეცი. ვერ გავუქეცი იმას, რასაც ჩამოყალიბებული მსოფლმხედველობა, სიამაყე, პოზიცია ჰქვია. მინდოდა შენი მონა ვყოფილიყავი, მხოლოდ შენზე მეფიქრა, თავი შემომეწირა, სული და სიცოცხლე მხოლოდ შენთვის არ დამეშურებინა. ვერ შევძელი. სხვასაც ვეკუთვნი. სამშობლოს, მშობლებს, ძმას, მეგობრებს, ახლობლებს... მათაც ეკუთვნით ჩემი სული, გული, ოცნება, სიცოცხლე...

ვერ შევძელი, ვერც შევძლებდი, ალბათ ეხლაც, ამდენი ხნის შემდეგ ისევე მოვიქცეოდი, მაგრამ ვნანობ, მიყვარხარ... ჩემი ხარ, ერთნი ვართ, გეფერები, გეაღერებები. არაფერი სჯობია ოცნებას, ყველაფერი ნათელია, ლამაზი, ნაირფეროვანი... რა მოხდებოდა ყველა რომ ბედნიერი იყოს... ყველა ლაღი, თავისუფალი. არ არსებობდეს მარტოობა, ბოროტება, სისასტიკე და... მენატრები.

თავი III

დათო და ვალიკო

არსებობენ ადამიანები, რომლებიც ძალიან მიყვარს სიცოცხლის უნარიანობის გამო. შეხედავ თუ არა, რაც არ უნდა ცუდ ხასიათზე, ან აღელვებული იყო, დაწყნარდები, მოგეშვება, თითქოს რაღაც უხილავი ძალა განთავისუფლებს.

როდესაც ოცი წლის ხარ, შენზე ოთხი წლით უმცროსი, პატარა გეჩვენება, არის რაღაც საზღვარი. შენ, უკვე ოთხი წელია სკოლა დაამთავრე, ახალ სფეროში ტრიალებ; ან უმაღლესში სწავლობ, ან მუშაობ. უფრო მეტი კონტაქტი გიხდება შენზე უფროსებთან. ისინი კი, ისევ თანატოლებში ტრიალებენ, უმეტესად მათი სიხარული და ტკივილი აქვთ გაიგივებული, შესისლხორცებული. გიზიდავს მათთან კონტაქტი იმიტომ რომ ახალგაზრდა ხარ, ჯერ კიდევ არ გაქვს დაკარგული სილაღე. თუმცა, გაცინებს და სულელად თვლი მათ საქციელს, მაგრამ გულის სიღრმეში თუ ჩაიხედავ, დიდი სიამოვნებით გააკეთებდი იგივეს. რას იზამ, ლექციების გაცდენა აღარაა «შატალო», აქ სულ სხვა კანონები მოქმედებს. მთავარია საბუთი გქონდეს, ოფიციალური დოკუმენტი, გაცდენას საპატიოდ რომ ჩაგითვლით. შედარებით არავის აწუხებს ივლი თუ არა, შეუძლიათ ზედმეტი ლოლიავის გარეშე მოგისროლონ. ამიტომაცაა, სულ ითვლი გაცდენილი საათების რაოდენობას. მოვა თუ არა საშიში ზღვარი, იწყებ ცნობებზე სირბილს «ჩალიჩს». სკოლაში კი დაგსდევენ, გემუქრებიან, მშობლებს იმახებენ. «შატალოზე» წასული სულ იმის ფიქრში ხარ; თუ რა მოგელის, რითი იმართლო თავი ცალკე სკოლაში, ცალკე სახლში. დროსაც რაღაც უდარდელად ხარჯავ — სახინკლე, სახაჭაპურე, კინო. ერთი ფილმი შეიძლება ოცჯერ ნახო, შინაარსი აღარ გაინტერესებს. ლაზღანდარობით, შაყირით ერთობი შენთან ერთად წამოსულ ამხანაგებთან. ცდილობ როგორმე შეავსო გაკვეთილების დამთავრებამდე დარჩენილი საათები. დადიხარ, ბოდილობ, მოინახულებ სხვასკოლებში ათას ნაცნობს თუ მეგობარს. შეიძლება, რომელიმე მათგანიც აიყოლიო, იმან მოიფიქროს რამე «პონტი». თუ ვინმე ახლობელს ჩხუბი აქვს, მიდიხარ მთელი «კოდლით», ელოდები დათქმულ საათს რომელიც უმეტესად გაკვეთილების ბოლოს ან დიდი დასვენების დროსაა დანიშნული. ვიღაცეები შენსავით არიან «ამოსული». არც იცი ვინაა შენიანი, ვინ მოწინააღმდეგე. ბოლო-ბოლო შეიყრება მთელი «ჯგრო» და ორი-სამი საათის განმავლობაში, ვერ გადაუწყვეტიათ, იჩხუბონ თუ არა.

მოიძებნება ათასი ნაცნობ-მეგობარი ორივე ბანაკიდან, გაჩნდება ათასი გამშველებელი და იშვიათია ყველაფერი შერიგებით რომ არ დამთავრდეს. იმავე დღეს თუ დრო დარჩა, შეიძლება კვლავ, უკვე სხვა სკოლაში მიხვიდე, ისევ უაზრო აყალ-მაყალის გამო და არ არის გამორიცხული, ერთი საათის წინ ვიღაცეები შენი ახლობელის მხარდასაჭერად «ამოსულნი» ეხლა მოწინააღმდეგის გვერდით იდგნენ, ან პირიქით. თუ მაინცდამაინც იჩხუბებთ, ერთი დამახეხაა საჭირო: «ძალღობა» — რომ ყველა უცებ მიმოიფანტოს, მაგრამ ამ სისწარაფეში, ყოველთვის ესწრება ახალი «სტრელკის» დანიშვნა. მილიციას გაურბიხარ, ცდილობ ხელში არ ჩაუვარდე, ამისათვის ათას ხრიკს მიმართავ. თუ დროზე შეამჩნიე, რომ შენნაირებს ეძებენ, ამოირჩევ რომელიმე ახალგაზრდა, მომღიმარ დეიდას, სთხოვ, შვილად გაგასაღოს სამშვიდობოზე გასვლამდე. თუ ეს შეუძლებელია, ცდილობ გაიქცე და თუ ესეც ვერ მოახერხე, დაგიჭირეს, განყოფილებაში ყურით მიგიყვანეს, დარეკეს სკოლაში... იწყება ორომტრიალი. ყველა გლანძღავს, გეჩხუბება. იძლევი პირობას, რომ აღარ გაიმეორებ, თუ ძალიან ჯიუტი ხასიათი გაქვს, მიაშტერდები ერთ წერტილს, მიიღებ ცინიკურ გამომეტყველებას და ხმას არ იღებ.

მიუხედავად ასეთი «ბატალიებისა», ამდენი ვაი-ვიშისა, ვაი-ვაგლახისა, მომავალში კვლავ იმეორებ იგივეს. ხშირად არ იცი რატომ. ხანდახან ყველაფერი რიგზეა, არც საკონტროლო გაქვს, გაკვეთილებიც იცი, მაგრამ მაინც იპარები, თითქოს თავისუფლებას ეძებ, ან შეიძლება...

როდესაც ოცი წლის ხარ, გეცინება ყველაფერ ამაზე. შენთან დაახლოებულ «ბავშვებს» უხსნი ასეთი ცხოვრების «უაზრობას», ჭკუას არიგებ, თანაც ყველაფერს აკეთებ მეგობრული, არასერიოზული ტონით, იმიტომ რომ დედებმა, მამებმა, დეიდებმა თუ ბიძებმა უკვე დიდი ხანია გამოიარეს სკოლის ხანა, ხეირიანად არც ახსოვთ, შენ კი რაღაც ოთხი წლის წინათ იგივეს სჩადიოდი, თანაც, ერთი მომენტი: უხსნი, ეჩიჩინები, მაგრამ თვითონაც გსურს გააკეთო იგივე, დაიბრუნო სილაღე, სიცოცხლის უდარდელი სიყვარული...

ასეთ დამოკიდებულებაში ვიყავით მე და ჩემი ბიჭები დათოსთან და ვალიკოსთან. «სპილოს» ნათესავი იყო ვალიკო, დათო მისი ძმაცაი, ლაშასაც ეკუთვნოდა შორეულ ნათესავად თუ მოკეთედ. ვალიკო უფრო ცულლუტი და ეშმაკი იყო. სულ რაღაცას ბოდილობდა, შაყირობდა, იტყუებოდა. «სპილო» გაწამებული ჰყავდა, ყოველდღე არბენინებდა, უნდა გავახდუნოო. მწყობრიდან ადვილად გამოჰყავდა. მეამიტი «სპილო» ადვილად ეგებოდა ერთი და იგივე «ანკესზე». ვალიკო წყნარი, გადაღლილი სახით ამოიღებდა ჯიბიდან ფულს, გაუწოდებდა, ხომ არ გჭირდებაო, — ეკითხებოდა. «სპილო» თავიდან უნდობლად შეხედავდა, ბოლო-ბოლო დარწმუნდებოდა — არაფერი არ აქვს ჩაფიქრებულიო, გაწევდა თუ არა ხელს, ვალიკო ფულს უცებ მუშტში მალავდა და ორ თითშუა გაჩრილ ცერს აჩეჩებდა. საცოდავი, სასაცილო შესახედავი იყო, ამხელა კაცი მისდევდა, უფრო სწორად მიგორავდა. ციციქნა ვალიკო კი დააწვეინებდა თავს, დაიჭირაო რომ იფიქრებდი, უცებ გაუსხლტებოდა; ისევ აჩვენებდა გაჩრილ ცერს, ისევ გადაირეოდა, «სპილოს» ისევ გამოეკიდებოდა, მაგრამ... ბოლო-ბოლო დაღლილი, არაქათგამოცლილი, ჩამოჯდებოდა სადმე. ცოტას რომ დაწყნარდებოდა, ვალიკო მივიდოდა და შერიგებას უწყებდა, ეფერებოდა, რაღაც-რაღაცეებს ჰპირდებოდა, პირობას დებდა. ესეც სპექტაკლის შემდაგენელი ნაწილი იყო. ჩვენ სიცილისაგან ვიგუდებოდით «სპილოზე» კი, მალამოსავით მოქმედებდა.

დათო ერთი შეხედვით უფრო წყნარი სჩანდა. ვალიკოსავით ციციქნა ტანი და ცოცხალი თვალები ჰქონდა ოღონდ შედარებით სერიოზული, დინჯი; ლოყას მოზრდილი, კუპრივით შავი ხალი უმშვენებდა. ვალიკოს თუ ჩამოყალიბებული, ვაჟკაცური ნაკვეთები ჰქონდა, დათოს — უფრო ბავშვური, ფართე, გახსნილი. ვერც იფიქრებდით თექვსმეტი წლისააო. ასე თორმეტი-ცამეტი წლის ბავშვს ჰგავდა. ამიტომაც უყვარდათ გოგონებს. დიდი

პოპულარობით სარგებლობდა, თავისზე ოთხი-ხუთი წლის უფროსებშიც. ამას ძალიან «განიცდიდა», სულ ეშმაკურ წუწუნში იყო; ისე მიხუტებენ თითქოს ბავშვი ვიყო, მე კი მკერდში ვეკვრები, ჩემი მემართებაო — იტყოდა და ჩამოამწკრივებდა სწორ, ქათქათა კბილებს; მაჭანკალივით გვყავდა. აბა დათო გაიგე სად ცხოვრობს, აბა დათო ტელეფონი დაგვიდგინე, აბა გაიცანი და გაგვაცანი. ათას საქმეს გვიგვარებდა, ისე კი სულ დუდღუნებდა. სერიოზულად ვერავინ «დაგაჯახეთო». ძალიან უნდოდა რომელიმე ჩვენთაგანის «უღელშემაზე» მოსვლა. ეს სურვილი იმიტომაც უღვივდებოდა, რომ ხშირად ვიხსენებდით ლაშას ქორწილს, მაშინდელ დროსტარებას, სიხარულს, სასაცილო ფაქტებს.

სიამის ტყუპებით, სულ ერთად იყვნენ. წარმოუდგენელი ჩანდა მათი დაშორება. სამედიცინო ინსტიტუტში გადაწყვიტეს ჩაბარება. დათოს ექიმობა სურდა, ვალიკოს არაფერი აინტერესებდა გამორჩეულად, ამიტომაც მეგობარს აჰყვა. ჟვილ-ყვილით მომაკითხეს საბუთების ჩაბარების შემდეგ, მომიყვინენ ათას წვრილმანს. ამას ასეთი სახე ჰქონდა, იმას ისეთი, ამან ასე გვითხრა, ასე გაგვაფრთხილეს, ასეთი კაცი ყოფილა... თან ისეთი გამომეტყველება ჰქონდათ, თითქოს სულ არ განიცდიანო. მიკვირდა მათი «უდარდელობა», მახსენდებოდა ჩემი აბიტურიენტობის ხანა.

პირველ გამოცდაში ვალიკომ ხუთი მიიღო. დათომ ორი... გულშემატკვირად გავყევით, კინალამ გავქვავდით, როდესაც გამოაცხადეს. ვალიკოს სახე მოეშალა, დათო კი, თითქოს არაფერი მომხდარაო, ლაღი და სიცოცხლით სავსე სჩანდა, დაამწკრივა თავისი ლამაზი, სწორი კბილები, გულიანად გადაიხარხარა და ვალიკოს გადაეხვია, გადაკოცნა, გაისად ჩავაბარებო... მშობლებმაც არ მიიღეს ტრაგედიად ეს ამბავი... გვეგონა ყველაფერი ნორმალურად... ორი დღის შემდეგ კი...

...რამ შეიძლება თექვსმეტი წლის ბიჭს გული გაუხეთქოს, თანაც ასეთი სიცოცხლით სავსეს, ორიანმა?!..

...სახე გაშავებული ჰქონდა, უსისცოცხლო... წარმოუდგენელია დათო და სიკვდილი... წინა დღეს ვნახე, შენ რომ გინდოდა, იმ გოგოს ტელეფონის ნომერს ხვალ მეტყვიანო, დაგირეკავო...

...პანაშვიდები, პანაშვიდები, ქელები... ვერასდროს შევეჩვევი, ვერასდროს... ამბობენ, ზოგი თურმე უცნობის პანაშვიდებზე და ქელებზე დადის, საერთოდ არაფერი აკავშირებს, მაგრამ... ვერ წარმომიდგენია... ან მორგში როგორ მუშაობენ.

ერთბაშად შეიცვალა ვალიკო. დანაღვლიანდა. ცოცხალი ნაპერწკლები თითქოს მეგობარს გაატანაო. გამოცდები არც გაუგრძელებია. ცვდილობდით, ხასიათზე გამოგვეყვანა... ადრე ერთ ადგილზე ვერ გააჩერებდი, მომხდარი ტრაგედიის შემდეგ სულ გამოიკეტა სახლში. საუბრისას იშვიათად იხსენებდა დათოს, ჩვენც ვერიდებოდით. ეხლა მგონია, თითქოს გაგვირბოდა, ალბათ... ერთადერთხელ დამირეკა, რაღაც კონფლიქტი მოსვლია. სულ უბრალო რამ იყო. ძლივს გავაჩერეთ, მოკვლას უპირებდა, უმოწყალოდ ურტყა...

ჩვენი თავი გამახსენდა, ის ბიჭები, ჩემი ბოლო წიხლი, ბევრი საერთო დავინახე. ალბათ ყველამ თავისით უნდა გაიაროს ბევრი შეცდომა, რომ მიხვდეს...

შეუსრულდა თუ არა თვრამეტი, თვითონ, გამოძახების გარეშე წავიდა კომისარიატში. შორს მოითხოვა გაგზავნა. «პრავა» ახალი აღებული ჰქონდა და მძლოლად გაუშვეს. ციმბირში მსახურობდა.

ხშირად გამიგია, საფლავში ერთმანეთს არავინ ჩაჰყვებო. ბედზეც არის დამოკიდებული, სიტუაციაზეც და კიდევ...

ვერ შევძელით გვერდში ამოდგომა, შემსუბუქება... გაგვირბოდა, ამიტომ ჩვენც... გვეგონა უარესი იყო...

იმ დღეს ამდგარა თუ არა, ბიჭებისათვის უთქვამს, ცუდი სიზმარი ვნახეო. ბევრს არასდროს სვამდა, შემდეგ ჯარის მეგობრებმა გვითხრეს, მანამდე ჩვენთან არც დაუღევიაო.

ჩვეულებრივი ყოფილა მთელი დღე, მოღუშული, წყნარი. საღამოს რაღაცაზე გაუგზავნიათ ქალაქში. არაყი მოუტანია. სმისას სიზმარი მოუყოლია, ყველა მეგობარი ერთ ავტობუსში იჯდნა. «რულზე» — დათო, ხრამში იჩეხებოდნენ. ვცდილობდი ხელით შემეჩერებინა, მაგრამ ვერ შევძელიო. თბილისში უნდა წავიდეო, — უთქვამს. ყველას ეგონა შვებულების აღება გადაწყვიტაო და... გარეთ გამოსულა. პოლკის უფროსის მანქანაზე იჯდა. «კაპზე»-ზე გაატარეს. შეჩვეულნი იყვნენ «დამ-დამობით» იმახებდა ხოლმე უფროსი. ნაწილიდან გასულა თუ არა გიჟვით გაუქანებია. მთავარ ტრასაზე, გასასვლელთან ნახეს მანქანა დალექილი, ოცდაათი მეტრის სიმაღლიდან ჩავარდნილა ხრამში. იქვე გატაცებული ავტომატიც იპოვეს, ორი «აბოიმიტ».

...ცინკის კუბოთი ჩამოიტანეს ვალიკო, გაუხსნელადვე დამარხეს. «დარიალში» ვიჯექით: მე, ლაშა, გოგი და ვაჟა. «სპილოსაც» დაურეკეთ. არავინ აიღო ყურმილი. ერთი ძველი ნაცნობი შემოვიდა, მოვიპატიჟეთ, ცოტა ხნის შემდეგ გვითხრა სხვათა შორის, «სპილო» ვნახეთ დღეს; ვალიკი გარდაცვლილაო ჯარში... როდესაც იმ დღეს ვიგონებ არ ვიცი რატომ, მურმან ლეზანიძის ლექსი მაგონდება, რჩეულიშვილისადმი მიძღვნილი:

«ნელი ტანგოა» ეს ქვეყანა, გურამ!

ხომ არ იცეკვებო, — ათასჯერ მკითხეს!..

აბასთუმანში ჭიქა არაყზე,

«გურამი დამხრჩვალაო», —

სხვათაშორის ბიჭებმა მითხრეს...

აწ გავაგონდები

ჩუმი სევდით და ჩუმი წყენით».

ხშირად უთქვამთ, საფლავში ერთმანეთს არავინ ჩაჰყვებაო. ბედზეც არის დამოკიდებული, სიტუაციაზეც და... ჩვენც... ჩვენც ვერ შევძელით გვერდით ამოდგომა... გვეგონა... ჩვენი თავი გამახსენდა, ის ბიჭები, ჩემი ბოლო წიხლი. ბევრი საერთო დავინახე, ალბათ ყველამ...

ცუდი სიზმარი უნახია, და სანახავად წამოსულა... «ყველა ჩემი მეგობარი ერთ ავტობუსში იჯდა... ვცდილობდი ხელით შემეჩერებინა, მაგრამ ვერ შევძელი»...

თავი IV

ძმის წერილი

გამარჯობა ჩემო ძამიკო, როგორ ხარ, ძალიან მომენატრეთ ყველა. გემდური, რატომ არ მწერს ხშირად. ამას ჩემთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. ასჯერ, ათასჯერ, წავიკითხავ ხოლმე, არ მბეზრდება. სულ მოლოდინში ვარ. თითქოს წერილთან ერთად მავიწყდება სად ვიმყოფები და თქვენს გვერდით წარმოვიდგენ თავს... ყველა ძალიან მომენატრეთ: შენ, დედა, მამა, ბიჭები. როგორ მინდა მალე ჩამოვიდე და გავიარო თბილისის ქუჩებში. რამდენი რამე მოხდა ჩემს არყოფნაში. ყოველთვის გული მწყდება, ცუდს რომ გავიგებ. ბევრი კარგი ადამიანი დავკარგეთ. აქ, ეხლა ვგრძნობ როგორ მიყვარდა ყველა. მომღერალი თუ კომპოზიტორი, მსახიობი თუ ფეხბურთელი, ნაცნობი თუ უცნობი, ყველა ყველა, გესმის? ბევრი აღარ დამხვდება, ვინც ჩემთვის თბილისს წარმოადგენდა, ვისი დანახვაც მიხაროდა. ადრე ამას ვერც ვხვდებოდი, ალბათ ქვეცნობიერად მქონდა აღქმული.

... დამნაშავე ვარ ძამიკო, ცოდვილი. პირველი «სროკიდან» ისე გამოვედი, ამაზე არც მიფიქრია. ეხლაც, სასამართლოს შემდეგ ჩემი თავი მართალი მეგონა... შემდგომში აღვიქვი, არ შეიძლება ადამიანის სასიკვდილოდ გამეტება... მითუმეტეს უბრალო წალაპარაკება...

სისულელე... კიდევ კარგი რომ გადარჩა... რა მნიშვნელობა აქვს ვინ დაიწყო... ისედაც მოკლე დღიანი და არავის გვაქვს უფლება, თუნდაც ერთი წუთი დავაკლოთ სხვას. რამდენი ბიჭი იღუპება ტყუილუბრალოდ ჩვენთან, რამდენი დედა უბედურდება, რამდენ ადამიანს ეხრუკება გული და რაც ყველაზე დიდი საშინელებაა, რამდენი იდებს გულში ბოროტებას. — მაშინ მე არ დავინდე, ეხლა თვითონ ის არ დაინდობს და ასე გრძელდება დაუსრულებლად. არ ვიცი რისი ბრალია ეს ყველაფერი. ალბათ, იმისი, რომ სიცრუე და უვიცობა ტრიალებს ჩვენს გარშემო. სამშობლოს, ერის სამსახურს მხოლოდ სუფრაზე ან ლაქლაქში გამოვხატავთ. სუფრა მეთქი, სადღა არის ჩვეული ქართული ადათ-წესები, უგვანო ღრეობაზე გადავედით. შეიძლება ეს იმის ბრალია, რომ არც არავის უსწავლებია. როდესაც ამაზე ვლაპარაკობ, მარტო ოჯახი კი არა მაქვს მხელველობაში. ჩემი მეორე დაპატიმრების შემდეგ, გაზეთებმა ბევრი ილაქლაქეს ჩვენებზე. «პედაგოგის ოჯახი... სხვას ასწავლიან, თვითონ კი შვილი ვერ გაუზრდიან... არ ჩაუნერგეს მოქალაქეობრივი, ზნეობრივი თვისებები... სად იყო ოჯახი, სკოლა, ინსტიტუტი...» ეს ყველაფერი დღესაც ფარსად მიმაჩნია, არ გჯერა ასეთი ლაყაფის. ოჯახი, ყოველ შემთხვევაში ჩვენი, არ იყო ასეთი შვილის ღირსი. მშობლებს და შენ ჩემთვის ბოროტება არ ჩაგინერგიათ. მამა და დედა ყოველთვის ცდილობდნენ ნამდვილად, საქმით უსწავლებინათ კაცთმოყვარეობა, სამშობლოს, ხალხის სიყვარული, შენში ეს შეძლეს, ჩემში კი არ გამოუვიდათ. აქამდე არ ვაქცევდი ყურადღებას სიტყვებს, უფრო სწორედ, მეგონა, რომ საქციელთ არ ვეწინააღმდეგებოდი მათ დარიგებებს და ძალიან მიკვირდა, როდესაც ბრახდებოდნენ ყოველი ახალი «ღელვის» შემდეგ. მხოლოდ ცალმხრივად მესმოდა ყველაფერი. ბევრია ჩემნაირი, ძალიან ბევრი.

რა თქმა უნდა, ოჯახსაც აქვს ბავშვის აღზრდაში მნიშვნელობა, მაგრამ ჩემნაირები საზოგადოების პროდუქტი არიან, თაობის ტიპური წარმომადგენლები. მშობლებს რაც არ უნდა ექნათ, მაინც ასეთი ბედი მეწერა. როცა სახლში სიკეთისკენ გიბიძგებენ ხელს, ხოლო გარეთ გამოსული ხვდები ამდენ ტყუილს, ფორმალიზმს: ველარ არჩევ სიტყვებს, აიგივებ იმას, რასაც მხოლოდ «მოვალეობის» მოხდის მიზნით გაჰყვირიან და იმას რაც კეთილმა, სათნო ხალხმა დაგარიგა.

შედეგები ბევრადაა დამოკიდებული პიროვნებაზე. ამიტომაც, ერთნაირ მდგომარეობაში აღზრდილები, ასე განსხვავებულები გამოვედით. შენ, ამ ჯაჭვიდან, რომელიც ორი მთავარი რგოლისაგან შედგება ოჯახი და საზოგადოება, ერთიც გეყო, მე კი არა. უმეტესად გადაგვარებულ ტრადიციებს, პრაქტიციზმით და სისასტიკით გაბოროტებულ ქვეყანას ავეყვი, ამიტომაც დავისაჯე.

დასჯა, ეს მარტო პატიმრობა კი არ არის, ასე თუ ისე ყველაფერს ეჩვევა ადამიანი, მითუმეტეს მეორედ მოვხვდი აქ და ბევრზე კარგ პირობებში ვიმყოფები. როცა ამ სიტყვებს ვამბობ, სულიერი წამება მაქვს მხედველობაში. არც ისე გამოვა, თითქოს ჩემი მდგომარეობა საზოგადოებას გადავებრაღე, რაც ვთქვი თაობას ეხება და არა მე...

მსჯელობისას ჩემი ისტორია იმიტომ გამოვიყენე, რომ ძალიან ჰგავს უმეტესობის. ადრეც გითხარი, ტიპიურია. საერთოდ კი, როდესაც ცალკეულ პიროვნებაზე საუბრობ, არ შეიძლება მისი საქციელი, გლობალური, საერთო კანონებით განსაზღვრო. როდესაც ბურთს ჰაერში ვისვრით, მის პარამეტრებს ნიუტონის კანონით ვსაზღვრავთ, ხოლო მაკრო სამყაროსას აინშტაინის ფორმულით. ჰმ, ძალიან გადავვარდი ფილოსოფიაში...

შეიძლება ვმეორდები მაგრამ... ჩემი უბედურება, ალბათ შინაგანი ინტელექტის დაბალ დონეშია. ორივე ერთნაირად გავიზარდეთ, ერთ ოჯახში, ერთ სახლში, ერთ უბანში, ერთ ქალაქში. ცხოვრების გზებმა კი, მე აქით გადამისროლა: თითქოს, ერთი შეხედვით შენნაირად ვცხოვრობდი: მიყვარდა და ეხლაც მიყვარს ახლობლები, მეგობრები, ოჯახი, მშობლები. ორივეს არასდროს მოგვსურვებია ვინმეს დაჩაგვრა, წამება, თავის განდიდება, არც შენ პატივბდი შეურაცხყოფას, თავსაც იცავდი, მეგობრებსაც. მაგრამ არასდროს იყავი

ულმობელი, სასტიკი. ალბათ ჩემს ადგილას ორივე შემთხვევაში შენც იჩხუბებდი, განსხვავება იმაშია, რომ არ დაასახიჩრებდი, სასიკვდილოდ არ გაიმეტებდი, სიცოცხლით სავსე ადამიანს...

იცი, პირველად თანაკლასელის ცემისათვის დამაპატიმრეს, იმიტომ რომ ორივეს ერთი და იგივე გოგო გვიყვარდა. ერთხელ, ერთად დავინახე, გავბრაზდი, იმანაც ნიშნის მოგებით გადმომხედა. სულ ეს გახდა საკმარისი, ქვა რომ ამელო და თავში ჩამერტყა, ბედი მწყალობს — გადარჩა. თუმცა მთელი ცხოვრება თავის ტკივილები შეაწუხებს. სასამართლოზე მონანიების მაგივრად გულში ბოღმა მედო. ვფიქრობდი, გამოვალ და კვლავ ვცემ მეთქი. მეორეჯერ უბრალო წალაპარაკებისათვის დანა ვიხმარე... კვლავ ბედმა გამილიმა... მე კი, მაგრამ იმას... ალბათ ისიც ბედნიერ ვარსკვლავზეა დაბადებული, სულ ორ სანტიმეტრში გაუარა გულთან...

თავი შეგაწყინე, ყველაფერი ეს შენ თვითონ... რა ვქნა, ვინმეს მინდა გავუხსნა გული, ძალიან მამძიმებს ცოდვები...

ჩემმა ასეთმა თავგასულობამ დაუმოკლა სიცოცხლე ბაბუას და ბებიას. იმათთანაც ვგრძნობდი უდიდეს დანაშაულს. გახსოვს რა ბედნიერი ვიყავით?! როგორ ვუყვარდით... პატარაობისას ისე არ დავიძინებდი თუ ბაბუა სახლში არ იყო. მოვიდოდა, შემისვამდა კისერზე, შემომატარებდა მთელ სახლს... ბებია... დადგამდა ორ «ტაშტს», ერთში რომ დამბანდა, მეორეში გადავყავდი. მეტყოდა ხოლმე «აბა გადადი, ბებიკო გენაცვლოს...

რითი გავახარე... დროზე ადრე მოტყდნენ. ჩამოვალ და საფლავის ქვებსღა თუ მოვეფერები... შემემლო ბედნიერნი...

დედა და მამა, რამდენი ცრემლი მახსოვს მათ თვალებში, რამდენი დამცირება და ლანძღვა-გინების მოთმენა და ატანა მოუხდათ...

შენ, სასამართლო... რამდენი ნაღველი გქონდა თვალებში. მე შტერი ვიჯექი მილიციელებს შორის და თვალს გიკრავდი. ისე ვიქცეოდი თითქოს არაფერი მომხდარიყოს. პირველად გნახე ატირებული. ვერ წარმომედგინა თუ ჩემი ვაჟკაცი, უფროსი, საამაყო ძმა, ყველას რომ უყვარდა, ყველა რომ პატივს სცემდა, ვისი სახელიც ყოველთვის მფარველობდა, ვისიც ყველაზე მეტი მეხატებოდა და მეშინოდა, იტირებდა... პირველად შეიძლება მაშინ ვიგრძენი დანაშაული... ჰმ, იცი როგორ მეშინოდა შენი? დაგინახავდი თუ არა სკოლაში მოსულს, უცებ ვწყნარდბოდი, ვიკუნტებოდი, ვიქცეოდი «მამა-აბრამის ბატკანივით». სულ იმის შიშში ვიყავი, ცუდი რამე არ ეთქვათ, ან ჩხუბის დროს თავზე არ წამომდგომიყავი. მახსოვს ერთხელ დამიჭირე, ჩვეული სისასტიკით «ვალამაზებდი» მე და ჩემი ამხანაგი ვილაცას. ცხოვრებაში პირველად სილა გამაწანი, არ მწყენია, პირიქით, დიდი ხნით არ გამებუტოს მეთქი, თან თავს ვიწყევლიდი — წინდაუხედაობის გამო, ჩემი ამხანაგი გაგექაჩა, არ გიცნობდა. როდესაც ვუთხარი ვინ იყავი, ისიც კატასავით აიწურა... მინდოდა ყველაფერში გგვანებოდი, ინტელექტი არ მეყო... ბუნებამ... მოქმედებებში გბაძავდი, გულით კი...

ისევ თავს გაწყენ, ხასიათი გაგიფუჭე ალბათ. მოვრჩი ამაზე. დანარჩენი ჩამოვალ და მერე.

კახას, გურამის და ნურიკას ჯარის მისამართები გამომიგზავნეთ, ყველაზე მომწერე როგორ არიან, მარტო ჩემ ბიჭებზე კი არა, შენებზეც. სთხოვე ერთი-ორი სიტყვა შემაწიონ, რამდენი ხანია არაფერი მიმიღია მათგან. დედამ შემატყობინა ლევანიმ ცოლი მოიყვანაო, ჩემს მაგივრად მიულოცე. ერთი კი უთხარი, რა ნამუსით, რაც თავი მახსოვს სულ ერთად დადიოდნენ და ძმასავით იყვნენ, როგორ შეძლო, რა გულით, არ შერცხვა?.. გამოვითვალე, მათი პატარის დაბადება, ჩემს ჩამოსვლას უნდა დაემთხვეს (თუ ადრე გაჩნდა კაცობრიობას ახსოვს შვიდთვიანებიც). ჩემი სახელით ახალგაზრდა დედას ვარდები მიართვი. ლაშას პატარა დამიკოცნე, ბადუკას და «დრაკონის» პატარები მომიკითხე. მათი ფოტოებიც გამომიგზავნე.

ბოლოს მინდა ყველას ჯანმრთელობა და ბედნიერება გისურვოთ. ყველა ჩაკოცნე ჩემს მაგივრად. ეჰ... ძალიან მომენატრეთ...

ჰო, სულ დამავიწყდა, გეხვეწები, სოსოს დაურეკე და ჰკითხე; ბოლო-ბოლო «სპარტაკი» წაიკითხა თუ არა. ძალიან ვწუხვარ, თუ გახსოვს ექსკურსიაზე ვიყავი კლასთან ერთად ბათუმში, სოსო ამეკიდა, წვიმიანი ამინდები იყო. ძალით დავაჯინე, თანაკლასელ გოგონას «სპარტაკი» ჰქონდა წამოდებული, შევაჩეჩე და ვუბრძანე წაეკითხა «დაჩის ზღაპრების» შემდეგ წიგნი არ გადაუშლია. საკვირველი რამ მოხდა. ინტერესით «დაეწაფა» მაგრამ, რისი სოსოა, თუ თავისი არ ჰქნა, ორი ფურცელი დატოვა, არ მაინტერესებსო, გამოიღარა და... რას არ შევპირდი არაფერმა არ გასჭრა, დაურეკე სანამ ჩამოვალ წაიკითხოს. შეპირდი ასეთ საშინელებას აღარ გთხოვს არასდროს-თქო. თუ ჩემი ხათრი აქვს... გკოცნით ყველას, შენი ძამიკო!

P.S. არავისთვის მიმიწერია. ინგლისურში დავიწყე მომზადება ძველ «ვალეუტიკთან». გიტარაზეც ვისწავლე დაკვრა. რომ ჩამოვალ სამსახიობოზე მინდა ჩავაბარო. ვემზადები კიდევ. ერთი ნაკლებადცნობილი მსახიობი, მაგრამ სახელგავარდნილი აფერისტი «მამზადებს». შენ როგორც ვიცი მიატოვე პირველი დიპლომი და პროფესია, კინორეჟისორობას აპირებ. მე «ბელმონდოზე» ნაკლები არ ვიქნები ძამა, შენ «ფელინიზე». ჩამოვალ, ჩავაბაროთ და ჩვენ მშობლებს, სხვა სიკეთესთან ერთდა ორი «ბეზდელნიკიც» ეყოლებათ. ვიღოთ ფილმები და ვიყოთ ასე ჩემო «ფელი».

ძამა და დედა რომ წამოვლენ ჩემსკენ, სადმე ინგლისურის თვითმასწავლებელი იმოვე და გამოატანე. შენი არ მწყინს, რომ არ მნახულობ, ვიცი გიჭირს ჩემი აქ დანახვა. მეც უხერხულად და ცუდად ვიგრძნობ თავს...

კიდევ ერთხელ გკოცნის შენი ძამიკო!

თავი V

ღულუ

მე მგონი მეექვსეში ვიყავით, ერთმანეთი რომ გავიცანით. ზუსტად აღარ მახსოვს. ეს ის ხანაა, როდესაც ძალიან გინდა დაემსგავსო «უფროსებს». გგონია, რომ ბედნიერები და თავისუფლები არიან. ისინი წარმართავენ შენს ცხოვრებას, გასწავლიან, მიგიითითებენ, გაძლევენ უფლებას ან არა... არც გესმის შენზე უფრო შებოჭილები, უხილავი ძაფებით, რომ არიან დაბმულნი. ძაფებით კი არა, თოკებით, რომელთა გაწყვეტა წარმოუდგენელია, რაც არ უნდა ეცადო, რომელიმესაგან მაინც თუ გაინთავისუფლე თავი, მეორე უფრო მწვავედ მოგიჭერს და შეიძლება დაგაშთოს კიდევ. ზუსტად არც მახსოვს ვის აქვს ნათქვამი. რომ არაფერი არ არსებობს დედამიწის კანონზე ძლიერი, არაფერი... თანდათანობით ხვდები რა ყოფილა ბუნების მიერ მონიჭებული თავისუფლება: რაც უფრო გაითვითცნობიერებ, მით უფრო გმორდება, მიქრის. ბავშვობისას კი შედარებით თავისუფალი ხარ, რადგანაც არ გესმის ბევრი რამ, არ უფიქრდები და ამიტომაცაა მოქმედებები უფრო ლაღი. თუმცა ინსტიქტურად, უნებლიედ ეწინააღმდეგები შენს ბედნიერებას. თავისუფალი სული ვერ იტანს ვიღაცაზე, თუ გინდ მშობლებზე, დამოკიდებულებას, უნდა თვითონ გადაწყვიტოს ბედი და ვერ წარმოუდგენია, რომ ამით ბევრ რამეს დაჰკარავს.

ცხოვრება წინ მიდის, უნდა განვითარდეს, გაიარო ათასი გზები და როდესაც მიაღწევ პატარაობის ოცნებას — თვალი გეხილება, ზოგს ისევ ბავშვობაში უნდა დაბრუნდეს, გაიხანგრძლივოს «უფასო» თავისუფლება. მე კი არ მინდა! არ მინდა გავიმეორო ძველი, თუმცა, ხანდახან ნოსტალგია მიპყრობს.

ვცდილობ ავიდე თავისუფლების ახალ მწვერვალზე და იქიდან შევხედო ცხოვრებას განვლილს, მომავალს, ჩემსას, ახალშობილისას, სხვისას, ვიდაცისას... ესეთი რამ წამიერად ხდება, რადგანაც კვლავ უნდა ეძებო ახალი მწვერვალები, მაგრამ მაინც ბედნიერად თვლი თავს, იმიტომ რომ «თუგინდ გულსაკლავს, სამარცხვინოს აღარ გაიმეორებ. სხვისასაც ეცდები დაანახო იქიდან აღთქმული, განცდილი. დაანახო და არა «ასწავლო», უბრძანო, იმიტომ რომ მაშინ გახდები შენი აზრების მონა, თუნდაც გენიალურის. გიჩნდება დიქტატის სურვილი, ეს კი ნიშნავს, ვეღარ გინახავს სხვა მწვერვალი, დადლილხარ, დაუძღურებულხარ, ამპარტავნობა კი, ძველ ადგილს გატკეპნიებს. მინდა შეამჩნიონ იგი, შეაფასონ და დაგაფასონ... რაღაც მომენტში შეიძლება შემლო კიდეც ჭკუით, დაშინებით, ძალით, მაგრამ ბოლო-ბოლო აღმოჩნდება ყველაფერი. გაირკვევა რომ მწვერვალი ნაფლეთებად დაგიშლია, აღარაფერი დარჩა. შეიძლება უფსკრულადაც გექცეს და რაც უფრო ფანატიკურად ხარ შენს იდეებში დარწმუნებული, მით უფრო დიდია ქვესკნელის სიღრმე... ბავშვობისას კი, თავისუფლების მოსაპოვებლად უბრალო ხერხს მიმართავ. ცდილობ უფროსებს დაემსგავსო, დაბადებიდანვე იმეორებ მათ მოქმედებებს, კარგს თუ ცუდს. რადგანაც კარგი თვისებების აღთქმა უფრო ძნელია, ეჩვევი ბუტაფორულ გადატანას. ასე დავიყწეთ მოწვევა, სმა... სუფრა კი არ გვიტაცებდა, ქართული სუფრა — აკადემია, არამედ ღვინო, ჭიქაში ან ყანწში ჩასხმული ღვინო... მაშინაც ასე იყო. დაჯდომის წინ წავიტრაბახეთ, მოვყევით ჩვენი «ლოთური» თავგადასავლები და რამხელა «ტრავმა» განვიცადეთ, დასალევი, ლიმონათის და ბორჯომის მეტი რომ არაფერი დაგვხვდა. უკმაყოფილოდ ვჩურჩულებდით: ეს რა გვიყვეს, რა ტყუილად ვაცდენთ დროსო. ამ ჩოჩქოლში დათოსთან და «დრაკონასთან» ერთად «ჩანგალზე» ამოსული ბიჭი გამოირჩეოდა, მიკვირდა, ასე უდარდელად რომ «გადაიტანა» ყველაფერი. ახლო გაცნობის სურვილი გამიჩნდა. ცეკვისას განმარტოვებით იჯდა კუთხეში, სავარძელზე. მივედი და გამოველაპარაკე. არც მახსოვს ზუსტად რაზე ვისაუბრეთ. ალბათ ერთმანეთის აზრები დავხვერეთ. «შარაფის» ბოლომდე გაგრძელდა ჩვენი მუსაიფი. მოგვეწონა ერთმანეთი. მე ყოველ შემთხვევაში ძალიან. ჩვენზე ერთი წლით უფროსი იყო და «შავ» საქმეებში უფრო გათვითცნობიერებული. ალბათ ამანაც იმოქმედა. შემდგომში დავმეგობრდით. ღულუ, დათოს და «დრაკონის» ბავშვობის ძმაკაცი იყო და ამანაც შეგვიწყო ხელი. ნელ-ნელა ჩვენი წრეები გაერთიანდა, ყველა ერთმანეთს დაუახლოვდა, დაუმეგობრდა, დაუძმაკაცდა, ერთად დავდიოდით «შარაფებში», საჩხუბრად, «მატალოებზე».

ძალიან რბილი, თბილი ხასიათი ჰქონდა ღულუს, ყოველთვის მიწევდა გული მისკენ. უყვარდა ერთგულებაზე საუბარი. ბუნებით იყო ესეთი. შეგემლო ყველაფერში დაყრდნობოდი, როგორც საკუთარ თავს. არასდროს არც თუ გიღალატებდა, გულშიც კი არ გაივლებდა.

პირველ კურსზე ალპინიადაზე წავიდა და უზომოდ შეუყვარდა მთები. ალბათ კავკასიონზე მწვერვალი არ დარჩა, რომ არ «აბობლებულიყო». ისედაც დინჯი, უფრო უტყვი გახდა. ისეთი შთაბეჭდილება მრჩებოდა, თითქოს რაღაც აწუხებდა და ვერ ამბობდა, გულში იკლავდა. რაიმე ვანდალიზმზე, ან ბოროტებაზე როცა ჩამოვარდებოდა საუბარი, არ ერთვებოდა, ნაღვლიან და ფარულ სევდას გადმოგვდებდა. თუ კოკა იქ იყო, იმედიანი თვალებით მიაპყრობდა მზერას, თითქოს ყველაფერში ეთანხმებო.

გვეშინოდა ამ ხეტიალში რაიმე არ დამართოდა. ვეჩიჩინებოდით, რა გინდა რომ დაბორიალო, დაეტყე შენს ადგილსო. კოკას გარდა, ყველა ამ აზრის ვიყავით. დათომ «მწვერმალმანი» შეარქვა. ლამამ «მწვერვალგოლიკად» მონათლა. ჩიჩინს რომ მოვრჩებოდით, გაგვილიმებდა და გვეტყოდა: «ქვეყანას ზემოდან მინდა გადმოვხედო». კოკას გარდა, ამ სიტყვებს ყველა შაყირად ვიღებდით. სულ ეხვეწებოდა წამიყვანეო. ღულუ ყოველთვის რაიმე საბაბით იცილებდა, ათას მიზეზს მოიყვანდა. ჩვენც გვითხოვია ხანდახან, მაგრამ... ეხლა ვხვდები დაკარგვის ეშინოდა, ჩვენი დაკარგვის...

მეხუთე კურსზე ვიყავი, შეყვარებული ვარ და ცოლი მომყავსო რომ გამოაცხადა. სარძლოც გაგვაცნო, ძალიან მოგვეწონა, მალე დავრწმუნდი, არჩევანში არ შემცდარა.

ცოლის მოყვანის შემდეგ, იმედი გაგვიჩნდა, მთებს თავს დაანებებდა. არაფერმა გაჭრა. პატარა რომ გაუჩნდათ, მაშინ ძლივს დავიყოლიეთ. ოღონდ ერთი პირობით: ამ ზამთარს უშბაზე ავალ და მოვრჩებიო... საბოლოოდ გადმოვხედავ ქვეყანას ზემოდანო...

წასვლის წინა დღეს კოკასთან შევიკრიბეთ: მე, ლულუ, ლაშა, «ზღარბა» და ირა. ლულუ ხშირად იმეორებდა საყვარელ ფრაზას «ქვეყანას ზევიდან მინდა გადმოვხედო»...

ახალი წლის ღამე იდგა, იწყებოდა წელი 1986.

თავი VI

კოკა

იშვიათად ნახავთ კოკასნაირი ადამიანებს, მათ არ გააჩნიათ ილუზიები საკუთარ თავზე. არც კარიერა იტაცებთ და არც ფული. სულერთია რას იტყვის სხვა, უფრო მეტად მორალური კანონების დარღვევის ეშინიათ, ვიდრე იურიდიულის. ყოველთვის კრიტიკულად აფასებენ თავიანთ საქციელს. სრულიად უმნიშვნელო დანაშაულსაც კი, საოცრად მწვავედ განიცდიან, თავს ისჯიან, ეწამებიან. ამის გარდა, კაცობრიობის, თავისი ერის და მიწის, ახლობლების, თუ უცხოთა ტკივილი გათავისებული აქვთ. ფიქრობენ, ოცნებობენ და გულს იხრუკავენ ყველასთვის, ყველას მაგივრად. მტერიც კი, მათ ოცნებებში ჰკარგავს ბოროტ სახეს, ხდება ლაღი, ბედნიერი, თავისუფალი. მთელი მსოფლიო ცხოვრობს სიკეთით, ყველა გულისხმიერია, ყველა ცდილობს ერთმანეთის შველას, დახმარებას. დედამიწა, პატარა, ლამაზი და მყუდრო სახლი, აღარ ნადგურდება, აღარ ინგრევა, აღარ იწამლება და ჩანაგდება...

მათი ბუნება სევდიანია. ზოგს კოკასავით დროდადრო მხიარული ნიღაბი აუფარებია, ხალხში არ ავლენს გულისტკივილს, მაგრამ ახლობლები ამჩნევენ მათ სიცილშიც, მხიარულობაშიც სევდას, უსაზღვრო სევდას...

მარტოობა უყვართ. ამ დროს ისინი განგების მიერ მინიჭებულ ოცნების ნიჭს აღვივებენ. ჰკარგავენ ამქვეყნიერების აღთქმას და როდესაც ცხოვრების მწარე კანონებს შეეჩებებიან, ცდილობენ იპოვონ ისეთი პიროვნება, ვინც გაუგებს, გულთან მიიღებს მათ სატკივარს. ეჭვიანები და უნდობლებიც ხდებიან. უნდობლები იმის გამო, რომ ეშინიათ დაცინვის. ეჭვიანები კი იმიტომ, ყოველდღე ძალიან ძნელია, თითქმის აუტანელი, მათი მოსმენა «უაზრო», ფუჭი, ოპტიმისტური ოცნებები და ამასთან ერთად პესიმისტური განწყობილება ყველას ღლის, ნერვებს უშლის, თავიდან, ერთვები მათ ჩვეულ სამყაროში, გიყვარდება ესეთი ხალხი, შემდეგ კი იღლები, გადადიხარ შენს პრობლემებზე და ცდილობ თავიდან მოიცილო, დაივიწყა მწარე ფიქრები, კვლავ გამხიარულდე, მოიტყუო თავი.

ბუნებით კეთილნი და უანგარონი ცდილობენ ბოროტება არ ჩაიდინონ. ამიტომაც ერიდებიან ვინმესთან კონფლიქტს, მაგრამ თავისდაუნებლიეთ ყველაფერ წყენას დიდხანს იმახსოვრებენ, გულში ინახავენ. თუ აფეთქდნენ, ერთდროულად აფრქვევენ ტემპერამენტს. არავის ვუსურვებდი, ამ დროს, მათ ხელში ჩავარდნას. ანგარიშმიუცემლები, სასტიკები და ულმობელნი ხდებიან. დროთა განმავლობაში, როცა დაწყნარდებიან, რცხვენიათ ჩადენილის, ნაღვლიანდებიან, ნანობენ, განიცდიან, იხსენებენ ყველაფერ ცუდს, უმნიშვნელოსაც კი, თუ გინდ ადრეულ ბავშვობაში რომ გაუკეთებიათ, თავს ადარებენ ყველა სულძაღლს. ამით უფრო და უფრო ზიზღდებათ საკუთარი თავი. ირწმუნებენ, რომ არაფრით განსხვავდებიან სადისტებისაგან, ავხორცებისაგან, ფლიდებისაგან, ვანდალებისაგან. ესეთ განცდებს ზოგი

თვითმკვლელობამდე მიჰყავს, ზოგს კი, რაღაც იდუმალი ძალა აჩერებს, ტოვებს ქვეყანაზე და აცოცხლებს განგებისაგან მინიჭებულ დრომდე... ამიტომაც აქვთ ყოველთვის სევდიანი თვალები. მხიარულობენ თუ ერთობიან, მაინც განიცდიან უზომო მარტოობას. ხშირად შუა დროსტარებაში, ქეიფში, ახსენდებათ რამე, გაუფუჭდებათ ხასიათი და... ძნელია მათ გვერდით ყოფნა, ძნელი. ის სიყვარული, რაც თავიდანვე გესახება, არ იქარწყლება, არ იშლება, მაგრამ მაინც ცდილობ ალსარების მოწმე არ გახდე.

ერთხელ ექსკურსიაზე ვიყავით კახეთში, რომელიღაც ეკლესიის ნანგრევებთან გავათენეთ ღამე. დილით ჩავედით, მწვადების შესაწვავი ცეცხლი დავანთეთ, არ გვინდოდა ზიანი მიგვეყენებინა ჟამთა სიავისაგან, თუ ვანდალი წარწერების მოყვარულებისაგან დაბერებული კედლებისათვის. ეკლესიის ნანგრევებს ვიღაც მოხუცი ქალი უვლიდა, როცა დაინახა, რომ არ ვაპირებდით იქაურობის გაჩანაგებას, მოვიდა, მოგვეხმარა კიდევ. შემდეგ, დაგვლოცა, გვისურვა იქაობის მშენებლებივით, დამცველებივით მადლიანი, გულუხვი, ავკარგიანი და ვაჟკაცური ვყოფილიყავით. შეგვიქო საქციელი, გახსოვდეთ მამა-პაპათა სახელი, ვისი მოდგმა ხართო და წავიდა. ღვინო ძალა მოგვეკიდა. სადღეგრძელოები ითქვა ისეთი, ეხლაც მიტრილებს თავში. იმწუთებში ჩვენში წინაპართა სული მართლაც ტრიალებდა. ვიღაცეებიც მოვიდნენ. გავიხედეთ და... ტანზე გაიხადეს. «ზაგარს» იღებდნენ, შვიდნი — ორი ქალი და ხუთი მამაკაცი, ოთხნი ჩამოსულები ჩანდნენ. ერთ-ერთი მანდილსანი ეკლესიის ხავსმოდებულ კედელზე წამოწვა. ასევე გაშიშვლებული და ზურგმიფიცხებული, სამი ჩვენი თანამემამულე უმშვენებდა გვერდს. პირველად «ზღარბამ» შეამჩნია ყველაფერი. თითქმის ერთდროულად წამოვიშალეთ ყველანი. გვინდოდა... კოკამ გაგვაჩერა. მივიდა, წყნარად უთხრა რაღაც. მამაკაცებმა ჩაცმა დაიწყეს, ქალებსაც ჩასჩურჩულეს რაღაც ცოტა უკმაყოფილო სახით, მაგრამ მათაც გადაიცივეს კაბები. კოკამ ყველა სუფრასთან მოიპატიჟა. ისევ გაუმეორა ადრე ნათქვამი: არ გეწყინოთ, ჩვენი მამა-პაპათა სისხლის, ჯაფის, საფლავების პატივისცემის გულისთვის გთხოვეთო ჩაცმა. თანაც სამარხზე იყავითო წამოწოლილიო. შემდეგ, სამშობლოს სადღეგრძელო წარმოთქვა. მოკლედ დალოცა ორი ერი. მათი მიწა-წყალი, წარსული, აწმყო და მომავალი. სიტყვის ბოლოს იმ სამს მიუბრუნდა, ბოდიში მოუხადა სტუმრებს. ერთ-ორ სიტყვას ქართულად ვეტყვიო. უსაყვედურა, არ უნდა შეგშლოდათო. ალავერდი საფლავზე რომ იწვა იმასთან გადავიდა. იმანაც ისაუბრა სამშობლოზე, მიწა-წყალზე, ერზე. აიქაფა ენა, ლექსით დაასრულა სადღეგრძელო. ბოლოს მოიბოდიშა, ჩემი ძმა მოსკოვში დისერტაციას იცავს, იმის პროფესორები არიან და უარი ვერ ვუთხარით, ჩვენც შეგვრცხვა, არ გვინდოდა მაგრამ... ავეყვით კიდევ, «წყენა» რომ არ შეენიშნათო. გვსურს პატივნაცემები გავუშვათ, თქვენ კი ნამდვილად სწორედ მოიქცით, ჩვენ რაც არ შეგვეძლო გვეთქვა, უთხარითო დარჩენილმა ორმა, «თანამემამულეებმაც იგივე გაიმეორეს, აიქაფეს ენა და ბოლოს ასევე ბოდიშობით, ტყუილი მონანიებით იმართლეს თავი.

არაფერი გვითქვამს. უბრლოდ მტრული იერი დაგვეტყო. კოკასაც მოეშალა და უფრო აემღვრა სახე, მარღვები დაეჭიმა, გაცეცხლდა... სტუმრებმაც შეგვაწიეს სიტყვა. მიუჩვეველები იყვნენ სადღეგრძელოს თქმას. ძლივს დაალაგეს აზრები და რაღაც შეაკოწიწეს. თუმცა ეტყობოდათ ყველაფერს გულით ამბობდნენ, რა ვიცი... ბოლოს სინანულით მოიბოდიშეს, ვერ მოვიფიქრეთო... ინტელიგენტი ხალხის იერი ჰქონდათ. მე მგონი, მართალა შერცხვათ. უხერხულად იგრძნეს თავი, ნაუცბადევად ისევ მოიბოდიშეს, ჩასხდნენ მანქანებში და წავიდნენ.

ძალე, ისევ მარტონი დავჩით. ყველაფერი კალაპტოში ჩადგა. მოხუცმა გამოგვაკითხა. 100 წლის ქმარი ხელმკლავით რომ გამოიყვანა მანაც დაგვლოცა, შეგვაქო, თქვენნაირი ბიჭების იმედით ვტოვებ ქვეყანასო...

სადამოხანს, ღვინო ძალიან მოგვეკიდა. «აირია მონასტერი». ვლაქლაქებდით, ვიცინოდით, ვმხიარულობდით... თავიდან კოკაც აგვეყვა, შემდეგ ერთი თქვა, — არ შეიძლება პატივი

ვცეთო და გავიდა. ყურადღება არც მიგვიქცევია. კარგა ხნის მერე შევამჩნიეთ, ეკლესიიდან რაღაც ჩურჩული ისმოდა. შევიხედეთ, კოკა მუხლებზე იდგა, ტიროდა და ბუტბუტებდა: — ღმერთო, თუ არსებობ ამ ქვეყანაზე, შეუწყალე ყველას ცოდვები, მე დამსაჯე, მე... მაგათ უნებლიეთ მოსდით, მე კი... მე ვარ ყველაზე დიდი ცოდვილი, მე დამსაჯე ღმერთო... მამა-პაპათა ნაჯაფარი სხვისაგან დავიცავი, მე კი... ისინი არ არიან დამნაშავენი, ვიცი, გულით უყვართ აქაურობა, პატივს სცემენ, უბრალოდ არ ესმით... უნებლიეთ, უნებლიეთ მოსდით... მე დამსაჯე ღმერთო, მე დამსაჯე. ამ ქვეყნიერადაც თუ არსებობ, იმქვეყნიურადაც! იქაც მე, მე დამსაჯე!..

თავიდან გაოგნებული ვუყურებდით. შემდეგ, რომელიღაცას გაეცინა. ყველას ისტერიული ხარხარი აგვიტყდა. კოკა გაშრა. გადმოგვხედა, მოიღუშა, ბოლო-ბოლო თვითონაც გაეცინა... დუმდა, ქეიფი ჩვენთან ერთად აღარ გაუგრძელებია. ჩაძვრა საძილე ტომარაში და თავი მოიმძინარა.

ერთხელ რუსთაველზე გამოვიარეთ, კოკას საყვარელი ცაცხვი მოჭრილი დაგვხვდა. საცოდავი სანახავი გახლდათ იქაურობა. დღესასწაულის წინა დღეები იყო. ვიღაც «ჭკვიანს» უფიქრია, ხელს შეგვიშლისო დემონსტრაციაში და მოჭრა...

თავიდან ისე, სხვათა შორის ვთქვი: ამის გამკეთებელს, ნახავ მალე მოაძრობენ. არ ვიცი, ის მოხსნეს ვისი იდეაც იყო, თუ შემსრულებელი. ყოველ შემთხვევაში, მართლაცდა მალე ატყდა ერთი ამბავი გაზეთებში, პანღურით მოისროლეს ვიღაც.

კოკამ ნაღვლიანად მიიღო ეს ყველაფერი. რა მნიშვნელობაა აქვს ვინმეს მოხსნასო, — თქვა. მთელი დღე თბილისის ძველ უბნებში ვიბორიალეთ. ორივე წყნარად, უჩუმრად, სევდანარევი თვალებით ვეფერებოდით იქაურობას. შემდეგ, ღულუს გავუარეთ და ჩემთან წავედით. მარტო ვიყავით შინ. ბევრი ვილაპარაკეთ იმ ღამეს. ღულუმაც ამოიღგა ენა. ვსაუბრობდით იმაზე, რომ სამშობლოს სამსახური ნელ-ნელა იცვლება სიტყვებით: სამსახური, საქმე, საშოვარი, სიყვარული — პროსტიტუციით, სუფრა — ღრეობით. ვთქვით, რომ არ ვიცით ადათ-წესები, ტრადიციები, ვკარავთ კოლორიტს, სინდისს, ნამუსს, ვხდებით გაუმაძღრები და საზოგადოებაში მდგომარეობისათვის, თუ ფულისათვის ჩავდივართ ათას სიგლახეს, საზიზღრობას, ვაჩანაგებთ და ვაპარტახებთ ჩვენს მიწა-წყალს. რამდენი ხეობა, ტყე, ისტორიული ძეგლი დაგვარგეთ, ვითომდა სარგებლობისათვის. თავს ვირწმუნებთ, რომ ასეა საჭირო. შემდეგ კი, აღმოჩნდება, თურმე ჰესს წელიწადში მილიონზე მეტი კილოვატ-საათი რომ უნდა მოეცა, ნახევარიც არ შეუძლია, მუშაობს მხოლოდ სეზონურად, და ეს «სარგებელი» დაგვიჯდა შავი ზღვის პლაჟებად, ალბათ კლიმატის შეცვლადაც... კიდევ რამდენი, რამდენი რამე გაკეთდა ასეთი, გაკეთდა და კეთდება, ან სურთ რომ გააკეთონ. ისიც ვთქვით, აღარ შეიძლება ასე ხელდაკრეფილი ჯდომა, ენა უნდა ამოვიდგათ, უნდა ვიბრძოლოთ, უნად დაინახოს ხალხმა თავისი შეგნებული და შეუგნებელი იუდეები, უნდა ნახოს ის ოცდაათი ვერცხლი... და ის წილიც ამ თანხიდან, საზოგადოება თვითონ რომ ელის, წუთიერ სარგებელს რომ მოუტანს...

კოკას ნათქვამი არ დამავიწყდება — სამი დიდი ვაკუუმის შესახებ. მართლაც სამი დიდი ვაკუუმი, სამი დიდი სიცარიელე წარმოიშვა ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში. პირველი რევოლუციის და სამოქალაქო ომის დრო. ბევრი ვაჟკაცი დაიღუპა ორივე მხრიდან, ბევრი ვინც ეწინაღმდეგებოდა თუ იცავდა საბჭოთა წყობას ღირსეული ხალხი იყვნენ. ცოდვებიც ორივე მხარეს უამრავი ჰქონდათ, მაგრამ ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, სხვა სიტუაციაში, სხვა ატმოსფეროში რომ ჩამოყალიბებულიყვნენ, უფრო დიდ სარგებელს მოიტანდნენ. ამას რომ ვამბობ, მხედველობაში ისინი მყავს, ვინც არა საკუთრებისათვის, გამორჩენისათვის იბრძოდა, არამედ თავისი ღრმა რწმენით — სამშობლოსათვის.

ინტელიგენციის ნაწილი ომის დროს დაიღუპა, ნაწილიც ემიგრაციაში აღმოჩნდა. ასე თუ ისე, ქვეყანამ დაკარგა ბევრი ის აქტიური, პატიოსანი, იდეური, სამშობლოს მოყვარული, თავის სიმართლეში დარწმუნებული პიროვნება.

რა თქმა უნდა, ყველაზე კარგი იქნებოდა ადამიანი ადამიანს არ ჩაგრავედეს, ყველასათვის გამოიძებნოს ადგილი, არ ხდებოდეს რევოლუციები, ომები, სისხლის ღვრა, მაგრამ რას იზამ თუ გინდა რაღაც ახალი მოიტანო, შენი რწმენით საუკეთესო, იძულებული ხარ, ბევრი რამე გასწირო და ეს სიცარიელე შეიძლება პირობითად «აუცილებელ მსხვერპლად» მივიღოთ. თუმცა, რომ არა ვანდალობა, შემთხვევითი ბრბოდან გამოსული უვიცი ხალხი, ორივე მხრიდან ნაკლები სისხლი დაიღვრებოდა, ნაკლებ დანაკლისს განიცდიდა ჩვენი ქვეყანა.

რას იზამ, როდესაც რაიმე იდეისათვის იბრძვი, თანაც იარაღით ხელში, უნდა გესმოდეს, რომ ასეთი ვაიდანხმარეები ყოველთვის გეყოლებიან გვერდით. შენც არა ხარ დაზღვეული შეცდომებისაგან და... ასე თუ ისე პირველი სიცარიელე, ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზების გამო წარმოიქმნა.

მეორე დიდი ვაკუუმი ოციან და ოცდათიან წლებში წარმოიქმნა სულ უფრო და უფრო სადავეები ხელში შემთხვევითმა ხალხმა ჩაიგდო. საერთოდ, ისინი უფრო ადვილად ეგუებიან და «მხარს უბავენ» გამარჯვებულთ. ნელ-ნელა იკავებენ ხელმძღვანელ ადგილებს და თუ დროზე ვერ მიუსწარი, ბევრი საზიზღრობის ჩადენა შეუძლიათ. ეს იმიტომაც ხდება, რომ ისინი «არ ცდებიან». მათ ერთი გეზი უკავიათ — «პატრონის» გეზი. სჭირდებათ კიდეც ის... ინსტრუქციებსა და ბრძანებებს ხმამაღლა ასრულებენ. ემატება აჟიოტაჟს აყოლილი, ლამაზი სიტყვებით მოტყუებული მასა. შემდგომში უმეტესი მათგანი ბოლომდე ვერც ხვდება რომ ატყუებდნენ, აბთიურებდნენ, ანდა უჭირს ამის აღიარება. მართლაც და რა გასაკვირია, ძნელია მთელ შენს სიცოცხლეს ხაზი გადაუსვა. «პატრონიც» ასეთ შავბნელ ნიადაგზე წარმოიშვება. არ აქვს მნიშვნელობა უნდოდა თუ არა ამ ადამიანს თავისი დიქტატურა. ერთ რამეში არ ვეთანხმები კოვას. პიროვნების «პატრონობა» თუ არ სურს, ან არ შეეჩვია, გაითვისა ეს როლი, ის შეიძლება შეაფასოს შექმნილი მდგომარეობა, მოიხსნას ტვირთი, გაანთავისუფლოს ხალხის დაშინებული ტვინი. როცა ამას ვამბობ, მხედველობაში მაქვს, როგორც წესი, ასეთი ადამიანი დიდი ჭკუით, უდიდესი შინაგანი ძალით, მოვლენათა სწორი შეფასების უნარითაა დაჯილდოებული.

ბევრი ნიჭიერი, სიცოცხლით აღსავსე, პატიოსანი ხელმძღვანელი მუშაკი, ინტელიგენტი და უბრალო მუშა თუ გლეხი შეიწირა ამ წლებმა. ალბათ განადგურებულ, დატუსაღებულ ხალხში წყობის მტრებიც იყვნენ ისეთებიც, ვთქვათ, რომ ცდებოდნენ კიდეც რაღაცაში, მითუმეტეს მშვიდობიან დროს, შეცდომისათვის ადამიანი რა მორალური პრინციპით შეიძლება გადათელიო. თანაც თუ იცი, რომ პიროვნება თავისი იდეებისათვის სისხლიანი მეთოდებით არ მოქმედებს. ხოლო აშკარა მტრები, «დივერსანტები» ისეთი უმნიშვნელონი აღმოჩნდნენ ამ სისხლის მორევში, რომ შეიძლება ვიფიქროთ, მათზე უმეტეს შემთხვევაში, არასწორად, დანაშაულებრივად მოქმედებდნენ. აწამებდნენ, ჰკლავდნენ... სისასტიკე კი სისასტიკეს ბადებს... ამის გარდა რამდენი ისტორიული, კულტურული, ფოლკლორული, ეთნოგრაფიული ძეგლი განადგურდა და გაჩანაგდა. მრავალსაუკუნოვანი ცხოვრების წესი, უცებ მოუნდომეს შეეცვალათ ხალხისათვის. ყველა — მიუხედავად ეროვნების, კულტურული დონისა, ცხოვრების ადგილისა, ერთი საზომით გაზომეს. უნდოდათ ისტორიის ნულიდან დაწყება, ადამიანის ბიოლოგიური და ფსიქოლოგიური განვითარების კანონის დარღვევა, თვითნებურად მართვა, ახალი ერთიანი მოდელის შექმნა. ფაშიზმის და ესეთი «სოციალიზმის» იდეოლოგია განსხვავებული, მაგრამ ერთ პრინციპზე, მიზანზე დამყარებული აღმოჩნდა.

ამის შედეგად დაიკარგა ბევრი რამ შინაგან კულტურაში, გაჩნდა უდიდესი დისკომფორტი სულში. დაირღვა ერთა კოლორიტულობა. ადათ-წესები მაინც შემორჩა, მაგრამ, უმეტესად,

ბუტაფორულად, გაუაზრებლად, ინსტიქტის სახით და ბუნებრივდა არ განვითარდა ცხოვრების წინსვლასთან ერთდა. ეხლაც, რამდენი წლის შემდეგ, შემოგვრჩა შიში. თაობიდან-თაობაში გადმოვიდა თითქმის ნულიდან ჩამოყალიბებული ცხოვრების წესი და შინაგანი დამაბულობა. ძნელია გათავისუფლდე ამ მარწუხებისაგან იმიტომ რომ აღგზარდეს ესე, შეგქმნეს ესეთი. ვინდომებთ, შევცვალოთ ბევრი რამ, მართვის, ეკონომიური, კულტურული სისტემები, მაგრამ ვერავინ ვერ ვაღწევთ თავს ბოლომდე ძველ სტერეოტიპებს, ან შიშის გამო, ანდა უნებლიეთ, ქვეცნობიერად ვებლაუჭებით სისხლში გამჯდარ მავნე ჩვევებს, წარმოდგენებს.

მესამე დიდი ვაკუუმი ომმა და ომის შემდეგმა წლებმა წარმოშვა. გაჩანაგდნენ ქალაქები და სოფლები. ომმა არაფერი დაინდო. მოხდა ადამიანის ნერვიული და ფიზიკური დამაბულობის თითქმის ბოლო ზღვრამდე მისვლა. ვიღას ეცალა შინაგანი, სულიერი კულტურის ასამაღლებლად. ბერი ვაჟკაცი დაიღუპა, ხოლო ვინც დაბრუნდა, უმეტესად დაავადმყოფებული ფიზიკურად, მორალურად თუ სულიერად. თითქოს ომის შემდეგ წლებს შვება უნდა მოეტანა ხალხისათვის. თითქმის ყველამ დაკარგა ახლობელი ადამიანი, ყველას უნდა გაეგო სიცოცხლის ფასი, უნდა აღზევებულიყო ომის გამო, მაგრამ ვინ მისცა შვება?! გამყიდველები, მშიშრები «აღმოჩნდნენ». ყველა, კონცლაგერები «გამოსასწორებელი» კოლონიებით შეუცვალეს. ეს რა არის, მთელი ერი გამოცხადდა სამშობლოს მოღალატეებად. მათი წარმომადგენელი ყველა, ფრონტიდან დაბრუნებული, საბჭოთა კავშირის გმირებიც კი, გადაასახლეს. ამით უდიდესი ტრავმა მიაყენეს მთელ ამ რეპრესირებულ მასას. დანარჩენებს კი, უნდა დაეჯერებინა ასეთი სასტიკი აქციების სისწორე. შიშით, მოტყუებით, ფანატიზმის წაქეზებით შესძლეს კიდევ. ამანაც დიდი ზეგავლენა მოახდინა ადამიანების მსოფლ-მხედველობაზე, სულზე. ეხლაც ვის ეცალა შინაგან კულტურაზე, თვითმყოფადობაზე... ის კი არადა, ერის მასიურმა გადასახლებამ ხალხს კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა. არავინ დაუფიქრდა, როგორ შეიძლება ერი სამშობლოს მოღალატედ გამოცხადდეს, როდესაც სამშობლო — თვით ერია იმ მიწასთან ერთად, სადაც ფუძე აქვს გამჯდარი, სადაც ათასწლეულების მანძილზე მარხავდა თავის მიცვალებულებს, ბადებდა ბავშვებს, შრომობდა და იბრძოდა.

ამ სამმა ვაკუუმმა, დროის ასეთ მცირე მონაკვეთში, დიდი არეულობა გამოიწვია, წარმოუდგენლად დიდი ზიანი მოგვაყენა. ვისგან უნდა მიეღო ახალგაზრდობას ინტელექტი, ვისგან უნდა ესწავლათ ადათ-წესები, ვისგან უნდა გადაეღოთ შინაგანი, თუ ეროვნული სული, კულტურა.

...არც ჩამოყალიბებული ოჯახი, არც ინტელიგენციის საუკეთესო ნაწილი... ვისგან?!

ომის შვილებმა, რომელთა უმეტესობას, არა მარტო საზოგადოების ჯანსაღი, არამედ ხშირად, მშობლის მზრუნველი ხელიც კი აკლდათ, იმათაც, ვინც ომის შემდგომ ახლო პერიოდში გაჩნდნენ, ასპარეზზე ფაქტიურად მაშინ გამოვიდნენ, როდესაც პირველად გამოჩნდა წინა წლების შედარებით ნათელი სურათი. შრომას ხელი, უმეტესად, გაჭირვებიდან გამოსასვლელად მოჰკიდეს. შეიძლება ამას ქვეცნობიერადაც აკეთებდნენ, მაგრამ შედეგებიდან ასე სჩანს: როდესაც რაღაცას მიაღწიეს, თვითონ უჩვენეს შვილებს ცუდი მაგალითი. ბევრმა თავი ველარ შეიკავა და გადავიდა შეგნებულად თუ, შეუგნებლად, მორალურად დაუშვებელ მოქმედებებზე. მოინდომეს საკუთარის, მხოლოდ საკუთარის მოვლა-პატრონობა. თითქოს განგება მათ შვილებს მხოლოდ შემონახულით აცხოვრებდა და არავითარ გამოცდას არ ჩაუტარებდა. ბუტაფორულ, ბრტყელ-ბრტყელ სიტყვებში შემოინახა იდეალები. არცაა გასაკვირი, რადგანაც ცხოვრების სტრუქტურა იგივე დარჩა, მაგრამ სადავეები მოეშვა, ხალხმა ამოისუნთქა, დამაბულობა ნერვებმა შვება იგრძნეს, დასვენება მოინდომეს, განცხრომა. ცხოვრება კი წინ მიდის და არ გვაძლევს გაჩერების საშუალებას. რა თქმა უნდა ყველა არ ემორჩილება ამ საერთო კანონებს. ბევრის მეცადინეობით შემორჩა ის,

რისი გადარჩენაც შეიძლებოდა ჩემი და წინა თაობების ხელში, მაგრამ ცუდი მაგალითი უფრო ეპიდემიურია. თანაც ბევრი ღირსეული საქმე, ღირსეული ხალხი ჩრდილში იმყოფებოდა. თითქოს აკრძალულიც იყო მათზე საუბარი, ისევ ძველი სტერეოტიპებით, შეგნებით. თუმცა, ყველაფერი უფრო რბილად ხდებოდა, უბრალოდ იტყუებოდნენ, აღარ გვიბრძანებდნენ დაჯერებას, «მხოლოდ და მხოლოდ» ხმა არ უნდა ამოგველო. უმეტესად ამის მიზეზია ჩვენში ნარკომანია, ლოთობა, პროსტიტუცია, ადათ-წესების უცოდინარობა, ინტელექტის დაკარგვა, სულიერი კულტურის დაქვეითება, ან ერთ ადგილზე გაყინვა.

როდესაც კონკრეტულ პიროვნებაზე საუბრობ, — მაგალითად, ვიღაც ნარკომანია, — ამას თავისი მიზეზები აქვს... ყველას თავისი... მაგრამ როცა საერთო მასშტაბით... არ ვიცი, ჩემი აზრით უმეტესად სწორი ფორმულირება გააკათა კოკამ. მაშინაც ვეთანმხებოდი, ეხლაც მგონია, რომ უმეტეს ასპექტში...

ახალ წელს კოკასთან შევხვდით. ორში ღულუ უშბაზე მიდიოდა. კოკას მშობლები სოფელში იყვნენ წასული. «მეფური» სუფრა გავშალეთ... ღულუს მეუღლე სამშობლიაროში იწვა მეორე ბავშვზე...

...იმ დღეს კოკამ ერთი ამბავი გამახსენა... იწყებოდა 1986 წელი.

თავი VII

ირა

როგორ მაკლია შენი თავი, შენთან საუბარი, შენი თანაგრძნობა, შენი რჩევა. და არ მყავს და უკვე აღარც მეყოლება. შენ დაიკავე მისი ადგილი, შეავსე ჩემში ეს სიცარიელე. უფრო ფაქიზი, სათნო და ლმობიერი გამხადე. ყოველთვის შემეძლო გული გამეხსნა, მეთქვა ის, რასაც სხვას ვერ ვეტყვოდი. ბიჭებს შორის დამოკიდებულება მაინც სხვაა სიყვარულთან, ერთგულებასთან ერთად, რაღაც კედელი დგას. ალბათ ეს თავმოყვარეობის ბრალია, ბოლო-ბოლო, არ გინდა, უახლოესმა მეგობარმაც კი, ნახოს შენი სისუსტე... უფრო სწორედ, სისუსტე კი არა, უსუსურობა... შენთან ყველაფრის თქმა შემეძლო. თითქმის ყველაფრის... მახსოვს როგორ გაგიცანი. ოთახში რომ შემოხვედი, ვერც ვიფიქრებდი ლექტორი რომ იყავი. თავიდანვე დაახლოვდი ჯგუფთან. არასოდეს გეკავა, სხვებისათვის ჩვეული, მოყვებო-მკაცრი გამომეტყველება. იყავი ძალიან რბილი, წყნარი, ქალური, არც არავის აკავებდი ლექციაზე «არის» ჩაწერის შიშით. ხშირად გამოწმებდნენ დეკანატიდან და გხვდებოდა ამისთვის. ერთხელ მახსოვს, თქვი: თუ კაცმა თვითონ არ მოისურვა აქამდე მშობლიური ენის სწავლა, ძალით უმაღლესში ვერაფერს გახდები. ჩათვლაც ადვილად მოგვეცი. ბოლო ლექციაზე ყველა მოვიდა. მატრიკულები შეკრიბე და ნაზი, ფაქიზი ხელებით გაგვიფორმე. შენი რბილი ხასიათის გამო იყო, რომ თავიდან

სულ ორიოდე კაცი გეჯდა აუდიტორიაში, ისინი ვისაც არსად ჰქონდათ წასასვლელი. შემდგომ, როცა გაგიცნეს, შეგიყვარეს ბიჭებმა, მოუმატეს სიარულს. თითქმის ყველა დააინტერესე. გაულვიძე მიჩქმალული ეროვნული სიამაყის გრძნობა. მანამდე ხომ, ჩემი ჯგუფელების უმეტესობა, მხოლოდ სადღეგრძელოებში და ფუჟ ლაქლაქში გამოხატავდა სამშობლოს სიყვარულს. კარგი ბიჭი იყავი და ეს გეთქვა. რა-რა და თავქარიანობა, სიფიცხე არავის, არასდროს გვაკლდა. დავგლეჯდი, როგორ გამიბედაო. თითქმის ყველას აგვიხილე თვალი. მახსოვს როგორ გვიხაროდა ფუჟი, ფორმალური ყამირის მაგივრად, გათხრებზე რომ წავგიყვანე, არქეოლოგებს, თავიდან, არც ვეხამუშეთ, უნივერსიტეტიდან რომ გვიგზავნიან «ისტორიკოსებს», ისინი ვერ აკეთებენ ვერაფერს, მხოლოდ ხელს გვიშლიან, თქვენ «გეპეიშნიკები» კი, მთლად გაგვიფუჟებთო საქმეს. ისევ შენ ივაჟკაცე, გამოგვინახე სამუშაო,

ზუსტად ჩვენი კვალიფიკაციის შესაბამისი. მახსოვს რა ხალისიანად ვშრომობდით, ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქოს მთელი საქართველო მე მიყურებდა.

სიცხის გამო თორმეტ საათამდე თუ იმუშავებთო, გაგვაფრთხილეს. შემდეგ საღამოსაც შეიძლებაო. ჩვენ კი პაპანაქებაშიც არ ვჩერდებოდით. ორ ნაწილად გავიყავით. დააჭერადა თუ არა მზე, ყოველ ნახევარ საათში ვენაცვლებოდით. გასაკვირად, ერთ თვეში, ციხე-კომპის გაღავნის გასუფთავება შევძელით მიწისაგან. უმეტესობას ფიზიკურად არასდროს გვიმუშავია, მითუმეტეს მიწის მუშად. ყველას წყლულები გაგვიჩნდა ხელებზე, სახე დაგვეწვა, ფეხები დაგვიუძლურდა, მაგრამ კრინტიც არ დაგვიძრავს.

გათხრებზე ჩემი ბიჭებიც წამომყენენ, ძალიან გამახარა ამან. სათხოვნელად მოვედი, ისინიც წამოვლენ-მეთქი, გაგელიმა და «გმადლობთო» — მითხარი.

საღამოს, კოცონთან გვეხსნებოდა დაღლა. გვიანობამდე არც გვეძინებოდა. თუმცა, დილის ექვსის ნახევარზე ყველანი ფეხზე ვიყავით წამოჭრილი. გასაღვიძებლად არ გვჭირდებოდა დიდი ამბავი.

ვიჯექით კოცონთან და ვსუბრობდით სამშობლოზე, კაცობრიობაზე, წარსულზე და მომავალზე. ვარჩევდით ამა თუ იმ პიროვნების მოღვაწეობას, მის ღვაწლს, თუ ზიანს. ვკამათობდით, ერთმანეთს ვარწმუნებდით, ვეძებდით სხვადასხვა სიტუაციებისაგან გამოსვლას, ახალ-ახალ იდეებს ვაყალიბებდით.

ხშირად დავსწრებივარ ლიტერატურულ საღამოებს, მაგრამ რაც იქ იყო... ყველა თავის საყვარელ ნაწყვეტს კითხულობდა პოემებდან, ლექსებიდან, პროზიდან. ბევრი ისეთი პოეტი და მწერალი შემიყვარდა და გავიგე, ადრე ყურადღებას რომ არ ვაქცევდი. ასეთ სიტუაციებში ითვისებ ნათლად ამა თუ იმ ნაწარმოებს, პერსონაჟს.

როდესაც გადავიღლებოდით, ან კამათი ჩიხში მოექცეოდა, ძალიან ადვილად გამოდიოდი სიტუაციიდან, რაიმე ანეკდოტს მოჰყვებოდი, გაიხუმრებდი. ჩვენც აგვიყოლიებდი. მოვუხსნიდით თავს ანეკდოტების, მხიარული ისტორიების, ტყუილის გაფორმების გუდას. ანდა რომელიმე ჩვანთაგანს აიყვანდით «პროგრამაში» და ვაი მისი ბრალი. თუ ზედმეტად შევტოპავდით, საუბარი კვლავ გადაგვქონდა რაიმე სერიოზულ თემაზე. მაშინ არც დავფიქრებულვარ, როგორ ახერხებდი ასე უმტკივნეულოდ ყველაფრის მოგვარებას.

მიკვირს, მაგრამ ისევ შენშია პასუხი. გარეგნობაც გიწყობდა ხელს, ოდნავ დანაოჭებული მაგრამ ძალიან სანდო, თბილი, დამაწყნარებელი სახე, ქალური, თბილი, დიდრონი თაფლისფერი თვალები, საშუალო ზომის კოპწია ტუჩები, გადაკალმული წარბები, ნაზი ქუთუთოები, მოხდენილი ტანი, ფაფუკი ხელები, სადა, გემოვნებით შერჩეული ტანისამოსი, მშვიდი, სათნო ღიმილი, დიდი ინტელექტი, ტაქტი, სიყვარულის თავგანწირვის უაღრესად დიდი უნარი და ამასთან ერთად ქალური სისუსტე, რაც ყველა მანდილოსანს უნდა ამშვენებდეს, ქართველი ქალის, საერთოდ ქალის ეტალონად გხდიდა ჩვენს თვალში.

არასდროს გაურბოდი შავ საქმესაც. თუ ვინმე ჩვენი ბიჭებიდან, დიდი ხნით მარტო რჩებოდა სახლში; შენ იყავი მომვლელი, რეცხავდი დახვავებულ თევშებს, ამზადებდი საჭმელს, როგორც არ უნდა დაგვემალა ჭუჭყიანი ტანსაცმელი, საცვლებიც კი, მაინც პოულობდი, გადაქექავდი ყველაფერს და წესრიგში მოგყავდა. შენს გვერდით არასდროს ხდებოდა უსიამოვნება და აყალ-მაყალი. თითქოს მანდილით გვიცავდი. გვფარველობდი. დედაჩემს გადარებდი ამ თვისებებით. ძალიან მომწონს, როდესაც ქალი არასდროს არ ხდება უსიამოვნების მიზეზი. ცდილობს თავი ისე დაიკავოს, რომ არ გიბიძგოს ჩხუბისკენ, სისასტიკისაკენ. თანაც, ყველაფერ ამასთან ერთად, შეუძლია იყოს მხიარული, სიცოცხლით სავსე, ყურადღების ცენტრში.

მხოლოდ ერთი რამით გვაშფოთებდი, გვიკვირდა რომ არ გათხოვდი. ბავშვების ასეთ მოყვარულს, შვილი რომ არ გყავდა. შემთხვევით გავიგეთ მიზეზი, არასდროს გილაპარაკია ამაზე. ყოველთვის გაურბოდი შენს თავზე საუბარს. ჩვენ კი, გინდოდა ბედი გვეპოვა,

ბედნიერები გავმხდარიყავით. შვილიშვილ-ძმისშვილები მინდაო თქვენგან, სულ ჩავგჩინებდი. ლაშას პატარაზე გიჟდებოდი. ბადრი, ლულუ და ლევანა რომ დაქორწინდნენ, აღარ იცოდი სიხარულისაგან რა გექნა. ღამეები ათენე ჩვენთან ერთად, მათი პატარების დაბადებისას.

როგორ მეჯავრებოდა «ის»... ვერ გიბედავდი, არ მინდოდა გწყენოდა, გული გტკენოდა. მხოლოდ ერთხელ გესაუბრა ამაზე, მინდოდა «თვალი ამეხილა». ყველა ჩემი არგუმენტი უარყავი: «ბავშვობიდან კი გვიყვარს ერთმანეთი, მაგრამ რას იზამ. შეცდომა მოუვიდა. ბავშვი გაუჩინა და... გაცილების შემდეგ თვითონ მე არ გავყევი. შვილი პატარა ჰყავდა, ბოროტებას ჩაიდებდა გულში, მამა შეეჯავრებოდა... შემდეგ კი, ავად გახდა... ძალიან ცუდადაა, არ უნდა ჩემი გაუბედურება».

ერთგული სიყვარული შეგეძლო ირა. ადრე მეჯავრებოდა «ის». მინდოდა გამესრისა, გამენადგურებია. მისი გულისათვის ვერ გელირსა ოჯახური სითბო. თუმცა ბევრს უყვარდი, სხვას მაინც არ შეხედე, არ გაეკარე.

მეგონა, ფლიდი, უგულო კაცი იყო. შვილი გააჩინა და მიატოვა, შენც ასე გაგაწამა. ავადმყოფობისაც არ მჯეროდა. ეხლა ვხვდები, რომ უყვარდი და უყვარხარ, ძალიან უყვარხარ. ცხოვრების უკუღმართობამ დაგაცილათ, გაგყარათ... იმასაც ვხვდები, რომ უბედური არასდროს ყოფილხარ, შენ ხომ გიყვარდა, გრძნობდი სიყვარულს... ისიც ლოგინადაა ჩავარდნილი, ვერ გადაიტანა...

ვიღაცის დაბადების დღეზე მოვხვდი. «ზღარბას» ძმას, ლევანს ავეყევით «ჩანგალზე» ოთხნი. მე, ლაშა, ბადრი და კოკა. ერთმა აუგად მოგიხსენია. შენსა და «იმის» დამოკიდებულებაზე დაიწყო ლაქლაქი. კოკას ააცახცახა, მაგრამ პირველივე მოეგო გონს. აქ არ შეიძლებაო, გვითხრა. წვეულების დამთვრების შემდეგ, ყველანი ერთად გამოვედით. კოკა მივიდა და სახეში შეაფურთხა, მიზეზი წინდაწინ აუხსნა. რვა თუ ცხრანი იყვნენ, მაინც ჩვენ დავჯაბნეთ. არა იმიტომ, რომ უფრო «მაგარი» ბიჭები ვიყავით. უბრალოდ, გამძვინვარდით, სიმართლე ჩვენს მხრეს იყო, შენ გიცავდით. ასი, ათასი რომ ყოფილიყვნენ, მაინც მოვერეოდით... სასტიკად ცვემეთ, არ დავინდეთ არცერთი, გრძნობის დაკარგვამდე მივიყვანეთ შენი აუგად მახსენებელი.

ასეთნაირად იმ დღის შემდეგ სკოლასთან... კოკამ ძალიან განიცადა... ღირსები კი იყვნენ, მაგრამ ასე არ უნდა მიგვეტოვებინაო. ალბათ ისე გაახსენდა... ბოლო წიხლები... ძალიან განიცდიდა კოკა.

გათხრების შემდეგ ექსკურსია მოვაწყვეთ. არა ისეთი, ადრე რომ დავდიოდით უმიზნოდ, გასართობად, საღრეობოდ. დავიჭირავეთ ავტობუსი და შეძლებისდაგვარად, ისტორიული ძეგლები დავათვალიერეთ. რამდენი რამ არ გვცოდნია, გვიხსნიდით, გვიყვებოდით ჩვეული სიმშვიდით, საინტერესოდ. ისეთი შთაბეჭდილება მრჩებოდა, თითქოს ფილოლოგი კი არა, ისტორიკოსი, ხელოვნებათმცოდნე იყავი... თუმცა... რა... რატომ... გცოდნია, იცი... გეცოდინება... კვლავ წავალთ, კვლავ ერთად, ერთად... კვლავ ვიკამათებთ. ისიც გამოჯანმრთელდება, შენც... ვედარაფერი აგაცილებთ. იქნებით ბედნიერი...

ახალი წლის ღამეს კოკასთან შევიკრიბეთ. ლულუ ხშირად იმეორებდა: ქვეყანას ზევიდან მინდა გადმოვხედო... იწყებოდა 1986 წელი.

თავი VIII

მენატრები

სულ ჯიუტობდი, ყველაფერში მეწინააღმდეგეობდი. გავბრაზდი, გაგებუტე... ჰმ, შერიგების შემდეგ მთლად მომშალე. ხან სულ ჩემ შაყირში და დამცირებაში იყავი, ხან კიდევ თბილი, სათნო, ნაზი. ამებნა თავგზა, აღარ ვიცოდი რა მექნა. ლამას დაბადების დღიდან რომ გამოვედით, თავი მეშვიდე ცაზე მეგონა. ხელი გადაგხვიე. ასე ჩახუტებულები ვიჯექით ტაქსიც. სახლში შესვლის წინ, ხვალ დაგირეკავ-მეთქი, გითხარი. გადმომხედე და გამიღიმე. ნუთუ თამაშობდი, ნუთუ ყველაფერი თამაში იყო, ნუთუ... მეორე დღეს კვლავ ამიგდე. ცდილობდი, რაც შეიძლება მეტი შეურაცხყოფა მოგეყენებინა. ვეღარ გავუძლე, აქამდე ამდენი არავისთვის მომითმენია.... გლანძლე და გაგინე, რა სიტყვები არ გიძახე... თითქოს ხმა ჩაგიწყდა, ჩუმად მისმენდი.

ჩვენი საერთო ნაცნობი მოვიდა. შენი დანაბარები გადმომცა. რა დავუშავე ასე რომ მელაპარაკაო... არაფრის გაგონება არ მინდოდა, ნორმალურად არც მომისმენია, რაღაც უკმეხი ვთქვი. ძალიან ვიყავი, კვლავ მიყვარხარ. ისევ დავიწყე რეკვა. გავიგონებდი შენს ხმას. მაგრამ არ გასაუხობდი. თავმოყვარეობა და ბიჭების ჩიჩინი მაკავებდა. აღარ მოსწონდი ჩემს მეგობრებს. ვერაფრით ვერ აეტანათ შენი ჯიუტი ხასიათი... მაინც მიყვარდი, გესმის?! მიყვარდი და მიყვარხარ... მენატრები...

თავი IX

«ქვეყანას ზემოდან მინდა გადმოვხედო»

ახალი წლის ღამეს ყველა, «უპატრონო» კოკასთან შევიკრიბეთ. მეფური სუფრა გვექონდა. კოკამ გაგვაფრთხილა, არაფერია საჭირო. ოჯახმა დატოვაო პურმარილი, მაგრამ მაინც მივზიდეთ. სამზარეულო ქვაბებით გაივსო. ღვინოც მეფური გვექონდა, სუფთა. «ზღარბას» სოფელში დაწურული.

კარები რომ გავაღეთ, ირა არც ჩანდა, იმხელა ყუთები ეკავა. ნაძვისხის, სათამაშოების და ნათურების მოტანა არ გაგახსენდებოდათ, ვერ მოიფიქრებდითო. არაფერს არ მიგვაკარა. კარტი მოგვაჩეჩა, წლევანდელი სეზონი დაასრულეთო «პრეფერანსში». მაგიდა მარტომ გააწყო. ნაძვისხეც თვითონ მორთო. მხოლოდ «ღულუ» დაიხმარა, «თოვლის კაცს» კარგი გემოვნება აქვსო. ოთახში რომ შევედით, ენა ჩაგვივარდა. სინათლე ჩამქრალი, ნაძვისხის ნათურები ანთებული, მაგიდაზე სანთლები, მეფური, ძალიან ლამაზად გაწყობილი სუფრა შინაგანად, ორგანულად ეწყობოდა სადღესასწაულო ატმოსფეროს. ერთი სიტყვით, ეს დღე ერთ-ერთი ბედნიერი უნდა ყოფილიყო ჩვენთვის...

ასეთმა სანახაობამ ყველა გაგვამხიარულა. დაჯდომისთანვე «ღულუმ» ანეკდოტი მოგვიყვა. დღესაც მახსოვს. ერთ ჭიჭიკიაზე და ბიჭიკიაზე: ჭიჭიკია, გუშინ შენს ცოლს შევხვდიო ავტობუსში. იმდენი მაცინა შენზე, იმდენი, კინალამ კრაოტიდან გადმოვვარდითო.

დიდხანს ვიცინეთ, ათასნაირად გადავაკეთ-გადმოვაკეთეთ. არ ვიცი რამდენად სასაცილოა, მაგრამ მაშინ ვინმეს უბრალოდ თითიც რომ დაენახვებინა, იმაზეც ავხარხარდებოდით. ასეთ დროს იტყვიან, ბედნიერები არიანო... მართლაც გვიხაროდა ყველაფერი, ლაღად და თავისუფლად ვგრძნობდით თავს. თითქოს, არაფერი პრობლემა არ გვაწუხებდა, უფრო სწორედ, დავიწყებული გვექონდა. ვხარობდით ერთმანეთით, ახალი წლით, თოვლით, ზუსტად ოცდათერთმეტში რომ მოვიდა, სუფრით, ნაძვისხით...

შემდეგ, ისე «დავეძგერეთ» საჭმელს, ირა დამატებას ძლივს ასწრებდა. ჭიქაც ავწიეთ. ძველი წელი დავლოცეთ, ახალსაც შევეგებეთ. გადავკოცნეთ ერთმანეთი, ვუსურვეთ ჯანმრთელობა, ბედნიერება...

ვიგონებდით ათასგვარ გართობას. ჯერ ნამდვისხის გარშემო «ზილინა-აპზილინა» ვითამაშეთ ამხელა ვირებმა... შემდეგ, კოკამ მოიტანა ცარიელი ქვაბი. ღულუს წამოაცვა თავზე. ზევიდან პურის საჭრელი დანა დაადო და შეჰფიცე რაინდო — უთხრა. კოკასთან ერთად იმეორებდა ღულუ: — კეთილშობილო საზოგადოება, ვფიცავ ჩემს რაინდობას, მუზარადს, მახვილს, აღარ დავხარჯავ ენერგიას ვიღაც «უშბასთან» და ქარის წისქვილებთან ჭიდილში. მთელ ენერგიას მოვახმარ თქვენთან სამსახურს. სულელური რამ იყო, მაგრამ მაინც გვეცინებოდა. თანაც ღულუ თავისი აღნაგობის და ქვაბით თავზე, მართლაც ჰგავდა ლამაზჩელს. შემდეგ დამალობანა ვითამაშეთ. ჰმ, კიდევ ერთი სისულელე. ირა დაიხუჭა. ყველა მალე აღმოგვაჩინა, კოკას გარდა. ნახევარი საათი ვემებეთ, რას ვიფიქრებდით — სამზარეულოს კარადაში დამალულა.

ბოლო-ბოლო, როგორც იქნა დავწყნარდით და სუფრას მივუჯექით. ცოტა ხანში კოკამ მთაწმინდაზე ავიდეთ, თბილისს გადმოვხედოთო, — თქვა. ყურადღება არ მიგვიქცევია. არასერიოზულად მივიღეთ. ნასვამი იყო და მანქანაზე არ გვინდოდა დამჯდარიყო. ძალიან რომ ჩაგვაცივდა, ღულუმ დაუჭირა მხარი. არ დავთანხმდით და დროებით მორჩა ამაზე საუბარი... «ზღარბამ» ადრე დაგვტოვა. სოფელში იყო წასასვლელი, გამოძინება უნდოდა.

მეც არ დავრჩენილვარ ბოლომდე. რაღაც საქმე მქონდა. გასვლის წინ, თითქოს გულმა მიგრძნო, აქამდე არ დავკვირებივარ მათ აღნაგობას ასე დეტალურად. ხარბად ვათვალიერებდი კოკას თბილ სახეს, ჩასუქებულ, ბრგე ტანს, კუპრივით შავ, ოდნავ ნაღვლიან თვალებს, ეშხიან მოზრდილ ცხვირს, წაბლისფერ ხუჭუჭა თმას, წარბებს, წამწამებს, თავისებური, მამაცური სილამაზე ჰქონდა. ერთი შეხედვით უხეში, მაგრამ მიმზიდველი, მასში რაღაც შინაგანი, იდუმალი ძალა იმალებოდა. აღარავის სჯერა ზღაპრული, კეთილი დევების და თუ სადმე არსებობენ მე მგონი კოკას ჰგვანან.

ღულუც მაღალი იყო, მაგრამ ძალიან თხელი. ლოყები გამხდარი, უხორცო ჰქონდა. ნიკაპი უფრო წვრილი. წარბები და წამწამები ძალიან ხშირი და კუპრივით შავი, ასევე კუპრივით შავი, ძალიან მოკლედ შეჭრილი თმები, თაფლისფერი დინჯი თვალები. ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქორს პირის ჭრილი ყურებიდან ეწყებო. გასვლის წინ ვთხოვე არ წასულიყო. ხვალ საღამოს ლაშასთან ვიკრიბებით, რომ არ იქნები, გვეწყინება მეთქი. გაიცინა, არ შეიძლება, ქვეყანას ზემოდან უნდა გადმოვხედოო...

მეორე დღეს საშინელი რამ გავიგე. ვერასოდეს ვაპატიებ თავს, რომ ბოლომდე არ დავრჩი. მთაწმინდიდან მომავალი კოკა, ღულუ და ირა ავარიში მოჰყვინენ. მანქანას გიტარა გატეხვია, ამოყირავებულია, სამოცი მეტრი უხობია ასე. ბოლოს, კლდეს მიჯახებია...

კოკა ადგილზევე გარდაცვლილა. ღულუ ორი კვირის შემდეგ — აზრზე მოუსვლელად. ირა კი... ეხლაც წევს ხერხემალგადატეხილი...

არ მოისვენეს ბიჭებმა, მაინც მოინდომეს მთაწმინდაზე ასვლა და იქიდან გადმოხედვა... თითქოსდა დაემშვიდობნენო საყვარელ ქალაქს. ეხლაც ვერ გამიგია, როგორ დათანხმდა ირა... ალბათ არ მოიშალეს, მარტო ხომ არ მიატოვებდა... ქვეყანას ზემოდან გადმოხედა მათთან ერთად.

სასაფლაო... ღულუ და კოკა როგორც ვალიკო და დათო, ერთმანეთის გვერდით წვანან, იგივე სასაფლაოზე. ალიკა, ბაბუაჩემიც და ბებიაც, იქ არიან დამარხულები, ვერიდები იქ ასვლას... მიჭირს, თითქოს... ბოლო ხანებში ძალიან მიჭირს...

ვიღაც ექიმი ვიპოვეთ მოსკოვში. ირას შეიძლება უშველოსო. «ზღარბა» დაუკავშირდა. ერთ თვეში უნდა წავიყვანოთო და შეიძლება... უნდა იცოცხო, ირა, უნდა გამოჯანმრთელდე... იბედნიერო... მათთან ერთად გადმოხედე ქვეყანას. განგებამ შეგინდო, გადარჩი. ამიტომაც უნდა დადგე ფეხზე. ყველაფერს გავაკეთებთ ამისათვის... მე კი... მეც გადმოვხედავ ქვეყანს ზემოდან. ორ იანვარს, როგორც ღულუს უნდოდა. გადმოვხედავ და აქაურობას აღარ გავეკარები... მხოლოდ... მხოლოდ მთაწმინდაზე ავალ, იქიდან შევხედავ ყველაფერს... ანდა,

ხომ შიძლება, შეიძლება გონების, სულის მწვერვალზე ასვლა, მთების გარეშე... ამის გარეშე ვეღარც გავძლებ... ვეღარც ვიცხოვრებ ძველებურად, უმოქმედოდ...

თავი X

მენატრები...

ორი წლის შემდეგ ვიღაცამ მითხრა, რომ თხოვდები. ელდასავით მეცა. ბოლო-ბოლო ვიცოდი, ყველაფერი ამით დამთავრდებოდა, მაგრამ სანამ სხვისი არ იყავი, რაღაცის იმედი მქონდა. ოცნებები მაძლევდნენ საშუალებას ჩვენი თავი ერთად წარმომედგინა. ეხლა კი... არ ვიცი რა შეიძლება ვუწოდო ამას, ეგოიზმი, თუ ჩამორჩენილობა, ვერაფრით წარმომიდგენიხარ, ვივიწყებ, რომ მისი ხარ... არავის ეკუთვნი, ისევ პატარა გოგონა... უცებ მოვდივარ აზრზე, გამახსენდება და...

გათხოვებამდე, ორი დღით ადრე მოულოდნელად შეგხვდი. ცივად დავიკავე თავი. მომეჩვენა, რომ შეცბი, გაწითლდი, თვალებში სევდა შეგეპარა... ალბათ ილუზიებია, ან პატივმოყვარეობა... მეორე დღეს დამირეკე. მინდოდა მეთქვა... ვერ გითხარი, ისევ პატივმოყვარეობა...

საქორწინო სახლშიც მოვედი. შორიდან გათვალისწინებდი. ძალიან ბედნიერი იყავი. ყოველ შემთხვევაში ასე მომეჩვენა. არც მახსოვს რა გეცვა. უბრალოდ, ბრწყინავდი. წამით, კვლავ ოცნებებში ჩავერთე. თითქოს მე ვიდექი შენს გვერდით, ჩვენ გვილოცავდნენ... ჩვენ და არა თქვენ... ცოტა ხანში შურმა ამიტანა, საზიზღარმა შურმა.

პირველად ცხოვრებაში... პირველად შემშურდა სხვისი სიხარული, ბედნიერება... ქორწილსაც ვუთვალთვალე, ცოტახნით. დიდხანს ვერ გავძელი, წამოვედი, თან შენზე ვფიქრობდი. ინსტიტუტურად შენს სახლთან ამოვყავი თავი... კოკასთან გავედი და დავლიე. საშინლად დავთვერი. რა ბანალურია არა?! სახლში რომ მივედი, დაგირეკე...

ბებიაშენმა აიღო ყურმილი. დამვიწყებია, რომ... მიყვარხარ, მაინც მიყვარხარ გესმის?! მენატრები!

თავი XI

«ქვეყანას ზემოდან მინდა გადმოვხედო» (გაგრძელება)

ადარ მახსოვს, რომელიღაც გაზეთში წავიკითხე, ვიღაც შუა ხნის კაცი ტყეში წასულა საცხოვრებლად. ხალხისაგან გაქცეულა. ოცდახუთი წელი მარტო იცხოვრა. ჭამდა და სვამდა იმას, რასაც ბუნება უბოძებდა. უკვე მოხუცებული, თითქმის დაუძლურებული, მაინც არ სტოვებს თავის უბადრუკ ქოხს, თავშესაფარს. ჟურნალისტს მისი გაქცევის სხვადასხვა ცხოვრებისეული მიზეზები აქვს აღწერილი. სამსახურებრივ წყენა, მამის თვითმკვლელობა, შვილის გარდაცვალება, ოჯახში არეულობა. სტატის წაკითხვის შემდეგ დიდი ხანი ვიჯექი და მოხუცზე ვფიქრობდი. ადამიანზე, რომელმაც ყველაფერი გულში ჩაიკლა. თვითონ ყოვლგვარი ძალდატანების გარეშე გამოეყო საზოგადოებას. შემთხვევით რომ არ გადაჰყოფდა, ასე, საერთოდ მივიწყებული თვისტომის გარეშე გაატარებდა ცხოვრებას.

თავიდან შემეცოდა. პირველი შთაბეჭდილება ხშირად იცვლება, როდესაც ფაქტებს გააანალიზებ. გამახსენდა მისი ნათქვამი: «—არაფერზე არ ვნანობ, ყველამ უნდა იცხოვრობს

ასე, რამდენიმე წელი მაინც»... დავაკვირდი ამ სიტყვებს ეს არ იყო სასოწარკვეთილის ნათქვამი. მართალია, ბევრი რამ დააკლდა, სიმარტოვემ ადრე დააბერა, ვერ განიცადა ბევრი ადამიანური გრძნობა, სიხარული. ამას კიდევ ნანობს, მაგრამ მაინც ბედნიერია თავისებურად. გაქცევა შესძლო, — შესძლო გაეწყვიტა ბორკილები. მოიპოვა თავისუფლება. ველარვინ უბრძანებს, გააკეთებინებს, უმუხთლებს, მიატოვებს, ვერავინ აუკრძალავს ფიქრს, საკუთარ აზრს.

ეს ყველაფერი მარტო საზოგადოებრივ წყობაზე კი არ არის დამოკიდებული, არამედ ადამიანის ბუნებას. იმ ჯუნგლის კანონზე ყველა დროს რომ ბატონობდა ჰუმანოიდებში. მართალია სიკეთეც სუფევდა ჩვენს მოდგმაში და ეს გვინარჩუნებს სიცოცხლეს, მაგრამ ყველა, ნებით თუ უნებლიედ, სხვას ჩაგრავს. ჩაგრავს, თავისი ან ავტორიტეტით, ან ძალით, ან მოთხოვნილების თუ, კაპრიზების ასრულებით, ან თუნდაც სიცივით, გულის სიცივით. ვერავინ გაექცევა ურთიერთ დაჩაგვრას, ვერც გენიოსი და ვერც სულელი, ვერც ტირანი და ვერც დემოკრატი, ვერც კეისარი და ვერც ბრუტუსი...

თუ გინდა მჩაგვრელობა აიცილო, ბევრი რამ უნდა დასთმო, თუ ეს გამოგივიდა... ბევრი ცდილობს გაქცევას, თავისუფლების მოპოვებას, იშვიათს თუ ჰყოფნის გამბედაობა, სულის სიმტკიცე. ამიტომაცაა რომ ჩვენი უფრო მეტად დროებითია. ამ მოხუცისაგან განსხვავებით, ადამიანის მოდგმას კი არა, საკუთარ თავს გავურბივართ. ვცდილობთ, დროებით დავივიწყოთ ყველაფერი, უბრალოდ მივჩქმალთ, დავისვენთ, მაგრამ ძნელია საკუთარი მეს-გან განთავისუფლება, ალბათ შეუძლებელიც. ღულუ ამის გაკეთებას ცდილობდა. უნდოდა ყველაფერი სიბინძურე დაევიწყებინა. ამიტომაც გარბოდა მთებში, ამიტომაც იკარგებოდა, ჩამოსულს კი დაღლილი სევდა უბრუნდებოდა, გულს უღრღნიდა... მეც ამიტომ გამოვყევი მის კვალს. ამიტომაც მივცოცავ მარტოდმარტო უშბაზე...

მოხუცი ვაჟკაცი აღმოჩნდა... თუმცა რატომ, განა ვაჟკაცობაა იოლი გზის არჩევა?! თუმცა რატომ კვლავ კატეგორიული ტონი? ის ხომ ჩვენ გაგვექცა და არა საკუთარ თავს. პირიქით... რა ვიცი, ამერია ყველაფერი... ალბათ, ესეც ერთ-ერთი გამოსავალია, თუ გრძნობ, რომ ძალა არ შეგწევს რაიმე შეცვალო... არა... არ ვიცი... «არაფერზე არ ვნანობ, ყველამ უნდა იცხოვროს ასე, რამდენიმე წელი მაინც»... «ქვეყანას ზევიდან მინდა გადმოვხედო»... რამდენი საერთოა ამ ორ გამონათქვამში. მოხუცმა უბრალოდ, ყველაფერი ძვირფასი დაჰკარგა ამ ქვეყანაზე, ყველაფერი ის, რაც ძალას ჰმატებდა ღულუს უკან აბრუნებდა, რამაც ათქმევინა, — ბოლო ასვლა იქნებაო, რამაც მიახვედრა, რომ აუცილებელი არ არის სამუდამოდ განმარტოვდე, ისედაც შეიძლება, აღიქვა ქვეყანა, სიმართლე იპოვო. ოღონდ, ხანდახან საჭიროა დამალვა, ცხოვრების ორომტრიალიდან... ყოველ შემთხვევაში, ეხლანდელ ეტაპზე, ჩემთვის მაინც... ღულუ, შენს გზას გამოვყევი, მეგონა გავიქცეოდი; სინამდვილეში კი, შენს ოცნებას გამოვყოლილვარ. მინდოდა ყველას გადმოგვეხედა, შეგვეხედა ქვეყნისათვის, გვეცადა დაგვენახა მისი სატკივარი. წამოვედი თუ არა აქით, ყველაფრის აღთქმა თითქოს შევპელი, ნელ-ნელა თითქოს გამოვიღვიძე, განვიწმინდე, რაღაც გზები გამოჩნდა. შეიძლება მცდარი, მაგრამ ისინიც ხომ, ვინმემ უნდა გაიაროს, სხვა რომ მიხვდეს მათ უაზრობას...

და აი, პირველად ზამთარში, ორ იანვარს, უშბადან გადმოვხედე ქვეყანას, გავახილე თვალები... პირ-ვეე-ლააად... ღუ-ღუ... რა ახლოს ყოფილა ყველაფერი... დედამიწა, კაცობრიობა, სიცოცხლე... სამშობლო, ერი, ოჯახი, მეგობრები... რა ლამაზი ყოფილა ქვეყანა... რა მედიდური, ამაყი, სათნო და თბილი ყოფილან მთები, შენი საყვარელი მთები... უშბავ, შენ ვერავინ დაგიპყრობს, შენ შეიძლება ჩაგეხუტონ, მოგეფერონ!.. ვერავინ, ვერავინ დაგიპყრობს... გმადლობთ, გმადლობთ თავშესაფარისათვის!.. ხომ გადმოვხედე, გადმომახედე... ავედი ერთ-ერთ «ჩემს» მწვერვალზე. წინ სხვები მელოდება... მაპატიე ღულუ, ვერ მივმხვდარვარ, მწვერვალები მარტო შენთვის არ გჭირდებოდა... ამიერიდან მეც შენს გზას გამოვყევი... ე-ჰე-ჰე-უშბავ!..

მარტოხელა ალპინისტმა დაშვება დაიწყო. თან უაზროდ ბუტბუტებდა, ყვიროდა, ვიღაცას ესაუბრებოდა, ტიროდა. უეცრად საშინელი გრიგალი ამოვარდა, თოვლის გროვამ მოჰგლიჯა და გაიყოლა ხახადადებულ უფსკრულისაკენ.

თავი XII

წერილი ძმას

გამაჯობა ჩემო ძამიკო... ამ პატარა წერილს, თუ არ წაიკითხავ და შეხვედრისას გეტყვი ყველაფერს, კარგი იქნება. შენს არ ყოფნაში მართლაც ბევრი რამ მოხდა კარგი და ცუდიც. არ იცი, არ მინდოდა გული მეტკინა, აღარ გვყავს კოკა და ლულუ... თუმცა, უკვე გაიგებდი ყველაფერს...

ვალი მაქვს მოსახდლი, ლულუს ოცნება უნდა შევასრულო. ორ იანვარს, ბედობის დღეს, თუმცა, როგორც მას უნდოდა, მარტო არა, მაგრამ უშბის მწვერვალზე უნდა ავიდე. ყველაფერი შეიძლება მოხდეს. ამიტომაც გწერ. არ გეგონოს მეშინია, არა. შიში ალბათ იქ შემეპარება, იცის მთებმა. გიჟი უნდა იყო, ეს გრძნობა რომ არ გაგაჩნდეს.

შენმა წერილებმა და ბიჭების დაკარვამ, მეც ბევრი წარმოდგენა შემიცვალა, ბევრი რამ თავიდან ავწონ-დავწონე, მივხვდი, არ მიცხოვრია კარგად, ისე, როგორც ნამდვილ მამულიშვილს შეეფერება. ამბობ, თითქოს ინტელექტი მქონდა და ამიტომაც სხვადასხვანაირად აგვეწყო ბედი, თითქოს ჩვენი ოჯახის ღირსი მე ვარ. შეიძლება შორიდან ასეც სჩანს. უნდა იცოდე, ბევრად არ განვსხვავდებით. უფრო სწორად, მე უფრო მეტი ცოდვა მაწევს კისერზე. შენი იქ მოხვედრაც ჩემი ბრალია. ცუდ მაგალითს გიჩვენებდი. ამის გარდა, იწერები, რომ სისასტიკე არასდროს ჩამიდენია... ბევრჯერ ვყოფილვარ ულმობელი, ჩემს ნამუსზეც მოდის რამდენიმე დასახიჩრებული სხეული, თუ სული. უბრალოდ, გამიმართლა, ვერ გამიგეს, არავის დავუნახივარ, ან არ გავუცივარ. სინდისი არ გამძლევეს მოსვენებას. რამდენი ფიზიკური და სულიერი ტანჯვა გადაიტანე, მაინც თვლი თავს დამნაშავედ, ვერ დაწყნარდი, მე კი... მიმძიმს, ძალიან მიმძიმს...

თუ დავბრუნდი, (რისი დიდი იმედიც მაქვს) უნდა ვიცხოვროთ ისე, უნდა ვეცადოთ ვიცხოვროთ ისე, რომ სიკეთე ვთესოთ. მოხდეს, დედას და მამას მოუარე, შეუმსუბუქე... გაწვალდნენ ჩვენი... ცოლი მოიყვანე, ბავშვები ახალ სტიმულს, ელფერს გაუჩენთ მათ სიცოცხლეში... მეგობრებს ნურასდროს დაივიწყებ. გვერდში ამოუდექი ყველას...

გკოცნის შენი ძამიკო...

ჰო — ზღარბს დაუკავშირდი, დაეხმარე ირას მოსკოვში ჩაყვანაში, ეცადეთ ყველაფერს. უკვე ორი წელია გაუნძრევლად წევს, არ ვიცი რა მოვუხერხო. კიდევ ერთხელ გკოცნი, შენი ტატო!

თავი XIII

ლეგენდა შავ ალპინისტზე

«ერთხელ ზამთარში ვიღაცას უშბაზე ასვლა მოუნდომებია, თანაც მარტო, ბევრი ვაჟკაცი შეეწირა ამ ოცნებას, ძალიან ბევრი. ზაფხულობითაც კი ძნელია ამის გაკეთება და...

ნებართვა არ მიუციათ, ბევრი უხვეწნიათ, მაგრამ თავისი არ დაუშლია, ჩუმად გაპარულა. შემდგომში მწვერვალზე მის მიერ დატოვებული ნიშანი იპოვეს. თვითონ კი აღარავის უნახავს. ბევრი ეძებს, მაგრამ ვერსად იპოვეს ცხედარი. ბოლო-ბოლო შეეშვნენ. თანაც, არავინ იცოდა მისი მარშრუტი...

ალბათ იშვიათად, ან ნაცნობები, ან ალპინისტები თუ გაიხსენებდნენ, რომ ყოველ ზაფხულს ჩამოდოდა ვიღაც გოგო. თავგამოდებით ეძებდა, არ დატოვებდა არც ერთ კუნჭულს... ვერაფრით დაარწმუნეს, რომ აღარ არის. ალბათ მეუღლე, ან შეყვარებული იყო.

ვეხმარებოდი, დავდიოდით მასთან ერთად. ხანდახან ძებნისას მისი ოპტიმიზმი გადაგვედებოდა და როგორც ცოცხალზე ისე ვსაუბრობდით.

სადამოობით კი, ყველას ჩვენი სატრფო გვახსენებოდა. ვოცნებობდით ასეთ სიყვარულზე, ერთგულებაზე... ასე გრძელდებოდა ხუთი წელი...

გოგონას ღამღამობით მარტო უყვარდა გასეირნება, დადგებოდა ხოლმე რომელიმე უფსკრულთან და ხან ცას გაჰყურებდა, ხან კიდევ უძირო ნაპრალის სიბნელეს, ერთ ნაბიჯში რომ იყო მის წინ ყბადაღებული... ერთხელ, შეშინებული მოვარდა, ძლივს დავაწყნარეთ. ვიღაცამ დამიძახაო, იმის ხმას მიუმგვანებია. შემოვტრიალდი და საშინელი შესახედავი, სახედაწყლულებული, შავი პირისახის კაცი დავინახე. შევშინდი და გამოვიქეციო. მეორე დღეს არ გვინდოდა გაშვება, მაგრამ მაინც გაიპარა. მოსამებნად რომ დავაპირეთ წასვლა, თვითონ მოვარდა კვლავ აცახცახებული. ისევ გამეორდაო ყველაფერი. კარგა ხნით ჩაწვა გოგონა, სიცხე მისცა, აბოდებდა. ცუდი ამინდის გამო ვერტმფრენები არ დაფრინავდნენ და ამიტომაც, დიდ მიწაზე ვერ გავაგზავნეთ. ერთ ღამეს გაქრა ბევრი ვეძებეთ, მაგრამ ამაოდ.

სამი წლის წინ ვიყავი. მითხრეს, თითქოს, გოგონა და შავი პირისახის ალპინისტი, შორიდან დაუნახავთ... იძახიან, თითქოს, შეხვედრები გამეორებულა რამოდენმეჯერ...

ამბობენ, ყმაწვილი არ დაღუპულა. ალპიურ მზეს სახე საშინლად დაუსახიჩრებია. შეშინებია, ასეთი ვის რაღაში ვჭირდებიო... თოფი და ტყვიაწამალი ვიღაცისთვის მოუპარია, დათვი მოუკლავს, იმის ბუნაგში დასახლებულა. ნადირობით ირჩენდა თურმე თავს... ყოველ ზაფხულს უთვალთვალედა გოგონას, მისვლას ვერ ბედავდა, არ შევზიზღდეო. ბოლო-ბოლო ვეღარ მოუთმენია. ორჯერ გაექცა გოგონა, მესამედ კი... გაყოლია ბუნაგში... ერთად ცხოვრობდნენ სიამტკბილობაში...

...რა ვიცი შეიძლება ხალხის ფანტაზაა. ძნელად წარმოსადგენია, რომ ყმაწვილი გადარჩა. ალბათ მოეჩვენა გოგონას, ალბათ უზომოდ დარდმა, შეხვედრის წყურვილმა ილუზია შეუქმნა, ალბათ მესამეჯერ, შეყვარებულის ხმამ უფსკრულიდან ამოსძახა, ალბათ მის შესახვედრად დაეშვა... რა ვიცი, ყოველ შემთხვევაში არავის გვინახავს მათი გვამები... თოფების და ტყვიების დაკარგვის შემთხვევები კი ხშირად მეორდება»...

...მიჭირს წერა, მთავარი გითხარი... ყველაფერი შეიძლება.

თავი XIV

ეპილოგის მაგიერ

როგორ მოვხვდი კარავში და როდის აითქვიფა ლეგენდა ჩემს წარმოდენასთან, ვერც მივხვდი. ამ ამბავმა ძალიან ამაღელვა, გამიღვივა გრძნობები, ამიმოდრავა, მაგრძნობინა სხეულის ყველა კუნთი. წარმოვიდგინე, თითქოს, ის ალპინისტი მე ვიყავი, მე ვებრძოდი სტიქიას, მე ავედი მარტო, უშბაზე. თავიდან შევაფასე ყველა და ყველაფერი, სხვისი თუ ჩემი

ცხოვრება. გამოვთქვავდი ერთმანეთისაგან თითქოს სრულიად განსხვავებულ აზრებს. ვკამათობდი ჩემს თავთან, სიმართლის პოვნა მინდოდა ამით.

ყველაფერი მოვირგე შავი ალპინისტის, თითქმის ყველაფერი დაემთხვა. მხოლოდ ერთი რამ გვაქვს განსხვავებული. ზღაპრებში ყველაფერი კარგად მთავრდება. ლეგენდებში კი სევდიანად, მაგრამ ოპტიმისტურად, ამიტომაც ის გაცოცხლდა, მე კი არა... იმას სატრფომ უშველა, მე კი... მაგრამ მთავარი ეს არ არის. მთავარია პირველად, თითქოს, გადმოვხედე ქვეყანას ზემოდან. გულში გამოვატარე მთელი ცხოვრება, კვლავ გავიხსენე, ავიტკივე ჭრილობები, არ მოვიხდომე ტანჯვა შემემსუბუქებინა, არ გავექეცი საკუთარ თავს. ადრე რასაც მხოლოდ ინსტიქტურად ვგრძნობდი, გააზრებულად შევეცადა დამენახა. ალბათ ბევრ რამეში, კვლავ ვცდები კიდევ და კიდევ უნდა გავიაზრო ყველაფერი. მსჯელობაში ბევრი წინააღმდეგობები ჰქონდა «ჩემს» ალპინისტს, მაგრამ იმას მაინც მივხვდი, რომ არ უნდა იყო გულგრილი, არ მოუფრთხილდე ნერვებს, ჯანმრთელობას და სიკეთის თესვას ეცადო, მხოლოდ მაშინ იქნება შენი ფუნქცია შესრულებული: რისთვისაც გაჩნდი, რისთვისაც მოგენიჭა სული, გული, ჭკუა და ოცნების უნარი...

...საერთოდ, მართლა მოჰყვა თუ არა კოცონთან ვინმემ ეს ლეგენად, ან შეიძლება მესიზმრა... შესაძლებელია...

...რა მნიშვნელობა აქვს ამას...

...უნდა გადავწყვიტო, ღირს თუ არა ხვალ უშბის დალაშქვრის მცდელობა. მე ხომ ირას უნდა მივხედო, ძმას აუცილებლად უნდა დავხვდე, მშობლები უნდა ვამყოფო ბედნიერად, რაც შეიძლება დიდხანს... მეგობრებს უნდა ამოვუდგე მხარში და საერთოდ შევასრულო ვალი კაცობრიობის, სამშობლოს, ერის წინაშე... პასუხი ეხლავე უნდა გავცე... ეხლავე, ამ წამს...

...საჭიროა კი არადა აუცილებელი, აუცილებელი. ზუსტად იმიტომ რომ ყველას ვჭირდები... ვჭირდები ენერგიული და არა... თანაც, ქვეყანას კვლავ მინდა ზემოდან გადმოვხედო!

ნაწილი მეორე

წერილები

თავი I

გოგიელას წერილი

დედა, ძალიან მენატრები, მაპატიე, რომ ამდენი ხანი ვერ მოგწერე. სანამ გადმომიყვანეს, გზა, შეჩვევა... ათასი სხვა საქმეც გაჩნდა. სიმართლე გითხრა, არც მეგონა, თუ ასე კარგად მოვეწყობოდი (კოლონიის კვალობაზე, რა თქმა უნდა).

თუმცა ბევრს გვძინავს ერთად, მაგრამ არაფერია, ამას ჯარში შევეჩვიე, ყველაფერი ძალიან სუფთად და ლამაზად არის მოწყობილი. საჭმელიც, რას იზამ, შენს გაკეთებულს ვერ შეედრება, გემრიელი და საკმაოა. დილით: ჩაი, პური, კარაქი, ყველი, ფაფა; ერბო-კვერცხი, ან შემწვარი ხორცი. სადილზე: სუპი, ან «ბორჩი», ან შჩი, შემწვარი, ან მოხარშული ხორცი კარტოფილის პიურესთან ერთად, კომპოტი, ან «კისელი». საღამოს: ჩაი, კარაქი, და ფაფა

(გვიანობით ბევრი ჭამა არ შეიძლება). ასეთ რეჟიმში არასდროს მიკვებია, დღეში სამჯერ ზუსტად განსაზღვრულ დროს. «კურორტია მა რა...» კლუბიც გვაქვს, ყოველ მეორე დღეს კინოს გვაჩვენებენ. კონცერტებიც ხშირად იმართება, სპექტაკლებსაც ვდგამთ. თუმცა ვისოცკი, ჩხიკვაძე, საღარაძე, ან რამიშვილი ჩვენთან არ ჩამოდიან, მაგრამ აქაც ბევრი ტალანტია. ისე, ვერ წარმოიდგენ რამდენი ნიჭიერი კაცი ზის. ისეთი მსახიობები, დიპლომატები, «ბოქსიორები», სპორტსმენები, მუსიკოსები, მომღერლები, კომპოზიტორები, კომერსანტები (ჩემი ეკონომიური განათლება არაფერს ნიშნავს, მათან შედარებით... შენ ნუ გეშინია, გამოვალ და დიპლომს, იმ წელსავე დავიცავ), რომ ფიქრობ, ეს ხალხი თუ აქ არიან გამომწყვდეული, ჭკუაზე მოსაყვანად აღსაზრდელად, თუ საზოგადოებას არ სჭირდება, ესე იგი, ჩვენს ქვეყანას არ გაუჭირდება, გავუსწროთ ამერიკას, «შავი და ფერადი ლითონის წარმოებაში» ამ ხუთწლედშივე, როგორც «დავისახეთ». გეგონება ვშაყირობ, მაგრამ გადაირევი, ერთი ზის ჩვენთან, ქარხნის ყოფილი დირექტორი. ეს, აქ კი არ უნდა გყავდეს, უფრო დიდი ქარხნის დირექტორობა უნდა მიუსაჯო. გეგმებს ყოველთვის გადაჭარბებით ასრულებდა, ნაწარმი ხარისხიანი ჰქონდა, ერთი გამომგონებლის იდეა «მოსწონებია», უფრო იაფი და ნაკლები მასალა იხარჯებოდა, სამინისტროში კი, გამოყენების უფლება არ მისცეს. სამაგიეროდ «ლევად» გააკეთა, ორჯერ მეტი ნაწარმი გამოუშვა და «თვითონ» გაასაღა. ფულს სახელმწიფოს ვერ ჩავაბარებდი, მომხსნიდნენო. ჰოდა, სახლში მიჰქონდა კაცს, რა ექნა». (რა თქმა უნდა ყველაფერ ამას სიცილით იხსენებს, იმდენი იშოვა, შვილიშვილებს რომ ეყოფათ...).

ერთიც, როიალზე უკრავს და ხმაც აქვს ისეთი, აქ კი არა ჩაიკოვსკის კონკურსზე უნდა გავგზავნოთ. დარწმუნებული ვარ, ვოკალის და ფორტეპიანოს განხრითაც თუ ვერ გაიმარჯვებს, პრიზიორებში მაინც მოხვდება.

ერთიც ზის, გადაირევი რაზე. ვიღაც შუააზიელი «დეღეები» გაიცნო, ნამეტანი ვიწრო გაქანების ხალხი; თქვენს საკავშირო მინისტრს ვიცნობ, ჩემი ძმაკაციაო. უთხრა: ჩამოდიოთ ას-ასი ათასი ჩამოიტანეთ და მერე, რაც გინდათ, მთელი წლის განმავლობაში ის გააკეთეთ, რესპულიკის ხელმძღვანელობასაც გააჩერებსო.

«იქირავა» მოსკოვში, რომელიღაც სკოლა, შესასვლელთან სამინისტროს დასახელება დააწერა. მერხები, დაფები და სკოლის სხვა ნივთები ცოტახნით გამოაზიდინა. ოთახები, ინტერიერი მოაწყო შესაბამისად «ოცდაოთხეები», «ჩაიკებიც» დაიქირავა. ხალხიც «მოამზადა». ზოგს ვითომ «ტყავს აძრობენ», ცუდი მუშაობისათვის. ზოგიც «ატროტებით», საბუთებით დარბის. ვახტიორი, მდივანი, მემანქანე ქალები «საშვთა ბიურო» მოკლედ არაფერი გამორჩენია. შესასვლელში პლაკატი ჩამოჰკიდა: "Советская машиностроения, самая передовая в мире!"

ჰოდა, ჩამოიყვანა ათი იდიოტი. შეიყვანა «მოსაცდელში», «მდივნისთვის» «ფირმა ბანზანერკები» აჩუქებინა. დააცდევინა ერთი საათი «კოლეგიის დამთავრებამდე». მერე თვითონ შევიდა «მინისტრის კაბინეტში», ცოტახანში ისინიც «გამოიძახეს», მოასმენინა «მინისტრის» ლექცია, თემაზე: "Как превратить в жизнь, решения N-ого съезда"

— დაატოვებინა ფულით სავსე დიპლომატები, რესტორანშიც იქეიფა, საქმის კარგად დაგვირგვინების აღსანიშნავად. ბოლოს, ყველა გააცილა, სკოლა ისევ სკოლად აქცია და «აითესა».

მოგეხსენებათ «დეღეებს» რაც მოუვიდათ, ყველაფერი კარგად იქნებოდა, ცოლს რომ არ ექვიანა «მინისტრის მდივანზე» და არ გავეყიდეთ — იძახის. არა უსაფუძვლოდაც ორი წელი ისე ცხოვრობდა, ეჭვიც არავის აუღია.

ეხლა, რაც შეეხება ჩემს «შრომა-მოღვაწეობას». ვამზადებთ კარტოფილის «სეტკებს». თავიდან გამიჭირდა, მალე შევეჩვიე...

ჰო, შესასვლელთან, ვახტზე პლაკატი ჰკიდია: "Пруд это наше главное достижение". საერთო ლოზუნგები და პლაკატებიც სხვაგანაც არ გვაკლია, მაგრამ აქ მთელი «ბუკეტია». მაგალითად კლუბში: "Наша цель достичь перевоспитания, через искусство".

კიდევ: "На волю интеллектуально развитым". ანდა "Художественная самодеятельность, помогает стать настоящим, Совестьким человеком".

სასადილოში: "Не забыть вимить руки!", "Чистота залог здоровья!"

ასე რომ არაფერი მიჭირს. შენ, მეგობრები და თბილისი რომ არ მენატრებოდეს. გამოვითვალე 1432 დღეთა დამრჩა, ეს არც ისე ცოტაა, მაგრამ არც ისე ბევრი. ნუ იღარდებ!

გკოცნის შენი სულელი გოგიელა!

დედიკო, ბიჭები თუ გაკითხავენ? უთხარი, რაც შეიძლება ხშირად მომწერონ. კიდევ ერთხელ გკოცნი და გეხუტუნები.

შენი სულელი გოგიელა!

II თავი

რაც წერილში არ შევიდა

წინასწარი პატიმრობისას, რაღაცნაირი შიშით შევედი საკანში. ჩემთვის უცნობ, წარმოუდგენელ სამყაროში. კაცმა ყველაფერი უნდა გამოსცადოს და იცოდეს, უთქვამთ. აქ გამომადგა ქუჩა, მისი კანონების ასე თუ ისე ცოდნა, მაგრამ მაინც გამიჭირდა შეჩვევა.

თავიდან ცალკე მომათავსეს. «ეშინოდათ» ვინმესთან კონტაქტი არ დამემყარებინა. სად მქონდა ამის თავი, თითქოს სიზმარში ვიყავი. პატიმრობაზე, მომავალზე საერთოდ არ ვფიქრობდი. გულის სიღრმეში, მაინც ვერ წარომედგინა, ასე რომ გამწირავდნენ, თუმცა პირობა არ დამირღვევია და არც დავარღვევდი.

აი, როდესაც საერთოში გადამიყვანეს, მაშინ გამიჩნდა შიშის გრძნობა. შევიგნე ჩემი რეალური მდგომარეობა... სამნი დამხვდნენ. მაღალი ჩაფსკვნილი, ძალიან ლამაზი, ოცდასამი წლის კახელი ბიჭი, თედო. მიახლოვებით ჩემნაირ გაჭირვებაში მყოფი. პირველი კონფლიქტის მიუხედავად, მასთან დავვახლოვდი ყველაზე მეტად. ალბათ, საერთო ჭირმა, ფიქრებმა დაგვაკავშირა.

ცხოვრებაში, მითუმეტეს აქ, ასეთ რამეს დიდ მნიშვნელობა აქვს. მოკლედ, მოვუყევით ერთმანეთს ჩვენ-ჩვენი ისტორიები. ყოველ დღე რაღაც რაღაცეებს ვუმატებდით, ვიხსენებდით. შემდეგ დავჯდებოდით ერთად, სადმე კუთხეში და ორივე საკუთარ ფიქრებში ვეფლობოდით...

თედოს და ერთ გოგოს ბავშვობიდან უყვარდათ ერთმანეთი, კლასელები იყვნენ. თავიდან, არავინ დიდ ყურადღებას არ აქცევდა, ბავშვურ მეგობრებად თვლიდნენ. როდესაც წამოიზარდნენ, გოგოს ოჯახმა მათი დაშორება მოინდომა. თედოს მშობლები უბრალო, კახელი გლეხები არიან. შეყვარებულის მამა კი ერთ-ერთი ცნობილი, ავტორიტეტიანი კაცი გახლავთ რაიონში. თბილისიდან გადმოსახლებული, რაიკომის ყოფილი მდივანი, შემდეგ ღვინის ქარხნის დირექტორი. თედოს სწავლა-განათლების სურვილი დიდად არასდროს ახრჩობდა, ამიტომაც სკოლის დამთავრების შემდეგ, ისიც უბრალო გლეხი გახდა. «პრავაზეც» დადიოდა შოფრობა უნდოდა. გოგომ კი სასოფლოში ჩააბარა, დაუსწრებელზე. სამუშაოდ სადღაც გააფორმეს, რა თქმა უნდა ფიქტიურად.

მომიყვა, როგორ ხვდებოდნენ ჩუმ-ჩუმად, ხშირად გოგოს დეიდასთან. მათი პედაგოგი ყოფილა. კეთილი, ძალიან კარგი ქალი იყო, იხსენებდა, მხოლოდ მასზე მწყდებოდა გული...

«იცი, იცი ბიო, რა კარგი იყო, ცისფერები ჩაცმადი უყვარდა ხათუნასა. ძან უხდებოდა, სუ ტანში მაჟრიალებდა, რო დავინახავდი ვერცა წარმომედგინა, ამასა როგორ უნდა მიეკაროი კაცი... მარტო მოფერებაი მინდოდა, როგორცა პატარა ბაღლის... დეიდაცა, ვითამცა რაღაცა საქმეი ჰქონდა გავიდოდა კარში. მარტოი გვტოვებდა. ჩავეხუტებოდი და ასე ვიყავით სულა»...

ჯარი მოუწია თუ არა, პირველივე გაწვევაზე გაუშვეს. წერილებს დეიდასთან სწერდა.

«სუ იმასა იმახოდა, მალე ჩამოიო, მენატრებო... იმ დღესა, თითქოი გულმა მიგრძნო, მთელი დღე ადგილსა ვერა ვპოულობდი. დიდი ხანია არ მოეწერათ... იქა, «კოლხოზნიკზედ» ვიჯექი, პოლკი უფროსსა დავატარებდი. ჰოდა, კინალამ კამაზსსა არ შევასკდით?!

სადამოისა მოჰქონდათ წერილები, დეიდაც მწერდა: გათხოვდაო, ნუ გეწყინებაო, თუ გიყვარს — აპატიეო! «ისა, ბავშვური იყოო», ახლავი ვიღაცა ნაღდადა შეიყვარაო. ჰმ... მამამისთანა, ერთ ბიჭს დაუწყია მუშაობა, მთავარ ინჟინრადა. იმასაი გაყვა, მაგის...

პირდაპირა, ოჯახში მივწერე, მოგკლვ მეთქი»...

ჩამოსულა თედო, ერთი წელი გაურბოდა თურმე. ყველამ იცოდა დანაპირებო. უბნის ინსპექტორსაც გაუფრთხილებია: «ე მანდ, სისულელეი არ ქნა ბიოო».

ერთხელ, თედოს დაუნახავს, რომ ხათუნა, დედამისი და დეიდამისი სიძის მანქანაში ჩამჯდარან და თბილისისკენ წამოსულან. თედო «ლაზზე» იჯდა, გავარდნილა სახლში, ნახევარი ლიტრა ჭაჭა ჩაუცლია პირდაპირ ბოთლიდან, დაწვეია გზაში და გადაუთელია...

რამდენჯერაც გამეღვიდა ღამით, იმდენჯერ მინახავს ძილში მტირალი თედო: თავის ხათუნას ემახდა, ბოდიშს უხდიდა, სიყვარულს უხსნიდა, ეფერებოდა...

მე რომ წამომიყვანეს, ჯერ კიდევ გამოძიებაში იყო. ეხლახან გავიგე, გამწარებულ მამამისს მუქარის წერილიც უჩვენებია სასამართლოზე. ცამეტი წელი მიუსაჯეს, ხუთი «კრიტში», არც ამინისტია ეხება და არც არაფერი.

მეორე დამხვედრი, — თბილისელი «იგროკი» ბონდო ლორია, მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატი, ალბათ გაყიდული ამბავი იყო და მილიცია პირდაპირ თამაშისას წამოადგათ თავზე. ძალიან ღამაზი, თბილი პულოვერი ეცვა, ცოლის მიერ მოქსოვილი, მკერდზე ინგლისის დიდი დროშის გამოსახულებით.

ზედამხედველს მოეწონა, სულ ეხვეწებოდა მომყიდე ან მაჩუქეო, ვერაფრთი ვერ დაითანხმა. სიტყვაც მოუვიდა, ქურდებს სჭირდებათ შენი პულავერი და გამოაგზავნე ამა და ამ საკანშიო. მაინც არ ჰქნა არაფრით.

ერთ ღამეს, კაკუნი მოგვესმა. კარების ფანჯარა გამოაღეს და ბონდოს დაუმახეს. ქურდი «საიეტა» მოსულა მასთან დასალაპარაკებლად.

— რომ გითხარით, რატომ არ გააკეთე ბიჭო!..

— იმიტომ, რომ პულავერი ჩემია და მინდა გავიგო, რაში გჭირდებათ.

— საქმეს სჭირდება!!!

— «ნადზორს» უნდა ხომ?..

— მერე, ამას რა მნიშვნელობა აქვს, ასეა საჭირო, ხომ გაიგე ბიჭო, აქ არ უნდა მოგეყვანე და შეგეწუხებინე!... კარგი, კარგი მოიტა და დავივიწყოთ!

ბონდომ პულავერი გაიხადა და «ფორთოჩკისკენ» გაუწოდა, თან დააყოლა: — კი ბატონო, წაიღეთ, მაგრამ არ მინდა, იმ «ძაღლმა» რომ თქვას, არ მაძლევდა, ქურდი ჩავრეი და იმას გამოვართმევიეო.

«საიეტა» უცებ შეცბა, გამოწვდილი ხელი გაუშეშდა, მიხვდა ბონდოს «ნამიოკს». ვიღაც ზედამხედველის ნება-სურვილის შესრულებაში შეიძლება მოედოთ შარი, ამას კი წესები კრძალავენ, თუმცა, თავის გამართლებასაც შეძლებდა ალბათ, მაგრამ მაინც არ გარისკა, თავისიანებშიც მთლად კარგად არ ჰქონდა საქმე. შემდეგ «ზონაში» მითხრეს «გაუფუჭებითა საიეტა».

იმ ღამეს კიდევ მოგვესმა მისი ხმა, ეტყობა «კაიფში» იყო, ვიღაცასთან ერთად დადიოდა დერეფანში. მეც კაი ტიპი ვარ, ვიღაც «ძაღლისთვის» კინაღამ შეცდომა დავუშვით, — ბუზღუნებდა.

ციხეში, მითუმეტეს ღამ-ღამობით, კარგად ისმის ხმა. ყველამ გაიგო «პულავერის ამბავი»: ჩემ-ჩუმი იცინოდნენ, ზოგიერთი ცინიკოსი ზედამხედველს პირდაპირ ეუბნებოდა: ჰა, ბიჭო, პულავერი არ გინდა? ჩემსას მოგცემ, წაიღე, გული არ დაგწყდეს, ნულარავის «შეაწუხებ» ასეთი უბრალო რამისათვის.

მესამე, «კამერის მაცურებელი», თბილისელი ბიჭი, ქურდობაზე დაჭერილი დამხვდა. ვითომ წყნარი, მაგრამ ეტყობოდა, ძალიან ჭკვიანი და «ჟილკიანი» ვინმე იყო. შესვლისთანავე გამომკითხა ვინ ვიყავი, ადგილი მომიჩინა, შემდგომში თითქმის არც გვისაუბრია.

ჩვენი «კამერა» ბეტონის «მემოკს» წარმოადგენდა, ციხის პატარა ეზოში გასასვლელი ფანჯრით. ორ რიგად და სართულად განლაგებული, სულ ექვსი «ნარით». ცოტანი ვიყავით, ამიტომ ადგილი თავისუფლად შემხვდა. თუ საკანში ბევრი ზის და დასაწოლი არ ჰყოფნის, შეიძლება ვინმე «გოიმი» ან «კაზიოლი» ჩამოაგდონ, იმას იატაკზე მიუჩინონ ადგილი, ან ვიღაცასთან «შეთავსებით» მოგათავსონ, მორიგეობით დაიძინებთო. აგრეთვე შეიძლება, ბეტონის იატაკზე თვითონ მიგიტოვონ...

შესვლისთანავე «გამაშაყირეს». რამდენიმე ცნობილი «ხუმრობაა» ახალმოსულებისთვის, ერთ-ერთი მათგანი მომიწყვეს.

თედოზე მითხრეს, გიჟიაო. ძმა მოუკლეს და ამისგან შეირყა, რომ მოუვლის, არაფერი მოგვიწიოს, ყველას გვეშინიაო.

უცებ, თედომ ღრიალი და ყვირილი დაიწყო. ხელში დანა ეკავა, ყველას დასდევდა, ბონდო და «მაცურებელი», ვაიმე არ დაგვარტყასო, გაჰყვიროდნენ. მეც გამომიღდა. გაიქეცი, რას დგახარ ბიჭო, მოგკლავსო. დავიწყე სირბილი. კუთხეში მომამწყვდია. იყეფე, იყეფე, მაგისი ეშინია, შემომძახეს. მაშინღა «ვიყიდე» რომ მაშაყირებდნენ. «ნარის» ფიცარი მოვგლიჯე და ყველას დავერიე. ძლივს გამაკავეს, ისტერიკა დამემართა. როცა დავწყნარდი, გულში არაფერი ჩაიდო, ვიხუმრეთო მითხრეს. შევრიგდით, გაბრაზებული ვიყავი, მაგრამ ასე სჯობდა...

შემდეგ, «ეტაპი», «ზონა» ყველაფერს შეჩვევა უნდა. თან, არც ვიცოდი დედასთვის რა, როგორ მიმეწერა. ადვილადაც ვერ გაგზავნი წერილს და ამიტომ დავაგვიანე. არადა, მესმის, როგორ ელოდება ყოველ ჩემს სიტყვას.

თავი III

წერილი მეგობარს

სალამი ჩემს ძმას და მეგობარს შალიკოს, როგორ გიკითხო, რასა იქმნ. იცი, ყველაფერი მაინტერესებს. როგორ არის ჩემი ნათლული, მეუღლე, დედაშენი, მამაშენი და ჩვენი საერთო საყვარელი ადამიანი. სიძე როგორ გყავს, ბიჭები რას შვებია...

ჰმ, ამას გეკითხები, მაგრამ ვიცი, რომ უეცარ პასუხს ვერ მივიღებ, სანამ წერილს არ გამომიგზავნი, ან მიწახულებთ.

ყველას გადაეცი, რაც შეიძლება ხშირად მომწერონ, მიღება არ არის შეზღუდული, მე კი... გაგზავნა, ოფიციალურად თვეში ერთხელ შემიძლია, მაგრამ როგორც ამბობენ, ადმინისტრაციულ შენობაზე მიკრული «საფოსტო ყუთი», უკვე ხუთი წელია არავის გაუხსნია და არც აპირებენ. ამიტომ, თუ ვინმეს «სვიდანია» აქვს, იმას ვაძლევთ, ძალუღლად

გამოგვაქვს, მნახველებმა რომ გადმოგზავნონ. ამის გამოც, ხვდები, ხშირად შეიძლება ვერც შევძლო მოწერა.

შაკო, დედაჩემს მიხედეთ, ინახულეთ ხოლმე! ვიცი ძნელიც იქნება მისთვის თქვენი დანახვა, მაგრამ მაინც გაუხარდება. თან, დაეხმარებით კიდეც რამეში, თვითონ არაფრის თქმა არ იცის და ნახავთ. რა იქნება საჭირო. ყველაზე მეტად, მისი ხშირი ავადმყოფობა მაწუხებს. მე მანდ არ ვარ, მეზობლების და თქვენს გარდა, არავინ ჰყავს პატრონი.

ჩემზე რა გითხრა ყველაფერს ეჩვევა ადამიანი. თუმცა, აქაურობასთან შეგუება წარმოუდგენელია. საკვირველია, ზოგი ისე გრძნობს თავს, როგორც საკუთარ სახლში. ეს სიგიჟედ თუ არა, რაღაც ფსიქიკურ გადახრად მაინც მიმაჩნია.

როგორ შეიძლება ამ წუმპეში ყოფნა მოგწონდეს. საზიზღარ სიბინძურეს, ყოველგვარ სიგლახეს, ყოველდღიურ დაცინვას, ღირსების, ადამიანობის შელახვას იძულებული ხარ დაემორჩილო,

უძეტესობა მგლურად იქცევა, თუ არ მოტყდა, მაგრამ ისინიც კი, შეკუმშულ ზამბარასავით არიან. როდის სად იფეთქებენ, რა საშინელებას ჩაიდენენ, ვერ გაიგებ. ბოლმა მთელი ცხოვრების მანძილზე რჩებათ.

საუბედუროდ, სახელმწიფოს სჭირდება ასეთი დაწესებულებები, სხვა გზა ვერ იპოვა კაცობრიობამ. ამიტომ, წესით ციხე, კოლონია, როგორ მესმის, ადამიანის გამოსასწორებლად უნდა არსებობდეს. ეს არის მთავარი ფუნქცია, დანიშნულება. ამის გარეშე დასჯასაც რა აზრი აქვს.

სინამდვილეში, ისეთი დაწერილი თუ დაუწერებელი იურიდიული კანონები მოქმედებენ, ისეთი პირობებია შექმნილი, რომ ხვდები, სამაგიეროს გიხდიან. ძალიან ცუდია, როდესაც მეოცე საუკუნეში სახელმწიფო, რომელიც ჰუმანური იდეები სათვის მებრძოლი მთავარი ერთეული უნდა იყოს, დადის ამ დონემდე, გთელავს, გსრისავს, გაშტერებს და ამითი საზოგადოებას, ხალხს აშინებს ან სადისტურ გრძნობებს უკმაყოფილებს. ამიტომაცაა რომ ყველა იბოლომება. მთელი სიცოცხლის მანძილზე რჩებათ აქ ყოფნის დადი, არასრულფასოვნების კომპლექსი (თუმცა, ბევრს შეუგნებლად), სძულდებათ ხალხი, საზოგადოება. ადამიანის სიცოცხლეს, პატიმრის თვალში, ფასი ეკარგება. იმიტომ რომ ყველასი: შენი, იმისი სახელით ხარ ასეთ მდგომარეობაში. რაც უნდა დამნაშავე იყო, განიცდიდე კიდეც, ეს გრძნობა მალე გეკარგება. კიდეც ვიმეორებ, იბოლომები საზოგადოებაზე.

ერთი რამე შეიძლება თქვა, თითქოს, დაწერილი, იურიდიული კანონების ბრალი არ არის ყველაფერი ეს. მაგრამ სიმკაცრესთან ერთად, ბუნდოვანი ფორმულირებები, ჯერ სამინისტროს ინსტრუქციებით მახინჯდებიან, მერე თვით ადმინისტრაციის მოქმედებით. ყველას ეძლევა საშუალება მონად, არასრულფასოვან ადამიანად ჩავთვალოს და შესაბამისად მოგექცეს. გესმის?! ამის უფლებას კანონების დამსჯელი, მაგრამ «ჰუმანური» «აღმზრდელიობითი» ფუნქციის კანონები იძლევიან.

ყველაფერი ეს, კიდეც უფრო დიდ სიგლახეს ბადებს, თვით ტუსადთა შორის. იმას თავი დავანებოთ, დაუწერელი კანონები, რომ მოქმედებენ, ეს ნორმალურად ითვლება, თვით ადმინისტრაციას აწყობს (ისე წესრიგი ვერ დამყარდება, ასეთ ექსტრემალურ პირობებში). მაგრამ ისინიც ფიქციად იქცა. უფრო სწორედ, ათასგვარად შეიძლება შემოგიტრიალონ თუ მოინდომეს. თუმცა, ოფიციალურ პირებთან შედარებით ურთიერთდამოკიდებულებების ფორმები ისე მაინც არ ირღვევა, ფორმალური მხარე მაინც სრულდება ზედმიწევნით.

აქაურობა ჯუნგლებია, შაკო! ოღონდ მშვიერი, უნაყოფო. თავი რომ ირჩინო, ძლიერი უნდა იყო, არამარტო ფიზიკურად, გონებრივადაც. თან უნდა გაგაჩნდეს «გამოცდილება». რაც უფრო მეტი გაქვს ეს კომპონენტები, უფრო კარგად ცხოვრობ, «კარგად» გრძნობ თავს, შეიძლება არაფერი გაკლდეს, არც საჭმელი, არც სასმელი, არც ნარკოტიკები. გძინავს სუფთად, ვერავინ გილახავს პიროვნულ ღირსებას (საერთოდ, ნარკოტიკების გარეშე,

როგორცუნდა ცხოვრობდეს ყველა ტუსადი. არ მახსოვს ვინ თქვა, მგონი ძერჟინსკიმ: «ტუსაღს ისიც ეყოფა, თავისუფლება რომ აქვს წართმეული»).

ეხლა მთავარი... უკვე მერამდენეჯერ, უნდა მიშველოთ. ფული მჭირდება, სამასი მანათი ყოველთვიურად, იმიტომ რომ... ყველაფერს როცა ჩამოხვალ, მერე აგიხსნი. ბევრ რამეს, ვიცი, თვითონაც ხვდები. ბოდიში შაკო, მაგრამ თქვენს მეტს, ვის მივმართო. დედაჩემს, იცი რაც გააჩნია. სულ ავადმყოფობს, რაღაცას მაინც მოახერხებდა, რომ მივწერო ფულის შესახებ, მაგრამ რისთვის მჭირდება უნდა ავუხსნა. მე კი ვატყუებ, მეშინია, ცუდად არ გახდეს, აქაურობას ცისფერ ფერებში ვუხატავ...

...გაგიწყალეთ გული. სულ ჩემს დახმარებაში და...
ალბათ ცუდ ვარსკვლავზე დავიბადე...
მომიკითხე ყველა, ჩაკოცნე ჩემს მაგივრად.
თქვენი სულელი გოგიელა.
თეთრეული წამომიღეთ, ორი პირი, კიდევ ერთხელ გკოცნით.
თქვენი გოგიელა!

თავი IV

რაც შაკოსთან გაგზავნილ წერილში არ შევიდა

ჰმ?... აგიხსნი. თავის სამართლებლად ვიცი, ამას არც აქვს აზრი. ისედაც ეცდებით, ყველაფერი გააკეთოთ. თუმცა, ადამიანს ბეზრდება... არა, სისულელეები მომდის თავში. თქვენ არ შეიძლება მიმატოვოთ. არ არსებობს, თქვენს ღალატს ვერ დავიჯერებ. რაღა დამრჩა დედა, თქვენ... ყველა დანარჩენში რწმენა დამეკარგა... არა, არ დამიკარგავს. ღმერთის, ღმერთის ვიწამე ბიჭებო, აქამდე არც მიფიქრია ამაზე.

ალბათ ადამიანის ბუნებაა ასეთი: სანამ ძალიან არ გაგიჭირდება, ბურუსში ცხოვრობ, არ უკვირდები შენს მრწამსს. რწმენა, ღმერთის რწმენა მინარჩუნებს, ასე თუ ისე კაცობას, საღ გონებას, მომავლის იმედს. თუმცა, ვიცი დიდი ცოდვილი ვარ. სულით, აზრებით ვარ ცოდვილი. ბოღმა მაინც მიდევს გულში, მაგრამ ვცდილობ დავძლიო, ვებრძოლო სატანას...

«ზონისკენ» ეტაპზე მატარებლით «ვიმგზავრეთ» ვაგონებს, სადაც ჩვენ მოგვათავსეს «სტოლიპინები» ჰქვია. რუსეთის უკანასკნელი მეფის პრემიერ-მინისტრის «საპატივცემლოდ». პირველად მის დროს შემოუღიათ «შემადგენლობის» ეს «კლასი». შეიძლება ტყუილია, რა ვიცი, ესე ამბობენ. ოთხნი ვიყავით ერთ «მშობლიურ» «ზონაში» გამწესებული. ერთი «პიდარასტი» ცალკე «კუპეში» ჰყავდათ «მოთავსებული». დანარჩენი ორი ჩემთან ერთად, მაგრამ «კაზიოლები» იყვნენ და არც მათთვის გამიცია ხმა. ვიჯექი კარგად ჩარაზულ «რეშოტკებიან» ფანჯარასთან და სულ გარეთ ვიყურებოდი. აზრზე არა ხართ, რა ბედნიერებაა როდესაც «ქვეყნიერებას უთვალთვალეზს» თავისუფალი ადამიანი, გარემოს ჰხედავ, საიდანაც მოგწყვიტეს, ჩამოგაშორეს, მაგრამ იმედი გავქვს დაბრუნდები. უცქერ და ტკბები... იბოღმები, გული გეკუმშება... მაინც გიხარია, იმათ მაგივრად გიხარია, ვინც არ იცის ამის ფასი. უმეტესად ღამ-ღამობით ვმოძრაობდით, დილით, სადმე ჩიხში გვაჩერებდნენ. გამოჩნდება თუ არა რაიმე სულიერი, უბრალო ვირთხაც კი, უეცრად იძაბები, თითქოს რაღაცას მოელი მისგან, სანუგეშოს, დასამშვიდებელს... თავისუფლება! რა ბევრ რამეს ნიშნავს ეს სიტყვა ნორმალური ადამიანისათვის, რისი გულისათვისაც ხდებოდა და ხდება გადატრიალებები, რევოლუციები, სისხლისღვრა, ომები. ყოველი გამარჯვების შემდეგ კი,

ჩნდება ახალი სატუსაღოები, ახალი ხალხი ავსებს მათ, დამნაშავე, თუ უდანაშაულო ცნობიერებიდან გამომდინარეობს თავისუფლების გრძნობა, წყურვილი. ადამ და ევამ მიუტევებელი ცოდვაც კი ჩაიდინეს ამის გულისათვის მარადიულობა დასთმეს, უფალს არ დაემორჩილენ. მაინც რა გამოვიდა, ჯერჯერობით არაფერი. გიჟის, ფსიქიურად დაავადებულის გარდა, ვერავინ მოიპოვა სრული, ბუნებრივი განთავისუფლება მხოლოდ სწრაფვა, გვაქვს ამისი. ეს გვინარჩუნებს სიცოცხლის ძალას.

მივსდევთ, ვუახლოვდებით იდეალს, მაგრამ სადღაც გაგვირბის თითქოს მირაჟი ყოფილა. ადგილმდებარეობას იცვლის... უფალმა შეგვქმნა თავის მსგავსად, სული ჩაგვბერა, ამიტომაც ხშირად მკრეხელობას ვიჩენთ, გვგონია, თუ ყოვლისშემძლენი გავხდით, ირგვლივ ყველაფერს დავემორჩილებთ. მივალწევთ სანუკვარ ოცნებას.

ამაოდ, მხოლოდ განწმენდით შეიძლება მიზნის მიღწევა, რაც ძალიან ძნელია. უმეტესობისათვის, ალბათ ჩემთვისაც მიუწვდომელია, მაგრამ თუ ეს შევძელით, მაშინ ადამიანში მხოლოდ უფლის მიერ ჩაბერილი სული რჩება. გასუფთავებული ათასგვარი სიბინძურისაგან სიფლიდისაგან და სიცრუისაგან, ბოლმისაგან და დიდების მანიისაგან.

პატიმარი ფიზიკურ თავისუფლებასაც ჰკარგავს, სულიერი, როგორც ადრე ვთქვი უმეტესობისათვის მიუღწეველია და ამითი ორმაგ ტრამვას განიცდის...

«ვახტამდე» სპეცმანქანით მიგვიყვანეს «ავტომატიკებმა». დატოვეს ჩვენი საბუთები, გადაგვაბარეს და სწრაფად, თითქოს სადღაც ეჩქარებათო, წავიდნენ.

«ნარუჩნიკები» დიდი ზოზინით მოგვხსნეს. სულ ფეხზე არ ჰკიდიათ ხელი გტკივა, თუ არა?! ვის აინტერესებს შენი მდგომარეობა...

თვითონ პატიმრებიდან, ზონის შესასვლელში, რამოდენიმე კაცი გვხვდება, უმეტესად ძალად «ძველი ბიჭები». უკვე მიახლოებით იციან, ვინ ხარ, რას წარმოადგენ, რაზე ზიხარ. უბრალოდ, უნდათ ვინმე «გოიმი» გამოიჭირონ, რამეში გამოიყენონ. «ვინ ხარ, სადაური, რაზე ზიხარ»... აი, ტიპიური კითხვები. მეც ვუპასუხე. მალე მიხვდნენ, ჩემგან ხეირი არაფერი შეხვდებოდათ და მომეშვნენ.

უცებ იწყება ნაცნობების ძებნა, შენი კუთხის ხალხის, ვთქვით ზუგდიდელი ზუგდიდელებთან მიდის, ვანელი — ვანელებთან, თბილისელი — თბილისელთან, უბნების მიხევდით. გამოელაპარაკებიან, გაიგებენ ვინ არის, ვისი მეგობარი, ნათესავი, ახლობელი ან მტერი... გამიმართლა. დედაჩემის სოფლელი შემხვდა. ბავშვობაში, ბებიასთან და დეიდასთან რომ ჩავდიოდი, ხშირად ვხედავდი, მახსოვდა. მერე დაიკარგა. როგორც ვიცოდი, ჯერ სადღაც რუსეთში მუშაობდა, დაბრუნდა და ვიღაც მაგრად სცემა ქეიფისას. ხუთი წელი ჰქონდა მერაბ ბეჟანიძეს მისჯილი. პირობით, ადრე გასვლას «აკეთებდა», მაგრამ თბილისიდან ჩამოსული ერთ-ერთი კომისიის დროს, ვიღაცას «არ მოეწონა». კიდევ კარგად გადარჩა გაძლიერებულ რეჟიმში რომ არ გადაიყვანეს, ან რაიმე არ «შეტენეს» რამდენიმე «ზედმეტი» წლის დასამატებლად. ბევრი ფული დაუჯდა ამის «ჩაწყობა».

ბუნებით ძალიან თბილი, სუფთა იმერელი, ლოვანებით ასე ორმოცი წლის კაცია. გამოველაპარაკე, რომ გაიგო ვინც ვიყავი, გაუხარდა ჩემი ჩაჯდომა კი არა, ერთად მოხვედრა, რა თქმა უნდა. დაწვრილებით გამომკითხა ყველაფერი. გაგიმართლათო, მითხრა, ჩემი «კუტოკიდან» ერთს «სროკი» გაუთავდა და იმის მაგივრად დამიწვებო გვერდით. არც ლეიბის, ბალიშის, საბნის და «თეთრეულის» ყიდვა დაგჭირდებაო «სკლადში».

წესით ყველაფერს ადმინისტრაცი უნდა გაძლევდეს, მაგრამ გაიძულებენ ფული გადაიხადო. არ მისცემ და დაწვები ცარიელ «პრუჟინებზე» ანდა თუ ვინმე გადის, შეიძლება იმისი შეგხვდეს. თვითონ «ზონა» შვიდას კაცზეა დაპროექტებული და აშენებული, ორიათასი კი ვზივართ.

შესვლისთანავე სულელური აზრი გამიჩნდა, თითქოს, რომელიმე ამერიკული ფილმის გმირი, ან «დაუმარცხებელი» მუდამ გამარჯვებული საბჭოთა მზვერავი სოცრეალიზმის

ამსახველი დეტექტივებიდან ვყოფილიყავი. ტერიტორიის თვალყურება დავიწყე. გასაქცევად, სუსტ წერტილებს ვეძებდი. დროზე მოვეგე გონს, მიწაყრილთან! ვის, ან სად გაექცევი...

მაინც შევისწავლე მთელი «არქიტექტურული ანსამბლი», ალბათ თქვენც დაგაინტერესებთ «ზონას» «ოთხკუთხედი» ფორმა აქვს. შიგნიდან ჯერ მიწაყრილია ისეთი, საზღვარზე რომ იციან. შემდეგ, მიყოლებით მავთულხლართები, ბეტონის ორმეტრნახევრიანი კედელი ექვსი, სხვადასხვა კუთხეში, ვახტის თავზე და მის მოპიდაპირე კედელზე განლაგებული «კოშკებით» და კვლავ მიწაყრილი, მავთულხლართები.

თვით «ზონა» დაყოფილია სამ ნაწილად. შედიხარ თუ არა, «ვახტის» ხელმარჯვნივ, მავთულხლართით შემოღობილია შედარებით პატარა, ტერიტორია. ამ ადგილს «პრავერკას» ეძახიან.

პატიმრების უმეტესობა კოლმეურნეობაში გაჰყავთ სამუშაოდ. გამსვლელთა რაოდენობა, აუცილებლად, ყოველთვის ხუთზე უნდა იყოფოდეს ინსტრუქციის მიხედვით. შემდეგ «ზონოსკები» დიდი ჯოხით ხელში დადიან ტერიტორიაზე და ყველას, ამ შემოღობილში ჰყრიან. გამონაკლისი მხოლოდ ძალიან ავამყოფებისთვის ხდება. დაუმორჩილებლობისათვის გირახუნებენ კიდევ.

იწყება დათვლა სიმართლე რომ ვთქვათ, თავს დიდად არცერთი მორიგე «ოპერი» (კაპიტანი ან მაიორი წოდებით) არ იწუხებს, მაგრამ ორი საათი კი ყურყუტებ. (ზამთარში ან წვიმის დროს «პრავერკა» კლუბში ტარდება). ამ დროს «კონტროლიორები» (პროპორშიკები წოდებით) დადიან ბარაკებში და დარჩენილ ტუსაღთა რაოდენობას «ამოწმებენ», ესეც ფორმალაა, რადგან, სანამ ერთი ბარაკიდან მეორეში გადავლენ, თავისუფლად შეიძლება ტუსაღი მეორედ დაითვალოს, სახეზე არავის აკვირდებიან. ორ კვირაში ერთხელ ატარებენ «ჩისტკას». ყველაფერს, განაწესით ნებადართულია თუ არა, კბილის ჯაგრისი, პასტა, საწერ-კალამი, რვეულები, კონვერტები, «სპირალი» ფანჯრიდან ისვრიან. «პიდარასტები» კი აგროვებენ, აქუჩებენ ერთ ადგილას, რაც მოეწონებათ თავისთვის იღებენ და დანარჩენს წვავენ. ამორჩეულ ნივთებს კი, ისევ პატიმრებში ჰყიდიან. მათვე შეუძლიათ მიწაყრილთან მისვლა, გასასწორებლად, სადაც «ვიშკის» გუშაგებისაგან სხვადასხვა დანიშნულების ნივთებს იძენენ. უფრო ხშირად ისევ პატიმრებში გადასაყიდად.

ყველა, ვისაც საშუალება აქვს, ჩვენი უუფლებობით, შიმშილით სარგებლობს. «კონტროლიორები» «ჩისტკას» იმიტომ ატარებენ, რომ შემდგომში, იგივე ნივთები, თვითონვე შემოიტანონ და მოგვიდონ.

გზის გაყოლებით «პრავერკის» შემდეგ მდებარეობს «ცეხი», სადაც იქ მომუშავე პატიმრები ამზადებენ კარტოფილის «სეტკებს» მაღაზიაში რომ იყიდება ისეთს. იმავე შენობაშია «შკოლა», საშუალო განათლება ვისაც არ აქვს, იმისათვის. ატესტატს იძლევიან, მაგრამ რა ისწავლება ადვილი მისახვედრია. «პედაგოგებიც» მხოლოდ «საბარიგოდ» მოდიან. როგორც ყველა, ჰყიდიან ჩაის, შაქარს, კბილის ჯაგრისს და პასტას, ქაღალდს, ფანქრებს, საწერ-კალმებს და სხვა საჭირო ნივთებს. შემდეგ მოდის «სასადილო». შესასვლელთან, ხელმარჯვნივ მდებარეობს ორი პატარა ოთახი, სადაც მკერავი და პარიკმახერი მუშაობს. თავიანთი პროფესიონალური მოვალეობის გარდა, ისინიც «გაცხოველებულ ვაჭრობას» ეწევიან.

«სასადილოში» მაგიდები ორ რიგადაა განლაგებული. ბოლოში, მარჯვენა მხარეს მდებარეობს «ხლებორეზკა», მის გვერდით კი «კუხნა». წესით, პატიმრები დღეში სამჯერ, «ატრიადებად» დაწყობილი უნდა მოდიოდნენ. სინამდვილეში, აქ ჭამა შეუძლებელია. ვინმე მიდის ხოლმე, ძალიან გაჭირვებულებიდან, იღებს ერთ «ატრიადზე» ჭიქა შაქარს, ხუთ ბუხანკა პურს (თუ ამ სველ მასას პური შეიძლება ვუწოდოთ).

ძალიან ცოტა იკვებება სამზარეულოთი, უპატრონო, გაჭირვებული, მიგდებული ხალხი, თვითონ განსაჯეთ. დილით ფაფისმაგვარი რაღაც ნივთიერება, მარტო დანახვა რომ გულს აგირევს, მეორე — «მოხარშული თევზი», გამოუშიგნავი, გაუწმენდელი, და ბოლოს «ჩაი», მკრთალი ფერის, ნელთბილის, ზოგჯერ მთლად ცივი სითხე.

შუადღისას «ბორში» ჩვენებურად «ბალანდა» გაურეცხავი, მყრალი ხორცის ნაგლეჯებისაგან, გაურეცხავი, დამპალი კომბოსტოთი დამზადებული, მეორეზე ისეთი «თევზი» და «მაკარონი» ან «კარტოფილის პიურე». მესამეზე ამჟავებული, ობიანი «კომპოტი».

ვახშამზე — ისევ «ქაში», «თევზი» და «ჩაი».

სამაგიეროდ, იქვე ყველაფრის ყიდვა შეიძლება, სამმაგ ოთხმაგ ფასში. მაგალითად ჭიქა შაქარი, მანეთი ღირს, აგრეთვე მანეთად ფასობს ნახევარი კილო, ახალი, თეთრი პური. ამის გარდა რა გინდა ინატრო სულ და გულო: «სგუშონკა», ახალი ხორცი, კარტოფილი, «დაკაფჩონებული» თევზი, ძეხვი... რაც მთავარია ჩაი და შაქარი. ჩეფირის სმით იჭყიპება მთელი «ზონა» ჩემს და უმეტესობის მთავარ «რაციონს» წარმოადგენს ჩაი, შაქარი, პური, «სგუშონკა». ასე რომ თუ ფული გაქვს როგორღაც ცოტა მაინც გაიტან თავს.

შემდეგ განლაგებულია ორსართულიანი ბარაკები. საძინებლის შუაში დგას შენობის, ჭერის დამჭერი ბოძები. მის ორივე მხარეს მდებარეობს ორსართულიანი «ნარები». კარგად რომ წარმოიდგინოთ ჩვენი «სპალნა» პრინციპს აგიღწერთ. კუთხეებში, ყველაზე პრესტიჟულ ადგილას, დგას სიგრძით ერთმანეთზე გადაბმული, ორსართულიანი ერთი «ნარა», (ოთხი კაცისთვის განკუთვნილი), შემდეგ ორია ერთმანეთზე მიტყუპებული (ე.ი. რვა კაცისათვის) ასე შემდეგ, საპირისპირო კუთხემდე, სადაც ისევ ერთი ოთხკაციანი «ნარაა».

«კუტოკები» დგება შემდეგნაირად: კუთხისნარა, პლუს მის მოპირდაპირედ განლაგებულის ნახევარი (ე.ი. სულ რვა კაცი) და ასე შემდეგ ბოლომდე.

«კუტოკებში» პატიმრები ცდილობენ, ასე თუ ისე იზოლირებას სხვებისაგან. ტიხრავნ ზეწრებით, სხვა რაიმე ნაჭრით, ქმნიან ეგრეთ წოდებულ «ოთახს». «ელექტრიკს» აძლევენ ფულს დენის გამოსაყვანად, ყიდულობენ «სპირალს», პატარა თვითნაკეთი ქურა, სითბოსთვის, საჭმლის მოსამზადებლად. «კუტოკებში», როგორც წესი, ახლობლები ცხოვრობენ და ცდილობენ ერთმანეთს დაეხმარონ. (ერთი ანალოგია მომდის თავში, შეიძლება უადგილო, ფაშისტურ კონკლავერებშიც იქმნებოდა ამგვარი ურთიერთდამხარების პატარა ბრიგადები). ბოლოში, ბარაკების, შემდეგ მიწაყრილთან ახლოს, მდებარეობს აბანო და «კატელნაია», იქვეა «პრაჩეჩნაია». წესით, დაბანა, კვირაში ერთხელ შეიძლება, მაგრამ თუ გსურს და ფულს მისცემ საათში მანეთს, მთელი დღე წყალს გქონდეს მიშვერილი თავი. გამონაკლისი მხოლოდ «ზონის» არისტოკრატია როცა ბანაობს, მაშინ ხდება. «სახსრების» ნახევარი, ზუსტად აქ დავხარჯე, თითქოს წყალი მიხსნის ამ წუმპისაგან...

ზოგი, «პიდარასტები» უმეტესად, თვეობით არ შედიან იქ. ვინმე «ქურდი» ან «ზონოვსკი» თუ შეწუხდა სუნით დაუმახებს მათი ბარაკის «მაყურებელს», უბრძანებს შეეთრიეთ აბანოში, იბანავით და მერე იქაურობა ალოკეთ, ნორმალური ხალხი რომ არ შეწუხდეს თქვენი სიმყრალითო.

იმავე შენობაშია, როგორც ვთქვი, «კატელნაია» და «პრაჩეჩნაია». როგორც წესი, აბანოს გამგე და ყველა სხვა იქ მომუშავე, პატიმარია. თუმცა, ფულის აღებას თავისიანებისაგან, არავინ თავილობს.

«ვახტის» მარჯვნივ, გზის გაყოლებით, თვით ზონაში, კედლით შემოღობილი ადგილია, კარები დღის განმავლობაში «ატბოიმდე» ღიაა (თუ რაიმე «ჩპ» არ მოხდა). აქ მდებარეობს ადმინისტრაციული კორპუსი, სადაც ზონის უფროსის და მისი მოადგილეების კაბინეტებია განლაგებული. იქვეა, «ვიზიკალშიკის» ოთახი. ზის ვინმე პატიმარი და თუ რაიმეა გამოსაცხადებელი, რადიოთი, თავის «ნარნარი» ხმით «აუწყებს ზონას».

ადმინისტრაციული კორპუსის უკანა მხარეს, მოფარებულში, მდებარეობს «პიდარასტნიკი» (პიდარასტების ბანაკი), შემოფარგლულის კარებიდან მარჯვენა კუთხეში «სანჩასტი» «ზამპოლიტის» კაბინეტით, ექიმისა და ექთნების ოთახებით. ეს უკანასკნელი, მიღებული წერილების ცენზორები არიან. თუ რამე არ მოეწონებათ, არც გეუბნებიან, რომ მოვიდა.

მედპერსონალიც «გაცხოველებულ» «ბარიგობას» ეწევა, მაგრამ მათ ნაირ-ნაირი პროდუქტები, სასმელი, ნარკოტიკები, «ზონოვსკებისათვის», ქურდებისათვის და «ზონის» მაყურებლისათვის მოაქვთ.

ამ შენობაშივეა «საოპერაციო», «პერევიაზოჩნაია» და პალატები. ერთი დიდი «ზონოვსკებისათვის», „მეორე პატარა, ქურდების და «ზონის» მაყურებლისათვის. მათთვის, იმიტომ რომ არცერთი ავადმყოფი აქ არ წევს. ცხოვრობენ, მხოლოდ «ზონის» შავი სამყაროს დაუწერელი კანონებით, უმაღლესი რანგის პირები. სხვებიდან «კაი ბიჭსაც» შეუძლია იქ ყოფნა, მაგრამ ძალიან ძვირი დაუჯდება ორივე მხრიდან...

გაყოლებით, ადმინისტრაციული კედლის შემდეგ, მდებარეობს «კაი ბიჭების» ყველაზე პრესტიჟული ბარაკი (მეც მანდ «ვეცხოვრობ») და «კლუბი», სადაც უმეტესად კინოს აჩვენებენ. იშვიათად, რაიმე «საშეფო» ორგანიზაციის კონცერტიცაა. აქვეა «ბიბლიოთეკა», ძალიან ცოტა მხატვრული და უხვად გატენილი «პოლიტიკურატურით». «მცირე მიწა», «ყამირი» და «აღორძინება» ჯერ არ ამოულიათ ხმარებიდან თუმცა მესამე გენერალური მდივანი მოვიდა ბრეჟნევის შემდეგ. აქ სხვა კანონებია ზოგჯერ ფეხზე ჰკიდიათ გენერალური დირექტივებიც კი (თუ არ აწყობთ). ჩვენთან, ინსტიტუტის ბიბლიოთეკაში, ორი წლის წინ გაქრა ეს «შედეგები».

კინოდარბაზში ყველას თავისი «სკამეიკა» აქვს. როგორც წესი, დამპროექტებლების «წინაუხედაობის» გამო, ადგილები არ გვყოფნის. შვიდასის მაგივრად ორიათასი ვზივართ და აბა როგორ გაიწელება დარბაზი. ამიტომ «კაზიოლები» ფეხზე დგანან. «პიდარასტებს» კი, საერთოდ აკრძალული აქვს შესვლა, ეკრანის უკან სხედან ხოლმე და ასე «ეზიარებიან ხელოვნებას».

ჩვეულებრივ, შვიდ საათზე ვდგებით. «სანჩასტი» ცხრაზე-ათზე იღვიძებს. თავის წესრიგში მოყვანის შემდეგ, რაც პირის დაბანაში და ცოტაოდენ დანაყრებაში გამოიხატება, ნაწილი კოლმეურნეობაში გაჰყავს, დანარჩენი «პრავერკაზე» მიდის. შემდეგ კი, ისინი მუშაობენ, თვითონ «ზონაში». კარტოფილის «სეტკების» დამამზადებელ «ცეხში» ვშრომობ. ნორმა ოთხმოცია დღეში, ერთი თვის წინ სამოცი ყოფილა. როგორც ამბობენ, კიდევ გაიზრდებაო. მალე ელექტრიკის ადგილი განთავისუფლდება და იქ «გადავალ». ამისთვის ასი მანეთი უნდა მივცე «ატრიადნიკს». თანაც დიდი ჩაწყობა, «ჩალიჩი» დაგვჭირდა მე და მერაბს, ამ ადგილის «დასათრევადა». იცით, ელექტრიკობის არაფერი გამეგება, ამიტომაც სულ თავისუფალი ვიქნები «პრავერკიდან» «პრავერკამდე».

«ცეხში» ნორმის შესრულება წარმოუდგენელია. ფულს აძლევ და «სეტკებს» იქვე ყიდულობ ადმინისტრაციის მიერ დანიშნული ბრიგადირისაგან ან «შტატსკი» მომსახურე პერსონალისაგან, თითოს მანეთად. ამას მაშინ აკეთებ, თუ ჩემსავით, პირობით, დროზე ადრე გინდა გამოხვიდე. გეგმის შესრულების გარდა, თვეში ერთი «მადლობა» უნდა გამოგიცხადონ, რაც ოცდახუთი მანეთი ღირს «ატრიადნიკთან».

თუ არც ადრე გავსლა გსურს და ნორმასაც ვერ ასრულებ, «კოლხოზში» გაყავხარ, იქ მთლად შეუძლებელია გეგმის შესრულება.

კარგია «ელექტრიკად», «კაპტიორშიკად», ფოსტალიონად მოწყობა. უკანასკნელს «ზონიდან» გავსლის უფლებაც აქვს. ეს ადგილი ძალიან ძვირად ფასობს. საერთოდ, არიან ისეით პატიმრები, სხვადასხვა მიზეზით, დროებით რომ შეუძლიათ «ზონის დატოვება, ზოგს ოცდაოთხი საათითაც კი. ადვილი წარმოსადგენია, რა ფულის «ჩაყრა» საჭირო.

კარგია აგრეთვე აბანოს გამგეობა, მაგრამ «პრაჩკად», კატიოლშიკად, დამლაგებლად მხოლოდ უპატრონო ხალხი მიდის, ვისაც გარედან არავინ დამხმარე არ ჰყავს. არც ერთი «კაი ბიჭი» იქ არ წავა, ეს «თანამდებობები» «კაზიოლების პრივილეგიად» ითვლება.

თვითონ პატიმრები, დაუწერელი, ქურდული კანონებით, კასტებადაა დაყოფილი. მთავარი ზონის მაყურებელია, როგორც წესი, უმეტესად «რამკიანი ქურდი», მაგრამ იშვიათად გამონაკლისიც ხდება თუ დიდად ავტორიტეტული პიროვნებაა. «მაყურებელი» და სხვა «ქურდები» ჰქმნიან «ზონის» უმაღლეს, «არისტოკრატიულ» კასტას. მათი რაოდენობა შეადგენს ხუთ-ექვს კაცს.

შემდეგ მოდიან «ზონოსკები». უმეტესობა, პატიმრობამდე «მომავლები» იყვნენ (ასე ოცი კაცის რაოდენობით არის ეს კასტა წარმოდგენილი). ყველა «მომავალი» ვერ იკავებს ამ «თანამდებობას». ზოგს შეიძლება ჩამოართვან კიდეც ეს რანგი ციხეში. «ზონაში» ხდება «გრაჟდანსკი» წოდების დამტკიცება. «ზონის მაყურებლის» და ქურდების ხელშია პატიმრებს შორის «საქმის გარჩევა», «ობშიაკი», ქურდული კანონების დაცვა. ისინი წარმოადგენენ მთავარ მსაჯულს და დამსჯელს. აგრეთვე «ზონაში» ყოველთვის, დიდ ფულზე მიდის თამაშები. მოგების ნაწილი «დოლია» როგორც მას უწოდებენ, რა თანხასაც დაასახელებენ მათთან იყრის თავს. ზოგიერთი ნაკლებადმნიშვნელოვანი საქმე, შეიძლება «ზონოსკიმაც» გაარჩიოს, ისინი ხომ «ქურდების» უახლოეს შევსებას წარმოადგენენ.

რაიმე სერიოზული საკითხის გადასაწყვეტად იწვევენ «სხოდკას». არსებობს პატარა, სადაც მარტო ქურდები იკრიბებიან და ამ შემთხვევაში მათ «ზონოსკებიც» ემატებიან. «სხოდკაზე» ყველაფერი ხმათა უმრავლესობით წყდება.

ეს ორი «არისტოკრატიული» კასტა, როგორც ადრე გითხარით, ჩვენს «ზონაში» «სანჩასტში» სისუფთავეში და სითბოში ცხოვრობს. შემდეგ მოდიან ბარაკის «მაყურებლები», უმეტესად ისინიც «მომავლები», ხანდახან ჩვეულებრივი «კაი ბიჭებიც» არიან, მაგალითად მერაბ ბეჟანიძე. «მაყურებლის» ბოლო კვანძია — «ბრიგადის მაყურებელი». ისინი კრიბავენ თავიანთი ხალხიდან «ობშიაკის» ფულს, აძლევენ «ბარაკის მაყურებელს», შემდეგ ფული გადადის «ზონოსკებთან» და აქედან ხვდება «ქურდების» და «ზონის მაყურებლის» ხელში.

უმეტესს, საერთო მასას წარმოადგენენ «კაი ბიჭები» (ის ვინც «ნორმალური» სტატიითაა მოხვედრილი და წესებს ემორჩილება).

შემდეგ საფეხურია — «კაზიოლები». ის ვინც ცუდი სტატიით მოხვდა. მაგალითად: ბარიგობა, «სპეკულაცია», გაუპატიურება არა ცოლად მოყვანის მიზნით, ანდა გამოძიებისას თუ ზედმეტი წამოსცდა ან რაიმე შეეშალა. მათაც ცალკე ბარაკი გააჩნიათ, ჰყავთ თავისი მაყურებელი ბარაკის, ბრიგადის, მაგრამ ისინიც კი, წესით «კაი ბიჭებზე» დაბლა დგანან.

«კაზიოლებისაგან» ხდიან «შუსტრიაკებს» ესე იგი მოახლეებს, ყმებს. «შუსტრიაკი» ყველა მაღალი რანგის პატიმარს შეუძლია იყოლიოს. მათ მოვალეობაში შედის «პატრონის» ტანსაცმლის, თეთრეულის რეცხვა, საჭმლის მომზადება და საერთოდ, ყველა სხვა დავალების შესრულება.

შემდეგი, ყველაზე უმაღლესი კასტაა «პიდარასტები». უფრო სწორად ისინი, ვისაც ქალის მაგივრობა, ერთხელ მაინც თუ აქვთ გაწეული.

ამ ხალხში მარტო ავადმყოფობის გამო არ ხვდებიან. შეიძლება ძალით «გააფუჭონ» რაიმე დანაშაულისათვის. მაგალითად «ვინმე ავტორიტეტული პიროვნების «ჩაშვებისათვის», გაცემისათვის.

მათაც ჰყავთ თავიანთი მაყურებლები. წესით, ისინიც ყველა «კაზიოლზე» დაბლა დგანან, მაგრამ ციხე — ციხეა. ჩვენთან, ერთხელ «პიდარასტების» მაყურებელი «კაი ბიჭს» გაექაჩა. კანონით, ამის გაკეთება არ შეეძლო. ქურდებმა კი... «კაი ბიჭი» გააჩერეს, გაჩუმება უბრძანეს, არაფერი უქნაო. იმიტომ რომ ეს «პიდარასტი» ყველაფრის მკადრებელი, ადმინისტრაციასთან «შეკრული» კაცია და ერიდებიან მასთან უსიამოვნებას.

როგორც ვთქვი, აქ ყველაფერი იყიდება. «ბარიგობენ» «პიდარასტები». «ბარიგობენ» «ოპერები», «ატრიადნიკები», «კონტროლიორები» «ვიშკის» ჯარისკაცები. «ბარიგობენ» სასადილოში, «ბარიგობენ» სკოლის პედაგოგები, ექიმები, ექთნები, პარიკმახერი, მკერავი, კინომეხანიკი. ფული ღირს გაპარსვა, გაკრეჭვა (თითო-თითო მანეთი), შეკერვა, კინოს მოტანა, არა მარტო ოფიციალური ბილეთი, მეხანიკსაც უნდა მისცე. «ჩვეულებრივი» ფილმისთვის ასი მანეთი. კარგი, მაგრამ ძველისთვის — ასორმოცდაათი, უცხოურისთვის — ორასი, ახალი უცხოურისთვის ორასორმოცდაათი-სამასი. «ოზშიაკის» ფულთან ერთად, ესეც ყველა პატიმარს აწევს კისერზე. მთავარია იხადო. ნახვით კი, თუ გინდა საერთოდ ნუ მიხვალ კლუბში.

ყოველ კვირას შემოდის სატვირთო ავტომობილი. შემოაქვს სიგარეტები, პროდუქტები, სხვადასხვა საჭირო საგნები, სასმელიც კი. ყველაფერ ამას ჰყიდიან სხვებთან შედარებით იაფად, მხოლოდ ორმაგ-სამმაგ ფასში, არაყს ხუთმაგად. ნახევარი ლიტრა ორმოცდაათი მანეთი ღირს, მაგრამ ესეც შეღავათია, სხვა სამოცს, სამოცდაათს გლლიტავს...

ექიმები... მედპერსონალი... ჰმ... ჰიპოკრატეს ფიცის მიმცემი ხალხი, ბარიგობასთან ერთად... რაც არ უნდა ავად იყო, უბრალო ცნობას არ მოგცემს, პრავერკაზე და სამუშაოდ რომ არ გაგიყვანონ, ოცდახუთი მანეთი თუ არ მიეცი. საავადმყოფოში დაწვენა, «ზონის» გარეთ. ავადმყოფს ორასი მანეთი უღირს, ჯანმრთელს ათასები.

გამოვთვალეთ კოლონიის უფროსის წლიური შემოსავალი, მიახლოებით ორასი-სამასი ათასი მანეთის ტოლია. იმიტომ რომ ყველასაგან «დოლია» მასთან მიდის. პლიუს «თავისი» «ზამპოლიტთან» ერთად. საქმეც დროზე ადრე, პირობით განთავისუფლება, «კარგ ადგილზე» დანიშვნა.

უფროსს, «ზონის» ახლოს, გორაკზე უდგას სამსართულიანი სახლი, პირდაპირ თავზე დაგვეყურებს. სუფთა სადისტური თვისება გააჩნია. ერთი სნაიპერის თოფი აქვს, წავა სახლში და ღამე იმით უთვალთვალებს აქაურობას. თან, ტრაბახობს ლორიშვილი, არც მალავს ამას... ამოიღებს ვიღაცას მიზანში და ამითი სიამოვნებას იღებს.

ორი კვირის წინ, ჩვენი ერთი «ბარაკელი გაუშვეს» «ეტაპით» გაძლიერებული რეჟიმის «ზონაში». კოლმეურნეობაში, სამუშაოდ ჰყავდათ წყევანილი. ჯერ ყარაულის ძაღლმა უკბინა საწყალს, მერე... ერთი «ოპერი» მიეთრა. «ბაგაჟნიკიდან» ერთი ყუთი შამპანური გადმოათრია, პატიმრებს გადუდგა, თქვენი ჭირიმე ბიჭებო, თქვენი ვიყიდე ეს მანქანა, დალიეთ შხამად შეგერგოთო და ხარხარი დაუწყია. ვერ მოუთმინა საწყალს გულმა, ბოთლი გადაამტვრია «ოპერს» თავზე. ჯერ სასტუკიად სცემეს, მერე გაასამართლეს და ხუთი წელი დაუმატეს იმ ერთს, დარჩენილი რომ ჰქონდა. გაძლიერებულ რეჟიმის კოლონიაში უნდა მოიხადოს ექვსივე.

ბიჭებო, ვერ წარმოიდგენთ, რაც აქ ხდება... გეუბნებით... ჰმ... «გეუბნებით», «გეუბნებით», «როგორც ვთქვი», «ადრე აღვნიშნე»... ისე გავერთე საკუთარ ფიქრებში, თითქოს გვერდში მიდგახართ ისე გიყვებით... მინდა ყველაფერი იცოდეთ... მაგრამ შევძლებ კი მოყოლას?! არ ვიცი ღირს თუ არა ამის გაკეთება. თქვენს გულისხმეთქვას რა შეუძლია შეცვალოს.

თავი V

გოგიელას სიზმრებიდან

გოგიელას ბავშვობა ესიზმრა. ბაბუამისი, ის დღე, ვიღაც საშინელსახიანი, მახინჯი კაცი რომ ესტუმრათ.

მაშინ, არ მოეწონა სტუმარი. გვერდით ოთახში დაიმალა. ბაბუამისს და უცნობს მალულად უსმენდა. ვერაფერს მიხვდა, მათი საუბარი არაფერს ეუბნებოდა. მხოლოდ მამის და ბაბუის გარდაცვალების შემდეგ გაიგო დედისაგან სტუმრის ვინაობა და მიხვდა, ვინც იყო მახინჯი, რა აკავშირებდათ, ამ ორ სრულიად განსხვავებულ, იერითაც და აღზრდითაც, პიროვნებებს ერთმანეთთან.

გოგიელას ბაბუა მაღალი, ძალიან ლამაზი დარბაისლური პირისახის, განათლებული, ინტელექტუალურად განვითარებული, დინჯი, არისტოკრატიული მანერების კაცი გახლდათ. სტუმარი კი ჩია, მახინჯი პირისახის, ძალიან უხეში, გაუთლელი, მაგრამ მოუსვენარი მიხვრა-მოხვრის სჩანდა.

ორივემ იტირა იმ დღეს. ჩაეხუტნენ ერთმანეთს და ჩუმად აქვითინდნენ. ეს იყო პირველი და უკანასკნელი ცრემლი ბაბუის თვალზე რომ უნახავს. შვილის, გოგიელას მამის მამის დასაფლავების დღესაც კი არ უტირია.

თვალწინ წარმოუდგა ეს დღე, ესიზმრა ყველაფერი ზუსტად ისე, როგორც დედამ მოუყვა. შემდეგ, ფანტაზიებში გადავარდა, საერთოდ არარეალური წარმოესახა.

გოგიელა ბაბუის კისერზე ზის, თმებშია ჩაფრენილი და იცინის, უხარია.

— ბაბუ, ის კაჩი ვინ იყო?

— ჩემი მეგობარი...

— რატომ, ის ხომ ძალიან მახინჯია?

ბაბუამ გოგიელა ჩამოსვა, მუხლებზე დაისვა და თავზე დაუწყო ფერება.

— სულით არ არის მახინჯი, შვილო...

— შული რა არის?

— ის, რაც ჩვენს სხეულს, ცოცხალ არსებად ქმნის.

— ვერ გავიგე?..

— შემდგომში მიხვდები...

— შად გაიცანი?

—... სადაც, შენ არასდროს არ უნდა მოხვდე... ღმერთმა დაგიფაროს...

სურათი იცვლება, დედის მონაყოლი ესახება თვალწინ.

«ახალგაზრდა, ძველ ფოტოსურათებში როგორც უნახია, ისეთი ბაბუა და ის მახინჯი კაცი, სადღაც ტყეში ხეებს სჭრიან. აცვიათ ტუსადის ზოლიანი ტანსაცმელი. ძალიან ცივა, ჰყინავს, ირგვლივ თოვლია, პატიმრებს კი ფეხზეც არ აცვიათ.

გოგიელას ბაბუა მიწაზე ეცემა, ვეღარ მოძრაობს, სამხრეთელი კაცი შეუჩვეველია ასეთ პირობებს. ჩია, თითქოს შეყვარებული გოგონას გაყინული ხელებიაო, სრისავს, კოცნის, ეფერება, ლოკავს ბაბუამისის ფეხებს. პირიდან გამოსული ორთქლით ცდილობს მათ გათბობას»...

ისევ იცვლება სურათი. ისევ დედის მონაყოლის წარმოსახვა.

«ჩია, ნაცემი, რამდენიმე დღის უჭმელი, გდია გაყინულ საკანში. ბაბუამ როგორღაც შესძლო ზედამხედველების მოსყიდვა. ჩიას საკანი პირველ სართულზეა, თითქმის «პადვალში». ეზოში პატარა ფანჯარა გამოდის, ზუსტად იქ დგას ბაბუა. მათ განკარგულებაში სულ ათი წუთია. მეტის უფლება არ მისცეს. სადღაც ნაშოვნ, რეზინის გრძელი მილის ერთ ბოლოს საკანში აწვდის, მეორეს კი, ხან ერთ «კატელოკში» უშვებს, მისი ულუფა მეგობრისათვის შენახული «ბალანდა» რომ ასხია, ხან მეორეში სადაც ექიმის მიერ ჩუმად მოცემული სპირტია. ყველაფერს სწრაფად აკეთებს, რაც შეიძლება მეტის გამოწერუბვა რომ შეძლოს, მაგრამ მილი გრძელია, ჩიას ტუჩები დახეთქილი აქვს, თანაც ძალა არ ჰყოფნის, კარგად ვერ წოვს...

მოცემული დრო თავდება, სადაცაა ამ ადგილას «ლაგერის» კომენდანტმა უნდა ჩამოიაროს. ჩია ეხვეწება მეგობარს წავიდეს. არ უნდა ისიც მის მდგომარეობაში ჩავარდეს. ბაბუა

აჭიანურებს, ბოლოს კი, იღებს «კატელოკებს» და ფანჯრიდან შეასხამს, გადაღვრის დარჩენილს საკანში. რეზინის მილს სწრაფად დაახვევს, უბეში მალავს და გარბის.

ჩია რაც შეიძლება სწრაფად ცდილობს იმ ადგილების ერთ ალოკვას, სადაც გადმოღვრილი «საჭმელი» და სპირტი დაესხა. სახეზე კმაყოფილება ახატია. დაუძღურებულმა ორგანიზმმა რაღაც მიიღო, ისევ გადარჩება, იცოცხლებს, რაც მთავარია იცოცხლებს!!! სადამოს, ისევ ელოდება მეგობრის მოსვლას, ნატეხი შაქრის შოვნას შეჰპირდა... გადარჩება, უხარია ჩიას, გადარჩება!..»

სურათი კვლავ იცვლება.

«ტუსად, მომტირალ გოგიელას ბაბუა ეფერება, გულში იკრავს, ცრემლებს უწმინდავს.

— არ მინდოდა შვილო, აქ რომ მოხვედრილიყავი.

სულ მეშინოდა ამისი...

— ბაბუა, ჩემო ბაბუა...

— მაგრამ... გოგიელა, კიდევ კარგი, ჩვენი დროსნაირი საზიზღრობები არ ხდება თქვენთან. ვერ გაუძლებდი. სუსტი მყავრხარ...

— ვიცი ბაბუა... მიჭირს, ძალიან მიჭირს!...

— არაფერია შვილო... რა ვქნათ. იცოდი, რასაც აკეთებდი, საით მოდიოდი...

— არ მეგონა...

— დაუფიქრებლად მოიქეცი, რას იზამ. ვერ წარმოგედგინა აქაურობა, იამისთვის არ ღირდა თავის დადება... არაფერია, უნდა გაუძლო. დედაშენი მეცოდება ძალიან, აღარავინ შერჩა... მისი გულისთვის მაინც უნდა გასძლო, თავი შეიკავო...

— მიჭირს ბაბუ, ძალიან მიჭირს!..

— ჩვენ უფრო გვიჭირდა... ეეჰ, ვერ დაგიტოვეთ კარგი დრო. უბრალო, ბავშვური სისულელის უფლება არ გაქვთ, რა დანაშაული...

— რაც გავაკეთე, სიცელქედ ნუ ჩამითვლი, არ შეცდე ბაბუ! შეგნებულად... დამნაშავე ვარ, ნამდვილად დავარღვიე კანონი.

— ვიცი, მაგრამ ნუთუ მხოლოდ იმისთვის ვეწამეთ, იმისთვის გაგვხადეს «ხალხის მტრები», იმისათვის გვემდინენ, გვაფურთხებდნენ, თქვენც რომ ასეთ დღეში ყოფილიყავით?!. საქმე ბოლომდე ვერ მივიყვანეთ, მოვტყუვდით, ცუდი დრო დაგიტოვეთ... რა მნიშვნელობა აქვს შვილო, დამნაშავე ხარ თუ არა, კაცს მაინც არ უნდა შეუღახო თავმოყვარეობა.

...ჩია მკვლეელი იყო. ფულის გულისთვის ბანდიტობდა... იქ კი... ყველანი, რაც არ უნდა გვექონდეს ჩადენილი, ადამიანები ვართ... შეიძლება იმიტომაც გვაგდებენ ასეთ მდგომარეობაში, თვალი რომ გავახილოთ... გაყინული ფეხები რომ ეკოცნა შენთვის, სიკვდილისაგან გადაერჩინე, ადამიანურობა გაჰღვიძებოდა...

— სისულელეა! ჩია გამოსვლის მერეც ბანდიტობდა, უფრო მეტი ცოდვა დაიდო, უფრო გამძვინვარდა...

დახვრიტეს ჩია... დედაშენმაც გითხრა... გამოსათხოვრად მოვიდა იმ დღეს, იცოდა მალე რაც მოელოდა...

— მაშინ რისთვის! რატომ ბაბუა, ა?!

— ძალაუფლება... ყველა ჩვენგანში ზის ამის წყურვილი...

— ბაბუ, აღარ შემიძლია...

— უნდა გაუძლო, სხვა გზა არ გაქვს!..

— მიშველე რამე... გეხვეწები!..

— ქალაჩუნას ნუ დაემსგავსე! ჩემმა შვილიშვილმა უნდა შეძლოს თავის შეკავება, იმიტომ მაინც, ჩვენი შეცდომა რომ არ გაიმეოროს. ეცადოს გამოსვლის შემდეგ რაიმე რომ შეცვალოს!..

— მერე დედა?!. ისევ რომ აქით დამაბრუნონ?!

— შესაძლებელია, მაგრამ ბრძოლა მაინც საჭიროა. მე ამის ძალა არ მეყო. ჩავიძალე, ხმას აღარ ვიღებდი. ხედავ რითაც დამთავრდა ყველაფერი...

— სუსტი ვარ...

— უნდა შესძლო!!! «შენ თუ არა, ვინ?...» ჭკუა დაატანე, საკუთარი გზა იპოვე, მაქსიმალურ სარგებლობას რომ მოიტანს. ვიცი ძნელია, უძნელესია ამის გაკეთება...

— ვიფიქრებ...

— დროზე გადაწყვიტე!

— რომ შევცდე, ფუჭი აღმოჩნდეს ყველაფერი?!

— რას იზამ, ესეც არ არის გამორიცხული. ვინც არაფერს აკეთებს, ის არ სცდებაო, ამბობენ... ცოტა დაგრჩა დრო... ორ წელზე ნაკლები.

— ოთხი მომისაჯეს...

— ადრე გამოხვალ!..

— შევძლებ?!

— შეძლებ! გასაჭირი კი, რაც დრო გავა, მოგემატება, სატანაც არ მოგეშვება, შეეცდება მოგდრიკოს, მაინც არ უნდა გადაუხვიო სიკეთის გზას, არც ბოროტებით არ უნდა მიაღწიო მიზანს, რაც გინდა კარგი მომავლისთვის, თუ გინდ სხვისთვის, ხალხისთვის იყოს გამიზნული. მაშინ, ვერავინ დაგძრახავს, უფალი დაგიფარავს!

— მომიყევი, მითხარი რა მელის...

— არ შეიძლება, დრო მოვა და დაინახავ... ეხლა კი წავედი...

— მარტო მტოვებ...

— ყველანი მარტონი ვართ... ზოგი ვერ ხვდება ამას... შენ უნდა იცოდე!..

— ნახვამდის ბაბუ, ხანდახან მაინც მომინახულე, გეხვეწები!..

— როდესაც მოისურვებ, მოვალ. ოღონდ რჩევის მეტს ვერაფერს მოგცემ...

— ვიცი...»

თავი VI

დედის წერილი

გამარჯობა ჩემო პატარა გოგიელა. სულ თავს იმართლებ, დაკავებული ვარ, იმიტომ ვერ გწერო ხშირად. კარგად გიცნობ, გეზარება. ჯარიდანაც იშვიათად იწუხებდი თავს. შვილო, გეხვეწები, ხშირად მოიწერე! ცოტათი ვმშვიდდები მაინც.

ამბობ, კარგად ვარო, ღმერთმა ჰქნას მასე იყოს, რაღაც არ მჯერა... გავიგე «სვიდანია» გეკუთვნის მალე, ჩამოსვლა მინდა. მომწერა რა ვქნა, რა წამოგიღო. საახალწლოდ ვაპირებ ჩამოსვლას. იურა ბიძია გამომყვება, ვილაც ნაცნობი ჰყავს მანდ, თან გეკუთვნის. სამ დღეს მოგცემენო, მითხრა.

დეიდაშენმა, სოფლიდან ჩურჩხელები გამოაგზავნა, ბიჭებს გამოვატანე გუშინ იყვნენ. ძალიან კარგია ჩურჩხელა შენს მდგომარეობაში, ნოყიერია, ჩვენს ჯარისკაცებს ომში მიჰქონდათ საგზლად, თან გიყვარს კიდევ.

თავიდან შემეშინდა, ვაი თუ ბიჭების ჩასვლამ, ჩვენს შეხვედრას შეუშალოს-მეთქი ხელი. დამარწმუნეს, ისე ვაკეთებთ, არ აფორმებენო, მაინც მეშინია...

წერილის გამოტანება მინდოდა, ვერ მოვახერხე. რა მომივიდა იმ წუთს არ ვიცი, სიტყვაც კი ვერ დავჯღაბნე, ალბათ სიჩქარის გამო.

ფული არ აიღეს, მიგვაქვსო. შაკო და ბადრი იყვნენ მოსულები, რომ წავიდნენ ორმოცდაათი მანეთი ვიპოვნე, ჩუმად დაუდევთ. მოვკლავ, სადა აქვთ მაგათ მაგის ფული. თან შენ ჩამოგიტანონ და თან...

მე არაფერი მიჭირს შვილო. ცოტა ვიავადმყოფე. ეხლა კარგად ვარ. იურა და ლარისა არ მტოვებენ, სულ ჩემთან არიან. სხვა მეზობლებიც თავს მახვევიან. ხანდახან, მარტო რომ მინდა დარჩენა და შენზე ფიქრი, საშუალებას არ მაძლევენ. ვერც ვერაფერს ვეუბნები, კარგი უნდათ ვიცი.

შენს ოთახში გადავედი, იქ მძინავს, თითქოს გვერდით მყავხარ... ყველაფერი დაგილაგე, დაგიწვრიაწლე. ყოველ დღე ვასუფთავებ. ამით გულსაც ვაყოლებ და თან მითხრეს, რაღაც ამინისტიას აპირებენო, რომ ჩამოხვალ წესრიგში მინდა დაგვხვდეს, ემიძლება უეცრად გამოგიშვან...

წამებს, წუთებს ვითვლი შვილი, ძალიან მენატრები. ყველაფერი დაუჯერე უფროსობას, არავინ გააბრაზო. იქნებ, კარგი მოქცევისათვის ადრე გამოგიშვან.

ფიცხი ხასიათი გაქვს, მეშინია ნურავის შეეპასუხები, თუ რაიმეს გეტყვიან ისევ შენთვის. ნურც პატიმრებთან იჩხუბებ, მაგათაც თავიანთი გაჭირვება ჰყოფნით. ერთ ბედში ხართ და თქვენი წაკიდება არ შეიძლება! მოითმინე, თავს ნუ გაუყადრებ ყველას. ნერვებმოშლილი ხალხია. ნახავ, ამით მათშიც მეტ პატივისცემას დაიმსახურებ. დამიჯერე შვილო, ხომ ხეადვ, რასაც გეუბნებოდი, ყველაფერი სწორი აღმოჩნდა. კვლავ ნუ ჩამიხრუკავ გულს, მაცხოვრე შენს გვერდით ცოტა ხანი!.. გოგიელა, არავის უნდა ესეთი ვაჟკაცობა. ან კი, ვაჟკაცობაა ჩხუბი? თუ გინდ სიმართლისათვის, ეხლა სხვა დროა შვილო...

ძალიან ცუდი მჭამელი ხარ. რაღაც არ მჯერა, მანდ მოგწონდეს. ჯარიდან რომ ჩამოხვედი, ათი კილო გქონდა მოკლებული. ვეცდები ხშირად გამოგიგზავნი «პასილკები». შენმა ბიჭებმა მითხრეს, ყოველი თვე ვივლითო, იმათ გამოვატან. გაჭირვებულს დაეხმარე, მაგრამ შენ რაც გიყვარს, ყველაფერს სხვას აძლევ, თვითონ კი, არაფერი გრჩება, არ გინდა მასე... რა ვქნა, შენზე ვფიქრობ...

თბილად ჩაიცვი, ქუდის დახურვა არ გიყვარს, მაგრამ მანდ ვინ გიყურებს. გაღეღილი ნუ ივლი, ძალიან ცივა. ნაბანი გარეთ არ გამოხვიდე, ხომ იცი, მალე ცივდები.

კიდევ ერთხელ გკოცნი და გემუდარები, ჭკვიანად მოიქეცი, მე მეტი არაფერი მინდა. შენი დედიკო!

მერაბი მოიკითხე ჩემი სახელით. ჯანმრთელობა და კარგად ყოფნა უსურვე. ჭკვიანად მოიქცეს, ჩემს ხელშია გაზრდილი, ისიც შენნაირი გადარეულია. მოუფრთხილდეს საწყალ დედამისს და ცოლ-შვილს!

ისევ გკოცნი და გეხუტუნები. შენი დედიკო!

თავი VII

რაც დედის წერილში არ შევიდა

ბიჭები რომ წავიდნენ, ტირილი ამივარდა. კარგი, ძალიან კარგი მყავხარ, ყველას უყვარხარ... ფული ვიპოვე და მთლად გადავირიე... შვილო, შვილო... არ იყავი მანდ მოხვედრის ღირსი...

სულ იმის ფიქრში ვარ, რითი გიშველო, რა გაგიკეთო. უძლურობა მაგიჟებს, მამაშენი იყოს ცოცხალი, კარგი იქნებოდა, ასე ვერ დაგჩაგრავდნენ... რა დააშავე ესეთი. გიყვრადა, ხომ არ

გმულდა. გეუბნებოდი, არ დამიჯერე. რატომ ისულელე ასე. სად იპოვის შენნაირ ბიჭს. ბევრს ინანებს მომავალში, მაგრამ ამითი რა გეშველება. ეჰ, მომკალი და გამათავე შვილო...

როგორ მოტყუვდი, შენ ხომ ასეთი ჭკვიანი, ყველას სანაქებო მყავხარ. სხვას არიგებდი, როგორ ვერ მიხვდი, რომ არ უყვარხარ... ქუჩაში დავინახე. მარტო მიდიოდა. თვითონ ვერ შემამჩნია. გული გამიხდა ცუდად, ვიღაც ღვთისნიერმა მომხედა და იქვე, სკამზე ჩამომაჯინა. სასწრაფოს გამოძახებას აპირებდა, ვიუარე. არ მიმატოვა, სანამ ადგომა შევძელი. ქვეყანა მაინც სავსეა კეთილი ადამიანებით...

ყოველ დღე დავდივარ ეკლესიაში, სანთლებს ვანთებ და ღმერთს ვეხვეწები, ჯანმრთელი დროზე დამიბრუნდე. მეშინია, გიცნობ, ფიცხი და გადარეული ხარ ხანდახან. ვერ იტან უსამართლობას, მაგრამ შენ ვერ გამოასწორებ ამ ქვეყანას. ისევ სჯობს, მალე დამიბრუნდე და სწავლით, შრომით იბრძოლო.

მკითხავი მომიყვანა ლარისამ. მალე დაგიბრუნდება ჯანმრთელიო, მითხრა. მაინც მეშინია, სულ მგონია, დარიგებული ჰყავდა, რა ვიცი...

მე რა მიჭირს, ბევრი არაფერი მინდა, ხელფასი მყოფნის. დეიდაშენიც მიგზავნის რაღაცას, რაც მრჩება, კაპიკს — კაპიკზე ვადებ, რომ ჩამოხვალ მინდა ლამაზად გამოგაწყო და რაიმე დაგახვედრო პირველი ხანებისათვის.

ჩემზე ნერვიულობ, ვიცი. ბიჭებმა მითხრეს, თქვენი ჯანმრთელობა აწუხებსო. ვცდილობ, შვილო, ცუდად არ გავხდე, რაიმე არ დამემართოს. ჩემი თავი ჯანდაბას. მეშინია, რომ მოკვდეს, ხელი არ აიღო და რაიმე არ შეგემთხვეს, ჩემო გადარეულო, სულელო, თბილო ბიჭუნა...

ამასწინათ «ლოჯს» ვალაგებდი. შენ ბავშვობის სათამაშოები ვიპოვე. რა კარგი იყო მაშინ, რა ბედნიერები ვიყავით... მამაშენი ცოცხალი, შენ გვერდით, არაფრის და არავისი მეშინოდა. მხოლოდ ერთი გასაჭირი გვქონდა — მუდამ ავადმყოფობდი და აგრეთვე, ჩემი ჯანმრთელობის გამო ძამიკოს ან დაიკოს ვერ გჩუქნიდით.

ერთხელ ეზოდან ნაჩხუბარი ამოხვედი, დიდ კალათას დაავლე ხელი, მოათრიე და მითხარი: «ბაძალში ჭადი, ჯამიკო და დაიკო მიკიდე» ლევანთან და გოგიასთან გიჩხუბია, ერთმანეთს რომ დაეხმარნენ, შენც მოგინდა და-ძმა. რამდენი გვაცინე. ვერც ხვდებოდი, რაზე...

ერთი სული მაქვს, სანამ ბიჭები მოვლენ და ამბავს მომიტანენ. ორი დღეა შენთან არიან. სულ ვრეკავ შაკოსთან, არ ჩამოსულაო. მეშინია, ამდენი ხანი რომ დარჩნენ ხელი არ შემემშალოს შენს ნახვაში.

მათაც ვუგებ, ძალიან მოენატრე ყველას. მითხრეს: მაგის გარეშე ხალისი დავკარგეთო. რაღაცნაირი იყო, შემაკავშირებელიო. მისი ბუზღუნი, სიცილი და ფათერაკიანი სიმთვრალე მოგვენატრაო. აღარ გვყავს «ჭკუის დამრიგებელი», ყველასთვის გულშეწუხებული გოგიელა გვერდით და ეხლა მივხვდით, რას ნიშნავდა ჩვენთვისო.

კარგი მეგობრები გყავს. ყველანი კარგები ხართ, ერთმანეთის შესაფერისი, სულ რომ გეჩიჩინებოდით და გეჯიჯღინებოდით, მეშინოდა რაიმე არ შეგყროდათ, თქვენი შესაფერისი იღბალი და ადგილი მინდოდა გეპოვათ და აი...

ძალიან არიან დაბოღმილები, ეტყობათ. შევეხვეწე, რაიმე სისულელე არ ჩაიდინოთ მეთქი. დამაშშვიდეს, ამას გოგიელას ხატრით მაინც არ ვიზამთო...

ლარისამ მომიყვა, მაიას ნათესავებს უთქვამთ, სასამართლოზე, რა კარგი ბიჭია, რა ლამაზი, წარმოსადეგი მეგობრები ჰყავსო...

ჩემთან რომ იყვნენ, ერთად წარმოგიდგინეთ. მართლაც არფერი სჯობს თქვენს დანახვას. მიკვირს, ამდენი, ასე კარგები, ასე ერთად როგორ შეიყარეთ. ეჰ, მჯერა, რაიმე თუ დამემართა, არ მიგატოვებენ, მხარში ამოგიდგებიან. მთავარია, თვითონ მოინდომო სიცოცხლე, თავს მიხედო...

შენი ლექსების რვეული, ბიჭებს გავატანე. გადავბეჭდავთ და რომელიმე ჟურნალში მივიტანთო. გავაფრთხილე, არ დამიკარგონ. არ ვიცი, როგორი პოეტი გონიხარ სხვას, მე შენი ყველაფერი მომწონს. ხშირად ვკითხულობ ხოლმე. საწოლის თავთან მიდევს, სანამ არ მომიტანენ, ადგილს ვერ ვპოულობ...

გახსოვს პატარაობისას სოფლიდან რომ მომწერე ლექსი?!

რა მომივიდა არ ვიცი,
დედა მენატრება ალბათ...
თავი მტკივა და წნევა მიწევს,
დედა მენატრება ალბათ...
ჩემთვის წმინდანი, უმწიკლო,
უნაზესი და ლამაზი,
ღმერთო მიცოცხლე დიდ-ხანს,
მინდა, გთხოვო და შეგავედრო.

რა სულელივით, გიჟვით ჩამოვედი. შემეშინდა, მართლა ცუდად ხომ არ იყავი. ჰმ, რა დროს მეორე კლასელი ბავშვის წნევა იყო... ან საიდან მოიტანე სიტყვა «შეგავედრო». ჰმ, ჩემო ბიჭუნა, ბავშვობიდანვე სხვანაირი იყავი...

ერთხელ, დეიდაშენს ვუთხარი, ლექსებს წერს-მეთქი. გაიკვირვა, რატომ, რა მოუვიდა, ისე ძალიან ჯანმრთელად და კარგად გამოიყურებაო. ბევრი იცინეს ეს რომ მოვეყვი, ეჰ...

არაფერია ჩამოხვალ და ყველაფერს მოასწრებ. ლექსებსაც დაწერ, დიპლომსაც დაიცავ, კიდეც შეიყვარებ, შვილებიც გეყოლება. ოღონდ, ღმერთო დიდებულო, ცოტა ხნით მაინც მაყურებინა შენი ბედნიერებისათვის!

თავი VIII

მეგობრების წერილი

გოგიელა, როგორ ხარ, რას შვები ძმაო. ჰმ, ზიხარ ხომ ბულბულის გალიაში?.. ეჰ... არა უშავს, სამაგიეროდ, საკუთარი «ნასროკალი» გიჟი გვეყოლება. სირცხვილიც იყო, ძმაკაცებში ერთი «ბლატნოი» არ გვყავდა...

გწერთ შენი მონატრებული ძმები: შაკო, დათო, ლევანი, ბესო, მიხა, «ლოვა», ბადრი და სხვანი. ნაწილმა სულ სამი კვირის წინ გნახეთ, მაგრამ მაინც გვენატრები, ჭკუისმსწავლელი გოგიელა ყველას დააკლდა...

ლილი დეიდასთან ვიყავით, მოვუყევით შენი ამბები, როგორც დაგვარიგე, ისე ვუთხარით, — კარგად გამოიყურება, არაფერი უჭირსო... წერილიც გადავეცით. არ იქცევი სწორად, ხომ გითხარით, ნუ მისწერ — არ ჩამოხვიდეო, — ძალიან განიცადა. დღეებს, წუთებს ითვლის შენს ნახვამდე. ჯობია ჩამოვიდეს, თვალი შეგავლოს. მე და ბესოც გამოვყევით. ნუ გემინია, ვერაფერს მიხვდება იმაზე მეტს რაც თვითონ წარმოუდგენია.

იურა ბიძია და ლარისა დეიდა ვნახეთ. მათაც გამოგვკითხეს ყველაფერი. მიახლოებით, რეალურად აღუწერეთ მდგომარეობა. ვიცი გაგვიბრაზდები, ზღაპრების მოყოლა რომ დავიწყეთ, იურა ბიძიამ შეგვაწყვეტინა, იურისტია, ძალიან კარგად იცის რაც მანდ ხდება. გვითხრა, ნუ შეგეშინდებათ, ლილი არაფერს გაიგებსო... შენი «ზონის» უფროსს იცნობს, სიკეთე მაქვს მისთვის გაკეთებული, თუ არ დამივიწყაო. რომ ჩამოვალთ, ნახავს. მანამდე

შეუტყობინებია ვიღაცის პირით, ჩემი ნათესავიაო, ალბათ «ელექტრიკობაზე» ფული იმიტომაც არ გამოგართვეს. ეჰ, ნეტავ იურა ბიძია ისევ იმ ადგილას მუშაობდეს. მაშინ... რა ბედი გვაქვს, რალა ის ნახევარი წელი არ იყო თბილისში, მაგას მაინც ვერ «აჭმევდი», ეხლა მანდ არ იქნებოდი. თვითონაც ძალიან განიცდის ამას.

დანარჩენი რა... მორიგეობა დავაწესეთ. ლილი დეიდას კვირაში ერთხელ მაინც ნახულობს ვინმე.

როგორც გვთხოვე, შენს დაბადების დღეზე დავადექით. პურმარილი მივიტანეთ, სახლში არ დაგვხვდა. ეკლესიაში ყოფილა. ლარისა დეიდამ გაგვიღო კარი. რომ მოვიდა, სუფრა გაშლილი გვექონდა, კინალამ გადაირია სიხარულით, ყველაფერი მზად მქონდა, რას წვალობდით, ვიცოდი აუცილებლად ამოხვიდოდითო. მაინც დატრიალდა.

ვიმხიარულეთ, ვიმღერეთ, ლილი დეიდაც კი ვაცეკვეთ. ბოლოს ყველას ტაქსები გამოგვიძახა, მთვრალეები ხართ, გადარეულები, რაიმე არ შეგემთხვეთ გზაშიო. მგონი ნასიამოვნები დარჩა. ყველაფერს ვეცადეთ, ყოველ შემთხვევაში...

ისე, ჩამოსვლა კი გვინდოდა. ჩამოვიყვანდით კიდეც, მასაც სურდა, გაიხარებდა, საღამოს უკან დავბრუნდებოდით, მაგრამ აგვიკრძალე და შენს გადაკიდებას, «ტრიპერი» სჯობია კაცმა აიკიდოს.

უიმე! სულ დამავიწყდა მოგახსენო საიდან და ვისი ხელით იწერება «ესე უსტარი». «რუჩკაი უჭირავ ბადრისა». ალბათ მიხვდი, ჩემი აჩხაბაჩხა «პოჩერკით» და ქართულის მასწავლებელს მიხსენებ. რა ვქნა მეც ხშირად მახსენდებიან ჩემში «ცოდნის წყურვილის» გამღვიძებელი ხალხი. თუმცა, რა მათი ბრალია, კაცს თვითონ თუ არ გაქვს კარგი კალიგრაფიის ნიჭი.

იდეები «ყველაი» გვეკუთვნის, რომ იცოდე ყოველ სიტყვაზე რა დაკადაკა გვაქვს. ორჯერ პრიორიტეტის წართმევა მომინდომეს.

უკაცრავად, ბოდიში... შაკომ და «სხვამ» მისმა ოჯახის წევრებმა ცალკე «უსტარის» შედგენა მოინდომეს. საქმეში უნდა ჩავერთო სასწრაფოდ.

ჰოოო, დიდი ბჭობის და «ფერების» შემდეგ გადაწყდა «კალამი» მე გადმომეცეს, ტერიტორიულმა უპირატესობამ გასჭრა, ჩემი «ხატაა» ძმაო! მაგათ რა უფლება აქვთ, წავიდნენ, თავიანთი «ბაითიდან» მოგწერონ!

ჰოო... შემოვიდა «პუწკია», პროოხასავით ჩავიფსი მამიკოო, — გამომიცხადა. მზია იძულებულია დაგვტოვოს. სააბაზანოდან ისმის ღრიანცელი, «პუწკია» სასტიკ უარზეა, ბანაობა არ სურს.

სამართლიანობამ გაიმარჯვა. «პუწკია» მაინც დურთეს საკუთარ «ლახანკაში» მამის თხოვნამ, ფიზიკურმა ჩარევამ გასჭრა. თან... გოგიელა ნათლიასთან წაგიყვანთო შეჰპირდნენ...

სულ შენს ხსენებაშია, ძალიან უყვარხარ ამ ლაწირაკს. გუშინ, ჩავაცივდი, ჩემზე რომ ასწავლე, მაიმუნიაო, ვერაფრით გადავათქმევინე. დაიცა, რალაც საშინელებას ვაჩუქებ და შენი სახელი უნდა დავარქვა. დივერსიას გიწყობ ძმაო... აბა რა გგონა?

გუშინწინ სუფრაზე შენი ნაჩუქარი მაიმუნი მოიტანა, მზიას თანამშრომლები იყვნენ, უმეტესად გაუთხოვარი მანდილოსნები. ეს თავმომწონე კაცი არ შემარცხვინა? შეხედეთ, ბადრი ნათლია მოვიტანეო, გაჰკიოდა. თან გემრიელი სიცილი რომ იცის, გადმოჰყარა პატარა კიჭები. ვითომ დაჭერას ვუპირებდი, იკივლა, გაიქცა ოთახიდან და ისევ იმეორებდა «ნომერს».

ტყლაში... თავში მივიღე, ბესოს ძალიან ნაზი მოფერება. თვალებიდან ნაპერწკლებს ვყრი მარტენის ღუმელივით. ხომ იცი, რა საზიზღრობას, ღორს ემსგავსება ნასვამი. ნაწყენია, «მეხვეწება» ჩემი მოკითხვა პირადად გადაეციო. აჰა, ძმაო, გადმოგცემ ბესოს დიდ მოკითხვას. მგონი გეგმა გადაჭარბებითაც შევასრულე. სიტყვა «დიდი» დავუმატე.

შაკომაც მიიღო «მოფერება», ცნობილი დალაგებული პირისაგან. ჰოოო... აქ ვიღაც შეიჭმევა, ბოდის ვიხდი, ჩემი ჩარევაა საჭირო.

საერთო ძალით, ბესო უნდა დავაძინოთ.

...უჰ... ძლივს არ მივასვენეთ? რა ძალა აქვს ამ ვირს. არაფრით არ წვებოდა, ბოლოს დათომ იავნანას სიმღერა დაიწყო, დედაშენი ვარო, «დაუმტკიცა». ამან დააწყნარა და «მომენტში» ჩაიძინა, მანამდე გააფრთხილა შარვალი გამიუთავე, ერთ საათში გამაღვიძე, ბიჭები მყავს სანახავიო.

ოთახს რომ გადახედო მილიციის განაჩხრევი გეგონება. არეულია ყველაფერი. მაყვალა დეიდა «სასტიკად გვტუქსავს», «სამაგლებოს» გვეძახის, თქვენ არც ცოლი, არც შვილი და არც წლოვანება ჭკუას ვერ მოგიმატებთო, რაზეც მომენტალურად ყველა დავთანხმდით.

გუშინ ზაალა შეგვხვდა. შენს ჯგუფს ფული აუკრებია, ხუთასი მანეთი გადმოგვცა. თავიდან უარი ვუთხარით, «სისტემა» ავუხსენით. ზედმეტს, თვითონ გვთხოვს, არ გამომიგზავნოთო, ვუთხარით. კარგი «ობშიაკში» შეიტანეთ და როდესაც საჭირო იქნება, მაშინ ჩაუტანეთო. თებერვალში გინახულებს, ფულს მაშინაც ჩავუტანო. ჩვენ მაინც ჩამოვალთ. თუმცა, მანამდე კიდევ დიდი დროა.

მეტი რა, ჩვენ ყველაფერი რიგზე გვაქვს. ვმუშაობთ, ყველა ძველებურად და ძველად გილას. ისე სტუდენტობა სჯობდა, მეტი თავისუფალი დრო გვქონდა.

ჰო, კიდევ რა... მთავარი დაგვავიწყდა. ლექსები რომ აარჩიე, მივიტანეთ. ცოტა პროფესიონალიზმი აკლიაო, — გვითხრა, «რაცხა» კანონებს არ ემორჩილებათო. მოვიდეს, ცოტას წავიმუშავებთ და დავბეჭდავთო, ავუხსენიათ ყველაფერი. არ ესიამოვნა, მაგრამ კარგი კაცია, აილო თავზე. სამი ლექსი ამოარჩია. მაშინ ჯერჯერობით მხოლოდ ესენი წავლენო.

არ გეგონოს, თითქოს არ მოეწონა. პირიქით ძალიან გაქო, ჭკვიანი ბიჭი ჩანსო. უბრალოდ, პროფესიონალის ხელში არ მოხვედ-რი-ლა-ოოო. ასე რომ ყველაფერი რიგზე (რვეული ლილი დეიდას დავუტოვებ).

...და ბოლოს, ყველასაგან დიდი მოკითხვა, გკოცნით, გეხვევით და «გივარდებით წელში».

შენი «ნამეტნავად დალაგებული» ძმები!

მინდა გაგაცნო თბილისში გავრცელებული ძალიან პოპულარული ხალხური შემოქმედების «პატრიოტიზმით აღსავსე (მოდაშია პატრიოტიზმი) ახალი «უნიკალური» ნიმუში.

ტყეში აგური ყვავის,
ხეზე ჩაქუჩი იზრდება,
ტყიდან გამორბის ზვიანგი...
შენ ჩემო საქართველოვ!...

ზვიანგია — ზვიგენი — ნიანგი. ჩვენი გენეტიკის ახალი მიღწევა. სახით ლოქოს ჰგავს, გავუსწართ ამერიკას.

ამ წერილის მნახველი გადასცემს შენს ერთ-ერთ «მომქმეს», იმისგანაც მიიღებს «უსტარსა».

ჰო, კიდევ... გუშინწინისწინ პუწკიამ ბაღში «კონცერტი» ჩაატარა. ოთახში დროშა უკიდიათ პოლიტიკურს წევრების სურათებთან, მასწავლებლის მაგიდის თავზე. ჰოდა, მივიდა და გამოაცხადა: სურათები და დროშა მოხსენით, გოგიელა ნათლიის სურათი მინდა დავკიდოო. ვერაფრით აუხსნეს ამის შეუძლებლობა. ჩაბჭირებამდე უტირია. ბოლოს შეჰპირდა, გოგიელა ნათლია მოვა და რომ მატირეთ, ნახავთ რა მოგივათო.

კიდევ ერთხელ გივარდებით წელში. შენი ძმები.

თავი IX

რაც მეგობრების წერილში არ შევიდა

როგორც ყოველთვის, რა უნდა მოგვეწერა, არ ვიცოდით. თითქოს, ადვილია მაგრამ...

არც ბესო იყო მთვრალი და არც პუწკიას ჩაუფსია «ძროხასავით». ვითომ, ჰმ, გასამხიარულებდად მოვიგონეთ ეს სისულელები. არც შარაფი ყოფილა გუშინ, მაგრამ რა ვქნათ (სურათების ისტორია კი ნაღდად ჰქნა, საიდან მოუვიდა თავში ამ ლაწირაკს არ ვიცით).

იცოცხლე ღრიანცელი კი იდგა, ყველა თავის აზრს გაჰყვიროდა... მართლა ძალიან მოგვანატრე თავი. ხანდახან, ყურმილს ავიღებთ და გირეკავთ მერე გვახსენდება, სახლში რომ არ ხარ...

დაბოლმილები ვართ ძალიან, მაგრამ რა ვქნათ. ვიცით, რომ კიდევ გიყვარს. გუშინ ნახა ბადრიმ. სულ უფრო და უფრო ლამაზდება. მართლა ანგელოზის სახე აქვს. ნეტავი თუ ნანობს...

ზაალამ, ფული არ გაჭირდება, ლევი მაქვს, მანქანებსაც «ვარემონტებ» ხანდახან, სულ ორი ათასამდე მოგროვდებაო. «ჟესტიანჩიკი» ვიყავი ინსტიტუტამდე, შაკოს უთხრა, შენც მომიყვანე, ნაწილებსაც გამოვნიხებო.

ლილი დეიდასთან ყოფილა სამი დღის წინ. გოგიელას ფული მემართა, ხუთასი მანეთიო და მისცა. ძლივს დაუთანხმებია. უფრო სწორად, მაგიდაზე დაუდეს და გამოქცეულა, არ გაუჩერდა... კარგი ბიჭია ძალიან, საერთოდ შენს გარშემო ყველანი კარგები ვართ... ჰმ... გუშინ ვლაპარაკობდით, რა კარგია, ღმერთმა ერთად შეგვყარა. ვინ იცის, ასე რომ არ მომხდარიყო, ჩვენგან რა დადგებოდა. ერთმანეთს ვავსებთ... ალბათ ვიქნებოდით ჩვეულებრივი, თბილისელი «ძველი ბიჭები». ზოგი, «გნილოი» ნარკომანიც...

ლექსები, სიმართლე რომ გითხრათ, არც ისე მოეწონა. შენ თვითონ იცი, ხშირად ამბობ: გალაქტიონის და გრანელის შემდეგ, ჩემი ლექსების დაბეჭდვა სირცხვილიაო... მაგრამ იმასაც აყოლებ, მაინც მინდა ხალხმა წაიკითხოს, სათქმელი გამიგოსო. ამიტომაც «ვიჩალიჩეთ». შაკოს მამამ ჩააწყო. ისე, რა ვიცი ბევრს სხვაზე ნაკლები არ ხარ, ვინც იბეჭდება. სული მაინც იგრძნობა. ყოველ შემთხვევაში, კეთილი, ემოციური. თუმცა, შეიძლება ცვდებით, არ შეგვიძლია შენზე არასუბიექტურად ვიმსჯელოთ. კაცზე, რომელიც გიყვარს ველოდებით და გვაკლია.

თავი X

ისტორია...

მაიას საავადმყოფოში შევხვდი პირველად. დედები გვეწვა ერთად, ორივეს გული აწუხებდა.

ოცდაათხი წლის კაცს, თითქოს აღარ მჯეროდა ერთი ნახვით სიყვარულის. ვთვლიდი, რომ ეს ყველაფერი კეთილი ჯადოქრების, მეზღაპრეების მოგონილია, ხალხისთვის სიკეთის, ოცნების შესანარჩუნებლად.

ალბათ, უცებ არ შემყვარებია... თუმცა, დავინახე თუ არა გავშეშდი. გაცვეთილი ფრაზა ვიხმარე, მაგრამ სწორედ გამოხატავს ჩემს შინაგან მდგომარეობას.

გარეგნულად არ შევიძინე. ჩვეულებრივად, თითქოს, არაფერი მომხდარაო ისეთი, ხელი ჩამოვართვი და ცივად გავუღიმე. იმიტომაც, რომ ჩემი პარალელური კლასელის და იყო. წესად მაქვს, არავისთან, თუ გინდ არც ისე ახლობელთან, რაიმე ფლირტის ისტორიაში არ უნდა გაეხვიო.

ერთხანს საავადმყოფოში ვხვდებოდით. შემდეგ კინოში წავედით, ჩემთანაც იყო სახლში, მაგრამ ურთიერთობები არ გასცილებია, ამხანაგის დის პატივისცემის ფარგლებს. თითქოს ყველაფერი მხოლოდ მეგობრული დამოკიდებულებით იხსნებოდა.

დედა რომ გამოჯანმრთელდა, დავიკარგე. აღარ მინახავს დიდი ხანი. ვხვდებოდი, რომ გრძნობა გამიჩნდა, შეტოპვა კი არ მინდოდა. ძმა მაკავებდა, მრცხვენოდა მისი. დარეკე, ყურმილს აიღებს, დედები ერთად აღარ წვანან, რა ვუთხრა. შენს დასთან რაზე მინდა საუბარი. დავმეგობრდით-მეთქი? ადვილი მისახვედრი იქნებოდა, მოვიტყუებოდი. თანაც, როგორც ვთქვი, ვთვლიდი და ვთვლი, მეგობრების ახლობლებს და შორეულ ნაცნობებს შორისაც კი, თუ კაცს პატივს სცემ, არ უნდა ჩააყენო ქალი. ეს ყოველთვის დიდ პრობლემებს წარმოშობს... ჩემი ბიჭების დები, ყოველთვის დებად მიმაჩნდნენ. ვერასოდეს წარმოვიდგენდი სხვანაირად. იმიტომ რომ ძმის და შენი დაცაა. მაიას ძმასთან არ ვმეგობრობდი, მაგრამ ჩვენი ნაცნობობა მაინც არ მსიამოვნებდა. ყოველთვის ურთიერთსიმპათიით ვიყავით განწყობილი და ეს გარემოება მზორკავდა, მაკავებდა.

ბევრი ვეცადე, დამევიწყებინა, ცოდვაც ჩავიდინე, ერთ გოგონასთან დავიწყე შეხვედრა. შევუყვარდი მგონი. რაღაცაზე გავუბრაზდი. მაინც არ ვიქნებოდით ერთმანეთთან ბედნიერი. სხვადასხვა ინტერესები, ხასიათი გაგვაჩნდა, მაგრამ ვწუხვარ, რომ ისე უცებ, რაღაც უბრალო მიზეზის გამო დავცილდი, სიმართლე არ ვუთხარი.

ვერ მოვითმინე, ბოლო-ბოლო მაინც გადავწყვიტე მაია მენახა. სურათი გვქონდა ერთად გადაღებული. ვითომ იმის მისატანად ინსტიტუტში მივედი.

რაღაც საოცრად ლამაზი იყო. უწინდელზე უფრო მიმზიდველი, ჰაეროვანი. რა თბილი, წყნარი, სათნო, ანგელოზის სახე ჰქონდა... ესეთებისაგან ხატავენ მადონებს. ვინანე მხატვარი რომ არ ვიყავი. ძალიან ვინანე. ვარდისფერი კაბა ეცვა. ძალიან უხდებოდა, ფენომენალურად უხდებოდა, ვერავინ აღწერს ისე უხდებოდა.

რომ დამინახა, გაეხარდა. სად დაიკარგეო. მივხვდი, ელოდა ჩემს გამოჩენას.

შემეშინდა... შეყვარებული ვარ ნამდვილად შეყვარებული...

...ეს კი... საშიშია...

სახლამდე მივაცილე. მომავალი შეხვედრისათვის, მიზეზის მოძებნა მიჭირდა, თვითონ დამეხმარა. ჩვენთან კონსერვატორიაში კარგი კონცერტია. სამი დღის შემდეგ გამოჩენილი პიანისტი დაუკრავს; ხომ არ გაინტერესებსო. გამიხარდა. კლასიკური მუსიკის არაფერი გამეგება. ამიტომაც გამოვუტყდი კიდეც; ბაიბურში არ ვარ, ისე კი მინდა ჩემს განათლებაში ამ ხარვეზის გამოსწორება-მეთქი.

შეხვედრის დროზეც შევთანხმდით. კასეტებსაც მოგიტან და გაგანათლებო, მითხრა.

ჩემზე ბედნიერი იმ დღეს, არავინ მეგონა. მინდოდა ვინმესთვის მომეყოლა, ამეხსნა რასაც ვგრძნობდი, როგორ მიყვარს. შემეშინდა თვალი არ გვეცეს-მეთქი, ზედმეტ ჭორობასაც მოვერიდე და ისე რომ არავინ შემხვედროდა და არაფერი წამომცდენოდა, შინისკენ გავიძურწე.

თავი XI

გოგიელას წერილი

დედიკო, ჩემო დედიკო ძალიან მომენატრე. სულ ის სამი დღე მახსენდება საახალწლოდ ერთად რომ გავატარეთ. ისეთი ბედნიერი ვიყავი, თითქოს კოლონიაში კი არა, სახლში შეხვედით ერთმანეთს.

ძალიან გამიხარდა, კარგად რომ გამოიყურებოდით. შენ ხომ ჩემი ყველაზე ლამაზი, ახალგაზრდა დედიკო ხარ. თავს უნდა მოუფთხილდე, თუ გინდა რო მეც კარგად გყავდე.

ბიჭები იყვნენ ეხლახანს. ალბათ გინახულეს და ყველაფერი მოგიყვინენ. ერთი რამე მეწყინა, გითქვამს, თითქოს გატყუებ და საშინელ პირობებში ვცხოვრობ. რატომ ხარ ესეთი, სულ ყველაფრის გამწვავება გიყვარს. ვიცი, რამაც შეგაშინა, — «სვიდანის» ოთახმა. გეფიცები, მთელ კოლონიაში, ამაზე სამაგელი მოუწყობელი და მოუწყესრიგებელი ადგილი არ არსებობს. არ ვიცი რატომ. მიზეზი ვიკითხე; ვერავინ მიპასუხა, ყველა მხრებს იჩეჩავს, ალბათ, ხომ იცი, ჩვენთან ყველას ყველაფერი ფეხზე ჰკიდია და ამიტომაც არის გაურემონტებელი. შიგნით, კოლონიაში ჩვენ თვითონ ვაკეთებთ ყველაფერს, იქ კი მხოლოდ შეხვედრებისას გვიშვებენ და აბა ვის მოადგება თავში, ეს დრო იქაურობის მოვლაში დახარჯოს.

დედიკო, გავიგე ნინო გათხოვილა. მოკითხვა გადაეცი ჩემგან. გადაკოცნე და უთხარი, რომ ჩამოვალ აუცილებლად ვინახულებ, ერთს კარგად შევუბერავ მათთან. ისე, იზრდებიან ბავშვები, მანდ რომ გადმოვედით, სულ ჩვილი იყო. ეხლა, მალე დედა გახდება. წარმოუდგენელია არა? ვერც ვიფიქრებდი, ნინო — მეუღლე, სულ ბავშვი მეგონა.

დედა, გუშინ კოლონიის უფროსმა პირველი მადლობა გამომიცხადა, კარგი მუშაობისათვის. წელიწადში სამი მადლობა მჭირდება პირობითად ადრე რომ გამომიშვან «ატრიადნიკის» კი თვეში ერთხელაა საჭირო. ჯერჯერობით ყველაფერი რიგზე მაქვს. მთავარია, შენ არ ინერვიულო, ჯანმრთელად მყავდე.

დღეს მერაბის დაბადების დღეა. როგორც უფროსობამგამოაცხადა, ვახშამზე, ამ თარიღის აღსანიშნავად, ტორტი გამოცხვება. პატარა სანთლები მართალია ვერ ვიშოვეთ, მაგრამ არა უშავს, გიხარია კაცს ასე ყურადღებით რომ ექცევა ხელმძღვანელობა. შენ კი არ გჯერა, მეც ასეთნაირად რომ მომილოცეს.

მოლოცვის შემდეგ მერაბის პატივსაცემად, კონცერტი უნდა გავმართოთ კლუბში. მე ალბათ, ჩემს ლექსებს წავიკითხავ. სხვა არაფრის ნიჭი მაქვს და (საერთოდ ესეც თუ გამაჩნია)...

ბოლოს, კონცერტს თვითონ მერაბი დაასრულებს. იცი, ჩონგურზე რა კარგად უკრავს (სულ დამავიწყდა მეთქვა, დღეს დილით აჩუქეს სამუშაოზე გასვლის წინ). აგერ ისიც მივიდა. მოკითხვა შეუთვალეო ჩემი სახელით. გადაეცი, საახალწლოდ ჩამოტანილი, სულ შენს მიერ გაკეთებული საჭმელი ელანდებაო.

საერთოდ, ბავშვობას იხსენებს ხშირად, ერთხელ დედაშენთან დამტოვესო, სულ პატარა ვიყავიო. დაუძინებვიარ და მეზობელთან გადასულაო. გამღვიძებია, ავმდგარვარ, მაგიდაზე დიდი ტაშტით, გასაციებლად დადგმულ, ახალმოხარშულ მურაბაში ჩავმვერი ცხვირ-პირით, წამექცა და სულ მოვთხვარეო იქაურობა. შემემინდა დასჯის და ძაღლის «კამორკაში» დავიმალეო. მთელი დღე გიძებნიათ. დედაშენი იმ ხნის განმავლობაში რამდენიმეჯერ, კარგად ტყეპესო.

ამას ჰყვება მურაბა და ხითხითებს. ხომ იცი, როგორი გულლია, ალალი სიცილი იცის. იმასაც იხსენებს, ნიგოზს რომ აპარინებდით შენ და მისი უფროსი და. ხშირად მომხვედრია ამისათვისო.

სამ თვეში, სასამართლო შედგება. ალბათ გაანთავისუფლებენ პირობით, როგორც იქნა «გააკეთა». ჩამოვა და აუცილებლად გინახულებს.

მეტი რა მოგწერო, ყველაფერი კარგად მაქვს. არ მწყურია, არც მშია და არც მცია. ხშირად გიხსენებ, ყველანი მენატრებით. მოკითხვა გადაეცი ჩემგან იურა ბიძიას და ლარისა დეიდას. უთხარი, თქვენი წერილი მიიღო, დიდი მადლობელია-თქო ყველაფრისათვის. კიდევ ერთხელ გკოცნის და გეხუტუნება, შენი სულელი გოგილა!

თავი XIII

წერილი მეგობარს

სალამი ჩემს ძმას ზაალას. ძალიან მომენატრე, როგორ ხარ. მანანა როგორ არის, მოკითხვა გადაეცი ჩემგან. პატარა «ზაალიჩი» დამიკოცნე, ვერ წარმოიდგენ როგორ მინდა ვნახო, წამოიზრდებოდა მაიმუნი.

ბიჭებმა შემომითვალეს, თებერვლისათვის აპირებსო ჩამოსვლას. გელოდებოდი. წერილიც კი არ გამოაგზავნე. არ გრცხვენია? ფულის გულისთვის ხომ არ მინდა შენი ნახვა. თუ რამე დამჭირდება, მე თვითონ გეტყვი. მაშინ კი ისედაც შეიძლებოდა მონახულება. მაწყენინე ძალიან, რა იყო ამაში სირცხვილი, ვერ გამიგია. ერთი წუთი გაქვს კაცს, მეორე არა. ეჰ... არ გატუტუცდე და გაყეყედე. ფულმა გაფუჭება იცის, ჩემო ზალიკო. არა მგონია ეს შენც დაგემართოს, ბუნებით ხარ კარგი ადამიანი, მაგრამ მაინც დაუკვირდი თავს.

ფრთხილად იყავი, არაფერი შეგემთხვეს, ფულის გულისთვის არ ღირს აქ წამოსვლა. საუბედუროდ, შენნაირი ოქროს ხელების და ჭკვიანი თავის ხალხს, ჩვენში გასაქანი არა აქვთ, ბევრი მიზის გვერდით...

ისიც მესმის რატომ დაიწყე ცეცხლთან თამაში, ჯერ ერთი, კაცმა ნიჭი უნდა გამოიყენოს და ენერგია უნდა დახარჯოს. მეორე, ას მანეთად ოჯახის შენახვა წარმოუდგენელია. სადაცაა მეორე ბავშვიც გაგიჩნდება. მათ კი ჭამა, სმა, ჩაცმა უნდათ. ვის სურს მათხოვარივით ცხოვრება. ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, თავმოყვარეობა გებღალეება, განიცდი, ნუთუ რაიმეს გაკეთების თავი არ მაქვსო. მთელ მსოფლიოში ეს თვისება ნორმალურად ითვლება, საშუალებაც არის რაიმე მოიმოქმედო: იმრომო, ტვინი გაანძრიო, ჩვენთან კი მტრად, ბურჟუაზიულ გადმონაშთად გნათლავენ.

სტალინის გინება და როგორც იქნა, მის მიერ ჩადენილ საშინელებებზე დაიწყეს საუბარი, მაგრამ მთავარს ჯერჯერობით არავინ ამბობს. ის სისტემა, რომელიც მან შექმნა, დღესაც რომ მოქმედებს, ოღონდ კოსმეტიკური ცვლილებებით. ღმერთმა ჰქნას, რაც დაიწყო გაგრძელდეს, განვითარდეს, ნელ-ნელა აზრზე მოვალთ, თვალს გავახელთ და ცხოვრებას ვისწავლით.

ბიჭები რაღაცას მიედ-მოედვენენ. მივხვდი რაც გააკეთე. საკუთარი პროფილაქტიკა გახსენი, მე ვერ მომატყუებთ. კოოპერატივად ჯერ კიდევ ეტყობა არ გაგიფორმეს და ნახევრად ოფიციალურად მუშაობ. ალბათ ფულიც იმიტომ გაგიქრა, აგროვებ და ვიღაც შობელძაღვს, ნებართვისთვის უნდა «აჩუქო». რას იზამ, ისეთი აბდა-უბდა კანონი გამოვიდა, საშუალებას იძლევა, ამნაირი ხალხის ხელში მოხვედრის. სჯობს მისცე, თავი რომ ქუდში იგრძნო. ფრთხილად იყავი რაიმე შარი არ მოგდონ, ეცადე, მალე გააფორმო საბუთები.

ღმერთმა შეიძლება გვიშველოს და მართლა რაიმე შეიცვალოს, ვნახოთ. მე არ დამცალდა ნორმალურად გამეგო, მართლა გალღვა ყინული, თუ არა, აქით მიკრეს თავი.

რასაც მოვესწარი, ისიც ვერ აღვიქვი წესიერად. გაფრენილი მქონდა, სულ სხვა პრობლემები მაწუხებდა. ალბათ იმედიც არ გამაჩნდა რაიმეს შეცვლის, ვერ წარმომედგინა. «მედლების საკიდმა» ბაბუამ და მისმა «თანამოაზრეებმა» გაგვიქრეს, ისე რომ ვერც მივხვდით, ტვინის განძრევის ენერგია და სურვილი.

ერთი რამე მაშინებს, ბევრს აწყობს ასე იდიოტური, ბრმა ცხოვრება, ისევ ძველებურად, რქებით, სიყალბით მოქმედებენ, ხალხს რწმენა არ დაუკარგონ, პატარა გამოჩენილი შანსი არ ჩაკლან, ვინც დაიწყო ეს მოძრაობა ხელმძღვანელობაში, ისიც არ დააბრმავონ: ალბათ დროებით შეძლებენ კიდევ, ამიტომ უნდა ვივაჟაკოთ, ძალები მოვიკრიბოთ, უფრო უარესით ვიდრე ადრე იყო რომ არ დამთავრდეს ყველაფერი.

თავისუფლებას ვერავინ გვაჩუქებს. ის შეიძლება იგრძნო და გაისისხლხორცო. არავის იმედი არ გქონდეს ამ საკითხში. ხვალ შეიძლება ყველაფერი უკან დაატრიალონ: ადამიანის ბუნებაა ასეთი. შენ, მე, იმან, ყველამ არ უნდა მივცეთ ამის საშუალება. გონივრულად უნდა ვიმოქმედოთ. დიპლომატიაც ვისწავლოთ. მუშტი-კრივი მათ აწყობთ, გამოიყენებენ, ნახეთ რა მოიტანაო დემოკრატიამ. საუბედუროდ, ძალა ჯერჯერობით მათ მხარეზეა. უნდა გამოვგლიჯოთ, წავართვათ. ოღონდ მათი მეთოდების გადაღება არ შეიძლება, ყველაფერი ჩაგვეშლება. გავხდებით გულქვა, ბოროტი ფანატიკები. ამას კი სიკეთე არასდროს მოუტანია.

როგორც ვთქვი, რაც შეიძლება გონივრულად, ტაქტიკურად, მაგრამ სწრაფადაც უნდა ვიმოქმედოთ, ეს ძალიან ძნელია. მთავრია ეხლა გავუძლოთ, მათი მოკავშირე — დრო ჩვენს მხარეზე გადმოვიყვანოთ, მაშინ უფრო და უფრო გაძლიერებულნი, ნასწავლი, გამოცდილნი გავიმარჯვებთ. საღი აზრი ჩვენსკენაა და ხალხი ამას დაინახავს, შეიგრძნობს.

გუშინ, ერთი სპექტაკლის მომსწრე გავხდი. კლუბში შეგვყვარეს, ტელევიზორი მოათრიეს და ჩართეს. რომელიღაც ახალი დოკუმენტური ფილმი გადიოდა. ჩვენი «მედლის საკიდი» გამოჩნდა კადრში. «გმირად შერაცხვის», მერამდენედ აღარ მახსოვს, მომენტი იყო ასახული. ვერ გამიგია, კაცი გმირი შეიძლება ერთხელ იყო, ბუნება გვქონდეს ესეთი და ისეთ სიტუაციაში ჩავარდე, რომ ყველამ დაინახოს, შეაფასოს შენი საქციელი, ამისგან გამომდინარე ვაჟკაცური სული. მერე აღარც აქვს მნიშვნელობა, რამდენჯერ გაწირავ თავს. ეს წოდება, სახელი მაინც არ მოგცილდება საზოგადოების თვალში. იმის გარჩევა კი შეიძლება ვინ უფრო მეტი სარგებელი მოიტანა, ოღონდ ამით სხვების თავგანწირვა არასდროს გაუფასურდება. ჩვენ ამდენი დაჯილდოვებებით, ერთი კაცის, ბრეჟნევის გაღმერთებით საპირისპიროს გავასწავლიდნენ. გაიხსენე, როგორ დაცინვით უყურებს ზოგიერთი მოხუც ნაფრონტალ კაცს გმირის ნიშანი რომ ჰკიდია. გაუფასურდა ეს წოდება, ხალხის შინაგანი ნება-სურვილის გარეშე დარიგდა და მნიშვნელობა საქმეს კი არა, ნიშანს მიენიჭა, მკერდზე ჩამოკიდებულ «ჟესტს», ამიტომაც დავკარგეთ შავის და თეთრის გარჩევის უნარი.

ფილმის დასრულების შემდეგ «ზამპოლიტი» პირველი «რევოლუციონერი» გახდა, «მედლის საკიდის» და სტალინის გინება დაიწყო. გულში გამეცინა, რომ არ მცოდნოდა ვინ ლაპარაკობს, დავუჯერებდი, გულწრფელობაში ჩავუთვლიდი სიტყვებს. შობელძაღლი თავის სულიერ მშობლებს თათხავდა. ქვა-ქვაზე არ დაუტოვა. ინსტრუქცია ჰქონდა ესეთი, «ბრწყინვალედაც» შეასრულა. არცაა გასაკვირი, «მამა ნახე, დედა ნახე და შვილი ისე მოინახეო» — უთქვამთ ხალხს. ესეთი პიროვნებებია ყველაზე საშიში. მარტო იმ დღეს არ გამოუვლენია თავისი ნაღდი ბუნება. თვითონ ნარკომანი, ლექციებს გვიკითხას ნარკოტიკების მავნებლობაზე. ცინიკურად, პლაკატი ჩამოვიდა კაბინეტში: «Наркотики убивают наше потомство!»

ყოველდღე გაგლეჯილ «კაიფშია». თუ ნარკოტიკის შემოტანა გინდა «ზონაში», მაგას უნდა მისცე. ნახევარს თვითონ იტოვებს. არ უნდა გამოაპარო, თორემ დაგიჭერს და ტყავს გაგადრობს.

ორი თვის წინ, ერთი ჩაიგდო, ჯერ სასტიკად სცემა, მერე კაბინეტში შეათრია, სკამზე მიაბა და მის თვალწინ «გაიჩხირა». ნარკომანისთვის იმაზე დიდი წამება არ არსებობს, სხვისი «კაიფი» აყურებინო, თვითონ კი არ გაუკეთო. ხუთი დღე ჰყავდა ასეთ დღეში. ყოველ დილით, მიათრევდა და იგივეს იმეორებდა. ბოლო-ბოლო გულმა ვერ გაუძლო საწყლს, გაუსკდა.

პასუხის მომკითხავი ვინ ჰყავს?! რომელი პატიმარი, ან მითუმეტეს «ნადზორი» იტყვის სიმართლეს?! ის კი არა, ნაგავმა, ამ საწყლის სიკვდილზეც ფული გააკეთა. სამასი მანეთი გამოართვა ნათესავებს, ცხედრის წაღების ნებართვაში.

ღმერთო დიდებულო... ალბათ მაპატიებ, რომ გამოვალ, თუ სადმე შევხვდი აუცილებლად მოვახრჩობ. ოღონდ ჭკვიანურად. მაგ მურთხის გულისთვის არ ღირს თავის გაწირვა. ერთი აქედან გამომიყვანა და ენას ამოვიდგამ. ყველამ უნდა იცოდეს, რაც ხდება!

იცოდე, არ შეგეშალოს, ჩემი წერილი ცენზურის გარეშე გამოიგზავნება ერთ-ერთი პატიმრის მნახველი ჩააგდებს საფოსტო ყუთში. შენს გამოგზავნილს შეამოწმებენ: ამ თემაზე არაფერი დაგცდეს... რამდენი ნაგავია ქვეყანაზე. ათას შარს მოგვდებენ. მე მათ ხელში ვარ, შენ კი... არ ვიცი, სადამდე «გავდემოკრატიით». «ასჯერ გაგონილს, ერთხელ ნანახი სჯობიაო», — ხომ გაგიგია. არ მქონდა ბედნიერება, საკუთრივ შემეგრძნო ყველაფერი... ჰმ.

«ზამპოლიტის» მეუღლე ექთნად მუშაობს ჩვენთან, ცენზურსაც ის აწარმოებს, ასე რომ ფრთხილად!

რა სულ ჩემზე და პოლიტიკაზე ვსაუბრობ, ალბათ თავი მოგაბეზრე. ძალიან მომენატრეთ, შენც და ბიჭების მთელი ჯგუფი. მომწერე ვინ რას შვება. არც მეგონა, თუ ასე მიყვარდა ყველანი.

საწყალი «ძმაო» მახსენდება ხშირად. გახსოვს სანამ აქ მიკრავდნენ თავს, ჯარში რომ ვიყავით «ზბორებზე»; დალევდა, ჩამოჯდებოდა სადმე და საათობით გაჰყურებდა ჰორიზონტს.

— რას შვები «ძმაო»?

— კინოს ვუყურებ ძმაო.

— რომელი სერიაა «ძმაო»?

— მერამდენე დღე ვართ აქ ძმაო?

— მეცხრე «ძმაო».

— ჰოდა მეცხრეა ძმაო.

ანდა, გახსოვს? ერთხელ არაყი ვერ იშოვა, «ბეტეერით» ქალაქში რომ გაიპარა... ჰმ, რა დღეში იყო უფროსობა...

სულ უფრო და უფრო ხშირად მახსენდება მისი პანაშვიდი, დასაფლავება, მაშინ წესიერად ვერც განვიცადე, ვერ ვიგლოვე, აქაურობისთვის «ვემზადებოდი», ეხლა კი დრო მაქვს.

რადაც საერთო არის ჩემსა და «ძმაოს» შორის. მასავით, დროებით მაგრამ მოვწყდი ქვეყანას, ახლობლებს, მეგობრებს, დედას... აქ რომ ჩამოდიხართ, თითქოს, სასაფლაოზე მომინახულეთო... საქართველოში ვარ, მაგრამ კი ვერ ვგრძნობ ამას. თავი სადღაც ციმბირში, გადაკარგულში მგონია...

ძალიან მძიმე წერილი გამომივიდა. დღეს რადაც მელანქოლიურ ხასიათზე ვარ... არ მიწყინო. არც ისე გეგონოს, თითქოს ვწუწუნებ. ვიცოდი, წარმომედგინა, სადაც მოვდიოდი. ძალიან განვიცდი, რომ თქვენს კისერზე მიწევს ცხოვრება. ათასი მატერიალური, თუ სხვა პრობლემა გაგიჩინეთ... რა ვქნა, სულელი ვარ. საკუთარ თავზე ვბრაზდები... არაფერი, გამოვალ და ყველაფერს ავაწყობ. დედაჩემსაც გავახარებ, თქვენც მხარში ამომიდგებით.

კიდევ ერთხელ მოიკითხე და ჩამიკოცნე ყველა,
შენი გოგიელა!

თავი XIII

რაც წერილებში არ შევიდა

საწყალ დედაჩემს ჰგონია რომ საჭმელს «სუფთად არ ამზადებენ», ყოველდღე არ ასუფთავებენ აქაურობას, «გათბობა კარგი არ არის». ეშინია ჩემი გაცივების, ანდა კუჭი არ ამეშალოს, სასაცილოა... საწყალი დედიკო, კიდევ კარგი ვერ წარმოუდგენია რეალური სურათი, საზიზღრობა თორემ, ვერ გადაიტანდა.

ჰმ, დაბადების დღეს უხდიან მერაბს... ტორტს უცხოებენ და ჩონგურს ჩუქნიან... კონცერტს მართავენ მის პატივსაცემად... მეტი საქმე არა აქვთ...

მერაბის ძმა, ბეჟანა ჩამოვიდა. კოლონიის უფროსს სამასი მანეთი მისცა ლავანა, მე და ერთი ჩვენი «კუტოკელი» «სვიდანის» ოთახში რომ მივეყვანეთ და ორი დღით დავეტოვებინეთ; დასალევის, პროდუქტების შეტანის საშუალება რომ მიეცათ. ძალიან მაგარი ღვინო ჩამოიტანა. ორი დღე ვიჯექით და ვლოთაობდით გრძნობის დაკარგვამდე.

«ზონაში» ახლობლებს შევუგზავნეთ რაღაცები. ბიჭებმა «ატრიადნიკს» ორმოცდაათი მანეთი მისცეს «კაპტიორკაში» ჩაიკეტნენ და მათაც გრძნობის დაკარგვამდე სვეს. «არისტოკრატიაშიც» შემოგვითვალა, ცუდი არ იქნება, ჩვენც თუ გაგახსენდებითო. მოვიდა ბეჟანა და იმ წუთშივე ერთ-ერთმა «კონტროლიორმა» შეატყობინა, ძალიან დატვირთული ჩამოვიდა ძმის დაბადების დღეზეო. ჰმ... იმთავით, არ გაათავონო და სასწრაფოდ გამოაგზავნეს დესპანი. «სგუმჩონკა», ჩაი, შაქარი არ აკლიათ. ტორტი და ხაჭაპური მოითხოვეს.

მერაბამ მითხრა, ისედაც გავუგზავნიდი, არ დავბოღმავდი, მაგრამ ძმასთან დალაპარაკება რომ არ მაცალეს, ის მეწყინაო, ზონის მაცურებელსაც აგრძნობინა. დაიმორცხვეს, მიხვდნენ, ლამაზად არ გამოუვიდათ. მათ პრესტიჟს ესეთი სულწასულობა ვერ აამაღლებს, მითუმეტეს, სხვასავით მშიერი ყოფა არ აქვთ... ისე, მაინც ღმერთმა შეარგოთ. ყველა მონატრებულია ოჯახში დამზადებულს. უფრო მეტად, ფსიქოლოგიური მნიშვნელობა აქვს, როდესაც ვისიმე სახლიდან ჩამოტანილს შეექცევი. არაფერიც რომ არ გაკლდეს, მაინც გიხარია, უგემურიც გემრიელად მოგეჩვენება, თითქოს ამ წუმბეში კი არა...

ეს ჩვენთან არის შედარებით თავისუფლება. კიდევ კარგი, ფულით რაიმეს მიღწევა შეიძლება. ზოგ «ზონაში» ათი ამდენი გეხარჯება და მაინც ყველა დამშეულია მგელივით. ღმერთო, აქ როგორ მიჭირს, იქ რა დამემართებოდა...

«ზამპოლიტიც» «გვესტუმრა», მერაბა «დალოცა», ნახევარი საათი გვეჯდა. საჭმელი და ღვინო ჩაცეცხლა და რომ მიხვდა, ნარკოტიკები არ გვექონდა, წაეთრია... არამი იყოს მისთვის ყოველი ლუკმა! ღორი, თითქოს აკლია რაიმე... კი არ მენანება... ვერ ვიტან ამ ძაღლიშვილს... მთელი ადმინსიტრაცია ბარიგობს, გვძარცვავს, მაგრამ ამნაირი ნაგავი არავინაა, ადამიანურად ვერაფერში გაგიგებს. თანამშრომლებსაც არ უყვართ, იციან რა კაციცაა, საკუთარ დედას არ დაინდობს.

ის საწყალი ბიჭი რომ მოკლა, ერთი კვირის შემდეგ უეცრად დაფაცურდა. კომისიას ელოდნენ, ძაღლივით იყო დაგეშილი. ყველანი პრავერკაზე შეგვეყარა, ავადმყოფებიც არ დატოვა. სასტიკად გაგვაფრთხილა, არაფერი წამოგცდეთო. შემდეგ «სანჩასტში» წავიდა, ვიღაც «ზონოვსკის» წამალი შემოუგზავნეს, «გაიჩხირა» მასთან ერთად, ზედმეტი მოუვიდა და ცოლმა ძლივს მოაბრუნა. უფალო შემიწყალე, მაპატიე, მაგრამ ნეტავი...

ბარაკებში დავბრუნდით. ყველაფერი გადაუყრიათ. «ჩისტკა» ჩავვიტარეს. რვა დღე ვშიმშილობდით და ვიყინებოდით. რაიმეს შემოტანა აკრძალა, მანქანაც კი არ შემოუშვა. შეეშინდა, ფახში ჩავარდა. კომიის წინაშე თამაშობდა და პრინციპულობას, ჩვენც გაგვაფრთხილეს ამით — რა მოგველის ხმა თუ ამოვიღეთ.

მოკლულის ისტორია გავიგე. ლამაზი, ძალიან ლამაზი ცოლი ჰყოლია. ვიღაც მილიციონერის საყვარელი გამხდარა. არავინ იცოდა, მეუღლის გარდა, სად მალავდა ნარკოტიკებს და «აბაიანს». ზუსტად მაშინ წამოადგნენ, სამალავიდან რომ იღებდა. თანაც ვინ, ცოლის საყვარელმა ჩაავლო.

ჩაჯდომიდან ორი თვის შემდეგ «რაზვოდი» მოუვიდა. მერე ისიც გაიგო, ყოფილი მეუღლე იმ ძაღლს რომ გაჰყვა. იმან კი მთლად მოტეხა, როდესაც შეატყობინეს, შენს მამისეულ სახლში ცხოვრობენო. სულ გაფუჭდა საცოდავი, ბოლო ხანებში დედასაც, ცოცხალი რომ ჰყოლოდა, გაჰყიდდა ერთი «ზახოდისათვის».

არ აწყობდათ მისი გამოსვლა. სამაგიეროს გადახდის ეშინოდათ, მაგრამ რისი თავიღა ჰქონდა, დიდი ხნის სიცოცხლე მაინც აღარ ეწერა. მისი სიკვდილიც ცოლის «ჩაწყობილიაო». ყოველ შემთხვევაში, «სროკის» დამატებაზე მაინც «ჩალიჩა». ის წამალიც, რაზეც დაიჭირეს, ალბათ, «ზამპოლიტმა» იცოდა, რომ მოუვიდოდა, შეატყობინეს კეთილისმსურველებმა. ერთხელ უთქვამს: — «ზონამდე», თითქმის დანებებულიც კი მქონდა თავი. მაშინ, ერთმა რაღაც საეჭვოდ შემომამჩიქა და იაფად მომყიდა. მეც ვერ მოვითმინეო. არა... ამკარად მათი გაკეთებულია ეს საქმეც... ღმერთო, გამაძლებინე, შემინდე, მომეცი ძალა არ გავგიჟდე. არ შევიშალო, ამ ჭაობის სრულფასოვანი ბინადარი არ გამხადო, მგლად, მტაცებლად არ მაქციო, ბოროტებამ არ დამძლიოს...

თავი XIV

გოგიელას სიზმრებიდან

გოგიელას ცემენ, უმოწყალოდ ურტყამენ, შველას ითხოვს. მეგობრები მოირბენენ, დახმარება სურთ, მაგრამ რაღაც უხილავ ზღუდეს ვერ ლახავენ.

მწვალელები დედამისს მოითხოვენ. გაჰყვირიან, მხოლოდ ის შეძლებსო დახმარებას. გოგიელაც ეხვეწება, სასოწარკვეთილი ხმით ეძახის დედას. ისიც გამოჩნდება, მოიწევს, ეჩქარება შვილის გამოხსნა. ცოტალა რჩება მიზნამდე. მწვალელებს კმაყოფილება გადაჰკრავთ სახეზე, მაგრამ უფრო და უფრო უმატებენ ცემას. გოგიელა ხვდება, რაც ჩაიდინა. დედამისს ხომ მოჰკლავენ, თუ ხელში ჩაიგდეს. გოგიელას კი ურტყამენ, უმოწყალოდ ურტყამენ... დედა ტირის, მოთქვამს, განთავისუფლებას ცდილობს, რომ შვილი დაიხსნას, ბოლო-ბოლო ხელიდან უსხლტება ბიჭებს და...

გოგიელას შეშინებული ეღვიძება.

თავი XV

დედის წერილი

გამარჯობა ჩემო გოგიელა, როგორ ხარ, შვილო. გაზაფხული წელს საზიზღარია, ვერც გაიგებ, როგორ გაცივდები. თბილად ჩაიცვი, ნუ გათამამდები.

ნურც მზეში ივლი ბევრს. თვალეები გიწითლდება, ხომ გახსოვს, ჯარში «ზბორებზე» რომ იყავი, რა დაგემართა, ჩამოსული ვერ გიცანი, მზემ ისეთი ამბავი დაგაწია. სულ დამწვარი და დაწყლულებული იყავი.

ალბათ კიდევ უფრო გახდი. აუცილებლად ჭამე რამე. ფულის გამოგზავნა მინდა, მაგრამ არ შვეები, ამიკრძალე.

გუშინ ბესო, ლევანი და დათო იყვნენ, წერილი გადმომცეს (ჩემიც გადმოუციათ). მიმტკიცებენ, კარგად არისო, ღმერთმა ჰქნას...

შვილო, გეხვეწები არაფერი დააშავო და დაუჯერე უფროსობას. იურა ბიძიამ და ბიჭებმა მითხრეს, კეთდება პირობით განთავისუფლება. მთავარია კარგად მოიქცე.

გუშინ, ვიღაც ქალს ვუსმენდი, პურის მაღაზიაში, მისი შვილი გამოუშვიათ პირობით. ნახევარი რომ მოიხადაო, ხუთი ათასი დაჯდომიათ. რამდენიც საჭიროა ჩვენც ვიშოვოთ, არ მოგერიდოს.

მამაშენის მეგობრებსაც ვნახავ. ეს უბედურება რომ დაგვემართა, ამიკრძაღე მათთვის შეტყობინება. ეხლაც არაფერი იციან... ვიღაც ნაცნობებიც ეყოლებათ. კარგი თანამდებობები უკავიათ, დაგვებმარებიან. ყველაფერს გავაკეთებ, ოღონდ შენ მოიქეცი ჭკვიანად, ნუ მომიშხამავ სიცოცხლეს!.. მინდა გავიხარო შენი ნახვით, ბედნიერებით, ჯანმრთელობით.

გკოცნი და ისევ გეხვეწები ჭკვიანად იყო.

შენი დედიკონა

P.S. ამ პატარა წერილს ბეჟანის ხელით გამოგიგზავნი. გუშინ დამირეკა. დღეს გამომივლის. სასამართლო უნდა შედგესო მერაბის, ადრე ანთავისუფლებენო. იმასაც გამოგვითხავ, როგორ გააკეთა... ნუ მომსპობ შვილო, დამიჯერე...

შენი დედიკონა!

თავი XVI

ისტორია

დათქმულ დროს მივედი. ხელში ერთი შინდისფერი ვარდი მეკავა. მივართვი. კონცერტი გადაუდიათ(?) და ძველი თბილისისკენ გავისეირნეთ. რომელიღაც ახალგაზსნილ, ძველებურ სტილში მოწყობილ, ნახევრად ჩაბნელებულ ბარში შევიარეთ. სიტუაცია მოგვეწონა. ძალიან მყუდრო, ეგზოტიკური ადგილია, ხელს არავინ გვიშლიდა. არც მახსოვს რაზე ვსაუბრობდით. ალბათ ყველაფერზე, რაც მოგვადგებოდა.

მომავალშიც ასე გაგრძელდა: ერთი შინდისფერი ვარდი, თბილისის ქუჩები, ბარი. შეგვიყვარდა იქაურობა, სახელიც გამოვუცვალეთ, მე «მაიას» ვუძახოდი, ის «გოგიელას».

რამდენიმე დღის შემდეგ, დაქალი გამაცნო, თამრიკო. ამის შემდეგ სამივე განუყრელი მეგობრები გავხდით. ხანდახან თამრიკო გაგვექცეოდა რაღაცას მოიმინეზებდა და მარტო გვტოვებდა. თითქოს უფრო აქტიური მოქმედებისაკენ მიბიძგებდა, მაგრამ ვერ გამებედა. სიტყვას ვერ ვძრავდი. ისევ ძმის მრცხვენოდა. თანაც, მეშინოდა უარი არ მიმელო.

ერთხელ ლექციები მოგვიანებით გაუთავდა და მეც, როგორც ყოველთვის, შესასვლელთან დავხვდი, რაღაცაზე კამათობდნენ. რაშია-მეთქი საქმე, ვკითხე.

— მაიას ვერ გადაუწყვეტია, ძაღლს რა დაარქვას. — მიპასუხა თამრიკომ.

— რომელ ძაღლს? — ვიცოდი, არ ჰყავდა.

— გათხოვების შემდეგ აპირებს ყიდვას.

— «იმას» უთანხმდება...

— შენ მოუგონე სახელი!..

— მე? როგორი მოგწონს? — ვკითხე მაიას და ხელი გადავხვიე.

— რაიმე მეფური... ვთქვათ «ლორდი» ან «გრაფი»...

— «კინგი», — წამოვიძახე, — თუ მეფური, მაგაზე მეტი არღა გინდა.

თამრიკოს გაეცინა და მითხრა: — ჰოდა გეყოლებათ «კინგი», აღარაფერი გაკლიათ. შესაფერისი წყვილი და ძალღი გვერდით... ბოლო წინადადება თავისთვის ჩაილაპარაკა, თითქოს მე რომ არ გამეგო. ისევ წავიყრუე, მაგრამ ამით არ შემწყდარა «შემოტევა».

«ჩვენი» ბარისკენ ფეხით გავუყევით თან, რაღაც-რაღაც ისტორიებს და ანეკდოტებს ვყვებოდით. თამრიკო არ მისმენდა. ფიქრებში იყო ჩაფლული. საერთოდ, თვისებად ჰქონდა, იშვიათად გვერთვებოდა, შორიახლო მოდიოდა, თითქოს ჩვენთან არც იყო და ვერც გვამჩნევდა. მაია კი ყოველთვის თვალელებში შემომცინებდა, მილიმოდა, ვითომ ყველაფერი, რასაც ვყვები, ძალიან აინტერესებსო.

შაკოს მამის მეგობარზე დავიწყე საუბარი. ბევრი კურიოზული ისტორია მსმენია მასზე. საერთოდ ენამოსწრებული კაცია.

— ერთ-ერთ მათ მეგობარს მანქანის ტარება არ უყვარს. მეუღლე დაატარებს სახელმწიფო «შოფერივით». ერთხელაც, ვიღაცასთან «შარაფობდნენ», ხომ იცი სადღეგრძელოებს რომ ამბობენ, რიგ-რიგობით ყველა სუფრის წევრის. იციან ხოლმე: გაგიმარჯოს, გაგიმარჯოს შენი ცოლ-შვილით, ოჯახით. გისურვებ ჯანმრთელობას... ჰოდა, წამოდგა და უთხრა ჯუმბერ «მძლოლ-შვილს» დაგილოცავო.

— «პრავა» გაქვს? — მკითხა თამრიკომ, მეგონა არ გვისმენდა, სინამდვილეში თავს იკატუნებდა თურმე.

— არა და არც მიყვარს მანქანის ტარება, «მულამს» ვერ ვუჭერ, არ «მევასება», ჩაფიქრება ვიცი ხოლმე, საკუთარ თავს მოვეშვათ, ვინმეს გავაუბედურებ...

— არაფერია, მაიამ იცის... შენც გეყოლება საკუთარი «მძლოლ-შვილი». — ბოლო წინადადება ისევ «თავისთვის» ჩაილაპარაკა და როგორც უეცრად ჩაგვერთო ასევე უეცრად შეწყვიტა საუბარში მონაწილეობა. მაიამ კი ისეთი სახე მიიღო თითქოს ვერაფერს მიხვდა.

ეს უკვე ზედმეტი იყო... გადავწყვიტე იმ დღესვე გამეკვია ურთიერთობა.

ყოველთვის, ჯერ თამრიკოს ვაცილებდი, შემდეგ მაიას. ტაქსში მართო რომ დავრჩით, ხელი გადავხვიე და ლოყაზე ნაზად, გაუბედავად ვაკოცე. თვალელებში შემომხედა... ენა ჩამივარდა. მიხვდა ვჭოჭმანობდი. ვერ გადამეწყვიტა, რა მექნა. გამიღიმა და თავი მხარზე დამადო. გული მომეცა, ენა ამოვიდგი.

— რომელი ჯიში ვიყიდოთ? — ვკითხე ჩურჩულით.

— «დობერმანი» მინდა... თვითონ გადაწყვიტე. — მანაც ჩურჩულით მიპასუხა.

— ხომ იქნები ყოველთვის ჩემთან, ჩემი პატარა, საყვარელი გოგო?!

თავი დამიქნია და ხელით ხელზე მომეფერა.

— ძალიან ცუდი ხასიათი მაქვს. საზიზღარი. მოითმენ?!

— ჰმ, სხვა რა გზა მაქვს.

— გიყვარვარ?!

ცოტა შეაყოვნა და შემდეგ, ისევ თავი დამიქნია და მხარზე უფრო მჭიდროდ მომეკრო.

სახლამდე ხმა აღარ ამოგვიღია, ვიყავით ასე ჩაკრულები ერთმანეთთან. ვგრძნობდი... მეგონა ორივე ძალიან ბედნიერები ვიყავით... აღარაფერი მინდოდა, არც... სხვა შემთხვევაში ვინმესთან, ალბათ...

მაიასთან კი გვერდით ყოფნა, მხარზე დადებული თავი, ყველაზე დიდი ბედნიერება იყო ჩემთვის. სიხარულის გრძნობამ ამიტანა. თითქოს ოცნებიდან ჩამოფრინდაო... ისეთი როგორიც, ხშირად დამინახატია წარმოდგენაში ისეთი, მთელი ცხოვრება რომ ელი... მაია და ოცნება გაიგივდნენ, ერთი სახე მიიღეს...

მართო რომ დავრჩი, საკუთარ თავზე გამეცინა, რა ბავშვურად ვიქცეოდი და ვიქცევი-მეთქი, გავიფიქრე. ასეთი მორიდებული, სუფთა, არავისთან ვყოფილვარ «ბაბნიკი» არ მეთქმის, მაგრამ ყველა, ვინც კარგად მიცნობს, ქალებთან გაბედულ, კონტაქტში ადვილად შემსვლელ ბიჭად მთვლიდნენ. უცბად ვხვდებოდი ჩემდამი დამოკიდებულებას, რას მოელოდნენ, როგორ მემოქმედა. თუ სიმპათია მეც გამაჩნდა, მოვინდომებდი, არ მიჭირდა გულის მოგება. ეხლა ყველაფერი პირიქით ხდებოდა... სულ ვჭოჭმანობდი, მეშინოდა არ

დამეკარგა, არ მეწყენინებინა, გამოუცდელ სკოლის მოსწავლეს დავემსგავსე, პირველი სიყვარული რომ ეწვია და არ იცის რა მოიმოქმედოს.

ბედნიერად ვგრძნობდი თავს, არავისთვის გამინდვია საიდუმლო. ბიჭებმაც არ იცოდნენ ჩემი დაკარგვის მიზეზი. მოკლე შეხვედრებისას სულ ინსტიტუტში დავაკებულობას ვიმიზეზებდი. სინამდვილეში, ლექციებს უღმერთოდ ვაცდენდი. სამედიცინო, ბექდიანი ცნობები ვიშოვე და ყოველ შაბათს, «ნაავადმყოფარს», დეკანატში მიმქონდა ყალბი საბუთი.

დედაჩემსაც უგრძნო გულმა, ერთხელ მითხრა, აფორიაქებული ხარ, რაიმე ხიფათს არ გადაეყარო. ბანზე ავუგდე სიტყვა...

მაიას გარდა ვერაფერზე ვფიქრობდი, არაფერი მაინტერესებდა. ყოველი დღე ორ ნაწილად მქონდა დაყოფილი, პირველი — შეხვედრამდე, მეორე — მასთან ყოფნა.

თავი XVII

1. მეგობრის წერილი 2. რაც მეგობრის წერილში არ შევიდა

1. «სდრასტი» გოგიელა. როგორ გაქვს ჯანმრთელობა და «იდეურ-პოლიტიკური» მომზადება. ესე უნდა? მანდ, ჩემს «საყვარელ» ადგილას წავიდეს კაცი და გამომაპაროს? ვიფიქრე, სულ დავავიწყდი. აღარ აინტერესებს «გამოუსწორებელ» რეციდივისტთან ურთიერთობა-მეთქი.

თითქმის ერთი წელია რაც არ მინახიხარ. დღე-დღეზე ველოდი შენს ჩამოსვლას. წერილების წერა, იცი არ მიყვარს. ბევრი საქმეც მქონდა... არა! ვერიდებოდი «დასახლებულ პუნქტებს». რაღაცნაირ ხასიათზე ვიყავი. ორი წელია «გამოვედი» და ცხვარში ვარ. სულ ხალხისკენ მომიწევდა გული, წელს რაღაც შეიცვალა, შევეჩვიე, შემიყვარდა აქაურობა. აქაური ალალი, ურთიერთდამოკიდებულებები მსიამოვნებს.

ერთხელ ვიყავი დუშეთში. თბილისისკენ ვაპირებდი «გამობერვას», მაგრამ ავტობუსში რომ ჩავჯექი, ვიფიქრე რა დამრჩენია-მეთქი მანდ, რესტორნები, ქალები, თუ ნათესავები, ჩემს დანახვაზე უფრო ხშირად ზრდილობის გულისთვის რომ მიღიმიან, «მეფერებიან», ანდა ეშინიათ «გიჟმა», «რეციდივისტმა», «საშიშმა კაცმა» წყენა არ ჩავიღო გულში, რაიმე ცუდი არ შევამთხვიო. იცი, არასდროს ჩამიდენია, ან გამიფიქრია, რაც უნდა ეწყენინებინათ, მათ მიმართ სიავე. ადრე მიკვირდა ესეთი დამოკიდებულება, ეხლა ვხვდები თვითონ ჩემი ბრალია. თანაც ყველაფერს თავი დავანებოთ, იმისი შიშიც აქვთ, მათ შვილებზე, შვილიშვილებზე არ ვიმოქმედო ცუდად, ასეთი ბიოგრაფიის მქონე კაცმა.

ამის გარდა, ზოგში პირდაპირ ვხედავ, რომ ზიზღს ვიწვევ, ადამიანად არ მთვლიან. ამ ბოლო ხანებში მივხვდი, ამაშიც მე ვარ დამნაშავე. ყველა ვერ გაგიგებს, ვერ გაპატიებს თუ გინდ საკუთარი ბედის უკუღმართად წაყვანას.

ჰოდა, ვიფიქრე, რა დამრჩენია, ერთად-ერთი ვისი ნახვაც ძალიან მსურდა შენ იყავი, ისედაც ჩამოვა და მინახულებს-მეთქი. შევიყუყე ჩემს მიგდებულ ქოხში. საქმე, კითხვა, ტელევიზორი და მორჩა. სხვათა შორის, რა ანტენა დამიდგი ესეთი, მარტო ჩემთან აჩვენებს ნორმალურად. ვინმე თუ მომაკითხავს, რაც ხშირად ხდება, ტელევიზორის ყურების და ყოფილ «შავთან» ჭიქა არაყზე ციხის, ან სხვა «საქმენი საგმირონის» მოსასმენად.

ისე, ვიტყუები პატარა სახლში, ვიყავი გამოკეტილიო რომ ვიძახი, «ექთან შორენასთან» სირბილს მაინც ვერ გადავეჩვიე. რას იზამ, ყველანი «კაცნი ვართ».

გადიოდა დღეები, სულ გელოდი, ეხლა ჩამოვა, ეხლა ჩამოვა-მეთქი. ბოლო-ბოლო შევწუხდი. დუშეთში ჩავედი, იქიდან გადმოვრეკე. ვინ იტაცებს ბიჭო ქალს ესე, ვერ

დამიძახე? კაცი გამომძიებლების, პროკურორების და მოსამართლეების მთელ «კოდლას» ვაბამდი და ერთ ქალს ვერ მოვთაფლავდი ვითომ? არაფერია, ხომ გაგიგია:

გულო, რას დაბერებულხარ,
რას იბერები ნისლითა?
განა სულ ესრე ვიქნებით
დაკუნჩხვილები ყინვითა?

2. გოგიელა ჩემთვის გადამრჩენელია, სულის მხსნელი. ძნელი ასახსნელია, რამ შემაკავა ჩვენი პირველი შეხვედრისას, მომავალში, როგორ მოახერხა ის, რაც ოჯახმა, ნათესავებმა, კოლონიებმა, თუ ციხეებმა ვერ შესძლეს.

პირველად თოთხმეტი წლისა გამასამართლეს. თავიდან, არაფერი ჩანდა სერიოზული. ერთი «ძალად-ძველბიჭი» ჩამიდგა კრიჭაში. კარგა ხანი დავსდევდით, ვურახუნებდით ერთმანეთს.

ერთხელ... დედა ახალი გარდაცვლილი მყავდა, ტელეფონით დამირეკა, გინება დამიწყო. შეხვედრის დრო და ადგილი დავნიშნეთ. მოკვლას დავპირდი.. ძალიან ვიყავი გაბრაზებული, იცოდა ჩემი ამბავი, მაინც მაგინა დედა, და...

უბანში გავედი, იარაღი მინდოდა მეშოვა. სახლიდან სამი ათასი მანეთი წავიღე. მამაჩემის დაუკითხავად. გამიმართლა, იმ დღესვე ვიყიდე რაღაც «სამადელკა» მაშინვე მინდოდა მენახა, მაგრამ მოვითმინე, გრძნობას არ ავყევი.

შეხვდით. სამნი მივედით, მე და ჩემი ორი ძმაცა. ისეთები წავიყვანე, არაფერზე უკანდამხევი რომ არ იყვნენ, ძალიან «დერსკი» ხასიათი ჰქონდათ.

ოცამდე იქნებოდნენ, ცოტანი რომ დავგინახეს, იფიქრეს შევჭამთო. ხმის ამოუღებლად, არ ვაცადე რამის თქმა, ისე დავარტყი. დაბნეულები ჩანდნენ. კარგად ხელის განძრევაც ვერ შეძლეს. იარაღი ამოვიღე, გაიქცნენ, გამოვეკიდე, ვესროლე და აცდა. უეცრად ორმა მილიციონერმა შემბოჭა, იარაღი გამაგდებინა.

როგორც მერე გავიგე, ტელეფონზე საუბარი და მუქარა ბეზიამისს გაუგია, მეორე ოთახიდან ჩუმად მოუსმენია, შტერსკონებია, სახლში არავინ არისო, ისე, ამათ კი გადაარჩინა...

ძმობილები «მიწოლიან», «ჩამიშვა». ამ ნაბიჭვარს უთხოვია «ძალლობაში» არაფერი ეთქვათ, თავი მომეჭრებაო ბიჭებში. შეთანხმებულან, თავიდან შეხვედრას გვაცლიდნენ, იქვე შორიახლო მამამისი (მილიციის მაიორი) და კიდევ ორი «ძალლი» იდგებოდნენ. თუ რაიმე სერიოზული მოხდებოდა, მხოლოდ მაშინ ჩაერეოდნენ. ასეც მოხდა...

ბევრი მირტყეს. უნდოდათ, რომ მეთქვა, თითქოს ჩემმა მეგობრებმა იცოდნენ იარაღის შესახებ. არაფერი გამოუვიდათ...

სამი დღე ძილის საშუალება არ მომცეს. ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ, იღლებოდნენ წამებით... ჩემს ძმაცაცებსაც ურახუნეს, აქაც არაფერი გამოუვიდათ...

საწყალი მამაჩემი სამი დღე მეძებდა. იცოდა, მილიციამ რომ დამაკავა, მაგრამ ძალღიშვილები არ ეუბნებოდნენ სად ვიყავი გამოკეტილი. ერთი რაიონიდან მეორეში, რაიონიდან ქალაქში აგზავნიდნენ. მეოთხე დღეს უთხრეს. ვერ მიცნო რომ მნახა ისეთი დასახიჩრებული ვიყავი, ხმა ჩაუწყდა, ვერაფერი მითხრა. შეჰპირდნენ, თუ გაჩუმდები «კარგი სტატიით» გავუშვებთო სასამართლოში.

სამი წელი მომისაჯეს, პირობითი, იარაღის უკანონო შექენისათვის და შენახვისათვის, შეასრულეს სიტყვა...

ერთი წლის შემდეგ, სკოლაში ფიზკულტურის მასწავლებელი გავაბრაზე რაღაცაზე. მგონი ფორმა არ მქონდა. ყვირილი დამიწყო, მეც ავყევი, უზრდელი, ბანდიტი, და... უპატრონო ხარ,

რა მოგეკითხებაო... სკამი გადავამტვრიე თავზე. დავარდნილს გასიებულ ღიპზე დავახტი ორივე ფეხით... ძლივს გადარჩა, ოთხი წელი მომისაჯეს. პლიუს ძველი სამი და ასე დაიწყო ჩემი «მოგზაურობა» ციხეებს შორის.

მესამე «სროკი» «შეყენებაზე» მომარჭვეს... მეოთხე — კომპანია მიდიოდა, ყველა «ნასროკალ» რეციდივისტებს იჭერდნენ, რაიმეს «ტენიდნენ». დროზე დავასწარი. მანქანა მყავდა, ვითომ ავარია მომივიდა, ინსცენირება მოვაწყვე, არავინ იცოდა სიმართლე, ჩემმა მეგობრებმაც კი, მხოლოდ ორნი, მე და «დაზარალებული» ვიყავით საქმის კურსში.

მეხუთეჯერ, ორი წლის გამოსული ვიყავი. რესტორანში დავთვერი, სროლა ავტებე, ისევ პერიოდული კომპანიის დრო იყო და ვერაფრით ვერ ჩავაწყვე.

ამის გარდა, რამდენი შემრჩენია ცემა, «შეყენება», «ბაითის გატანა», მკვლელობა.

იმ ორი ძმაკაციდან, ერთ-ერთი მანქანის გატაცებაზე «ჩავარდა» ასტრახანში მოხდა ეს ამბავი. მეორე «სროკი» იყო. უკითხიათ, რომელ ზონაში გინდა, «ბოზერში» თუ «ქურდულშიო» პირველი აირჩია... იქ კი ვიღაც «რამკიან ქურდს» გაარტყა.

რალაც ამბავი «გამსკდარა» მგონი ერთ-ერთი «ნადზორის» მოკვლას აპირებდა... ბოლო წამს მიუსწრიათ. დანის გადაგდება მოუხერხებია, სანამ «ჩაავლეს» რა ცემა-ტყეპაში ჰყავდათ, ადვილი მისახვედრია, მაინც ჩაუწყვიათ და «შიზოდან» ისევ «ზონაში» დააბრუნეს.

რასაც აპირებდა, მხოლოდ იმ ქურდს სცოდნია. ვერ დაუმტკიცა მისი «ჩაშვებული» რომ იყო, მაგრამ ხელი მაინც დაარტყა.

«სხოლკომ» სიკვდილი მიუსაჯა, მეორე დღეს ყელგამოჭრილი იპოვეს «ნარზე».

იმ ქურდის ვინაობა გავიგე. იმასაც ვინც გაასამართლა და მოჰკლა «ზონის მაყურებლის» ვინაობაც დავადგინე.

მკვლელები ორნი იყვნენ, ისე «დავბრიდე», არც გაუგიათ ვინ, ან რისთვის გაასადა. ჩამშვები, საქმე ჩავაწყვე «წყალი შევუყენე» და ხუთი წლის შემდეგ «ზონაში» მოჰკლეს. «მაყურებელი» მეხუთე სროკის წინ...

ჯერ დავახლოვდი, საქმეშიც გავედით ერთად, მერე ისე გავაკეთე, რომ «წააფუჭეს» ერთი «ბოზური» საქმე «შეგტენე», რამკიანი არასდროს ვყოფილვარ და არც მომინდომებია. ავტორიტეტი ნაკლები არ გამაჩნდა, მაგრამ ქურდების გარეშე ვერაფერს ვიზამდი. მტრობა იმ წრეშიც ხშირად იცინა და რამდენიმე მათგანს «შევეკარი» ამ საქმის გასაკეთებლად იცოდნენ რა ახვარიც იყო, კარგა ხანი კბილებს ილესავდნენ,

ვერ უმტკიცებდნენ რაიმეს თორემ, მანამდე...

მოკვლა მე დამევალა. პირში ჩავაცალე მთელი «აბიომა». ბევრი ხვდებოდა რაშიც იყო საქმე, მაგრამ ვერ დამიმტკიცებდნენ, «დიდი ხალხიც» იყო ჩარეული, ჩემიც ეშინოდათ, ცოფიანის სახელი მქონდა გავარდნილი, ასე რომ შემრჩა.

გოგიელას, მესამე «სროკის» შემდეგ შევხვდი. გაგლეჯილი მთვრალი მოვდიოდი. რალაცაზე ავუხირდი. ხელი გამარტყა. დანა გავხსენი, მოკვლას ვუპირებდი. სახეში შევხედე და... ხელი გავუწოდე. ერთ ხანს ქორივით მიყურებდა ბოლო-ბოლო დაწყნარდა და ჩამომართვა.

ორი წუთი ხელი ჰერში მქონდა გაწვდილი. ასეთ რამეს არავის ვაპატიებდი... ნამდვილად არ ვიცი რამ გამაჩერა... ალბათ, ბავშვი იყო, სულ თხუთმეტიოდე წლის და ესეთი ცოდვა ვერ დავიდე.

ჩემთან წავედით, არ გავუშვი, მარტო ვცხოვრობდი. მამა მესამე «სროკის» დროს ინფარქტით გარდამეცვალა, დავლიეთ. მთვრალი ვიყავი, მაგრამ სრულიად ყმაწვილმა ვერ გამიძლო, უცებ «გაითიშა», მისამართი ძღვის ვათქმევინე. ვიფიქრე სახლში ელოდებიან, ნერვიულობენ-მეთქი. გადავიკიდე მხარზე და დედამისთან მივიტანე.

ასე გავიცანი გოგიელა. რაც დრო გადიოდა, უფრო ვრწმუნდებოდი მის სისუფთავეში, გულწრფელ, კეთილშობილ ხასიათში. გამაკვირვა, ამ წლოვანების, ასეთ ფიცხ ადამიანს,

«შავი» ცხოვრება სულ არ იტაცებდა. პირიქით, ჩემს «გამოსწორებას» მიჰყო ხელი. თავიდან გამეცინა.

გადიოდა დრო. ვბრუნდებოდი «სროკებიდან» და «გასტროლებიდან». გოგიელაც იზრდებოდა, ვაჟკაცდებოდა. ემატებოდა გონება, განათლება, გამჭრიახობა. სული, ხასიათი მაინც არ ეცვლებოდა. ძველებურად თბილი, ემოციური, ფიცხი, მიამიტი დარჩა. არა სიბრიყვისაგან, ხშირად გამკვირვებია, სხვადასხვა საქმის, პიროვნების, ურთიერთობების ისეთი «ხოდეები» აუხსნია, ბევრი ზოგადსაკაცობრიო, თუ ყოფითი მოვლენა უწინასწარმეტყველია. უბრალოდ, მიამიტობა, ადამიანისადმი სიყვარული, ნდობა, სულის სიღრმეში ჰქონდა გამჯდარი, სხვაგვარად არ შეეძლო.

მიკითხავს ხოლმე, ნუთუ არ ეშინია, რომ მოატყუებენ, გათელავენ. მპასუხობდა: «კი, მაგრამ პირველი შეხვედრისას, თუ კაცს შევამჩნიე, სული ბოლომდე არ აქვს გარყვნილი, როცა მივენდობი, ვანარაღებ. ათიდან, ცხრაჯერ არ ვცდები». მართლაც ასე იყო... თუმცა, არ მჯეროდა... ვეჭვობდი, «ერთი» უბედურებას მოუტანდა გოგიელას ასეთი საქციელი. გამიმართლდა კიდეც...

მარტო «ის» არა, მეგობრებიც მყავს მხედველობაში, უფრო

სწორად ერთ-ერთი მათგანი. ბიჭებს ვკითხე საით არის მეთქი. გემრიელად შეუკურთხეს, გადიდკაცდა, ჩვეთნვის და ლილი დეიდასთვის აღარ სცალიაო.

ოთხი წლის წინ, ბოლო «სროკი» რომ გავათავე, თავისას მიაღწია, ტვინი ამომიღო, აქ არ მოგეშვებიან, არც წრე და არც «მალლობა», ცხვარში წადი, იქ იცხოვრეო. თვითონ მომაწყო. თავიდან გამიჭირდა. როცა შევეჩვიე, ყველაფერი კარგად მეგონა ამეწყო, მაშინ დაემართა ეს...

ყოველ წელს ჩამოდიოდა ორი კვირით, ბიჭებიც ჩამოჰყავდა. მოკლე დროით მეც ვესტუმრებოდი თბილისს, დიდხანს არ მაჩერებდა. შარშანწინ ზღვაზეც ვიყავით. იქ კინაღამ ავურიე. რესტორანში, გოგიელა რაღაცაზე იყო გასული. ოფიციალტს ავუხირდი. სასაცილო შესახედავი ვიყავი, შემოვიდა, თვალები დამიბრიალა და პატარა ბავშვივით გავიძურწე სასტუმროში.

კითხვა ყოველთვის მიყვარდა. საერთოდ განათლებით სხვას ტოლს არ დავუდებ. ჰმ, ბევრი თავისუფალი დრო მქონდა ამისთვის. პოეზია კი თავიდან შემეყვარა. ახლებურად აღვიქვი გალაქტიონი, გრანელი, გურამიშვილი. გოგიელას ლექსები, ვისაც რა უნდა თქვას, ჩემთვის მაინც... ყოველ შემთხვევაში... ამ კაცს ვიცნობ და მისი ლექსებიც ვიცი არ იტყუებიან, გულიდან, სულიდან მოდის. მთავარი ეს არის ჩემი აზრით.

მეც ჩუმ-ჩუმად დავიწყე «ჯღაბნა» მისთვისაც არ გამინდვია...

წელს თბილისში იმიტომ არ ჩამოვედი, გოგიელას მოვერიდე, სულ ჩემთან დადის, მპატრონობს, ცდება. ამას რომ თავი დავანებოთ, რა სახელია ასეთ კაცთან მეგობრობა, ათასი თვალი გვიყურებს-მეთქი, გავიფიქრე.

არ ჩანდა. სახლში დარეკვა არ მინდოდა. ვიცი არ მოვწონდი ქალბატონ ლილის; ვის უხარია შვილის ბანდიტთან სიახლოვე. ვხვდებოდი, გოგიელას ამის გამო, დედამისთან ბევრი უსიამოვნება ჰქონდა. მაინც ვერ მოვისვენე. რა მექნა, შევწუხდი, რაიმე ხომ არ დაემართა.. ან ხომ არ ვაწყენინე-მეთქი, ყველაზე მეტად ამისი მეშინოდა.

ეს ამბავი რომ გავიგე... იმ დღესვე ჩავედი ქალბატონ ლილისთან. გვიანი იყო, ჩემი ჭკუით, ცოტა ხნით შევირბინე. არ გამიშვა, მთელი ღამე ვილაპარაკეთ ჩემზე, გოგიელაზე, ცხოვრებაზე... «ზონაზე» ათასი ზღაპარი მოვუყევი. კინაღამ «ჩავიწვი», ზედმეტი მომივიდა. როგორღაც დავძვერი, დიდი ხანია აღარ ვყოფილვარ-მეთქი.

ნაწილი ტყუილისა დაიჯერა, ნაწილი არა. ყოველ შემთხვევაში, ამას აზრი აქვს?! ნაკლებად მაინც არ განიცდის გოგიელას გამომწყვდევას «ციხეში» (როგორც თვითონ უძახის).

«უსლოვნოზე» ვესაუბრე. მექანიზმი განვუმარტე, დავარწმუნე, რომ ჯერ ადრეა ჩაწყობა. მადლობები, გოგიელამ რომ «მიიღო», ავუხსენი რისთვის არის საჭირო, მგონი ცოტათი დაწყნარდა, დარწმუნდა საქმე რომ კეთდება.

ცუდად გამოიყურება, ძალიან ცუდად. საშიშია. ამ ამბავს არ გადაჰყვეს ეტყობა ბევრს ავადმყოფობს, მაგრამ მე ისე გამიმასპინძლდა, თითქოს მონატრებული შვილი ჩამოუვიდაო.

აღარც მახსოვს, ასე გემრიელად როდის ვივახშმე და ვისაუბრე...

... მაინც რა საზიზღარია ადამიანი, რაზე ვფიქრობ — ჩემს მუცელზე. ან როგორ შემერგო...

1. გოგიელა, ქალბატონო ლილი კარგად გამოიყურება. დარწმუნებულია «უსლოვნად» დროზე ადრეზე გამოგიშვებენ. ამაში მეც არ მეპარება ეჭვი.

როგორც შემეძლო, მეც დავდაწყნარე, დავაჯერე, რომ მანდ ცხოვრება ნორმალურ კალაპოტში მიმდინარეობს. თუ გაცივდი აუცილებლად მოგივლიან, საკვები საკმაო და ნორმალურია, ხოლო შენნაირ ცუდ მჭამელს, მადლობის გამოცხადების შემდეგ, ხელფასიდან «ზაკაზის» მიცემა შეუძლია სამზარეულოში. იმდენი ტყუილი ვაბრუხვე, ისე ვყვებოდი, კინალამ მეც დავუჯერე საკუთარ თავს და მანდ მომინდა.

ჩამოვედი თუ არა, შენთან მივედი. ხომ იცი, როგორ მერიდება დედაშენის. კარებთან აწურულივით ვიდექი. დარეკილი მქონდა. იცოდა მისვლას რომ ვაპირებდი და მომზადებულა. ისე გემრიელად მავახშმა, მომეფერა, არც მახსოვს, თუ ოდესმე, ესე თბილად, ოჯახურ ატმოსფეროში მეგძნო თავი.

დედა დიდი ხანია არ მყავს და იცი, მოკლებული ვარ დედისეულ ყურადღებას. შვილივით ვგრძნობდი თავს ლილი დეიდასთან... პირველად მაშინ ვუწოდე ესე. გაეცინა, მაბერებო, მხოლოდ თორმეტიოდე წლით ვარ შენზე უფროსიო. გავშრი, ხომ არ ვაწყენინე-მეთქი. — სულ დაგიკარგავს იუმორის გრძნობა, გატყუებულხარო მთაში.

2. დამინახა თუ არა ისტერიული ტირილი აუვარდა. ბოდიშების მოხდა დამიწყო. თქვენი შეხვედრების მეშინოდა, მეგონა, რაიმე შარში გახვევდი, ნუ დამძრახავო. ძლივს დავამშვიდე.

როცა დაწყნარდა, მავახშმა, შვილივით მომეფერა. თავი სამოთხეში მეგონა. შემშურდა კიდეც გოგიელასი... ყველასი ვისაც დედა ჰყავს, მათ სითბოს გრძნობს, კინალამ ავტირდი ამხელა კაცი.

1. ვილაც ვილაცები ვნახე ძველი ნაცნობებიდან, «ქსივას» შემოაგდებენ შენზე. ვიცი, არ გჭირდება, მაგრამ ხომ გესმის, ათასი გაუგებრობა ხდება ხოლმე.

2. ძველმა ახლობლებმა, სანაცვლოდ ერთ საქმეში «დახმარება» მთხოვეს. ვილაც დელეცი ჰყავთ «მოსარჯულებელი». გიცნობსო რა გიჟიც ხარ და სიტყვაც საკმარისი იქნებაო. წილიც შემომთავაზეს. ვიუარე, ამას გაგიკეთებთ, მერე ჩემს «საქმეზე» უნდა «ვიჩალიჩო»-მეთქი. ჰმ, რა იციან, სად «ვმოღვაწეობ». ცხვარში, გადაკარგულში ცხოვრება «მასკიროვკა» ჰგონიათ.

«ქსივას» შემოგდება საჭირო იყო. ბევრჯერ მინახია, კარგი, პატიოსანი ბიჭები «გაუფუჭებიან». ვინმეს ხათრით, ანდა ისე... თვალში არ მოუვიდათ, ან არ ემორჩილებათ, ამყად უკავიათ თავი. ეხლა, წყნარად ვარ, მიცნობენ. ჩემი გაგიჟება არ შეიძლება, სისხლად ვადენ, არ ვივიწყებ წყენას, ბევრ «რამკიანზე» დიდი ავტორიტეტი მაქვს მაგ სამყაროში, არ შერჩებათ, როგორმე გადავუხდი სამაგიეროს!

ძველი ამბავი გამახსენდა. ერთი ბიჭი მოიყვანეს ჩვენთან «ზონაში», არასრულწლოვანთა კოლონიიდან ახალი გადაყვანილი ვიყავი. ყველამ იცოდა ტყუილუბრალოდ რომ იყო «ჩასმული», ვილაც «დელეცს» ავარია მოუვიდა. რესტორნიდან მოდიოდა «ბოზთან» ერთად, მთვრალი. საქესთან თვითონ იჯდა. მანქანა სამსახურის იყო. ეს საწყალი მის «მოფრად» მუშაობდა.

ჩააწყო და მძლოლს «შეტენა» საქმე. სასამართლოზე, ბოზმაც კი სიმართლე სთქვა. არ დაუჯერეს. მასაც ორი წელი მიუსაჯდეს — ტყუილი ჩვენებისათვის, სასამართლოს და გამოძიების «შეცდომაში შეყვანისათვის».

საწყალი ბიჭი გიჟს ჰგავდა, ყველას გვეცოდებოდა. დაბოღმილი დადიოდა, რომ გავალ «აბაროტი» უნდა ავილოო.

ისევ ჩააწყო «დელეცმა», ვიღაცას ბლომად «მაყუთი» მისცა «ქსივა» შემოგვიგდეს «წააფუჭეთო». რაღაც შარი მოსდეს, მგონი «ბოზობა» დააბრალებს. ჯერ მაგრა ურტყეს, შემდეგ ვიღაც მამათმავალს მიუგდეს... საცხოვრებლადაც «პიდარასტნიკში» გადააგდეს. ყოველ დღე სცემდნენ და ისე აუპატიურებდნენ საწყალს. ბოლო ბოლო შემოაკვდათ.

არ იყო ზედმეტი «ქსივას» შემოგდება. დავიწყნარე გული.

1. შენი ბიჭები ვნახე. ძალიან ენატრები ყველას. ლილი დეიდას თავს ეხვევიან, მაგრა პატრონობენ, არაფერს გაუჭირვებენ.

2. თავიდან იშვიათად გვახვედრებდი. ალბათ არ გინდოდა, გეშინოდა რაიმე უტაქტო კითხვა, მოქცევა არ მწყენოდა. ეხლა უფრო კარგად გავიცანი ყველანი. ის რაც მთელი ცხოვრება არ მინდოდა მიმელო, უცებ ერთ საათში შევიგრძენი.

ადრე მეგონა, გულით არ იყვნენ, არ მჯეროდა მათი. შეიძლება ვეჭვიანობდი და იმიტომ. ბავშვობიდან ერთად მოდიხართ და მეგონა, ისინი უფრო გიყვარდნენ, მათთან უფრო ახლოს ხარ. არც იქნება გასაკვირი, წლოვანებითაც ტოლები ხართ, საერთო მეტი გაქვთ.

ფული მივეცი.. არ გვჭირდებაო, იუარეს, მაინც ავალებინე. წიგნაკზე შეიტანეს. უკვე აგროვებენ, ხუთი ათასი ადრე გამოსვლას დაჭირდებაო. დავამშვიდე, მომენტში გავაჩენ-მეთქი, რამდენიც იქნება საჭირო.

1. რას იზამ გოგიელა. დგება ხოლმე ადამიანის ცხოვრებაში ესეთი გამოცდის წუთები. არ უნდა ხდებოდეს უსამართლოდ კაცის გათელვა... საერთოდაც არ შეიძლება ამის გაკეთება, მაგრამ თვითონ გითქვამს, უნდა გავუძლოთ ყველაფერს, გაბოროტება არ შეიძლება... მე ვერ შევძელი... ბოლომდე ვერ შევძელი... ამის გაკეთება... შენ რომ არა, ვინ იცის სად ვიქნებოდი.

გოგიელა, არ უღალატო შენს თავს, მრწამსი არ შეიცვალო, გეხვეწები! მესმის, ვიცი, ჩემზე კარგად ვინ მიგიხვდება ეხლანდელ მდგომარეობას მაგრამ... რა სულელი ვარ, მჯერა, სულაც არ გჭირდება ჭკუის დარიგება, მითუმეტეს ჩემგან, თვითონაც კარგად გესმის ყველაფერი, მაგრამ... ნუ შეიცვლები, გემუდარები გოგიელა!..

2. არ გჭირდება მეთქი... მაინც მეშინია. კაცი მანდ შტერდება, გიჟდება რამდენი მინახია «გარეკილი». საშინელებებს სჩადიან ხოლმე, ბოროტდებიან. წუმპეც ამითი გითრევს. რაც დრო გადის, მით უფრო ძნელი ხდება ადამიანური სახის შენარჩუნება. ხანდახან, გონს მოეგები, გამოიხედავ, მაგრამ უკვე გვიანია, დაიკარგა ყველაფერი, ყელამდე ქაქში ზიხარ. გეჩვენება და უმეტეს შემთხვევაში ესეც არის, რომ გამოსავალი აღარ გაქვს, დინებას უნდა მიჰყვე.

იმ საწყალ ბიჭს «დელეცის» ჩაწყობით რომ წააფუჭეს, მეც დავარტყი... ვიცოდი, მართალი იყო, მაგრამ საქმეს ვიკეთებდი, ავტორიტეტს ვიხვეჭდი, რა მენალვლებოდა. ერთხელ დაფვიქრდი ამაზე, კინალამ გავგიჟდი, თავი შემზიზილდა, ვიგრძენი რა ნაგავიც ვარ, რაც ჩავიდინე ძლივს შევიკავე თავი, კინალამ თვითმკვლელობამდე მივედი. შემდეგ უფრო უარესი გავიფიქრე: «ჩათრევას ჩაყოლა სჯობს». უკან დასახევი გზა მომეჭრა, მაინც ცოდვილი ვარ, რა მნიშვნელობა აქვს, ერთხელ ჩაიდენ რაღაცას თუ მუდმივად აკეთებ-მეთქი და ისევ ისე გავაგრძელებე...

შენთან შეხვედრამ მიხსნა. გადამარჩინა. ეხლა კი, წამართვეს გოგიელა... რატომ?. რისი გულისთვის, რა დააშავე?!

ეს სიტუაცია ჩემი გამოცდაც არის. უშენოდაც უნდა შევძლო თავის შეკავება, ნორმალური ცხოვრება.

დაშინება რომ მთხოვეს, შენთვის იყო საჭირო. ნამუსიც არ მაწუხებს ვიღაც ღორისშვილია.

თუმცა... გადავეჩვიე ესეთ რამეებს, არ მსიამოვნებს. რას ვიზამ, საქმეს სჭირდებაო... ვიცი, რომ გაიგო ეს ამბავი, გეწყინება. შეიძლება, დამკარგო კიდევ... თუმცა, არა მგონია,

მადაურობის კვალი მაინც დაგეტყობოდა... გული გაგიტყდება, მაგრამ არ დამკარგავ, მიმიხვდება.

1. ვერ წარმოიდგენ, წელს როგორ ახლებურად, სხვანაირად აღვიქვი სამყარო, ბუნება. ბავშვობის შემდეგ, ასე არასდროს გამხარებია გაზაფხულის მოსვლა. სიარულისაც მეშინოდა, რაიმე არ გამესრისა, არ გამეთელა. ხორცსაც კი ვერ ვჭამდი. შეუძლებელი იყო. ამ ყოველმხრივი აყვავებისას, გაღვიძებისას, სიკვდილთან სიახლოვე...

გადავწყვიტე, ცოლი მოვიყვანო. ჩავალ თუ არა სოფელში, აუცილებლად მივხედავ ამ საქმეს. შენ გელოდებოდი აქამდე. არაფერია, ქორწილს როცა ჩამოხვალ, მერე გადავიხდი, ჯვარსაც მერე დავიწერ, მეჯვარედაც შენ უნდა გამომყვე. მანამდე შაკოს ვთხოვ, ხელმოწერაზე «მოწმედ» დამიდგეს, ჰმ...

«შავი ვაჟა» ხომ გახსოვს? ლოთი და ჩხუბისთავი. შენ რომ აგიხირდა რაღაცაზე. როცა გაიგო ვისთან იყავი ჩამოსული, ფინიასავით დაგიჩყო ლაქუცი. რას იზამ, ნაციხარია და ძველ ჩვევებს ვერ მოუშლი, სისხლსა და ძვალში აქვს გამოჯდარი. თვლის, რომ რანგით მაგაზე «მაღლა» ვდგევარ... ესეთი სიძამრი მეყოლება.

კარგი გოგო ჰყავს. მასაც მაია ჰქვია სახელად, მასწავლებელია, ოცდარვა წლისაა. გეყოლება ნანახი, მაგრამ ვერ დაიმახსოვრებდი ალბათ.

შეყვარებული დაღუპვია ოცი წლის ასაკში. ჩხუბში მოუკლავთ. იმის შემდეგ, სულ შავებში დადიოდა და გლოვობდა, კარგი ვაჟკაცი ყოფილა, ასე რომ განიცადა გოგომ.

ისე, მიკვირს, რანაირად გაიზარდა «შავი ვაჟას» ხელში ასეთი ადამიანი. ძალიან სერიოზული, დინჯი, განათლებული და რაც გაგიხარდება — მეღექსეა.

ერთხელ, ვაჟას წასაყვანად ამოვიდა ჩემს ქოხში. ვიღაც სტუმარი ჩამოსვლიათ. მაშინ გამოველაპარაკე პირველად. ნახევარი საათი ვისაუბრეთ. არ გავუშვი, უჩემოდ ვერაფერს გახდებოდა, მამამისი გაპოზილი მთვრალი მედო სახლში. ცხენზე გადავკიდე და ისე ჩავიტანეთ.

შედმგომში ყოველდღე ვხვდებოდი სოფელთან შორიახლო. ვსაუბრობდით რაღაც-რაღაცებზე. ნანახი ყავხარ, მაგრამ არ გიცნობდა. ეხლა კი იცის, როგორი ძმაც მყავხარ.

ჰმ, ჩემს თავზე გეცინება, რაღა დროის ჩემი სიყვარულია...

სოფელში ხმა გავარდა, დაიჩყო მითქმა-მოთქმა. ამის იმედიც მქონდა, ბოლო-ბოლო დამთანხმდა ცოლობაზე. სულ სხვანაირად ვაპირებდი ქორწილის გადახდას. ეხლა კი, როგორც გითხარი, მხოლოდ ხელს მოვაწერთ და პატარა სუფრას გავშლით.

რომ ჩამოხვალ, პატარა გოგიელასაც დაგახვედრებ. ექთანი შორენა კი, ვიხუმრე, კარგა ხანია აღარ მინახია.

2. ბუნებაზე საუბარი... მართლა შეიცვალა ჩემი ცხოვრება, მაგრამ უფრო მეტად იმიტომ მივწერე, რომ მინდა შეგრძნების, აღთქმის უნარი არ დაჰკარგოს.

ხშირად ხდება ხოლმე ასე, ბევრი, თითქოს რაღაც სიზმარში ხვდება. ჰკარგავს გარემოს აღთქმის უნარს. ვეღარ ამჩნევს, წლის რომელი დრო დგას, ყველაფერი მექანიკური ხდება.

პატიმარს სასმელის შოვნაც შეუძლია და ნარკოტიკსაც. საშინელებაა თუ აჰყევი, საერთოდ ითიშები. მით უმეტეს გოგიელასნაირი ბიჭები ტყდებიან მალე. დარწმუნებული ვარ, სმითაც დაუღევია, «გაუკეთებია», მოუწევია კიდევ. არ მინდა დაავადმყოფდეს. ზოგი ისე ფუჭდება წამლისთვის დედას, ცოლს, ნამუსს გაჰყიდის. ყველაფერი ნელნელა ხდება, ვერც გაიგებ, როგორ ჩაგიტრევს.

ბიჭებმა მითხრეს, არ ზისო წამალზე, «პლანს» თუ ეწევა და ისიც იშვიათად. ესეც არ მინდა. მეშინია, იშვიათად მაინც თუ «კაეფობ» გამოსვლამდე ერთი კვირით ადრეც კი, შეიძლება განარკოვანდეს. მალე რომ გავიდეს ეს ცოტა, მაგრამ ყველაზე ძნელად ასატანი დრო.

შაკომ თქვა, თვითონაც ხვდებო, ამას. ღმერთმა ჰქნას. ცოლის მოყვანას მართლა ვაპირებ. მინდოდა ჩემს გვერდით ყოფილიყავი. ვერ წარმოიდგენ, რას ვოცნებობდი, როგორ ლამაზად დავხატე ყველაფერი...

შორენა კი... შემეცოდა. არასდროს დავფიქრებულვარ ამაზე. ბოზი ყოველთვის მხოლოდ ბოზი იყო, სენტიმენტების გარეშე. ეხლა, გამიჭირდა დაცილება, უცებ ვიგრძენი, უბრალოდ, საწყალი, გაუბედურებული ქალია. რა მნიშვნელობა აქვს, თავისი ბრალია თუ არა, ბედის უკუღმართად წასვლა...

სანამ მე დავდიოდი, ეშინოდათ და ცუდად ვერ ექცეოდნენ. ვერავინ ბედავდა წყენინებას, შუალამისას მთვრალი სახლში შევარდნას და...

ეხლაც არავის მივცემ უფლებას. ამაზე მაიასაც ველაპარაკე, არ სწყენია პირიქით, მოიწონა. არა, მაინც წარმოუდგენელია, როგორ გაზარდა «შავმა ვაჟამ» ესეთი ქალიშვილი.

1. და ბოლოს მინდა ჩაგეხუტო, მოგეფერო და ათასი კოცნა გამოგიგზავნო. გულს ნუ გაიტეხ, გოგიელა, ცხოვრება ეგეთია, თვითონ მეუბნებოდი, ათასი ჭირისაგან შემდგარი.

გკოცნი, შენი გია!

2. არ ვიცი, მიმიხვდები თუ არა, რატომ ვერ ჩამოვედი, ვერ გინახულე. თანაც დროც მქონდა საკმაო...

მეშინია... როგორ ავხსნა... მოტეხილი რომ გნახო, გადავირევი, იქვე, შეიძლება ვინმეს ყელი გამოვჭრა, ვიცი ჩემი ხასიათი. ამითი საქმეს გაგიფუჭებ ანდა მანდ რო გნახავ, ცხადში არა წარმოდგენით წამოსვლის შემდეგ, ბოლმისაგან, სიმთვრალისას რაიმე არ ჩავიდინო, ვინმეზე არ ვიყარო ჯავრი.

თუ ეხლა ვერ გამიგე, გამოხვალ გოგიელა და მერე აგისხნი ყველაფერს... აგისხნი აუცილებლად გამიგებ, მაპატიებ...

თავი XVIII

**გოგიელას ერთ-ერთი იმ წერილთაგანი,
რომელიც არ გაგზავნილა**

დედა, ძალიან მომენატრე, ყველანი მომენატრეთ: შენ, ბიჭები, ახლობლები, თუ ნაცნობები... ყველა... მამა მომენატრა.

თავისუფალი როდესაც ვიყავი, სულ სხვანაირად განვიცდიდი მის არყოფნას. თითქოს მაინც გვერდით მყავდა... მივდიოდი, საფლავს მოვინახულებდი, ვიხსენებდი ამა თუ იმ ეპიზოდს... რეალური ხდებოდა მისი არყოფნა. ეხლა კი... თითქოს ამიკრძალებსო ავადმყოფი მამის ნახვა, მასთან შეხვედრა, რაღაცნაირი გრძნობაა, იცი... როგორ ავხსნა... როდესაც ცხოვრობ სახლში, სადაც ცხოვრობდა, ყოველ წუთს ხედავ ნივთებს, მის სახელთან დაკავშირებულს, დადიხარ მისი ქალაქის ქუჩებში, ხვდები, ესაუბრები ხალხს, ურთიერთობა რომ ჰქონდა, ხარ იმ ერის წარმომადგენელი, თვითონ რომ ეკუთვნოდა, შეგიძლია საფლავი მოინახულო, თან წაულო ყველაფერი ის, რაც მასთან იყო ყოველდღიურად, ხედავ მიწას, რომელშიც განისვენებს და შენც მიგაბარებენ, რაღაცნაირი იმედი გიჩნდება. მომავალში, გარკვეული დროის შემდეგ შეხვედრის იმედი...

ადამიანი ბუნებით მეოცნებეა. ვიხსენებთ იმ დროს, მომენტებს ბედნიერები რომ ვიყავით, ყველაფერს, რამაც დიდი კვალი დატოვა, ხანდახან უბრალო წვრილმანსაც.

იმის მიუხედავად, გწამს თუ არა ღმერთის, იმქვეყნიური სამყაროსი, გარდაცვლილი ძვირფასი ადამიანი, ძალაუნებურად გიახლოვდება, მოგონებებში იჭრება როგორც ცოცხალი

არსება. ეს კი ოცნებაა, ოცნებაა ხოლო ოცნება, რა გინდ არარეალურიც უნდა იყოს, არის იმედი, შეიძლება ძალიან მცირე, მაინც იმედი... კიდევ ვიმეორებ, არ აქვს მნიშვნელობა გწამს თუ არა ღმერთის.

ოღონდ რწმენა შეგნებულად გაფიქრებს ყველაფერ ამაზე. თუ გჯერა იმ ქვეყნიერების, თუ შეძლებ ბოლომდე აღიარო, შეიგრძნო ღმერთი, გიქრება სიკვდილის შიში და მხოლოდ ლოცულობ, ესე იგი, ოცნებობ კიდევ, ცოდვები შეგინდოს. მაშინ ერთად იქნებით, ვედარავინ დაგაცილებთ... თუ უფალმა შეიწყალა, შენც შეგინდობს. ან პირიქით, თუ შენ, მასაც რადგანაც, არ არსებობს მარტო «საკუთარი» ანდა სხვისი ცოდვები. ყველანი ჯაჭვით ვართ გადაბმული, უცხონიც კი, ახლობელი, უბრალოდ, მძივში შენს გვერდითაა, პირადად ხარ გადაჯაჭვული და თუ პატიება იქნება, მხოლოდ საერთო, კაცობრიობის, არა და... მაინც ოცნებობ, გინდა ეს «არა და» მოცილო, შეავედრო...

მე მგონი, ჩვენდა საუბედუროდ, უმეტესობა, მორწმუნენიც კი, ბოლომდე ვერ შევიგრძნობთ ღმერთს, სიკვდილის შიში გვაქვს. ამიტომაცაა რომ ოცნება, იმედი, მეტნაკლებად ქვეცნობიერია, არა რწმენისაგან გააზრებული, არამედ შინაგანი, მხოლოდ და მხოლოდ ბუნებრივი კონსტრუქციიდან გამომდინარე და გულისაგან ნაკარნახევი. ტვინს, გონებას კი (ვიმეორებ — მეტნაკლებად) არა სჯერა, ბოლომდე არ სჯერა, არარეალურად ეჩვენება...

...მაგრამ ხომ ვოცნებობთ, ესე იგი იმედი გვაქვს, მაინც გვაქვს... და ეს «მაინც» არ გვაძლევს საშუალებას, ყველაზე დიდ ათეისტებსაც კი, ღმერთს ბოლომდე დავცილდეთ, ვუარყოთ იგი.

აქ ისეთი შეგრძნება გამიჩნდა, თითქოს წამართვეს ოცნება და იმედი. დროებით, მაგრამ მაინც წამართვეს... მიწა — ის მიწა აღარ არის. ადგილი სადაც ეს დაწესებულება მდებარეობს, ჩემს სამშობლოს არ ეკუთვნის, სადღაც, შორს ციმბირშია, ან... არა სხვა პლანეტაზე, სხვა გალაქტიკაში... მოძმენიც უცხოდ გეჩვენებიან... გაზაფხულმა, ზაფხულმა, შემოდგომამ, ზამთარმა დაჰკარგა მნიშვნელობა და გამორჩეული ნიშნები. აღარ ყვავის იმნაირად, როგორც ჩვენთან. არც ცხელა, არ წვიმს, არ თოვს ისე. ყველაფერი უცხოა ამ ღობის, მავთულხლართების შიგნით და გარეთაც. თითქოს, ვაკუუმში ზიხარ, სიცარიელეში.

ერთხელ, ვიღაცამ მითხრა, ნახე მერცხლები მიფრინავენო თბილ ქვეყნებში. ავიხედე და გამიკვირდა, არ მჯეროდა, რომ მერცხლები აქაც შეიძლება იყვნენ...

ნეტავი, ეხლა შენს გვერდით მამყოფა. იცი რა მომენატრა? ავად რომ ვარ და მივლი... ბავშვობიდან მიყვარდა, მიხაროდა, სულ ჩემს გვერდით იყავი. როდესაც მომწყინდებოდა, ადგომას დავაპირებდი, მოდიოდი, ჩამეხუტებოდი, გვერდით მომიწვებოდი. პატარაობისას, რაღაცას წამიკითხავდი, როდესაც წამოვიზარდე, მელაპარაკებოდი, მაცინებდი, გეჭორავებოდი, ან ტელევიზორს ვუყურებდი.

რატომღაც ერთი ესეთი დღე მახსენდება ყველაზე მეტად. შემოხვედი წამალი დამალევიწინე და გვერდით მომიჯექი. რაღაც ფილმი გადიოდა. შინაარსი არც მახსოვს, მხოლოდ ერთი სიმღერა მომეწონა, მელოდია ვერაფრით აღვიდგინე. როცა დამთავრდა, მიმღერე-მეთქი, გთხოვე. გულზე დამადე ხელი, ლოყა შუბლზე და... რა ტკბილად ჩამემინა, არასდროს ესე არ ჩამძინებია, უბედნიერესად ვგრძნობდი თავს...

თვალები რომ გავახილე და ვერ დაგინახე, შევცბი, შემეშინდა, უცებ წამოვხტი, გამოვვარდი შუშაბანდში. ლობიოს არჩევდი, შვებით ამოვისუნთქე, შეშინებული სახე რომ დამინახე, გაოგნებულმა მიზეზი მკითხე. არაფერი გიპასუხე, მხოლოდ გაკოცე და გავედი. გაგეცინა, მიხვდი ყველაფერს...

საწოლის წინ მამას სურათი მეკიდა. ისე, როგორც შენ. გახსოვს? მოხსნა გინდოდა, არ დაგანებე. ვიჯექი ხოლმე, საქმეს როცა აკეთებდი სხვა ოთახში და ვუყურებდი, თითქოს ვესაუბრებოდი...

ხშირად მახსენდება — მე და მამა ცირკში. როგორ ვიცინოდით ერთად რაიმე სისულელეზე, ან განვიცდიდით, აკრობატებს რაიმე არ დამართოდათ.

შემდგომშიც ვყოფილვარ, ერთხელ მარტო, ერთხელ ბიჭებთან ერთად და ერთხელაც ჯგუფელის პატარა წავიყვანე. გამიკვირდა, რა მაცინებდა-მეთქი. არც აკრობატების ნომრები მომეჩვენა საშიშად. მუსიკა, ორკესტრი, შარლატანების გროვად წარმომიდგა, არადა, როგორ მიყვარდა... ასეა ალბათ, როდესაც... მამა მაკლდა, ის აღარ იყო ჩემს გვერდით... სასაფლაოზე, მის საფლავთან გამახსენდა კლოუნის ერთი შაყირი. სიცილი ამიტყდა. მომეჩვენა, თითქოს მამამაც გაიცინა...

გახსოვს? — მთელი დღე მზადებაში ვიყავი, ბილეთები ვიყიდუო, რომ მეტყოდა, ყველა ნახევარ საათში ვეკითხებოდი, წასვლის დრო ხომ არ დადგა-მეთქი. ყოველთვის, მაინც, ადრე გავდიოდით. ვეღარ ითმენდა ჩემს «ღრიტინს».

ჭამა მიყვარდა კიდევ იქ. რაც არ უნდა მამლარი ვყოფილიყავი, მაინც გემრიელად მივირთმევდი. დიახ, ზუსტად ესე მი-ვირ-თმევ-დი ხაჭაპურს, «ენას», «კალბასს», ლიმონათით ვიჭყიპებოდი. ნაყინზე არასდროს გავვიწყებულვარ. არ ვიცი, რატომ... არადა ყოველთვის ის მიყვარდა, რასაც მიშლიდი: ცხარე, მჟავე, მარილიანი, შემწვარი. ნაყინი კი იმდენად არა. ყოველ შემთხვევაში, ჩემით არასდროს მომითხოვია, ან მიყილია.

შენი ჩიჩინი, ჭიჭყინი და დუდლუნი მომენატრა. ყოველთვის რაიმე «სასარგებლოთი» დამსდევდი. ასე შემაჯავრე ხილის უმეტესი დასახელება, მეტადრე ვაშლი. დედააა, როგორ ვერ ვიტანდი. რაც თავი მახსოვს, ხელში გეკავა და სულ პირზე გეკერა, «ვაშლს ხომ არ შეჭამ?» რა ვირულად გასასუბოდი, ვგიჟდებოდი. ბავშვობისას, თუ გახსოვს, სულ ფანჯრიდან ვისროდი, მხოლოდ მაშინ ამოვისუნთქებდი შვებით, მანქანა რომ გადაუვლიდა. ერთხელ პირდაპირ სახლში, ვიღაცა შენმა ნაცნობმა დამინახა, მაგრად მბერტყე. მომავალში ნარჩენებს მოითხოვდი, შეჭმის ფაქტის დასამტკიცებლად. მეც ახალი ეშმაკობა ვიხმარე. ვკბიჩავდი და დაღეჭვის გარეშე, გადალლაპვის მაგივრად, ისევ გარეთ ვისროდი, ესეც დაინახეს. ისევ «ჩამიშვეს» შენთან. აღარ გაბრაზებულხარ, გაგეცინა, ოღონდ პირობა მთხოვე, თავი დამაფიცე, აღარ ვიეშმაკებდი, თუ შეჭმაზე დამითანხმებდი.

ამის შემდეგ ტაქტიკა შეიცვალე. ჩქმეტა-ჩხუბიდან თხოვნაზე გადახვედი. შენ კი, თუ ვინმეს ჩააცივდი... უფრო «უარეს» მდგომარეობაში აგდებ... იძულებული ვიყავი, დაგმორჩილებოდი, მეჭამა... ეჰ...

მენატრება ყველაფერი, ყველა... ძალიან მენატრები დედა... ვერ წარმოიდგენ როგორ...

შენი სულელი გოგიელა.

P.S. სიზმრები მკლავს დედა, საშინელი სიზმრები, რა ვქნა არ ვიცი. დილით ყველაფერი მახსოვს და მაღიზიანებს. სულ შიშში ვარ, კიდევ რაიმე უბედურებაც არ შეგვემთხვეს...

თავი XIX

გოგიელას სიზმრებიდან

... მე და მამა ვზივართ ცირკში, გამოდიან ლომები, ვეფხვები და ავაზები. კონფერანსიე აცხადებს მომთვინიერებელ — «ფოკუზნიკს». ვიღაც დებილი სახის, გახარებული, ბრიყვულად თვითდაჯერებული, ყეყეჩი. კაცი გამორბის, მტაცებლებს აიძულებს გააკეთონ ათასი რამ: აყენებს ორ ფეხზე, აძვრენს ცეცხლმოდებულ რგოლებში, შეაჭმევინებს თავს და უეცრად ჭერიდან ისევ ეშვება.

შემდეგ, მაყურებლიდან მსურველებს იძახებს, მამა გადის. მე ტაშს ვუკრავ და ვიცი. მამა გახარებული იყურება გარშემო.

მტაცებლები ებგერნენ, გლეჯენ. მაინც ილიმება, სიამოვნებს, იცის მისით ვამაყოზ.

როდესაც ჭამას მორჩებიან, მომთვინიერებელ «ფოკუზნიკს» ტაშს ვუკრავთ, საუკეთესოდ ჩატარებული ნომრისთვის.

წარმოდგენა მთავრდება. მხოლოდ ეხლა დადის ჩემამდე, მამა არ დააბრუნეს. მოვითხოვ, ცოფს ვყრი სიბრაზისაგან. ჩემს ფეხთგაგდებული მომთვინიერებელი «ფოკუზნიკი» კი დამცინის: «ხომ მოგატყუე, ჩაგიტარე ოინი»?..

შემდეგი სცენა. მოკლულ მტაცებელ ცხოველებს მარხავენ. საფლავზე მამაჩემის მომდომარ სურათს დებენ. ვდგავარ და ვტირი. მომთვინიერებელი «ფოკუზნიკი» შორს დგას და ისევ დამცინის. უცებ მათრახს დაარტყამს მიწაზე. საფლავი სკდება. მტაცებლები ამოცვივდებიან და გარბიან. მამას სურათიც გარბის მათკენ. მივდევ, მინდა დავიჭირო, მაგრამ ვერ ვერევი. მომთვინიერებელი «ფოკუზნიკი» დროდადრო ტრიალდება და ენას მანახებს, იფურთხება ჩემს მხარეს, უჭკუო, სულელიო მეძახის...

თავი XXII

გოგიელას წერილი

სალამი ჩემს დედიკოს, ხომ არ ავადმყოფობ, თავს მოუარე. იცი, შენ რომ რაიმე დაგემართოს, გადავირევი... ამიტომაც გეხვეწები ბევრს ნუ ინერვიულებ ნურაფერზე. ნურც ჩემზე, არაფერი მიჭირს. სულ ცოტადა დამრჩა სასამართლომდე და გამოსვლამდე. მალე ისევ ერთად ვიქნებით, ველარავინ დაგვაცილებს. შენი გადარეული შვილი დაწყნარდება, მიხედავს თავს, საქმეს, დაამთავრებს ინსტიტუტს, მოგივლის, გაგახარებს, აღარ ჩაიდენს არავითარ სისულელეს, გულს აღარ დაგწყვეტს.

დაუჯერე ლარისა დეიდას და იურა ბიძიას, რასაც გეტყვიან, შეასრულე. ლარისა დეიდაზე კარგი «ექიმი» იშვიათია. მჯერა ჩემს ჩამოსვლამდე, თუ აჰყევი სრულიად ჯანმრთელი დამხვდები.

იცი რატომ გეჩიჩინები ამდენს? ჩემნაირი «უზნეო» ხარ. ვის დაემსგავსეო, ხშირად გიკითხავს. შენ! თუ გსურს, შევადაროთ თავი. ვაშლი, სულ რომ დამსდევ, სასარგებლოაო, არ გიყვარს, არასდროს მინახია გეჭამოს. ავადმყოფობისას, ვერც ლოგინში დაგაწვენს კაცი, თუ თავზე არ დაგადგა. გახსოვს? — ერთხელ მთელი კვირა გარეთ ვერ გავდიოდი, სულ შენს ოთახში ვიყავი, რომ არ ამდგარიყავი. მატყუებდი, გერმანული მინდა ვისწავლო და სანამ დრო მაქვს, პირველი გაკვეთილები ჩამიტარე-მეთქი. სასტიკი წამება იყოს ჩემთვის ამ «დერების» და «შნელების» დამახსოვრება, მაგრამ რა მექნა. როგორ გაბრაზდი? გამოჯანმრთალების შემდეგი ერთხელაც, რომ არ გამგიჩერდი. ჰმ, როცა გამოვალ, გავახლოთ ჩვენი გაკვეთილები, მართლა მინდა ვისწავლო. სულელი ვიყავი, მივხვდი, ძალიან გამომადგება ცხოვრებაში.

«პერესტროიკამ», «გლასტონსმა», უშრომელ შემოსავალთან» ბრძოლამ ჩვენამდეც მოაღწია. არ მეგონა, თუ რაიმეს გამოცვლა შეიძლებოდა. ვნახოთ რა ვიცი, რა მოხდება...

სხვათა შორის, ამის საპატივცემლოდ «სვიდანის» ოთახიც მოასუფთავეს და შეაკეთეს (ჩამოსვლა მაინც არ გინდა, უფრო გამიჭირდება). ვაშლის ხეები დარგეს, თვით «ზონაში». მე ალბათ ნაყოფი აღარ მომისწრებს, მაგრამ ხალხი ხომ რჩება, შემვსები «კონტიგენტი» არ მოაკლდება აქაურობას.

გუშინწინ, კიდე ერთი მადლობა გამომიხადეს, «დამკვრელური მუშაობისათვის» და «სანიმუშო ყოფაქცევისათვის». «პლაცზეც» «მახარეს» ყველამ ტაში დაუკრა. ასე რომ შენი შვილი აშკარა გამოსწორების გზაზეა.

ჰო, მართლა, ახალ დროსთან და ხელმძღვანელობასთან ერთად, ლოზუნგებიც შეიცვალა. მაგალითად მოხსნეს: «На волю с чистой совестью.»

მის მაგივრად ჩამოჰკიდეს: «На волю с перестроинной душой.»

სულ დამავიწყდა, «პიანისტვას» და ალკოგოლიზმს ჩვენც ვებრძვით. კლუბში ჩამოვკიდეთ.

კიდეც «Отец, помни, твоему ребёнку нужен трезвый образ жизни,» «Воля не для пьянства, а для созидания.»

ზედ ვახტის თავზე ჰკიდია ეს შედეგრი. უშრომელი შემოსავლის საწინააღმდეგოდ, მხოლოდ ერთი ლოზუნგი გაგვაჩნია. კომისიას ელოდებოდნენ და სასწრაფოდ ჩამოგვაკიდებინეს ადმინისტრაციულ კორპუსთან. «Не трудовым доходам нужно сказать нет.»

ასე რომ ახალი დრო ჩვენთანაც მოდის. ღმერთმა ჰქნას მართლა ახალი იყოს და არა უბრალო «ფარდის» გამოცვლა, ტელევიზორს მაინც უყურებს კაცი ნორმალურად. აღარ იქნება ეს იდიოტური პროპაგანდა, კომუნიზმამდე ერთი ნაბიჯიღა გვაკლიაო. ბიჭებსაც დააბრუნებენ ავღანეთიდან... რა ტყუილუბრალოდ გასწირეს ამ კრეტინებმა ხალხი. დარწმუნებული ვარ, თუ ამ კაცს მართლა სურს რამის შეცვლა, ჯარებს გამოიყვანს. აგრეთვე დაინახავს, რომ უბრალო კოსმეტიკა საქმეს არ უშველის, უფრო დემოკრატიული, თავისუფალი, გახსნილი იქნება ქვეყანა. ყოველ შემთხვევაში, ეკონომიურად მაინც თუ უნდა «ამოქაჩოს», ამის გაკეთების აუცილებლობას დაინახავს.

ჩემს ბევრ თანამოტუსაღეთაც მიეცემა ასპარეზი, იმიტომ რომ «ნეპის» — კერძო საკუთრების გარეშე არაფერი გამოვა. ესენი კი, დაატრიალებენ ამბავს. ცოტა ხნის შემდეგ სიბინძურე ნელ-ნელა დაიწრიტება, სუფთა სისხლი დარჩება, საქმისგანაც გამოვა რაღაც.

ღმერთმა ჰქნას ასე იყოს. ოღონდ ილუზიები არ უნდა გაგვაჩნდეს, თითქოს ერთ თვეში, ან წელიწადში შეიცვლება ყველაფერი. რეალური ნაყოფი, ალბათ მხოლოდ დიდი ხნის შემდეგ გამოჩნდება. ჩემი შვილი და შვილიშვილი იგემებს. ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ მონობაში გავჩნდით და გარდატეხა, ბოლომდე გამოცვლა შეუძლებელია.

მომავალ თაობებს რომ მოვუშზადოთ თავისუფლების ნიადაგი, უნდა ვიბრძოლოთ, თვითოეულმა ჩვეენტაგანმა უნდა იბძოლოს. პირველ, პატარა მზის სხივს უნდა ჩავეჭიდოთ და იმდენი ვქნათ, უკან დაბრუნების საშუალება რომ არ მივცეთ იმათაც ვინც დაიწყო ყველაფერი ეს.

შეცდომებიც აუარებელი გვექნება თუნდაც, ლოთობის საწინააღმდეგო, ეს გაუაზრებელი კანონი, ყველა რესპუბლიკაში ერთნაირად, ადგილობრივი ფაქტორების გაუთვალისწინებლად რომ მოინდომეს მოქმედება. ნერვები მეშვლება, როდესაც ვიგებ, ვენახების აჩეხვის ამბებს. ეს ხომ ქართველი კაცის კულტურაა, თვისებაში გვაქვს მევენახაობა, როგორ შეიძლება, ჩვენში გლახს ღვინის დაწურვა, ან ჭაჭის გამოხდა აუკრძალო. კიდეც კარგი ახალმოსულებისაგან გავიგე, მოშვებიან ამ ვანდალურ აქციას.

ახალ, გაუკვალავ გზაზე გვიწევს სიარული. არ ვიცი რომელიმე სხვა ქვეყანა სადაც ადამიანის ფსიქიკის გარდაქმნა, აგონიიდან, გიჰნოზიდან გამოსვლა ასე საჭირო იყოს. გაზეთში წავიკითხე, ვიღაც უცხოელს უთქვამს, არ მესმის ადამიანი როგორ უნდა შეცვალოთ. იმას რა გაეგება, რომ ჩვენ უკვე გარდაქმნილები ვართ და ეხლა ნორმალურ ბუნებრივ მდგომარეობში გვინდა დავბრუნდეთ.

ეს ძალიან ძნელია, ძალიან. გერმანიამ ომის შემდეგ დაიწყო აღზევება, მხოლოდ დახმარების შემდეგ შეძლო გონებრივი კარჩაკეტილობის გადალახვა. ჩვენ კი, პარადოქსია,

მაგრამ უფრო გაგვიჭირდება. მოძრაობისას, გზაზევე უნდა შევიცვალოთ ორიენტაცია. ინერცია შეგვიშლის ხელს. ერთმა გაუაზრებელმა მოქმედებამ, შეიძლება ხრამში გადაგვჩხოხოს. ამიტომაც გონივრულად უნდა ვიმოქმედოთ. თან ვიჩქაროთ, არ გვაქვს გაჩერების, დამუხრუჭების უფლება, არავის უნდა მივცეთ ამის საშუალება, არც ზევით მდგომს და არც საკუთარ თავს. საშინელება შეიძლება მოხდეს, იმაზე დიდი რაც ოცდაათიანებმა, ან სამოცდაათიანებმა მოგვიტანეს. სტალინები, ეჟოვები, ბრეჟნეები, შჩოლოკოვები, ბერიები და იაგოდები ჩასაფრებულნი არიან, დროს უცდიან. საუბედუროდ ბევრი მხარდამჭერიც ჰყავთ.

ჩემი ეს აზრები ჯერ მხოლოდ სიტყვებია. სკეპტიკოსებს არ სჯერათ არაფრის, მე კი, რაღაცის იმედი გამიჩნდა. ალბათ, ისინიც სწორი არიან. შეცდომები უფრო მეტია, ვიდრე მიღწევები. არა უშავს, არ სცდება მხოლოდ ის, ვინც უსაქმურია. ღმერთმა ჰქნას იმედები გამიმართლოს, მცირე, მაგრამ ძვირფასი იმედები.

ეკ, გადავვარდი პოლიტიკაში. ვიცი, არ გიყვარს, როდესაც ამას ვაკეთებ. გეშინია, რაიმე ხიფათში არ გავებვიო. პირობას ვიძლევი, აქ ამის შესახებ, ხმას არ ამოვიღებ, კრინტს არ დავძრავ. მესმის, გამოსვლაა მთავარი. მერე... ვნახოთ, რა ბიჭია გოგიელა!

დედა, ვინმე ჩემიანი თუ გამოჩნდა, ან შენ თვითონ დაურეკე, უთხარი ჩამოსვლა აუცილებელი აღარ არის ამ თვეში, ჯგუფელები იყვნენ-თქო. ხოლო ჩამოსულებს, არ «გავყრი», არ «მეწყინება» მათი დანახვა.

წარმოიდგინე, გავსუქდი. არავინ დაიჯეროს შეიძლება, მაგრამ მართლა ასეა. აქაურ საჭმელსაც საბოლოოდ შევეჩვიე და თან ბიჭების ჩამოტანილიც ემატება. მეშინია, მახინჯი ღიპით არ დაგადგე. დიეტაზე უნდა გადავიდე. ვარჯიშსაც დავიწყებ. რამე სექციაზე ჩავეწერები. არჩევანი მართალია დიდი არ არის: ძალოსნობა, ჭიდაობა, ტენისი, მაგრამ არა უშავს, ასეთი «სერვისი» თანაც ყურისძირში, მანდ არ მქონდა.

კიდევ რა... გვოცნი ძალიან, ძალიან ბევრს, გეხუტები და «გახრჩობ» (როგორც ბავშვობისას ვამბობდი). შენი სულელი, გიჟი, გადარეული, მაგრამ უჭკვიანესი, უკეთილშობილესი, უ-უ-უ-უნი-ჭი-ეე-რესი გოგიელა!

თავი XXI

რაც წერილში არ შევიდა

დედიკო, მართლა ძალიან მომენატრე და ვწუხვარ შენს ჯანმრთელობაზე. ბიჭებმა მითხრეს, კარგად არისო, მაგრამ ვეჭვობ... რაღაცას მაღავენ. ვიცი, როგორიც ხარ... ვხვდები, ყოველი ჩემი აქ გატარებული დღე რას მიშვება, რა ვქნა, რითი გიშველო... ცუდი სიზმრები მკლავენ, მოსვენებას არ მამღევენ... ამ ახალმა სიტყვებმა: «პერესტროიკა», «გლასნოსტი», «კოოპერატივი» — მართლა რაღაც იმედი ჩამისახა. უფრო ოცნებაში დახატული და ნალოლიაევი, ვიდრე რეალური. ბიჭებიც ასე ფიქრობენ. ნაყოფი გამოჩნდება, თუ არ დავიგვიანეთ, არ შევჩერდით.

აქ, ჩვენთან კი, ჯერჯერობით, უმეტესად ფარდა იცვლება. ლოზუნგები და მოწოდებები არ გვაკლია, დანარჩენზე... ხელი არ მიმიწვდება.

ვაშლის ხეები კი არა... არაყმა, გაძვირებასთან ერთად, ჩვენთანაც მოიმატა ფასი, სამოცდაათი მანეთი ღირს, ადრე თურმე ორმოცდაათი ღირდა. საჭმელი ისევ საზიზღარი და მიუკარებელია, ენას ვერ შეახებ, თავს არ აკადრებ.

მე რა მიჭირს, ბიჭებს ფული «სგუჩონკა», შაქარი და ჩაი ჩამოაქვთ. ბევრ უპატრონოს კი არაფერი გააჩნია. რას ჭამენ საწყლები. ვინმე თუ «გადაუგდებს» რამეს.

რეჟიმი და «მაღლობაც» ისეთივე მაღლურია, როგორც ადრე. ყველას შეუძლია თავში გირტყას. «არისტოკრატიაც» ძველებურად გყვლეფავს, «ობშიაკი» ისევ გროვდება, ვითომდა ყველასთვის, სინამდვილეში, ერთი-ორი «უპატრონო» თუ ეღირსება სამგზავრო და საკვებ ფულს საცხოვრებელ ადგილამდე, ისიც კაპიკებს, გაჭირვებით რომ გეყოფა, «გაფუჭებულია ჩვენი «ზონა».

როგორც ადრე, არავითარ ხელფასს არ იძლევიან განთავისუფლების შემდეგ, ყველაფერს ადმინისტრაცია იჯიბებს, ვის დასცდება სიტყვა, ოღონდ გამოხვიდე აქედან...

ერთი კია, ნარკოტიკები აღარ შემოდის — იმდენი. დღითი დღე უჭერენ ხელს. უფრო და უფრო ძნელდება წამლის შემოტანა. ვნახოთ, შეიძლება ისევ დროებითი კომპანიაა. სხვა «ზონაში» «გაუწეწიათ» ვიღაცები ნადზორიდან და ჩვენი ადმინისტრაციაც ფრთხილობს, უფროსმა აკრძალა.

რალა «ემველება» ჩვენ ღორიშვილ «ზამპოლიტს»... დაღვრემილი და უფრო გამაღლებული დადის. შოვნა თვითონაც შეუძლია, მაგრამ ძალიან ძუნწია, ფულის დახარჯვა ენანება.

ვნახოთ, რას მოიტანს ეს დრო. ხანდახან დიდი იმედი მეძლევა, ხანდახანაც კი ისევ პესიმიზმში ვვარდები, ყველაფერი კარგავს მნიშვნელობას, არაფერი არ მახარებს...

თავი XXII

წერილი მეგობარს

სალამი ჩემს შაკოს. როგორ ხართ, ბავშვი როგორ არის, ძალიან მენატრება. მაგრად რომ მიჭირს, მის სურათს ვიღებ და ვესაუბრები, ვეფერები, თითქოს პასუხს მცემსო ისეთი შეგრძნება მაქვს.

ძალიან რომ მომენატრეთ ყველანი, ამას ლაპარაკიც არ უნდა, ისედაც ხვდები, არ ვიცი რა ვქნა. ხანდახან გაგიჟების მეშინია, რაიმე სისულელის გაკეთების. რაც დრო გადის, თავის კონტროლის გაწევა უფრო მიჭირს და ირიალური ხდება სამყარო. მეკარგება აღქმის უნარი. ხანდახან თავში ისეთი არანორმალური აზრები გამიელვებს, თვითონ მიკვირს და ვშიშობ სრულ ჭკუაზე თუ ვარ-მეთქი.

ცოტა გონს რომ მოვიდე, ცივ წყალს ვისხამ სახეზე. ანდა სიგარეტით ვიწვავ ხელს, ტკივილმა საღი გონება რომ დამიბრუნოს. დედაჩემს გული გაუსკდება, ჩამოსვლისას როგორმე უნდა დავუმალო ხელი. რამდენჯერ ვთქვი აღარ ვიზამ-მეთქი ესეთ სისულელეს, მაგრამ უნებლიეთ მომდის. გესმის, ესეც ჭკუიდან შერყევია, რა ვქნა არ ვიცი...

გუშინ «სან-ჩატსში» ვიყავი. ერთი ახლობელი ვინახულე. «ზონოვსკია», თბილისიდან ვიცნობდი. «ზამპოლიტის» კაბინეტი ღია იყო. თვითონ სადღაც წათრეულა. ბიჭებმა კარი გამოაღეს და ახალი ლოზუნგი წამაკითხეს. ისტერიკული სიცილი ამიტყდა. ჰმ, ვისთან ჰკიდია ეს გულისამაჩუყებელი «შედევი». «Каждый работник органов, должен быть кристально чистым.»

«პერესტროიკაზე» ამ ბოლო დროს დიდად აღარ «ახურებს», რაღაც არ მოსწონს, ეტყობა. ადრე, თავიდან, იცოცხლე, ყბა ჰქონდა მომართული. ეხლა მიხვდა ალბათ წყალი რომ უდგება, აკრძალა კიდევ მასთან ამ თემაზე საუბარი. გუშინ, «კუტოკმა» არაყი ვიყიდეთ. სამი ბოთლი. «ბოლიც» გვქონდა, «ზანოვსკიმ დამიპადაგრევა». ჩავიკეტეთ ერთ «კაპტიორკაში» და იქ «ვიქეიფეთ».

ბიჭებმა «კაიფში» ახალ დროზე «გაახურეს». ხმა არ ამომიღია. მიხვდები, სულ ფეხზე მეკიდა ყველაფერი. ვის რაში ჭირდება ჩვენი სიტყვა, მოწყვეტილი და გარიყულები ვართ

საზოგადოებისაგან. არავინ კაცად არ გვთვლის. ბოლო ხანს, ხშირად ვარ ხოლმე ესეთ ხასიათზე...

თქვენთან წარმოვიდგინე თავი. რა ძარღვებდაჭიმული ჩავერთვებოდი კამათში?! აქ კი...

შაკო, დედაჩემს მოუარეთ... ვიცი, არაფერს მოაკლებთ, არ გაუჭირვებთ, მაგრამ მაინც ვშიშობ. რამე ხომ არ ჭირს, ნუ დამიმალავთ, იცოდეთ! სიზმრები, სიზმრები მაწუხებს ძალიან, კომმარული, სისხლიანი... ბიჭებში ხომ არ დაემართა ვინმეს ცუდი ამბავი?! არ დამიმალეთ, გეხვეწები!

შენც სადღაც გაქრი, სამი თვეა არ მინახიხარ. უბედურება ღმერთმა გაცილოს, მაგრამ დამაწყნარე, ჩამოდი, ჩემი თვალთ გნახო და...

რა ისტერიკიანი გავხდი არა? რა ვქნა, თავი მისკდება ფიქრით, გონება ვეღარ იტანს, კონდიცია მოაკლდა, დაქვეითდა. ვხვდები, ყველაფერს უფრო უბრალოდ უნდა შევხედო. არ გამომდის...

და ბოლოს, ყველა მომიკითხე და დამიკოცნე. «პუწკია» განსაკუთრებით.

თქვენი გოგიელა!

თავი XXIII

რაც შაკოსთან გაგზავნილ წერილში არ შევიდა

როგორ აგიღწეროთ ჩემი მდგომარეობა. ვხვდები, რომ წერილებით, სადაც ყველაფერ აქაურ სისაძაგლეს გიყვებით, რაც გულში მიდევს, რის გამოც მეხშობა გონება, გაწამებთ და გაღიზიანებთ.

არაფრის გაკეთება, იმის მეტი, რასაც მეხმარებით, არ შეგიძლიათ, ტყუილ-უბრალოდ ნერვებს გიშლით.

ვინმესთან გულის გახსნა კი მინდა, რა ვქნა, ყოველი მხრიდან, პირდაპირ თუ გადატანითი მნიშვნელობითაც კედელია, გადაულახავი, ყრუ ბეტონის, ცივი...

ღამ-ღამობით სულ კომმარში ვარ, ძილის მეშინია, სულ ვინმეს ცუდად ყოფნა მელანდება. გული მისკდება და გათენების მეშინია.

წერილებს ველოდები, თან ვკანკალებ ფოსტალიონის დანახვისას. რას მომიტანს, თქვენს ბედნიერებას, თუ უბედურებას. აღარაფერი აღარ არსებობს უფრო ძვირფასი, ვიდრე ახლობლების, ჩემი საყვარელი ხალხის ჯანმრთელობა და კარგად ყოფნა. ყველაფერმა დანარჩენმა მნიშვნელობა დაჰკარგა. ალბათ იმიტომ რომ ვიცი აქაურობის შემდეგ, მხოლოდ თქვენით გავიხარებ. გამახელინებთ თვალებს, აზრზე მომიყვანთ.

გზივარ ხოლმე ჩემთვის და ვგრძნობ, ყველანი მეჯავრება, «ნადზორიც» და პატიმრებიც, რა მნიშვნელობა აქვს, როგორ დაჰკარგავ ადამიანურ სახეს. კი, საშინელი პირობებია, ყველა თავში გირტყამს, მაგრამ ამითი, საკუთარი სიგლაზე, სიკეთედ ხომ არ შეიძლება შევრაცხვყოთ. ყველა მგელივითაა, არავის და არაფერს ინდობენ. თუ ხელში ჩაგიგდეს, ბოლომდე გამოგწურავენ: ამის გამო, ძლიერად უნდა იდგე, პოზა გეკავოს, შეცდომა იშვიათად შეგრჩება. ერთხელ შევძელი თავის დამრომა. ჰმ, არადა სიმართლეს ვამბობდი. კარგია მერაბა და ჭკუა იყვენენ ჩემი მოკავშირეები.

«ზონაში» მოსვლის მეორე დღეს, საუბარი ჰომოსექსუალიზმზე ჩამოვარდა. ვთქვი, რომ ყველა ვინც მამათმავლობს, ისიც «პიდარსტია». გაგიჟდნენ, როგორ, ჩვენ, «კაი ბიჭებზე» რატომ იძახიო ამას. რა ვიცოდი, აღმოჩნდა, «არისტოკრატიის», «კაი ბიჭების», «კაზიოლების» ოთხმოცდათხუთმეტი პროცენტი ზონაში მამათმავლობს, შეჩვეულები არიან და ამას არ თვლიან საძაგად, პირიქით, ჰმ...

ანანიზმის გამო შეიძლება ცემაში მოგვლან, ეს საზიზღრობა კი, ნორმალურ, ბუნებრივ მოთხოვნილებამდეა დაყვანილი. თვით ძველი მეფის რუსეთის, როგორც პროპაგანდა გვეუბნება, «საშინელ» ციხეებშიც, ესეთი რამ სამარცხვინო, გულისამრევი საძაგი იყო პატიმრებისათვის. ხალხი ვინც ამას სჩადიოდა, ცალკე კატეგორიად ჰყავდათ გამოყოფილი, ერთ-ერთ უმდაბლეს კასტად, დღეს, მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში, ჩვეულებრივი მოვლენაა. «არისტოკრატისა», ქურდებს, «ზონოვსკებს» უმეტესობას თავისი «საყვარელი» ჰყავს... «პიდარასტები» მუდამ დაუბანელი, ბინძური, მყრალები არიან. «დიდი ხალხის» «საყვარლები» გაწვრიალბულნი, სუფთები, უფლებაც არ აქვთ სხვანაირად მოქცევის. ცოლებივით «უფრთხილდებიან» ნამუსს, სხვასთან კონტაქტში თუ გავიდნენ, ხვდებით «პატრონებისაგან». მხოლოდ ეს არის განსხვავება პრივილეგირებულ და საშუალო ფენას შორის. ზოგს თავისი ჰყავს, შეუძლია შენახვა, ზოგი კი საკბილოს დროგამოშვებით მოულობს.

ადმინისტრაციას სულ ფეხზე ჰკიდია. ისიც ნორმალურად თვლის ასეთ ფსიქიკურ გადახრებს. ეს არა და, ზოგი თვითონაც მამათმავლობის დიდი მოყვარულია. ღორისშვილებს ცოლები ჰყავთ, შვილები ეზრდებათ, ყოველ დღე სახლში გდიან, სამსახურში კი ასეთ საზიზღრობებს სჩადიან, როგორ შეიძლება ამ ავადმყოფებს აღმზრდელი, დამსჯელი ფუნქციები დააკისრო.

თავიდან, როცა ჩემი აზრი ვთქვი, მივხვდი დაიბოღმენ. საბედნიეროდ მერაბა გვერდით მყავდა. თან, ისე გამომივიდა, უშიშრად, დარწმუნებულად რომ ხმის ამოღება ვერ გაბედეს, ეგონათ ვინმეს მაგარი ზურგი მქონდა. როგორც ამბობენ «ზონის მაცურებელს» არ ჰყავს თავის «პიდარასტი». მასაც ნამეტნავად არ ეპიტნავება ასეთი რამ, თუმცა კანონებს, რითაც ყველას მართავს, ემორჩილება და საქმე საქმეზე თუ მივიდოდა, მხარს არ დამიჭერდა. ერთმა ჩემმა «კუტოკელმა» მითხრა, მაგას რა უჭირს, მე და შენ ვართ საცოდავები. ქალი «გრაჟდანიკიდან» ჩვენთვის ყოველ კვირას არ მოჰყავთ, მაგრამ მამათმავლები მაინც არ ვხდებითო. ორშაბათობით სვიდანის ოთახი ეთმობა და ვიღაც ბოზთან ერთად ნებივრობს. ასე რომ ნორმალურობას გმირობად ნუ ჩაუთვლიო. წმინდანად, რა თქმა უნდა მეც არ მყავდა შერაცხული, მაგრამ ესეთი რაღაცაც გიკვირს.

ერთი ბიჭი მომწონდა ძალიან, პატივს ვცემდი და ვაჟკაცად ვთვლდი. თქვენ ახალი წასულები იყავით, «პერედაჩა» შემოვიტანე. მოვიდა და «სგუშონკა» მთხოვა. გამიკვირდა, სირცხვილად ითვლება ესეთი რამ, თვითონ თუ არ მიეცი, შესთავაზე, არავინ კრინტს არ დაძრავს. რა თქმა უნდა «არისტოკრატის» «ნამიოკები» არ მაქვს მხედველობაში. ისინი რომ, რაიმეს გთხოვენ, «საქმისთვის სჭირდებათ».

«ხომ იცი, მე არ გთხოვდი ჭამისთვის, «პიდარასტი» რომ არის ახალი, ლოვა, იმან შემპირდა, «სგუშონკაზე» «მოგცემო»... გული კინაღამ ამერია ეს რომ გავიგე მისგან. ჩვენთან «კუტოკში» ერთს «სროკი» უთავდებოდა და ამ ნაგავის გადმოყვანას ვაპირებდი. მივეცი, რა მექნა, არ იფიქროს «ჟმოტია»-მეთქი. ამის შემდეგ მოსვენება დავკარგე. შემზიზღდა ძალიან. როდესაც ადამიანს პატივს ცემ, ის კი ნაგავი, სულძალდი აღმოჩნდება, უფრო მეტად გწყინს, გიჟდები.

ბოლო-ბოლო, რაღაცაზე შარი მოვდე, «სიტყვაში დავიჭირე», «არაქურდული» რამ თქვა. მაგრა ვცემე. გამამართლეს. ისედაც სწორი ვიყავი აქაური კანონებით, თანაც გიას «ქსივა» მშველის, ემინიათ.

თვითონაც დაუმატეს, უმოწყალოდ სცემეს «გაფუჭებასაც» უპირებდნენ «პირადასტნიკში» შეგდებას. იქიდან კი კაცი სუფთა ვერ გამოვა. მივახვედრე არ არის-მეთქი საჭირო. ისევ თვითონ მომიწია დაცვა. უფრო დიდი საშინელება რომ არ ჩაედინათ... «კაზიოლების» ბარაკში მოისროლეს საცხოვრებლად.

ამის შემდეგ ვცდილობ ყურადღება აღარ მივაქციო ესეთ ხალხს, რაიმე ისტორიაში კვლავ არ გავეხვიო, უფრო ცუდად მთავრდება ყველაფერი...

ნეტავი გიაც თუ... არა, არა, არ უნდა ვიფიქრო სისულელეებზე... თორემ ადამიანის მოდგმა საერთოდ შემზიზღდება... გია შემზიზღდება, თქვენც შემზიზღებით, ყველა შემზიზღდება...

ღმერთო დიდებულო... ძილსაც რომ ვერ ვახერხებ, კომშარები და... რა მოვიფიქრო, რითი დავიკავო ტვინი ამ დაწყევლილი დროის გასვლამდე.

თავი XXIV

დედის წერილი

ჩემო გოგიელა, როგორ ხარ, ძალიან მენატრები შვილო, ნეტავი, თუ მომესწრება შენი ნახვა. რაც დრო გადის, უფრო და უფრო მიჭირს ცდა. როდის ჩაატარებენ ჩვენს გადასარჩენ სასამართლოს, გული მისკდება, მანამდე რაიმე არ დააშავო. კარგად მოიქეცი, გეხვეწები!

მე არაფერი მიჭირს, შენი ბიჭები ხშირად მაკითხავენ. ვერაფერი მოვუხერხე, სულ დატვირთულები მოდიან. ისე შევეჩვიე მათ, რომ მოუთმენლად ველოდები და თუ ცოტა გადააცილეს ჩვეულ დროს, ვერ ვისვენებ, ადგილს ვერ ვპოულობ, დავინახავ და ისევ წარმომიდგება, თითქოს, ჩემი გოგიელაც გვერდით მყავდეს...

ალბათ ნაწილობრივ ასეც არის, შენ ხომ მათი სულის ნაწილი ხარ, მათი ლხინი, თუ გაჭირვება.

სულ ჩემს დაწყნარებაში არიან, არაფერი უჭირსო. თვითონ კი ადგილს ვერ პოულობენ, გრძნობებს ვერ მალავენ... იმიტომაც მიყვარხართ ყველანი, ერთმანეთის გატანა და მხარში ამოდგომა რომ იცით.

სულ გამოვშტერდი, დამავიწყდა მოგილოცო, ველირსე როგორც იქნა შენი ლექსების გამოქვეყნებას. სულ სამად-სამის ჯერჯერობით, მაგრამ ყველა ასე იწყებს.

მეზობლობა შემოვირბინე ყველას ვანახე. შაკომ, ბადრიმ და დათომ, თვითელმა ოც-ოცი ცალი მომირბინინეს. სულ დავარიგე, შევპირდი, ავტოგრაფს, ჩამოვა და მერე მოგცემთ-მეთქი.

ბიჭებიც ჩემთან ერთად დადიოდნენ. უნდა გენახათ როგორ უხაროდათ. კარგა ხანია მათი ასეთი ბავშვური ჟივილ-ხივილი არ გამიგია, სიტყვის ამოღებას არ აცლიდნენ ერთმანეთს. ჰყვებოდნენ, როგორ იყიდს გაზეთების კიოსკში. ჩამწკრივებულან ათი კაცი რიგში. ვითომ, ერთმანეთს არ იცნობდნენ. დაუწყიათ შენი ქება. ეს რა მაგარი ბიჭია გამოქვეყნებული ამ ნომერში, საკმაოდ თუ არის, თუ გვეყოფაო. ხალხიც დაინტერესდა და წამში გაყიდულა. ჰმ, მაიმუნები არიან, ვერაფერი გამოგასწორებთ, სულ ბავშვის ჭკუა შეგრჩათ. ღმერთმა ჰქნას, ესეთები დარჩეთ ყოველთვის.

ნათესავებშიც დავარიგე. ყველამ უნდა იცოდეს, რაჭკვიანი ბიჭი მყავხარ. თუ ვინმეს ეჭვი ეპარება შენს სიკარგეში, ამითი მაინც დარწმუნდება, ტყუილუბრალოდ რომ არ გაქებ.

დეიდაშენსაც გავუგზავნე მერაბას ხელით. ჩამოსული იყო და მომიკითხა. ძალიან გაუხარდა. იქ «პროფესორას» ვუძახდითო, მითხრა. ყველას უნდოდა მასთან საუბარი, საინტერესო «რაცხეებს» ჰყვებოდა, «მარამ» ლექსებს თუ წერდა არ ვიცოდითო. ბავშვივით ცქმუტავდა ამოდენა კაცი. მთელ სოფელს «დაუფსებ» თვალს, ზოგი რომ იძახდა, ვერ გამოადგა ლილისო, ეხლა ნახონო მაგათ... ჩავალ, ვნახავ, მოვეფერები, პირადად უნდა მივულოცო გოგილას, «ნაჩალსტვასაც» ვანახებ, იცოდნენ ვინ უზიითო.

ამ წერილსაც მას ვატან, ხაჭაპურებსაც შენ რომ გიყვარს, ისეთი გამოვაცხვე, ბაზარშიც ვიყავით, ხილი ვიყიდეთ. ვაშლი, თუ ხათრი გაქვს შეჭამე იცოდე.

ძალიან შერცხვენილი ვარ, ესეთი ხელცარიელი რომ მივდივარ გოგიელასთანო, შემიწუხა გული. ხომ იცი იმერული უკუდო ამპარტავნობის ამბავი. სოფელში ვაპირებდი გავლას, იქიდან უნდა ჩავსულიყავი, წამომელო «რაცხეები», ესეთი უცაბედი, კარგი ამბავი რომ არ დამხვედროდა. ძლივს გავაჩერე.

თვითონ საწყალს ვიცი რაც აქვს, არაფერი გააჩნდა იმ წუთს. რუსეთში იყო გადაკარგული ექვსი თვე, სადღაც ციმბირში. ფულს ვიშოვი, ზამთრობით «სტროიკებზე» ბევრის გაკეთება შეიძლებაო, — წინა მოსვლაზე მითხრა. წერილებსაც იმიტომ ვერ გწერდა. მე კი სულ გადამავიწყდა შეტყობინება შენთვის.

ავად გამხდარა. ექვსიდან ოთხი თვე საავადმყოფოში იწვა. წონა დაიკლო ძალიან, ლანდს დაემსგავსა. რაღაც ვირუსული გრიპი შეჰყვია და თავიდან ყურადღება არ მიუქცევია. გართულება მისცა ფილტვებზე.

ასე რომ თვითონ არაფერი გააჩნია ამ წუთს, შოვნის მაგივრად, ხარჯი გამოუვიდა. მაინც მექაჩებოდა გადახდაზე. ფერი ეცვლებოდა, ძვირად რომ მიფასებდნენ. მიუხედავად ამისა, იხტიბარს არ იტყვავდა. «კუდაბზიკა» იმერელი «აზნოურიშვილი» ხარ-მეთქი, ვუთხარი.

ბევრი მაცინა, მომსპარი ენა აქვს. ბავშვობა გამახსენა, როგორ ვუვლიდი, ვეთამაშებოდი, რა სისულელეებს ვასწავლიდი, ახსოვს ყველაფერი. მე დამავიწყდა, დარდმა და გასაჭირმა გამომამტერა თორემ...

კეთილი, ავკარგიანი კაცია მერაბა, ჩემს ხელში გაზრდილი. მითუმეტეს უფრო შემიყვარდა, მანდ რომ დაგხვდა და გვერდში ამოგიდგა.

შვილო, დანარჩენი რა მოგწერო. მე არაფერი მიჭირს. არასდროს, ფიზიურად ასე კარგად არ მირგძენია თავი. ცდა, ცდა არის, ოღონდ, საშინელება... ამიტომაც კიდევ ერთხელ გთხოვთ, დაუჯერე უფროსობას ყველაფერი, რაიმე შარში არ გაეხვიო, ნუ აიშლი ყოველგვარ წვრილმანზე ნერვებს, საჭმელი ჭამე, მოლონიერდი ცოტა. გულს ნუ გამიხეთქავ და ლანდგასული ნუ ჩამოხვალ...

მოკითხვა ლარისა დეიდასა და იურა ბიძიასაგან, ზეინაბისაგან, ოთარისაგან. ყველა, ჩვენი მეზობლობა გახარებულია შენი ლექსების დაბეჭდვით და გელოდებიან, საკუთარი პოეტი ჩამოგვივანო მალე. ზეინაბის გიორგიმ — ჩემს ბიჭს უნდა ვასწავლო, გოგიელა რომ ჩამოვა, გავახარებო...

რაც ჯარიდან დაბრუნდა არ მცილდება. სულ შენს ამბავს მეკითხება. წერილებს, ვიცი, ხშირად არ გწერს. არ გეწყინოს, ხომ იცნობ, მორიდებული, უტყვი ბავშვია, უჭირს გამოთქმა, ისე კი ძალიან უყვარხარ.

მაიამ, რუსულად ვთარგმნი და სადმე დავაბეჭდვინებო. შენი რვეულის თხოვება მინდა, თუ ნებას მომცემ. ხომ იცი ჭკვიანი გოგოა, იურა და ლარისას კაპიკი არ დაჯდომიათ, მისი ფილოლოგიურზე მოწყობა, ყველა გამოცდა ხუთზე ჩააწიკწიკა; სადაცაა წითელ დიპლომს აიღებს.

რა ვქნა, შეიძლება თავი მოგაბეზრე, მაგრამ კიდევ ერთხელ გთხოვ, ჭკვიანდ მოიქეცი!

გკოცნის და გეხვეწება შენი დედიკონა!

P.S. გიას წერილი მივიღე. შენი გადარეული ძმაცაცის. ალბათ შემიგითვალა «მოფრად» დაუწყია მუშაობა დაქორწინების შემდეგ. მეუღლე ორსულად ჰყავს. ბიჭი თუ გაჩნდა, გოგიელას დავარქმევ, თუ გოგო დედაჩემის სახელსო. მიხარია ასე კარგად რომ აეწყო ცხოვრება. ვიცი, შენი დიდი წვლილი ურევია... ღმერთმა ხელი მოგიმართოს შენც და შენს ყველა კეთილის მსურველს. მტერს კი... ცუდს არ ვუსურვებ. თავისთვის ისიც კარგად იყოს, ოღონდ შენგან შორს.

გიას ბანდეროლით გავუგზავნე ჟურნალი, ძალიან გაუხარდება.

ისევ გკოცნის და გეხუტება შენი დედიკონა!

თავი XXV

ის რაც წერილში არ შევიდა

ძალიან ცუდად ვარ გოგოელა, მიჭირს... გული მაწუხებს. არ მეუბნებიან, მაგრამ ვიცი, მიკროინფარქტი გადავიტანე. მეშინია, ველარ დაგხვდე შეიძლება. ეს კი მაგიჟებს. ძალიან ემოციური ხარ. სულ იმის ფიქრში ვარ, როგორ გადაიტან ჩემს აღარყოფნას. ზედმეტი იცი ყველაფერი, სიყვარულიც, განცდაც...

ვერ გწერ ამაზე ვერაფერს. საერთოდ არ გინდოდა ჩემს სიბერეზე საუბარი. ბიჭებმა მითხრეს, ვერ იტანს, როდესაც ამბობენ მშობლებზე, ისინი წამსვლელები არიან, ჩვენ კი, დამრჩენი, გამგრძელებელი. სიმარტოვის მეშინია ძალიან. იმ ბავშვური, ზღაპრული სამყაროს დანგრევის, მთელი ცხოვრება თან რომ დაგსდევდა.

შენი ლექსების დაბეჭდვამ ძალიან გამახარა. ადგილს ვერ ვპოულობდი. წინა ღამეს შეტევა მქონდა, ექიმმა ადგომა ამიკრძალა, მაგრამ როდესაც ბიჭებმა ჟურნალი მომიტანეს, ვერ მოვისვენე. გამოვცოცხლდი იმ წუთში წამოვხტი და მეზობლებში დავიწყე სირბილი. ყველას თითო-თითო ეგზემპლარი დავუტოვე. არ ვიცი, შეიძლება მომეჩვენა ძალიან გაუხარდათ. მეუბნებოდნენ, ვიცოდით, გვჯეროდა ასეთი ჭკვიანი, კარგი ბიჭი რომ იყო.

შენი ბიჭები პატარა ბავშვივით ხარობდნენ. თვალებში ცრემლები ედგათ... შამპანურები ამოიტანეს, სულ ბათქა-ბუთქით გახსნეს. ყველამ უნდა გაიგოს, ამ ოჯახშიც რომ მოვიდა სიხარული. მამაშენის მეგობართან ვიყავი. იმათაც მივუტანე, ძალიან გაიხარეს.

არაფერს იწერები მათ შესახებ. მეც არ გახსენებ. შეხვედრისას ეტყობოდათ, შერცხვენილად გრძნობდნენ თავს...

მამაშენის გარდაცვალების შემდეგ იშვიათად გვნახულობდნენ, მაგრამ რაიმე თუ იყო საჭირო და ეტყოდით, უარი არასდროს უთქვიათ. რამდენჯერ, შენი ბიჭებიც იხსნეს უსიამოვნებისაგან, ამა თუ იმ გასაჭიროში დაეხმარნენ. შენ თავზე კი არასდროს შეგვიწუხებია. ამიკრძალე და მეც ვნანობ, რომ მოგენდე. უნდა მივსულიყავი, მეთქვა ყველაფერი. შენ თუ ჩვენებას არ შეცვლიდი, იმათთან მაინც მოილაპარაკებდნენ. ნაკლებს მოვისჯიდნენ, ანდა შეიძლება, პირობითიც მოეცათ. ვნანობ, ძალიან ვნანობ რომ არ ვუთხარი არაფერი...

თვითონ კი, დაკავებულები არიან, დრო არ ჰყოფნით ჩვენი ოჯახის გაჭირვების, საქმის კურსში მუდმივად რომ იყვნენ. თვითონ უნდა მიხვიდე და შეაწუხო, გაახსენო. ყველას თავისი გაჭირვება, ათასი პრობლემა აწუხებს.

სასიხარულო ამბავი მითხრეს. ვიცითო ყველაფერი, ეხლახან გაუგიათ, არც ფული იქნება საჭირო, არც არაფერი, ისე გამოუშვებენ პირობით, დროზე ადრე. ნახევრის მოხდის შემდეგო. აქაც ყველანი გაფრთხილებული გვყავს, რაც არ უნდა მოხდეს, პირადი საქმე არ გაუფუჭონ ან ვინმე «უგალოვნოკმა» არაფერი დაუშავოსო.

ჯემალი ბიძიამ, პირდაპირ ჩემი თანდასწრებით, კაბინეტიდან დაურეკა ვიღაცას «МВД-ში», გაახსენა, ბიჭზე რომ გითხარი, ჩემს ნათლულზე, თუ გახსოვს, გააკონტროლე როგორ არის საქმეო.

ძალიან გამახარა ამან. ვიგრძენი, მარტო არ ხარ... ყველა მიხვდა, ამ გაჭირვებისას გვერდში უნდა ამოგიდგნენ და გიშველონ, ოღონდ შენზეა ეხლა ყველაფერი დამოკიდებული...

ეტყობა გადამეტებული სიხარულიც არ შეიძლება. ისევ ცუდად გავხდი. სახლისკენ ვბრუნდებოდი, გრძნობა დაგვარგე. ვიღაც ღვთისნიერმა, შენხელა ბიჭმა მომასულიერა და სახლში მიმიყვანა საკუთარი მანქანით. ძალიან ვნანობ, მისამართის და ტელეფონის გამორთმევა დამავიწყდა, წესიერად მადლობაც ვერ ვუთხარი.

ძალიან, ძალიან შემერყა ჯანმრთლეობა... ღმერთო ჩემო... უშენოდ, ნახვის გარეშე ნუ მომკლავს ზეციერი...

მერაბა იყო, ბეჟანიძე, რუსეთიდან დაბრუნდა. სულ მთლად მოტეხილა საწყალი. ციხემ ვერაფერი მიყო, გამოვედი, საშოვარზე წავედი ციმბირში და იქ გავხდით ძალიან ცუდად.

მანაც გაიხარა ძალიან, შენი დაბეჭდვის ამბავი რომ ვუთხარი, უნდა ჩავიდეო. ეტყობოდა გახვრეტილი კაპიკიანიც არ ედო ჯიბეში. მაინც, ბაზარში გადახდაზე მექაჩებოდა. შემდეგ გამოვტეხე, სულ ათი მანეთილა ჰქონია. უნდა მესესხა, გოგიელასთან და სახლშიც, ისე უნდა წავსულიყავიო. მივეცი, შენთვისაც და თავისთვისაც. ნასესხებად ჩამითვალეო, კინალამ მოვკალი. ჭარხალივით წითელი წავიდა ჩვენგან. ღმერთმა შეარგოს, ბავშვობიდან მახსოვს, ჩემს ხელშია გაზრდილი, შენც მოგიარა... კარგი კაცია ძალიან, მაგრამ თავის თავის უბედური, სულ რაღაც ხიფათში ეხვევა.

გიას ორი წერილი მივიღე, ეტყობა ძალიან აკლიხარ. საშიშია, ამ ბიჭს რაიმე არ შეემთხვეს, ახლახან ჩავარდა ჭკუაში დაოჯახდა და...

თან უნდა ნორმალურად დაგხვდეს, თან გიჟურად განიცდის უშენობას. მთვრალმა მომწერა პირველი წერილი. ლილი დეიდა, არ ვაპატიებ იმ უნამუსო ხალხს გოგიელას და თქვენს გაუბედურებასო. — არა და ვიცი, ათასი სისულელის გამკეთებელია...

მივწერე ჭკვიანად ყოფილიყო. მაიასთვის მინდოდა მიცემა, ყუთში ჩასაგდებად, მაგრამ გაზეთებზე რომ ჩავედი, მეორე მოსულა. ბოდიშს მიხდიდა. მთვრალი ვიყავი და სულ გამოვშტერდიო. მაინც განვიცდი, ფეთქებადია ძალიან.

საეროდ, შენს გარშემო, არცერთი დალაგებული არ მინახავს, ყველა რაღაცნაირი მოუსვენარი, მშფოთავი სულის ხართ. სკოლაში სწავლისასაც ამათ მომიღო ბოლო. სულ რაღაცას აშავებდით, შეიძლება ამიტომაც ხართ კარგები.

გუშინ, შენი ერთი ძმაკაცი ტელევიზორში ვნახე. კომკავშირის «ცეკაში» მუშაობს თურმე. ხშირად ვიხსენებდი, მიკვირდა სად გაჰქრა-მეთქი. ბიჭებსაც ვეკითხებოდი. არ ვიცით, დავცილდითო, იმახდნენ...

ღმერთმა კარგად ამყოფოს, მაგრამ მაინც მეწყინა, ერთმანეთი რომ დაჰკარგეთ. მომწონდა, ძალიან ჭკვიანი ბიჭი სჩანდა... გაუჭირდება ცხოვრებაში უმეგობროდ. მამაშენის ძმაკაცებმა, იმიტომ მიაღწიეს რაიმეს, ერთმანეთის გვერდში რომ იდგნენ. მაიაზე გავიგე, გათხოვდაო... შვილო, შვილო. რატომ შესწირე თავი... რატომ მოტყუვდი. არ ყვარებიხარ... ანდა პირიქით... ზედმეტად უყვარდი... არანორმალურად.

თავი XXVI

ერთ-ერთი მეგობრის, გაუგზავნელი წერილი

გოგიელა მიყვარხარ და მეზიზღები! არ ვიცი თავს რა ვუყო. მთელი ცხოვრება, რაც გაგიცანი, ესეთ გრძნობას განვიცდი შენს მიმართ.

ბავშვობიდანვე, ყველას ჩემზე მეტად უყვარდი და გაფასებდნენ. სკოლაშიც კი, სადაც ვითომ უფრო კარგად ვსწავლობდი, ვიქცეოდი უფრო წყნარად, მასწავლებლებს მაინც მეტად მოსწონდი... შენი მოთავეობით ხდებოდა ყველაფერი: ჩხუბი, «მატალო»,... მაინც

გაფასებდნენ, პიროვნებად გთვლიდნენ, მე კი, ვინ ვიყავი მათთვის, შენზე აყოლილი, ვილაც სულელი... გახსოვს? ერთხელ დირექტორს შევეპასუხე, ავუყვირდი რაღაცაზე. აბუჩად ამიგდეს, მშობლები დამიბარეს და ტყავი გამამძრეს... შენ კი, ამას თუ გააკეთებდი... არასდროს ჩემნაირად არ გაგლანძღავდნენ. მაშინ მითხარი, არ იყავი სწორი, ტყუილუბრალოდ აუშარდიო. დამიმტკიცე კიდეც... მეზიზღები!

მიხვდი რატომაც გავაკეთე. მაგრძნობინე, რომ ხვდები ჩემს გრძნობებს, მაგრამ არაფერი გითქვამს, სახეზე გეტყობოდა, სახეზე!

ასეთი მოქცევით ყოველთვის ნერვებს მიშლიდი. თითქოს, რაღაცით მაღლა დგახარ ჩემზე, რითი, გეკითხები, რითი?! განა შენზე გულდია არ ვიყავი ყველასთან? ვხედავდი ეს მოსწონდათ შენში... არავინ დამიფასა. სულელად მომნათლეს. ან უფრო უნიჭო ვიყავი, თუ რა?! მაინც, მაინც ყველა შენ გთვლიდა ჩვენ წრეში საყვარელ, ჭკვიან და გულიან კაცად...

ერთხელ მითხარი კიდეც, ტყუილად ნუ ისულელებ თავს, არც ისეთი მიამიტი და სულელი ხარო. ხუმრობით, სიცილში თქვი. მე კი ვიცი, რომ სერიოზულად ფიქრობდი... გველო!.. ოჰ, რა გველი ხარ!.. რითი დაგიმტკიცო, არა ვარ შენზე ნაკლები. სიკეთესაც შენზე მეტს დავთესავ ქვეყანაზე. მივალწევ, აუცილებლად მივალწევ, რომ ჩემზე იყოს დამოკიდებული ბევრის ბედ-იღბალი... აი, მაშინ ნახავ... შენნაირად კი არ მოვიქცევი, ყველას მამიდად რომ უდგახარ.... რა შეგიძლია, ან რისი თავი გაქვს? ვინმე მწყურვალს, თუ ერთი ჭიქა წყალი მიაწოდე, ისე რომ ვერც გაიგებს, ვინ გადაარჩინა, ესაა კაცობა?! განა არ სჯობს წყარო გათხარო, ყველას მოუკლა წყურვილი, შენც დაგინახონ... არა მარტო გასაღმერთებლად, უბრალოდ, ხალხი ვერ ხედავს სიკეთეს, ვერაფერს სწავლობს, კონკრეტული პიროვნება თუ არ დაინახა, ის ვინც ეხმარება, მრჩენელია, შენ კი... «ქვაზე დადე და გაიარე»... ქალაქუნური პრინციპია. დედალი ხარ და ამითი თავს იწონებ!..

ყოველთვის შენზე კარგად ვჩხუბობდი, ვგიჟობდი შენზე მეტს. თითქოს, ვერავინ ამჩნევდა, შენს ნაცემს, ან ნაჩხუბარს... სიმთვრალეში, სიბრაზისას რაიმეს თუ ჩაიდენდი, გიჟი ხარო, გეუბნებოდნენ, მაგრამ სიყვარულით ყველას ეტყობა, ეშინიათ რაიმე არ დაგემართოს. მე კი სულელს მიძახოდნენ... ოჰ, როგორ მეზიზღები... ბიჭებსაც ვეღარ ვიტან, ჩემს საყვარელ, სიყრმის მეგობრებს იმიტომ რომ... შენ გთვლიან ყველაზე ნამუსიან, ჭკვიან კაცად. ვიცი, მეც შენს მდგომარეობაზე, არანაკლებ ამომიდგებოდნენ, ოღონდ შენსავით გულჩახვეული არავინ იქნებოდა... რატომ?! ჰმ..

სიყვარულშიც გაჯობე! მე გაჯობე, მაგრამ... მშურს, გესმის?! მშურს მანდ რომ ხარ... თავის შეწირვა შეგიძლია არა? კრეტინო!..

მაიამ რაც გიყო, ასე მხოლოდ მაშინ იქცევიან, როდესაც ძალიან ეჯავრებათ, ანდა სიგიჟემდე უყვართ... გხვდებოდა, უხაროდა შენთან შეხვედრა... ესე იგი... უყვარდი, ბედნიერი იყო... ამაშიც ჩემზე ძლიერი და ბედნიერი აღმოჩნდი... ვითომ ბედნიერი, ასე ჰგონიათ?... მეც მგონია...

მალე ცოლს მოვიყვან. შვილიც მეყოლება, შენ კი დარჩები კენტად, მარტო, მიგდებული...

ვნახოთ, როდემდე იქნებიან გვერდით ან დედაშენი, ან ბიჭები. ყველას, რაც დრო გავა, თავიანთი საქმე ჩაითრევს! შვილები, შვილიშვილები, სამსახური. შენ კი მარტო ჩაკვდები სადმე. მარტო... არაფერია, ჯერ კიდეც ახალგაზრდები ვართ, ბევრი რამ არ აწევთ კისერზე, ენერჯიაც ჰყოფნით, მერე ნახავ!..

ჩაჯდომამდე შვიდი თვის განმვლობაში ნანახი არ მყავდი, არც მინდოდა შეხვედრა. საქმეც გამიჩნდა, დიდი საქმე... მალე სადმე კარგ ადგილას მოვჯდები, აგერ ნახავ თუ არა...

ვიფიქრე, ლილი დეიდას ვინახულე, ყოველ დღე ვივლი, დაინახოს რა ბიჭიც ვარ-მეთქი, მაგრამ გადავიფიქრე, რატომ უნდა დავხარჯო დრო შენნაირ სულელზე, თვითონ რომ გაჰყო თავი თოკში, აღარც გამოვიხედავ შენსკენ... თვითონ მოხვალ, მობობლდებით, ძალიან მაგრად რომ დაგჭირდებათ!

რაც ვთქვი, ყველაფერ ამის გამო მეჯავრები და მიყვარხარ!.. რას მერჩი, მთელი ცხოვრება რატომ ჩამიმწმრე. რითი ვარ შენზე... ბიჭები... ყველანი დავკარგე შენი გულისთვის... ძალიან მიხარია მანდ რომ ხარ! ოჰ, რა სიამოვნებას ვიღებ და... ვწუხარ... შენზე ვწუხარ. მარტო, როდესაც არავინ მიყურებს, ჩავიკეტები ხოლმე და ვტირი ბოლმისაგან, სიძულვილისაგან, სიყვარულისაგან...

გველო... გველი ხარ, გველი!

თავი XXVII

მეგობრობის წერილი

გამარჯობა გოგიელა. რავა ხარ ძამა, რას მოღვაწეობ მანდ? როგორც ბიჭებმა მითხრეს მაი კაი ხალხი გიშვებს, თვითონ არ მოდისო...

არ გეწყინოს ჩემი აბდა-უბდა ლაყაფი. იცი, გურული ანგლი ვარ, თანაც სულელი, ამიტომაცაა, ვერაფერი გამოდის ჩემგან, გარდა კაი კაცისა და შეიძლება მომავალში ხელმძღვანელი მუშაკისა. ერთი აგური უკვე დავდგი. შენი ყოფილი ძმაკაცი გავიცანი, «ცეკაში» რომ მუშაობს. ჰმ, მეორეს ეხლა ვდგამ. ხომ იცი, მთლად ვერ ვეწყობოდით მე და კომკავშირი ერთმანეთს. მეჯავრება ძალად სერიოზული ტიპები, ვითომ საქმიანი, სინამდვილეში კი უზარმაცესი, კარიერისტები. მარა, ჩემო ძამა, ცოტა შეიცვალა ეხლა დრო. ახალგაზრდული კლუბი შევქმენით რაიონში, სადისკუსიო. ეს ნიშნავს, ყველა აბდალს, ვისაც ლაყაფის თავი აქვს, შეუძლია მოვიდეს, ენა მოიფხანოს. ას სისულელეში ერთი რაიმე სადი აზრი მაინც ითქმება. ჰოდა, მე როგორც «თავმჯდომარე» დავწერ ან პროგრამას, ან პეტიციას, ან მოთხოვნას, ან წინადადება შემაქვს რაიკომში და საქმეც ნელ-ნელა ზოზინით კეთდება. ისე, უმეტესად, «დისკუსიას» სადმე მოფარებულში ვაგრძელებთ მუშტებით, მოგვყავს «არგუმენტები» მარა, ესეც ჩვენებურია, შეჩვეული ვართ ასეთ «დემოკრატიას».

რომ იცოდე, რამდენი რამე გადამხდა კლუბის გასახსნელად. კინაღამ ქვეყნის და «ხალხის მტრად» მომნათლეს. ბოლო-ბოლო, იყნოსეს თბილისში არ მოუწონებდა უფროსობა ესეთ რაცხას, დამრთეს ნება. ოღონდ კომკავშირის რაიკომი ინსტრუქტორიც იყავიო. მაი კი არა, საქმეს ეშველოს და შაჰ-აბასის ნუკერად გამაფორმონ თუ უნდათ. მაინც არ გავხდი ინსტრუქტორი, არ ჩაუვიდათ ფეხი. ისეთი რეალური ძალა არ ვართ, ლაყაფის გარდა, თუ მხარი იქ არ დაგვიჭირეს რას შევძლებთ. ეხლახან, ახალი მდივანი დაგვინიშვნეს. სულ გამოგვეცვალა უფროსობა. კარგი კაცი ჩანს, ყოველ შემთხვევაში, საქმის გაკეთება შეუძლია თუ მოინდომა. ჩვენც არ ვასვენებთ, არ ვაძლევთ დაწყნარების საშუალებას და ვართ ასე... ვხედავ, ბევრს ყელში ვყავარ გაჩრილი, მათი ნება რომ იყოს, ფეხებით დამკიდებდნენ, მარა რა ჰქნან, უბრძანეს «დემოკრატია» და... იძულებული გახდნენ, ტვინი გაანძრიონ (ეს კი ნამეტანვად უჭირთ). მჯერა, ერთ-სამ-ოთხ წელიწადში უფრო საქმიანი, ენერგიული ხალხი შეცვლის მათ. მოუწევთ ამის გაკეთება, რომც არ უნდოდეთ, ზოგ-ზოგი ნაბიჯი უკვე გადადგეს ზემოთაც და რაიონშიც, ვნახოთ.

ახლა, ხალხის ამბავი მოგეხსენება. ცოტაა ნაღდად გვერდში დამდგომი, მით უმეტეს თავიდან ეშინოდათ იმისი, რასაც ვამბობდი, ტვინი გაანძრიეთ, ნუ ხართ მონებივით-მეთქი, არცაა გასაკვირი, ყველა თავის ადგილს, ასე თუ ისე შემოსავლიანს, ოჯახს უფრთხილდებოდა. მსოფლიოში კონსერვატორი, დონდლო ხალხი ჭარბობს, არაფრის შეცვლა რომ არ სურთ. ეშინიათ, საკუთარი თავი საფრთხეში არ ჩაიგდონ, თუ გინდ ბედნიერი მომავლისათვის.

მსოფლიოს რა უჭირს, კია თავისთვის «დამპალი», ჩვენ კი, აი არ გვაწყობს. ნაღდად უნდა დავეწიოთ ყველაფერში. ცოტა გამოვხიზლდეთ ჩანჩალა მათხოვრებად რომ არ დავრჩეთ, მომავალშიც.

ეხლა ცოტა გამოცოცხლდნენ, იგრძნეს რაცხა შვება, მართალია ლაყაფი სჭარბობს, მარა, მოვა ის დროც, საქმის დრო... ხომ გახსოვს ბიბლიიდან, მოსემ ეგვიპტიდან, მონობაში გაზრდილი ხალხი, იმდენი ატარა მიხვეულ-მოხვეული გზებით, სანამ მარტო გამოსვლის შემდეგ დაბადებული ბავშვები არ დატოვა. მაშინლა მიიყვანა აღთქმულ ქვეყანაში. ჩვენმა შვილებმა, შვილიშვილებმა შეიძლება მოსესავით ვერ დაგვაფასონ, ამას რა მნიშვნელობა აქვს, ხომ იქნებიან თავისუფლები, ლაღები, მთავარია მივაღწიოთ ამას.

სულ ჩემზე გელაყბები... ალბათ თავს ვიძმართლებ, გოგიელა. მეც ნაწყენი ვარ შენზე, არ მომწერე, რაც შეგემთხვა... ვერავინ მიხვდება ჯარის მეგობრობას, თვითონ თუ არ ყოფილა. იქ სულ ერთად ვიყავით, ლუკმას ვიყოფდით, ჩამოსვლის მერე კი... სულ ოთხჯერ შევხვდით ერთმანეთს. ცხოვრებაა, რას იზამ, შენ ინსტიტუტი, მე სამსახური.

ვიხსნებდით ერთმანეთს, ორივეს არაფერი გვიჭირდა. «პრაზდნიკებზე» მოსალოცები, თუ ძან გაგისკდა სიყვარულის ბუშტი, გადარეკვა, ხანდახან საქმეც თხოვნით, «მიხედე, ჩამოდიან ჩემი ახლობლები, აქეიფე, დაეხმარე ყველაფერში»... საკმარისი იყო თითქოს. ყველა ასეა. სხვადასხვა კი არა, ერთ ქალაქში მაცხოვრებლებიც ვერ ხვდებიან ხშირად, რას იზამ...

ორი თვის წინ, ჩვენი «კომბატი» ჩამოვიდა. გალოთებულა საწყალი, გახსოვს? წვეთს არ სვამდა. რა ვიცი, არ მითხრა რა დაემართა. ცოლსაც გაჰყრია... რაც შემეძლო პატივი ვეცი, ერთად-ერთი ნორმალური კაცი იყო და... შემეცოდა ძალიან... ისე, აქ კი გავახარე. ჯერ წესისამებრ ვაქეიფე. დალიეო, ხვეწნა არ დასჭირვებია როცა დავინახე რა დღეში იყო, შევწყვიტე «ჩვენებური პატივისცემა», სანადიროდ და სათევზაოდ დამყავდა, სულ ფეხით. «აბაროტს» გიღებ-მეთქი, «უჩებნი» გადარბენებისათვის. «პივის» გარდა არაფერს ვასმევდი. კინალამ ჰკუაზე შეირყა, მაგრამ ცოტა მოვიდა აზრზე.

სულ შენ გახსენებდა, რას შვებაო. ეჰ, არ ვიცოდი. (წელიწადი გავიდა მე კი...) კარგად არის თქვა. დარეკვით, რატომღაც არ დაგირეკეთ, ჩამოსვლას კი ვაპირებდით, მარა რაცხა არ გამოგვივიდა. გაისადაც ჩამოვა, მთლად თუ არ შევარყიე, და განახებ.

ლილი დეიდა ვერ მოვინახულე. შემრცხვა გოგიელა... რა ვქნა არ ვიცი, თვალებს ვერ გავუსწორებ. შენ რომ ჩამოხვალ, მერე თუ შევძლებ თქვენთან მოსვლას.

მერე კი... ისევ საქმე... თვითონ განსაჯე. რამდენიმე «რევოლუციონერი» მყავს. ლაყაფის მეტი არაფერი იცის ნაწილმა. კანტი-კუნტად ჰკვიანებიც ურევია, მით უფრო ვარესი. «ბატკო მახნოსავით» მოქმედებენ, ცოტა ანარქიული ქარი უჭრის, რასაც გაჰყვირიან, დასაძრახი არ არის, ყველას თავისი აზრით გაუმარჯოს. მარა, ამდენი ხნის დამტერებული მოუმზადებელი ხალხი, სწორად გაუგებს? ვერ შევაგნებინე, დემოკრატისაც სწავლება, მომზადება უნდა. არ შეიძლება ყველაფრის ერთბაშად გადათელვა. მათზე ნაკლებად არ მაწუხებს ბევრი რამ, ჩუმადაც არ ვარ, მარა რა, ყვირილი და ღრიალი რომ დავიწყო, უბედურების მეტს არაფერს მოიტანს. ამყვებიან, ისეთი დრო დადგა, რაც უფრო დიდ სიგიჟისკენ მოუწოდებ, უფრო დაგიჯერებენ, მომზადებულ საზოგადოებაში კი, პირიქით ხდება. მასა ორ დიდ ნაწილად გაიყო. ერთი, უკვე ვთქვი, მეორეს კი არაფრის შეცვლა არ სურს. ამიტომაც, არც გაჩერება შეიძლება და არც კისრისტეხვით, ბრმა მოძრაობა.

ქარხანა გვაქვს ერთი, გაჩერება გვინდა, ჩვენმა «ექსტრემისტებმა» (გაზეთში გვეძახიან მასე, ძალიანაც მიჰქარავენ, რეკლამა გაგვიკეთეს სულელებმა) ერთი თვის ვადა მისცეს. თუ არა და «ზაბასტოვკა» მთელი რაიონისო. ამით კი საქმეს ჯერჯერობთი მაინც, არ ეშველება უფრო გავამწვავებთ ყველაფერს, კაციშვილი აღარ მოგვისმენს.

თავიდან ერთად ვიყავით. მიტინგებიც საერთო ძალებით მოვაწყვე. ეხლა კი, მხარი რომ არ დავუჭირე მოლაღატედ გამომაცხადეს. ერთ რამეზე მტკივა გული, მაშინ გაიგიჟეს თავი

თითქოს მხარი რომ დაგვიჭირა რაიონის ხელმძღვანელობამ, (ვნახოთ) წინადადებით რომ შევიდა რესპუბლიკის მთავრობაში, ქარხნის გაუქმებაზე და გაჩერებაზე.

სიტყვა მოგვცეს, ორ თვეში მოუვლით ამ საქმესო. თუ არ გააკეთეს მაშინ სხვა ამბავია. ოღონდ, აქაც გონივრულად გვმართებს მოქმედება. იგივე — «ზაბასტოვკაც» უნდა მომზადდეს. არავითარ სისულელეს ადგილი არ უნდა ჰქონდეს. დროც კარგად არის შესარჩევი.

გაჰყვირიან, გვატყუებენ როგორც ადრე. ვნახოთ კაცო ჯერა, — ამასაც იმახიან. მთავარია საქმეს ეშველოს, დანარჩენში მერე გავერკვევთ, დრო დაგვანახებს ვინ-ვინ არის.

ლოზუნგი «ზაბასტოვკა» თავისებურად გაიგეს. გუშინ ერთმა აბდალმა (ვიცნობ, ტიცვიან და გალაქტიონ ტაბიძეებს ვერ არჩევს ერთმანეთისაგან) ფანჯრები ჩაულეწა ქარხნის ადმინისტრაციულ კორპუსში. მეშინია, ერთი თვის შემდეგ უარესი არ მოხდეს. ერთი გიჟის გულისთვის ხალხი და მილიცია შეიძლება შეეტაკონ, წამოწყებული კარგი საქმე უეცრად არ ჩაკვდეს (მილიციას თავი დავანებოთ, ჯარი არ შემოიყვანონ).

იმახიან ასე ეს «აბდლები»... ჩვენ პირიქით, ასეთ რამეს არ მოვუწოდებთ ვებრძვითო, მაგრამ ძალიან ენერგიული ლოზუნგებით, ხელს უწყობენ ამ სისამაგლეს, ხალხის ბრბოდ ქცევას... ეს კი საშინელებაა, დიდი ცოდვა, მოჰყვება სისხლის ღვრა. არ არის გამოსავალი, მითუმეტეს დღეს, სიტყვის თქმის და საქმის გაკეთების შანსი რომ გაჩნდა.

ხელმძღვანელობის შიში... სისულელეა. შეიძლება შენს მხარეს გადამიყვანო, აამოქმედო ჭკვიანური

სიტყვით, საქმით. ქარხნის დაცვას კი, როგორღაც შესძლებენ. ვინ მოგვცემს დანგრევის საშუალებას, იძულებამდე არ უნდა მიიყვანო ძალა გამოიყენონ: საბაბი არ უნდა მისცე ეს უნდათ მაგათაც. რეალისტურად შევხედოთ, კაცს ეუბნები, მოდი ყელი გამოგჭრა და დაგმარხო! დაგვნებდება? კაი ბატონო, ჩხუბი გინდა მარა, გაქვს ამის მუსკულები?

არეულობის, სისხლის, ცემა-ტყეპის, დაპატიმრების შემდეგ, ხალხიც აღარ მოგენდობა, დაშინდება, აღარ გამოგყვება... ანდა მთლად გადაირევა და ამოვწყდება...

მაგათ სხვანაირად, საერთო ძალებით უნდა მოვლა, მე ჩემო გზით, იმათ თავიანთი და ასე... ერთი მიზნის ხალხი არ უნდა გავემიჯნოთ.

თავის მართლებად არ ჩამითვალო, რაც ვთქვი ნამუსს, ეს მესმის, ვერ გამისწორებს, მარა, გიცნობ, გამიგებ მგონი.

ჩემს ადგილას, შენ ორივეს გაკეთებას მოასწრებდი. მე კი ვინ მომცა მაგის ჭკუა და ენერგია. ასე რომ ძამა, ცოტა ჩაწყნარდეს ყველაფერი და ალბათ თვენახევრის მერე გინახულებ.

ბოლოს მინდა გისურვო კარგად ყოფნა, ჯანმრთელობა და რაც შეიძლება ძალიან გამოსვლა. გკოცნი, შენი თენგოია!

P.S. წერილი გადავიკითხე, ნახევრად გურული კილოთი დამიწერია, ნახევრად თბილისურად. მეტყობა შენი ხელი, ის წელიწადნახევარი. მექადნებიან «სულ გაფუჭდი, ლაპარაკი დაგავიწყდა შე აბდალაო».

თავი XXVIII

რაც წერილში არ შევიდა

მე და გოგიელამ ჯარში გავიცანით ერთმანეთი, უკრაინაში ვმსახურობდით. «უჩებკის» შემდეგ მოვხვდით ერთად. გაცნობის დღესვე ვნახე რა ბიჭიც იყო. ვილაც აბდალმა, «დებილმა» გამიხურა, დამარტყა კიდეც. არ დავთმე და გემრიელად «ვხიე». გავუნგრე ცხვირ-პირი. ღამით «ატბოის» შემდეგ «ობორნიაში» შემიყვანეს საცემად. ოცი კაცი იქნებოდა.

პატარა იმედი, მხოლოდ გოგიელასი თუ მექნებოდა. ჯარში, კავკასიელები, მითუმეტეს ქართველები მხარს უჭერენ ერთმანეთს.

თითქმის არ ვიცნობდი, მაგრამ მაინც... ისიც დაგვარგე, კარგა ხანს, სანამ ჩხუბი დაიწყებოდა, რომ არ გამომყვა და გამოჩნდა.

ვცდილობდი დარტყმამდე არ მიმეყვანა საქმე. ძაღლის ენა გამოვიბი. თითქოს ვაღწევდი კიდეც მიზანს. ჯარში სიტყვაზე გინების დაყოლება იციან ხოლმე. ველაპავდი. დედის ხსენება კი, ვეღარ მოვითმინე, ვწვდი ერთს ყელში, ამას მაინც მოვკლავ, სანამ ჩამქოლავენ-მეთქი. შემდგნენ წიხლებით... უცებ, ვიგრძენი, მომეშვნენ. ვიღაცების ღრიალიც მომესმა. მსხვერპლს შევეშვი. გამოვიხედე, გოგიელას რკინის იატაკისჯოხი დაუთრევია და მთელი ძალით უბაგუნებდა ჩემს მცემელებს. ერთ თავი კინაღამ გადაუხსნა, თმებთან ერთად ჰქონდა კანი ამძვრალი. მეორეს ლოყა გაუხია, კბილები ჩამოუღო. ერთიც კი, ხელმოტეხილი ეგდო...

დაგვიჭირეს, გაუბახტში გვიკრეს თავი. საქმე ალბათ ტრიბუნალს გადაეცემოდა, «კომბატი» რომ არა. გაიგო რაც მოხდა და თუ მაგათ გაასამართლებთ, სხვა მოჩხუბრებიც მიეცით პასუხისგებაშიო. ვიღაც «შიშკის» შვილი ყოფილა მათში, მოგვეშვნენ ამიტომ, თანაც მამაჩემი ჩამოვიდა გულგახეთქილი. ზოგი აქეიფა, ზოგს სასმელი «აჩუქა».

ცოტაა «კომბატისნაირი» იდეალისტები. არაფერი აიღო. მამაჩემს აგრძნობინა, შემეშვი, თორემ მეწყინება, საქმეს გაგიფუჭებო.

თხუთმეტი დღე მაინც ვიყურყუტეთ გაუბახტში, მეტიც მოგვიწევდა, «კომბატს» რომ არ ეშველა. ყოველდღე გვიმატებდნენ, დაუმორჩილებლობისათვის. აქაც მან გამოგვიწოდა დახმარების ხელი და გაგვანთავსუფლა. საქმე რომ შეწყდა, საერთო «კამერაში» გადაგვიყვანეს. «გაუბახტის» კომენდატს აღზრდის თავისებური მეთოდები ჰქონდა, წამება უყვარდა, როგორც უმეტეს ამ თანამდებობის პირს.

რამდენიმე «შაყირი», «გასართობი» მოსწონდა. ზამთარში, გაყინულ საკანში, უშინელოდ, ფეხზე გახდილს დაგაკავებინებდა ხელში წყლით სავსე ტაშტს, დაგიდგამდა სკამს და გახტუნავებდა მის ირგვლივ. თან სიამოვნებით ხითხითებდა, ხელებს იფშენებდა.

მეორე ჩვენ გაგვიკეთეს მისვლისთანავე. «ადინოჩკაში» შემოგისხამენ ქლორიან წყალს, მოგცემენ ტილოს და აწმინდეო, — გიბრძანებენ. რა უნდა ქნა, მოკეტილი კარი, ისედაც დახუთული საკანი, ხომ არ დაიხრჩობ თავს. თუ მოცემულ დროში ვერ აწმინდდი, კონდახებით გცემდნენ. შემდეგ, ისევ გისხამდნენ ქლორიან წყალს...

ზაფხულობით, გაგახდევინებდა ფეხზე და სილაზე გარბენინებდა... ეს «შუტოჩკა», როგორც თვითონ ეძახოდა, შემდგომში გაგვიკეთა. უფრო სწორად მოინდომა, მაგრამ არ დავნებდით, რის გამოც «უმაღლესი ზომა» მოინდომა ჩაეტარებინა...

ტაშტით «ხუმრობა» კი, საერთო საკანში გადაყვანის დღეს «განახორციელა». სადამოხანს მოგვაკითხა და გახეთქილმა მთვრალმა თავის ამფსონებთან ერთად. კარგად მოკალათდნენ სკამებზე «სპექტაკლის» მოლოდინში. «კონვოი» კარებთან დააყენა. სხვა «საკამერნიკებიც» დაასწრო, გააფრთხილა, ტაში დაუკარით ყოველ ნახტომზეო. ხითხითებდა, თუ დასველდით, რომ გავალთ, მერე პასუხი ამათ მოსთხოვეთო.

გოგიელა, ვითომ, ბედს შეურიგდა. აიღო ტაშტი, ისტერიკულად გადაიხარხარა და წყალი სახეში შეასხა კომენდანტს. მეც მოვასწარი მისი ამფსონის გაწუწვა. მეტის გაკეთება ვეღარ შევძელით, «კანვოიმ» ჩაგვქოლა კონდახებით.

მეორე დღეს, ცალ-ცალკე, ერთკაციან საკანში შეგვაგდეს და «უმაღლესი ზომა» მოგვიწყვეს. კომენდანტის ყველაზე საყვარელი წამების მეთოდი, ეგრეთწოდებული «ლასტოჩკა».

გიკრავენ ხელ-ფეხს, ზურგზე გადაგიბავენ ერთმანეთს, ყელზე ქამარს გადაგიჭებენ და მასაც საერთო ნასკთან ამაგრებენ. ასე ვიყავით ორი საათი მიგდებული, სანამ «კომბატმა» არ გაიგო და გვიშველა.

როგორ გადავრჩით, ეხლაც მიკვირს. ჩვენთან ერთად ერთი ოდესელი ბიჭიც აწამეს. გაგიჟდა საწყალი. გააკომისიავეს. რა თქმა უნდა, პასუხი არავის მოუკითხავს.

«კომბატი» ცდილობდა ამ ძაღლიშვილის საქმეების გამომზეურებას. ვინ ათხოვა ყური... ის კი არადა, ასეთი მცოდნე, გამოცდილი, ოც წელს ნამსახურევი კაცი, მხოლოდ კაპიტნის წოდებას ატარებდა. ადვილი მისახვედრია რატომაც, იმასაც ამბობდნენ, მაგას პატრონი რომ არ ჰყავდეს, — გენერალი ძმა, დიდი ხანია ჯარიდან გააგდებდნენო. ერთხელ დაუქვეითებიათ კიდეც მაიორობიდან.

ფიცხი კაცი იყო, ნერვებმომლილი, უსამართლობას ვერ იტანდა და ხშირად მუშტებზე გადადიოდა. ბევრს ეტყობოდა არ უყვრდათ. მეტადრე ჩვენს «კომროტას».

ერთხელ, ვიღაც «ჩასტის» მორიგე პროპორშიკმა, ცემა დაუწყო ჩვენს «ვზოდოილს». ღამით მოეთრა გახეთქილი მთვრალი. «ატბოი» ახალგამოცხადებული იყო. «ტუალეტში» ნახა საწყალი. «პადიომამდე» რატომღაც აკრძალულია იქ შესვლა; ცემა დაუწყო. გოგიელა წამოხტა, მივხვდი, ჩარევას აპირებდა. ვეცი, სხვებიც მოვიშველიე და ძლივს გავაკავეთ. «კომბატს» დავურეკე, იქვე «ჩასტთან» ახლოს ცხოვრობდა. მოვარდა, პროპორშიკი წასული დახვდა. სამარიგეოში წავიდა, ყურით მოათრია. «სტროიში» დაგვაყენა და სასტიკად სცემა ჩვენს თვალწინ.

უჩივლა პროპორშიკმა. ჩვენმა «კომროტამაც» «დაკლადნოი» გაამანშალა, ფაქტებდამახინჯებული. საყვედურს უცხადებდნენ, მაგრამ ისევ ძმამ იხსნა.

გოგიელამ ჰკითხა ერთხელ «კომბატს», რატომ არ სვამ წვეთსაცო. გვიპასუხა «ადრე ხანდახან ვსვამდი, მერე მოვეშვი. ეხლა, ერთხელაც რომ დავლიო, მერე ვეღარ გავჩერდები, გავლოთდები». ისე აგიხდა ყველაფერი...

ვალოდა უბედური... ძალიან შემიცოდა, რა მექნა... გოგიელას შეიძლება უფრო მოევლო, თავისთან დაიტოვებდა, სადმე ჩვენთან მოაწყობდა სამუშაოდ... მე ამის თავი არ მაქვს.

...მართლა ძალიან მრცხვენია, გოგიელას თავზე ამტყდარი უბედურება, წლინახევრის შემდეგ რომ შევიტყვე, რას იზამს, ჯარის მეგობრობა უფრო მეტს გვავალეებს, მაგრამ ცხოვრება-ცხოვრება... ჩამოვდივართ, ჩვენს წრეს უბრუნდებით, საქმეებიც ხვავდება ამ ორი წლის განმავლობაში.

მაინც არაფერი არ მამართლებს. გოგიელაც დამნაშავეა. უნდა შეეტყობინებია, მოეწერა. მის ბიჭებსაც ვენდური, არაფერი გამაგებინეს, დაერეკათ მაინც... ლილი დეიდას როგორ გავუსწორო თვალი?!

ჩასვლა მართლა ძალიან მინდა. რა ვქნა არ შემიძლიან, ნაუცბათევად ნახვას აზრი არ აქვს. ტყუილბრალოდ ნერვების შლავა. შეიძლება ჰკუაზე გადავიდე, ძალა აღარ შემრჩება აქაურობისათვის. ჩემი უმოქმედობა კი არ შეიძლება, ცუდი ამბები დატრიალდება. სხვებსაც შესწევთ უნარი ხალხი დააშოშმინონ, მაგრამ ნამუსთან, საკუთარ სინდისთან მინდა სწორი ვიყო. «მე თუ არავინ?» გოგიელამ შემაჩვია ამ ლოზუნგით ცხოვრებას.

ისე, ძნელ, მაგრამ საინტერესო დროში ვცხოვრობთ. საჭიროა მოქმედება, ქვეყანას სიკეთის მაგივრად, ცუდი რომ არ მოვუტანოთ, არც აჩქარება შეიძლება, წინდაუხედაობა, — არც გაჩერება და ნელი სვლა. უკან მობრუნების გზა უნდა მოიჭრას რაც მთავარია.

ვნახოთ რა გამოვა. კარგა ხანია ესეთი რწმენა არ მქონია. მარტო მე კი არა, ბევრს. მთელი ჩემი რაიონის ნარკომანები, ამ დღეებში, ერთხელაც არ მინახია «კაიფში» რა დროს მაგ არისო, თვალები გამოახილეს.

ჩვენდა საუბედუროდ, მათში უმეტესობა ის ხალხია, ქვეყანას, ხალხს რომ უნდა ედგას სათავეში, წინ მიუძღვოდეს. ნიჭიერი, მოაზროვნე ბიჭები ილუპებიან, ტყუილისაგან, ურწმენობისაგან ფუჭდებიან. ჩვენში ეს სენი, ვითომ, ასე მწვავედ არ გავრცელდა, როგორც სხვა ქვეყნებში, მაგრამ უცხოეთში, უმეტესად დაბალი ინტელექტის მქონე, უმუშევარი,

გაუნათლებელი, ზარმაცები ავადდებიან. აქ პირიქით ხდება, რაც დიდი უბედურებაა ქვეყნისთვის.

რას იზამ თვითონვე უნდა მოუაროთ საკუთარ ჭრილობებს. ყველამ, ვისაც სამშობლოზე გული შესტკივა, გოგიელას პრინციპითაა საჭირო ვიმოქმედოთ: «მე თუ არა ვინ!...»

ნეტავი, ხომ არ შეიცვალა «ზონაში». ისევ ისეთი მოუსვენარია, თუ არა?! გაუჭირდება მაგის ხასიათის კაცს ეგეთ ადგილას. «ზონაში» ცოტა უნდა მოტყდე, თავი დახარო, თორემ გაგთელავენ, ცოცხალი ვერ გამოხვალ.

თავი XXIX

ისტორია

ბოლო-ბოლო მაინც «ჩავიწვი». ჩვენს ბარში, შემთხვევით, ბადრი წამოგვადგა თავზე, დამინახეს თუ არა, გაეცინა, მიხვდა რაც დამემართა.

დამალვას აზრი არ ჰქონდა, მოვუყევი ყველაფერი.

მაიას ძმას ბიჭებიც იცნობდნენ, პატივს სცემდნენ. მიდი დაელაპარაკე, შენ თვითონ უთხარი ყველაფერიო, მირჩიეს. დედაჩემსაც ჩაუკრეს, რძალს ელოდეთ ლილი დეიდა, ახლო მომავალშიო. რა მექნა, მასაც ვუთხარი, ვინც მიყვარდა. კარგი ოჯახია და მაიაც მომწონსო, მხოლოდ ეს მითხრა. არადა საკვირველია, დიდი ცნობისმოყვარეობა რომ არ გამოიჩინა, არ მეტიტინა ჩვეულად. სხვა დროს შემიკლავდა, მაშინ კი... ვიცოდი, დედამისთან მეგობრობდა, მაია მართლაც მოსწონდა, მაგრამ, ალბათ რაღაც, გულმა უგრძნო, ინტუიციამ უკარნახა ცუდი ბოლო.

დედამისთან ავუკრძალე ამ თემაზე საუბარი, არ მინდოდა ოფიციალური ჩარევები. ყოველ შემთხვევაში ასე მალე.

ერთხელ, დაგვეზარა ხეტიალი და ბადრისთან ავედით სახლში. მარტო ცხოვრობდა, კონსერვატორიასთან ახლოს...

რატომღაც დაბნეული მეჩვენა. ჩავაცივდი, რა მოგივიდა-მეთქი. არაფერიო მეფიცა. ბოლო-ბოლო მითხრა, ჩვენებმა გაიგეს, რომ გხვდები და მიშლიანო. ელდა მეცა, ამის მეშინოდა ყველაზე მეტად. თვალეში ცრემლი უბრწყინავდა, მოიფიქრე რაიმე, შენ ხომ ჭკვიანი ხარო და ჩამეკრო. დაბნეული ვიყავი, რაღაცას ვბურტყუნებდი დასამშვიდებლად.

ძმის აზრი ვკითხე. ისიც სასტიკი წინააღმდეგიაო. მეწყინა, არასდროს ვყოფილვარ მამუკასთან ცუდ დამოკიდებულებაში. ბავშვობაში, ერთმანეთს ხშირად გამოვდგომივართ ამა თუ იმ საქმეში. არ ველოდი მის ესეთ კატეგორიულ რეაქციას.

მაია კი, ისევ მეხვეწებოდა, გამოსავალი იპოვეო, დაბნეული ვიყავი, ხვალისთვის რაიმეს მოვიაზრებ და მერე ვისაუბროთ-მეთქი.

მთელი ღამე ვიფიქრე, წვეთიც არ მეძინა. ათასი ვარიანტი ავწონ-დავწონე, იმედი არ მექონდა დაკარგული. მეგონა, მჯეროდა მაიას ვუყვარდი და არასდროს დათმობდა ჩემს თავს.

მეორე დღეს, ზუსტად ამითი დავიწყე. ვკითხე, რაც უნდა მომხდარიყო ჩემს მხარეზე თუ იქნებოდა. რა თქმა უნდაო, მიპასუხა, მაშინ მამუკას შევხვდები და კაცურად დაველაპარაკებო-მეთქი. იუარა, რაიმე კონფლიქტი არ მოგივიდეთ, თან, მეც მეშინია, მერე არ «გამიხუროსო». მამამისი მენახა, დედამისთან დედაჩემს ესაუბრა, ესეც შევთავაზე. ამაზეც უარი მითხრა. მე თვითონ მოუვლი ყველას, ჩემს ჭკუაზე გადმოვიყვანო. ძალიან ოპტიმისტურად განწყობილი სჩანდა და დავწყენარდი.

რამდენიმე დღის შემდეგ, თითქმის დავიწყებული მქონდა ჩემი გასაჭირი, სახლში დამირეკა, მამუკას უნდა შენი ნახვაო. არ მესიამოვნა. ვიფიქრე, ეტყობა ძალიან მიაწვნი-მეთქი.

ისევ თეთრი ღამე გავათენე. ვერ ვისვენებდი, მეჩვენებოდა, რომ სახლში ერთი ამბავი დააწიეს, ეჩხუბნენ... აუტანელი იყო ამაზე ფიქრი, ვერაფრით წარმომედგინა... ჩემს თავს ვაგინებდი, მე სახლში ვზივარ არხეინად, ის კი, ალბათ რა საშინელ დღეშია, უჭირს...

მეორე დღეს, საღამო ხანს დანიშნულ დროზე მივედი კონსერვატორიასთან. მამუკამ ხუთი წუთით დააგვიანა. ერთი სიცოცხლე გავათავე მისი მანქანის გამოჩენამდე, არ ვიცოდი რა მეფიქრა. მაიას ლექციები ჯერ არ ჰქონდა დამთავრებული. ვეჭვობდი, რომ საერთოდ არ გამოუშვეს.

მივედი, გადავკოცნე. ერთმანეთი მოვიკითხეთ და ორივე გავჩუმდით. საუბარი ვერცერთს ვერ დაგვეწყო. ბოლო-ბოლო, ისევ მე ამოვიდგი ენა. რა აზრი აქვს... იცი, რომ მაია მიყვარს... თავი დამიქნია.

ყველაფერი, თავიდან ბოლომდე, როგორც იყო, მოვუყევი. პირველი დღიდანვე. არც ის გამომიტოვებია დასავიწყებლად, სხვაგან ფლირტი რომ გავაბი, დიდი ხნით რატომ დავიკარგე, კვლავ როგორ შევხვდი, როგორ მიჭირდა, ბოლო-ბოლო როდის გავბედე მაიასთვის ყველაფრის თქმა. გამოვტოვე თამრიკოს «ჩაკვრები», მაიას ხელშეწყობა ჩემი ჭოჭმანის დაძლევაში. გაკვირვება სახეზე მაშინ შევამჩნიეთ, შენს დასაც ვუყვარვარ-მეთქი რომ ვუთხარი.

- ჩემთვის არაფერი უთქვამს...
- ალბათ შეეშინდა...
- არ იცნობ, რა ჯიუტია არ იცი, ვისი უნდა შეშინებოდა... არაფრად მაგდებს!...
- რა ვიცი, როცა ვუთხარი, მამუკას ვნახავ, დაველაპარაკები-მეთქი, მეშინიაო...
- გოგიელა, გეუბნები, მაგას არაფრის ეშინია!..
- ...ერთი კვირის წინ, მშობლებმა გაიგეს, არ უნდათ ჩვენი შეხვედრებიო... მამუკას ველაპარაკე, თუ მაგას გაჰყვები, ჩემი სახელი არ ახსენო, გითქვამს.
- რატომ ვიტყოდი? რამდენი ხანია ვიცნობთ ერთმანეთს, ყოველთვის სიმპატიით ვიყავი განწყობილი, რა უნდა მქონდეს საწინააღმდეგო... თუ მაგას უნდა...
- მეც გამიკვირდა... შეხვედრას და ასეთ საუბარს ველოდი, შენგან წინააღმდეგობას კი, არ მეგონა... მაგრამ შეშინებული ჩანდა. რამე მოიფიქრეო... ბადრიც იქ იყო... მეორე დღეს, მე თვითონ გადმოვიყვანე ჩემს ჭკუაზე, არავის ნახვა არ გინდაო...
- ჰმ, გოგიელა, შენ მაგას არ იცნობ, რა შიში... ყოველთვის იმას აკეთებდა, რაც სურდა... საერთოდ უცნაური ადამიანია... ჩემი ძმაცაცებიც ამას მეუბნებიან. ყველა ვუფრთხილდებით. ისეთი რაიმე ეწყინება... ვერც კი გაიგებ, რაზე წაგეჩხუბება... ცოლიც გავაფრთხილე, სულ თვალეში ვუყურებთ... იშვიათად ვახვედრებ, მაგის ხასიათი რომ ვიცი... მე, ჩვენებს ყოველთვის, თუ არ ვუჯერებ, ვუსმენ მაინც, ესეთი ტიპი ვარ... მაგას კი... არაფრის გაგონება არ უნდა...
- მაშინ...
- ეს სიჯიუტეც ყოველთვის ცუდად მთავრდება, საკუთარ თავს ავნებს... შტერია!... უბრალო რამეზეც კი... დაუკარიო რომ ეტყვიან ვერ დააჯენ ინსტრუმენტთან. მოეშვიო, ვერ მოაცილებ...

ამის გამო სულ დაბოღმილები ჰყავს ჩვენები.

- ...
- მაგასაც თუ უყვარხარ, მე რა მაქვს საწინააღმდეგო...
- რომც არ ვუყვარდე, ნახვას მაინც ვარ დამიშლიდი...
- არც გიშლი...

— მაშინ... თქვენ თუ წინააღმდეგი არ ხართ და... არც იქნებით... პირობას ვიძლევი, არავითარ სულელურ ნაბიჯს არ გადავდგამ...

— რა გაქვს მხედველობაში?..

— მოტაცება... გაპარვა... თუ წინააღმდეგი არ იქნებით, რატომ უნდა...

— გოგიელა, რატომ უნდა ვიყო წინააღმდეგი?! კარგად გიცნობ, სიმპატიით ვარ განწყობილი, გიჟი, ლოთი და ნარკომანი შენ არა ხარ... ყველაფერი რომ ვთქვა, შენ სანამ არ მოისურვებდი, შეიძლება არც მენახე... მეგონა არ უყვარდი... შენს გრძნობაში მინდოდა დარწმუნება... ისე, იცოდა, ორი წელი ვერ გათხოვდება, სანამ კონსერვატორიას არ დაამთავრებს... ოჯახი, შვილი, სწავლა, ამდენს ერთად ვერ შეძლებს... ვიცი ჩემი მაგალითიდან... მე და ნინომ დამთავრების შემდეგ მოვაწერეთ ხელი... მაიასაც ველაპარაკე... დამთანხმდა... ხოლო, მიყვარსო არ უთქვამს...

— კარგი ძმაო, ჩამოვა და ნახავ... თუ ხელს არ შემიშლით, მოვიცდი. ყოველ შემთხვევაში, ისე გავაკეთებ, როგორც იტყვის... ძალით, გიჟი ხომ არა ვარ... ისედაც არაფერს ვაკადრებ შეუფერებელს...

— ამაზე არც მიფიქრია... გიცნობ... არაფერს აკადრებ ცუდს... უცნაური ადამიანია, ვერ გაიგებ, რას ფიქრობს, რა უნდა... თვითონ ნახავ...

ბოლომდე მაინც ვერ დაფუჯერე, არაფერს ვხედავდი მაიაში უცნაურს. არც ის მჯეროდა, არ დაგვიშლიაო. თვალცვრემლიანი მეხვეწებოდა, მოიფიქრე რამეო...

ყოველთვის მეგონა ადამიანში ვერკვეოდი. წარმოუდგენელია, რომ თამაშობდა... ისეთი გამომეტყველება ჰქონდა... ეხლაც არ მჯერა... შეიძლება სიყვარულმა დაბმრავება იცის...

— ხვალ... უარიც რომ მითხრას, თავს ვერ დავანებებ... სხვასთან... სულ იმას მეუბნებოდნენ, ქალს პატარა გაპრანჭვის საშუალებასაც არ აძლევი. ერთი უარი და ზედაც არ ვუყურებდი. მაიას კი... ჰმ, ესეც ცოდნია... უარიც რომ მითხრას, შეხვედრებს ვერ დამიშლი... კიდევ გეუბნები, არავითარ სისულელეს არ ჩავიდენ... თუ თქვენ წინააღმდეგი არ იქნებით, და ხელს არ შეუშლით...

— ჰმ... ხომ გითხარი, რატომ უნდა ვიყო... არ იცნობ!.. ჩვენებიც... იმაზე მეტი რაც ვუთხარი, არავის უთქვია... რომელი საათია?

— რვა!

— აგვიანებს, ავალ ერთი ვნახავ რატომ არ ჩამოდიან.

კონსერვატორიაში შევიდა, მე გარეთ ველოდებოდი. ვიფიქრე მარტო დალაპარაკების საშუალებას მივცემ-მეთქი.

ცოტა მომეშვა გულზე, მაგრამ მაინც მეშინოდა, ყველაფერი რომ დავფქვი. მაიას ოჯახში საქმეს ხომ არ გავუფუჭე?! თუმცა, შეხვედრაზე რომ ვთანხმდებოდით, არაფერი დაუმალოო, მითხრა.

თხუთმეტ წუთში ჩამოვიდა მამუკა. ვერ ვიპოვე, ნაცნობი ვნახეო, მითხრა. ალბათ ლექცია გაუცდათ და წავიდნენო. გაგიყვან სადაც გინდაო და მანქანაზე მანიშნა. ვიუარე. აქვე ვარ მისასვლელი, ფეხით გავივლი-მეთქი. გამოვემშვიდობეთ და წავიდა.

თითქოს გულმა მიგრძნო, ოცი წუთი ისევ იმ ადგილას ვიდექი. რატომღაც, ბოლო-ბოლო კონსერვატორიაში შევედი. მაიას და თამრიკოს შევეფეთე.

თვითონაც შეცბნენ. თამრიკომ სიცილი დაიწყო, გვეგონა შენც გაყევო, არ მესიამოვნა...

— მე დამემალეთ?!

— არა, მამუკას ნახვა არ მინდოდა, — მიპასუხა მაიამ.

— რატომ?!

— დამიწყებდა... ერთად არ მინდოდა მენახეთ... როგორ ჩაიარა?

პასუხის მაგივრად, უბეში ჩამალული ვარდი გავუწოდე.

ექვები მღრღნიდა: «ხომ არ ნახა მაია და აუკრძალა ჩემი ნახვა?! მაშინ... მშობლების და ძმის წინააღმდეგ ვერ წავა. მითხრა კიდევ, გაპარვა რომ შევთავაზე. სამუდამოდ დამკარგავენო... ისიც მითხრა, ნუ გეშინია ყველას ჩვენს ჭკუაზე გადმოვიყვანო. ეხლა ნახა, არაფერი გამოდის და დამემალა. სხვას ამ წუთშივე... მივაგდებდი... ვიცი, სწორედ არ ვიქცევი, არ უნდა უღალატოს კაცმა თავის პრინციპებს... წესით თავი უნდა დავანებო... ვერ შევძლებ, მიყვარს, ძალიან მიყვარს... ღმერთო, როგორ გამომამეტერა, ხელში ვყავარ აყვანილი, რა მომდის?! თავი მეზიზღება... ვერაფერს ვშვები... მიყვარს... შეიძლება, მართლა მოერიდა ჩვენი ერთად ნახვა? რას ვამწვავებ ყველაფერს... მთავარია, ვუყვარვარ! ის დღე, თამაში არ შეიძლებოდა ყოფილიყო. ესე, გამოცდილი მსახიობივით ვერ გადმოყრიდა ცრემლებს, მაგრამ ძალიან უნებისყოფა. არ შეუძლია მათი საწინააღმდეგო ერთი ნაბიჯის გადადგმაც. არაფერია, თუ დაუშალეს, მესამე კურსზეა, მეც წელს დავამთავრებ, მუშაობას დავიწყებ, ნახონ სანდო კაცი რომ ვარ, ოჯახის შენახვის თავი მაქვს... თუმცა, «მეშჩანები» არ სჩანან, მაიაც არ ჰყავთ ასე გაზრდილი...

მაშინ.. უმცროსი შვილია, თანაც გოგო, უჭირთ განშორება. შეიძლება მშობლიური ეგოიზმი ამოძრავებთ... ეწინააღმდეგებიან კი?! ეწინააღმდეგებიან, აშკარად ისეა გაზრდილი, ყველაფერს უჯერებს, სულ ეჩვენება რამე თუ არ გაუგონა, დაჰკარგავენ... დაფიქრდით ალბათ უთხრეს და დაშლად მოეჩვენა. მამუკამაც ხომ ასე მითხრა, არ დაგვიშლია, აწონდაწონა ვთხოვეო!..»

გარეთ გამოვედით. თამრიკოს ტაქსი გავუჩერეთ და სახლისკენ გავუშვით. მე და მაია ჩვენი ბარისაკენ გავუყევით ფეხით.

— როგორ ჩაიარა?!

— ყველაფერი როგორც იყო ვუთხარი...

— სწორედ მოქცეულხარ...

— არც მე, არც ჩვენები, წინააღმდეგი არ ვართო... საერთოდ არ უთქვამს თუ უყვარხარო...

— მაგ რომ მეკითხებოდა, ხმას არ ვიღებდი, პასუხს არ ვცემდი... მეშინოდა, არ აეკრძალა... ველარ შეგხვდებოდი... ვიფიქრე, ნახავენ, გოგიელა დააჯერებს-მეთქი... დედაჩემმა და მამაჩემმა კი იციან... ველაპარაკე...

— საერთოდ არავის დაგვიშლია, დაფიქრება ვთხოვეთო... ორი წელი რომ ვერ გათხოვდება, მანამდე კი, უფრო კარგად უნდა გაიცნოთ ერთმანეთი, ამაზე ჰქონდათ მშობლებს საუბარიო.

— დედა... ჰმ, შტერად გამომიყვანეს...

— რა?

— არაფერი... ყველაფერმა კარგად ჩაიარა...

ვერ გავრკვეულიყავი, რაში იყო საქმე. თან ყველასი მჯეროდა, თან არავისი...

მაღე ყველაფერი დამავიწყდა. გამიქრა ექვები, ისევ დავრწმუნდი, რომ ვუყვარვარ, არავის დაუთმობს ჩემს თავს. ასეთი თბილი, ნაზი, ლამაზი არასოდროს ყოფილა, როგორც იმ საღამოს. სულ ამომივარდა მამუკასთან შეხვედრის ეპიზოდი თავიდან.

ყოველთვის ათ საათზე შინამდე ვაცილებდი, იმ დღეს თერთმეტისთვის მივაცილე. ისიც, ჩემი ინიციატივით, დრო არც გახსენებია.

მეორე დღეს, თეატრში ვაპირებდით წასვლას, ჩემმა ბიჭებმაც იცოდნენ, პირდაპირ კარებიდან «მოგვხსნეს», რესტორანში მაგიდა გვაქვს შეკვეთილი. გამომყვა, ოღონდაც გამაფრთხილა, სახლში არაფერს ვეტყვიო. სპექტაკლი ნანახი მქონდა და შინაარსი მომაცოლა. ეცინებოდა, შემეტყობა მაინც ტყუილი, გამელიმება, მაგრამ არა უშავსო.

თითქოს ყველაფერი ნორმალურად აეწყო. ყოველ შემთხვევაში ასე მეგონა. საღამოობით ვხვდებოდით, ლექციების შემდეგ. ისევ ვარდი, ხეტიალი, ბარი. თუ ეს «მარშრუტი»

მოგვბეზრდებოდა, ვინმესთან, ჩემს ახლობელთან გავივლიდით. უბედნიერესი კაცი მეგონა ვიყავი. — ისევ ერთად ვართ, ვერავინ დაგვაცილებს...

თავი XXXIII

გოგიელას წერილი

დედიკო, როგორ მენატრები დედიკო!.. ყველაფერი კარგადაა მაქ, შევეჩვიე აქაურობას, შენი თავი რომ არ მაკლდეს, არაფერი მიჭირს.

მითუმეტეს ახლა, კოლონიის უფროსმა გამომიძახა, ჯემალ ბიძიაზე მკითხა, შენი ვინ არისო. ვუთხარი, ხომ იცი, როგორ ლაქუცი იციან დიდი კაცის. — ისე მეფერა, თითქოს პატიმარი კი არა, უცნობი, დიდი ხნის უნახავი ძმიშვილი იპოვაო. აქამდეც კარგად მეპყრობოდა, იუარა ბიძიას ხათრით, ასე რომ ჩემზე ნუ იდარდებ.

ბიჭები იყვნენ ეხლახანს, კიდევ მიუტანიათ ჩემი ლექსები რედაქციაში. ძალიან მრცხვენია, ასეთი იდიოტობის დაბეჭდვა. აღარ ჰქნათ-მეთქი, გავაფრთხილე, მაგრამ მაინც არ დაიშალეს თავისი. შეგვიპირდნენ დავბეჭდავთო. ვნახოთ, ალბათ გამოსვლის შემდეგ მოხერხდება, შევხედავთ სიტუაციას თუ მართლა მოსწონთ...

შენზე მითხრეს, კარგად არისო. მეშინია, არ მჯერა, ვიცი დედიკონა, რა დღეშიც იქნება. სულ ჩემი ცუდად ყოფნა გელანდება. რაღას ვიზამ, ადრე გაფუჭებულ საქმეს, ეხლა ვეღარ ვშველი.

ჰმ, დედიკონა, ახლა ისევ პოლიტიკაზე უნდა გესაუბრო. უფრო და უფრო გვეტყობა ქარის მიმართულების შეცვლა. მთლად თავაზიანი, ლმობიერი ხდება უფროსობა. ეხლახანს, ისევ ახალი ლოზუნგები ჩამოვიკიდე, ქართულ ენაზე: «ზრდილობა გამოსწორების საწინდარია». «მიწა უნდა იწვოდეს უსაქმურთა ფეხქვეშ». პირველი ადმინისტრაციულთან, მეორე «ცეხის» შენობაში. აწი, ქართულ ენაზეც გამოვსწორდებით და გარდავიქმნებით. სადაცაა «შრომამ შექმნა ადამიანი», ამასაც ჩამოჰკიდებენ ალბათ. ჩვენც ვეცდებით «გაადამიანებას».

თენგო აფხაზავამაც მინახულა. ხომ გახსოვს? ჯარში რომ ვიყავით ერთად. დარცხვენილი იყო, არაფერი ვიცოდით.

კარგი ბიჭია ძალიან. მომიყვა, თავისთან მაგარი ამბები დაუტრიალებია...

ჩემი ბრალია, არ შევატყობინე არაფერი. საერთოდ იშვიათად ვხვდებოდით. რას იზამ, ცხოვრებამ ასე იცის.

ლილი დეიდას როგორ დავენახო. დავამშვიდე გაგიგებს-მეთქი. მთელი დღე ერთად გავატარეთ «სვიდანის ოთახში» ანეკდოტებით გამაბრუა. თან ისე მომსპარი ენა აქვს, ის ყვება, რომ იცოდე სასაცილოც არ იყოს, მაინც აჰყვები. ენა არ გაუჩერებია გაბრუებული დავბრუნდი «ზონაში».

ბევრი პოლიტიკურიც მოჰყვა. «პერესტროიკა» — გადამენებას ნიშნავსო ქართულად, პირდაპირი თარგმანითო. ჰოდა «ძამა» ყველა «ბიუროს კრეტინი» უნდა გადავაშენოთო. კიდევ, ყველა გურულმა ენების შესწავლა დავიწყეთ ახალი ნიჭი აღმოგვაჩნდაო. მართლა სწავლობს ინგლისურს. უკვე «მაი ბურჟუაზიულ» ენაზე, კარგად ჭარტალებს. «სახალხო დიპლომატი» უნდა გავხდე, «რაცხა» ახალგაზრდული შეხვედრები ეწყობა, მეც მგზავნიან, გონიათ თავიდან მიშორებენო და რომ ჩავალ, ხომ უნდა გავიგო, როგორ «დალპა» ამერიკაო.

ცოლიც მოჰყავს. «რავარც იქნა» მოვატყუე და დამთანხმდა, სანამ დროა ხელი უნდა მოვაწერო. თორემ «გაიგებს» მერე, შენ რომ გამოხვალ რა დალაგებულად ვარ, თბილისის კარაქის ტალღით დამეკარგება, ჩემ ძმამ რომ «მიაპრანტალა საცხა» ისეო.

მეტი რა მრგწერო... შენი ჯანმრთელობის ამბავი მაწუხებს. ხომ იცი ვერ მომატყუებთ, ვგძნობ ყველაფერს!... ჯანმრთელად და კარგად დამხვდი, თორემ... უშენოდ ვერ გავძლებ დედიკონა!..

დამიკოცნე და მომიკითხე: იურა ბიძია, ლარისა დეიდა, ზეინაბ დეიდა, ოთარი ბიძია, გიორგი, ბიჭები, ნათესაობა. ყველას, მაგრა ჩაეხუტე და უთხარი სულ ცოტახანში ჩამოვა, გაგახარებთ თავისი სისულელეებით და მოგეფერებათ-თქო.

შენი სულელი გოგიელა!

გიას წერილებს ვიღებ რეგულარულად. ძალიან მიხარია კარგად რომ აეწყო ყველაფერი. გეცოდინება, თუმცა შენ თვითონ მომწერე, ბავშვისთვის გოგიელა დაურქმევია; ჩემს საპატივცემულოდ, რომ ჩამოვალ, უნდა წავიდეთ, ყველანი დაგვპატიჟა. ჯვარი უნდა დაიწეროს და პატარასაც მოვნათლავ. არა... ამკარად მეჩქარება გამოსვლა, კარგი საქმეები მელის მანდ.

ისევ გკოცნის შენი სულელი გოგიელა!

თავი XXXI

რაც წერილში არ შევიდა

ჩემო დედიკონა, ძალიან მენატრები. ვგიჟდები. ხანდახან მავიწყდება სად ვარ, ძებნას იჩივებ, რაღაცის თქმა მინდა, განდობა. აზრზე რომ მოვდივარ, გული მიკვდება, რა გავაკეთო...

მაია... მაინც მიყვარს დედიკონა. ერთი სული მაქვს სანამ შევხვდები, ვინახულებ... ვიცი, არაფრის ფიქრი აღარ შეიძლება რაც მოხდა იმის შემდეგ, მაგრამ თითქოს ეს შეხვედრა რამეს შეცვლისო, ისეთი შეგრძნება მაქვს...

რაც დრო გადის, უფრო მიჭირს აქაურობის ატანა. ფიზიკურად ყველაფერს შევეჩვიე. თანაც, არაფერი მაკლია. ფული, საჭმელი ასე თუ ისე მაქვს, ბევრი დანატრის ჩემს მდგომარეობას. იურა ბიძიას, მითუმეტეს ეხლა, ჯემალი ბიძიას ჩარევის, გიას «ქსივის» შემდეგ, ყველა, ადმინისტრაცია თუ «შავები», კარგად არიან ჩემთან, მაგრამ მაინც მიჭირს ამ წუმპეში ყოფნა. ოქროს სახლიც რომ გედგეს ჭაობში, მაინც ქვეწარმავლის ცხოვრებით ცხოვრობ, ერთად გიდევთ ბინა.

უფროსობა მართლაც ღმობიერი გახდა. «ზამპოლიტიც» კი ყველის ვაჭაროვით მიცინის, როცა დამინახავს. მაგარი ფახი აქვს ჯემალი ბიძიასი. ამის გამო უფრო ვფრთხილობ, რაიმე პროვოკაცია არ მომიწყონ. ეტყობა უნდათ, რომ დაივალონ, ისე ვექცევი, თითქოს, მეშვიდე ცას ვეწიე მათი მოწყალე ღიმილისათვის.

ფული არ გამაგონო «ზონის» უფროსმა, ისე გავაკეთებთ «უსლოვნის», მოსამართლეს და პროკურორს მე დაველაპარაკებო. მაღლობებს პანტაკუნტით მიცხადებს, თვითონაც და «ატრიადნიკიც». ამდენი საჭიროც არ არის. «ატრიადნიკს» ფულს მაინც ვაძლევ, არ მინდა დავბოლდმო, თუმცა, ნაკლებს, თუმანს თითოში. არც ვახტაზე მჭირდება ღრიტინი და ფულის გადახდა, შენი ჭირიმე ნუ ჩამიწერ «სვიდანას»-მეთქი. თვითონ არ აფორმებენ, «ზონის» უფროსმა გააფრთხილა ალბათ.

ჰმ, «ქურდები» ისედაც კარგად იყვნენ. ეხლა კი, სულ დატკბნენ. საიდან უნდა იცოდნენ ჯემალ ბიძიას ამბავი. ადმინისტრაციამ ჩააწვთა. ზოგიერთი მათგანი ვაი ქურდი ჯაჭვით

არის გადაბმული «ძაღლობასთან». დარწმუნებული ვარ, მომავალში, მართლა «შავ ზონაში» რომ მოხვდნენ, ყელებს დასჭრიან ესეთებს.

უფრო «მენდნენ» რაღაც-რაღაცებს მიყვებიან, «კარტს მიხსნიან». «სან-ჩასტშიც» შემომთავაზეს გადმოსვლა, ნაცნობი «ზონოვსკის» პირით უარი ვთქვი, ვიცი ხელში ჩაგდება სურთ, დავალება. შედმოგომში ჯემალ ბიძიასთან რომ ჩავუწყო რაიმე საქმე...

აქამდე რატომ არ იმახობდა, «ძაღლობას» რატომ არ გააგებინე, შენი ნათლია თუ ესეთი შიშკა იყო. ჩემი ჩაჯდომის შემდეგ დანიშნეს და არ ვიცოდი-მეთქი. არ დამიჯერეს რა თქმა უნდა, მანამდეც დიდი თანამდებობა ეკავა ჯემალ ბიძიას, მაშინაც შეძლებდა დახმარებას.

მაინც არ მეშვებიან. უნდათ დამიახლოვონ, რამე საქმეში გამახვიონ, ყურიდან-ყურში ვუშვებ ხოლმე მათ ნათქვამს. აშკარა პროვოკაციაზე ვერ მიდიან, ჩათრევა კი სურთ, მაგრამ გიას დიდი ფახი აქვთ, მაგრა ეშინიათ «ცოფიანის».

ერთმა ქურდმა მითხრა: შენი ძმაკაცი მართლაც გიჟია, ცოფიანი, მაგის ხელში მტერი ჩავარდაო. ერთხელ რაღაცის მოყოლა დამიწყო. გიას «გამკეთებლობის დასამტკიცებლად. არ მოვუსმინე, თავს ვუქიციანებდი, არაფერი გამიგია. შევეჩვიე ამას. თითქოს ინტერესით ვუსმენ, სინამდვილეში კი შენს ფიქრში ხარ გართული. მიხვდა, დიდი შებერტყილი ხარო, მითხრა და გაეცინა.

ამ ორი კვირის წინ, ცუდი დღე დაადგათ. ერთი ქურდი მოიყვანეს. მართლა ვიღაც გადარეული. ასეთებს «სტოლიპინებს» ეძახიან, ეტაპზე იხდიან «სროკს». არცერთ «ზონას» არ სურს მიღება.

უბრალოდ ეცვა, ვერც შეადარებ ჩვენებს. ვიღაცას უბრძანა, წადი ქურდები თუ არიან მოიყვანეო. გამოლაგდა ჩვენი «არისტოკრატია». ვინა ხართო, ჰკითხა. ქურდებიო — უპასუხეს. გაიგიჟა თავი, როგორ თუ ბუმტულაკებზე ბირკები გაქვთ, ატრიადის და ბრიგადის ნომრები გიწერიათო. მერე რა რომ არ მუშაობთო. მათი წესებით ეს მართლაც შეუძლებელია. თავის მართლება დაიწყეს. შენ არ იცი ძმაო, ჩვენთან ეს არის წესიო, უპასუხეს და გაეცალნენ.

შუადღისას მანქანა შემოვიდა პროდუქტებით და დასალევით. დაინახა გაცხოველებული ვაჭრობა რომ მიდიოდა. როგორ «აგულავებთ» «ზონაში» «ბარიგებს», ფულს ხალხზე როგორ აშოვნინებთო. დაუძახა პატიმრებს, მანქანა გადააყირავეთ, რაც გინდათ უფასოდ აიღეთო, ესეც მოიქცნენ.

იმავე დღეს ადმინისტრაციამ ხელი დაავლო და სხვა «ზონას» გაუყენა. არც მათ, არც ჩვენ «ქურდობას» არ აწყობდათ მისი ყოფნა. ვერაფერსაც ვერ უზამდნენ. დიდი ავტორიტეტი აქვს მათ წრეში. ასე რომ კვლავ გზაში გაათენა. შეჩვეულია ამას, არაფერი უჭირს.

ეჰ, მართლა «გავუბერე» რაზე ვფიქრობ, თვითონ გაარკვევენ ურთიერთობას ჩემს გარეშე...

...ადარც ბიჭების ჩამოსვლა მახარებს. არ მინდა ვაგრძნობინო, მაგრამ უფრო მიჭირს მერე. წავლენ, მე ისევ აქ ვრჩები... მეშინია რაიმე სისულელე არ ჩავიდინო. სულ გაქცევა მიტრიალებს თავში. ისედაც სისულელეა ამის გაკეთება, მითუმეტეს ეხლა ცოტაღა რომ დამრჩა.

ნეტავი შეიძლებოდეს, დავიძინო და განთავისუფლების დღეს გავახილო თვალი. რა ბედნიერება იქნება ახლა ძილქუში.

თენგომ შედარებით აზრზე მომიყვანა. უფრო სწორედ, იმდენი მეჭარტალა, მართლა გამაბრუა. წასვლის შემდეგ, მაინც მომეშალა ნერვები. ვინმე რომ არ გამეგლიჯა, ან სხვა რაიმე სისულელე არ მექნა, ბარაკში შევვარდი და «ნარზე» დავეგდე. თავით ჩავეგდე ბალიშში. ვიტირე ჩუმად, არავის გაუგია, ისე ვიტირე... ყველაფრის გამო... შენ... მათ... ბიჭები, თბილისი... ცრემლები ყველას ეკუთვნოდა, ყველას...

წერილი მეგობარს

სალამი ჩემს შაკოს. როგორ გიკითხო, ოჯახი რას შვება, «პუწკიას» ვენაცვალე, ბიჭებმა ჩამომიტანეს სურათი, მთლად დაქალებულა, ძალიან ლამაზი ბავშვია, სამის სულ არ გეგონება. ერთ-ორ წელიწადში ყარაულად უნდა დავუდგეთ, არავინ მოგვტაცოს.

ჩვენი ბავშვობა გამახსენდა. გახსოვს — სკოლაში დაჭერობანას თამაშისას გაგიცანი. შენ ითვლიდი. წესით, მე მიწევდა დამჭერად ყოფნა. რატომღაც, ისე გააკეთე, სხვაზე დაამთავრე გათვლა. ბევრი იჭიჭყინა, გოგიელამ უნდა დაიჭიროს, მე არა, არასწორად დაამთავრე, შეგეშალაო. არაფერი გამოუვიდა, დაცინვა დაუწყე, რაღაც ისეთი უთხრა ყველანი გააცინე და ამითი «ინციდენტიც» ამოიწურა. ის ლექსიც მახსოვს, გასათვლელი:

«ერთი, ორი, სამი,
სამი კალმისტარი,
არჩევანი ქალი,
ნინო პატარძალი.
ჩავიხედე ქალაში,
მეფე იჯდა ტალახში.
ალიოშას გაუმარჯოს
ჭყინტი ყველის ჭამაში»...

რამდენი ხანი გავიდა... არ დამვიწყებია მაინც. ალბათ ძალიან ბედნიერი წუთებიდან, არის რაღაც მომენტები, ნაწყვეტები, არასდროს რომ არ გეშლება მეხსიერებიდან.

ნათლიაჩემმა დარეკა, ალბათ გითხრეს ბიჭებმა. მიძვრებიან შობელძაღვლები. «ზამპოლიტმა» რაიმე თუ მოგინდეს, აუცილებლად ჩემთან მოდიო. ვირიშვილი ღორი... მკვდრის ფერი ადევს. «პერესტროიკამ» ნარკოტიკები შეუმცირა, უფროსმა შემოტანა აკრძალა, კომისიების ეშინიათ. სხვა რამეზე თავს არ იკლავენ, ისევ ყველაფერი...

ერთი დელეცი მოიყვანეს. ჩააწყო, აბანოს გამგედ დანიშნეს, ყოფილის მაგივრად. ყვლიფავს ხალხს. ვერაფერს ეუბნებიან. «ქურდებთან» და ადმინისტრაციასთან კარგადაა. ერთია, მე უფასოდ მიკეთებს ყველაფერს, გიას იცნობს. სანამ აიყვანდნენ, ექვსი თუ შვიდი თვით ადრე, უნახავს. «ნამიოკი» ჩამირტყა, «გამწუწაო», მეწყინა ძალიან, ისევ თუ არ ეშვება ძველ ამბებს... დაცოლშვილდა, საქმე გაუჩნდა. რაღა დროის ესეთი რამეებია. შეიძლება იტყუება ეს ღორიშვილი. ანდა, შეიძლება «ქსივის» შემოგდებისათვის, სამაგიერო დახმარება მოითხოვეს... ჩემთვის გააკეთა ყველაფერი. აბანოს ყოფილ უფროსი «უსილენი» რეჟიმის «ზონაში» გადაიყვანეს. გაქცევას ამზადებდნენ, ვილაცამ «ჩაუშვა», ცემით გააპეს საცოდავები.

ამ ბოლო ხანებში «პარვერკაზე» არ გავყავარ ხოლმე, მაგრამ ამ ამბის შემდეგ დამაბული სიტუაცია იყო და «ზამპოლიტი» ყველის ვაჭარივით მელრიჯა, მთხოვა, გავსულყიავი. ოჰ, როგორ ვერ ვიტან მაგ შობელძაღვლს. დედაჩემზე, ბიჭებმა მითხრეს, კარგად არისო. ღმერთმა ჰქნას მასე იყოს. გავაწამე საწყალი. ნუთუ ბედნიერების ღირსი არ იყო ეს ქალი... ღმერთო დიდებულო, ცოდვილი ვარ, დიდი ცოდვილი.

მაიაზე თუ რაიმე იცი, მომწერე... გეხვეწები! აღარაფერი მოხდება ჩვენს შორის, მაგრამ მაინც... მაინტერესებს რას შვება... რომც მთხოვოთ თვითონ აღარ მივეკარები... დამიბრუნდა სალი გონება... დავიწყებით კი, მიჭირს, ძნელია ამოიშალო ყველაფერი. მითუმეტეს აქ, გარიყულ, მიგდებულ ადგილას. ბიჭებს მოვეფერე. მათი დანახვა, ასე არასდროს გამხარებია... როგორ დავბერდით... დათოს და ბესოს ჭაღარით აევსოთ თავი. ბადრის და ლევანის ნაოჭები

გაუჩნდათ სახეზე. ლეო... დაკაცდა როგორც იქნა. ძალიან შევიცვალეთ, სწრაფად ვიცვლებით... ანდა შეიძლება, ადრე ვერ ვამჩნევდით ამას...

დათომ მითხრა, თენგო აფხაზავას ქორწილში ყოფილხართ, მაგრად «გიგულავიათ», კარგი გოგო მოიყვანა ცოლადო, რაიონის «პოლიტიკური ლიდერი და იმედი». კარგად გამოიყურებოდაო, ღმერთმა გაუმარჯოს, გამსვლელი პაიკი გაგვიხდა... ჭკუა მაინც არ მომატებია. გუშინწინ წერილი მივიღე მისგან. ჩემი მეუღლე სულ კუდში დამსდევს, პირველ დამეს თუ მოვასწარი მარტო დარჩენა, იმის მერე, სულ დაკავებული ვარ, «გადამენებით» მაგრამ მგონი, მალე თვითონ ჩამიტარებენ «კაპრემონტს», ანდა ფუნდამენტივით დამმარხავენო მიწაში. მხნედ უჭირავს თავი. ისე კი, ეტყობა უჭირს, ორივე მხრიდან აწვებიან, ორ ცეცხლშუაა. ძალიან ძნელია მასე... მაგრამ საჭიროა.

ახალი აღმასკომის თავმჯდომარე დაგვინიშნეს, ჭკვიანი, გონიერი, პოლიტიკოსია, ვიცნობდი კარგად, მამაჩემის მეგობარია «ფუყვარვარ» და ალბათ მეშველებო ცოტა. მაგ მხრიდან მაინც «შეარბილებს» დარტყმასო, ვნახოთო... მეშინია რეალობის აღთქმის უნარი არ დაჰკარგოს, ან არ გაანარხისტდეს», «ბატკო მახნოს» როლში არ ვნახოთ, ანდა პირიქით, თვითონ არ გახდეს ბიუროსკრეტინო.

მალხაზამ მანქანა დაამტრიაო, მითხრეს. წამოარტყი ჩემს მაგივრად, როდის ისწავლის ჭკუას, მთვრალი როგორ შეიძლება «რულოზე» დაჯდომა. სუფთა პათალოგია, მილიციაში თავისი ფეხით როგორ მივიდა. ატყებდა ვითომ ბიჭი, ჰმ... ცხვირპირდასისხლიანებული, განცხადებას სწერდა, მომპარესო მანქანა. მაცინეს, მეორე დღეს «ვიტრიზვილოვკაში» რომ გაიღვიძა, აღარც ახსოვდა როგორ მოხვდაო იქ, შტერი!

გადაეცი, სანამ ვინმე შემოაკვდება, გაყიდოს თავი «ჯაბახანა» თუ რაიმედ ვარგა და ვინმეს მოატყუებს... ახლის ყიდვა არ გაბედოს მაგ სულელმა. «კოკა ყოველთვის წყალს ვერ მოიტანს».

მაგის ლაწირაკის დაბადების დღე მოდის, დედაჩემს გაუარეთ, რაიმე საჩუქარს მოგცემთ და ჩემი სახელით გადაეცით. არ დაგავიწყდეთ იცოდეთ!

წერილები, მათი წერა და შემდეგ ფიქრი მიმსუბუქებს აქ ყოფნას. გავგიჟდებოდი ამის საშუალება რომ არ მქონდეს. ცოტახანში, ალბათ ისევ ბინდში ჩავეფლობი. მოგწყდებით... დავკარგავ ამ უხილავ, წვრილ ძაფს... შემდეგ...

ეჰ, მთლად გამოვშტერდით, დამიკოცნე ყველა განსაკუთრებით «პუწკია». გაგიმარჯოთ და ჯანმრთელობას გისურვებთ.

შენი ძმა გოგიელა.

P.S. მალხაზის მარტო წამორტყმა არ უშველის, ჩემი სახელით ერთი პანდურიც მიუმატეთ.

ისევ «გკოცნით, გეხვევით და გივარდებით წელში».

თქვენი გოგიელა!

თავი XXXIII

რაც წერილში არ შევიდა

ციდან ეშვებიან წვიმის წვეთები, ჩადიან მიწაში. იქ ერთდებიან. ასე წვეთ-წვეთობით შეგროვილი, საიდანაც პატარა წყარო ამოდის. წყაროებიც სადმე ერთდებიან და ღელეს წარმოქმნიან. ღელეებშიც ერთდებიან და ერთად ეშვებიან ზღვაში, ზღვა ოკეანეს უერთდება და ასე... შემდეგ ყველაფერი ისე ოთრქლდება, ახლიდან იწყება, ისევ წვიმის წვეთები, ისევ წყარო... ასე იყო ყოველთვის, სანამ კაცობრიობა არსებობდა.

წვიმის წვეთი უფრო სუფთა უნდა იყოს, ვიდრე წყარო. წყარო — ვიდრე ღელე, ღელე — ვიდრე მდინარე. მდინარეების გადაკვეთისას, ადგილზე, წყალი უფრო მღვრიეა... და რაც

უფრო მეტი ერთიანდება, მით უფრო ჭუჭყიანი, ამღვრეულია წყალი. შემდეგ ზღვაში და ოკეანეში ჭუჭყი ილექება, იფილტრება და ისევ... ისევ ყველაფერი ბრუნავს, ტრიალებს.

ბუნების კანონზომიერება დაცული იყო. ყველაფერი ამნაირად მიმდინარეობდა, როგორც აღვწერე. ეხლა კი... ჭუჭყიანმა ჰაერმა, თვით წვიმის წვეთებიც გააბინძურა. ამას ემატება წყაროს, ღელეს, მდინარის, ზღვის ოკეანის, ხელოვნური გაჭუჭყიანება.

საშიშია, ერთხელ შეიძლება დადგეს ისეთი დრო, ოკეანემ ვეღარ გაუძლოს ამდენს და სიცოცხლე შეწყდეს...

...მკვდარი წყალი... ერთხელ, ვნახე ტელევიზორით... ბლანტი, შავი მასა... აღარაფერი ცოცხალი აღარ ბუდობს... არა და სად?! იქ სადაც მეცნიერები ამტკიცებენ, სიცოცხლე წარმოიშვა, (ჩემი აზრით, უფლის შემწეობით) დასაბამი მისცა დედამიწაზე სიცოცხლეს...

ესეა ადამიანებშიც. ბავშვი, მისი გაზრდა, შემდეგ ერთიანობა, უფრო დიდი ერთიანობა და მასა, ზღვა ჭუჭყიანი მასა, რომელსაც თვითგანწმენდის უნარი გააჩნდა ყოველთვის, ეხლა კი...

ბავშვობაშივე მეტნაკლებად, ყველა ვფუჭდებით, ვირყვებით. ისტორიის მანძილზე, რაც დრო გადიოდა, მით უფრო მეტად ვიბინძურებდი სულს. პროგრესს, საუბედუროდ საზიზღარი ნეგატიური მოვლენებიც მოჰქონდა ჩვენში...

ზღვები, ოკეანეები ჯერჯერობით ცოცხალია. ბევრი ღელე, მდინარე კი განადგურდა... დავბინძურდით და ვნადგურდებით ყველა ცალცალკე. როგორც ვთქვი, შეიძლება დადგეს დრო და ისე მოხდეს, რომ ჩვენი ოკეანე, რომელსაც კაცობრიობა ჰქვია, განადგურდეს, მოისპოს. იმიტომ რომ წვიმაც კი... ესე იგი, ისე გამოდის, ადამიანი რაც უფრო ადრე დატოვებს ამ ქვეყანას... აორთქლება ხომ წყაროდანაც, ღელედანაც ხდება... მაგრამ ესეც განადგურებას ნიშნავს. ამით წვიმა არ სუფთავდება... ატმოსფერო ხომ...

დედამიწის განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე, სხვადასხვა ცხოველები ბატონობდნენ, რაც დრო გადიოდა, უფრო განვითარებული ინდივიდები იღებდნენ პრიორიტეტს, ოღონდ უფრო და უფრო ცოტა ხნით... პლანეტა ელოდა გონიერ არსებას, ეს კანონზომიერება რომ დაერღვია...

«შევქმენ ჩემს მაგვარი» — როგორც უფალმა განაცხადა. ამ ეტაპზე, ჩვენ თუ ამოვწყდით, დედამიწაც აღარ იარსებებს. იმის გამო, რომ გონიერნი ერთად-ერთნი ვართ, ვინც ბუნებრივი გადაშენების საშიშროებას შეგვიძლია ვებრძოლოთ, მაგრამ შესაძლებლობაც გაგვაჩნია, ხელოვნურად, ჩვენი ტვინის მოფიქრებულით, ყველაფერი, მთელი პლანეტა დავანგრიოთ... სული, ბინძური სული ბრმა იარაღად გამოიყენებს გონებას. გახრწნილი კაცის, გახრწნილი საზოგადოების ხელში ტექნიკა, პროგრესი საშინელებაა.

თუ შევძელით გაწმენდა, კაცობრიობა გადარჩება, არადა, ყველანი დავილუპებით. სწრაფად არის საჭირო მოქმედება. ჭუჭყი დღითი-დღე მატულობს. სანამ არ გადაძლია სიბინძურემ სუფთა დინება, უნდა ვიბრძოლოთ, მოვერიოთ... სულ მალე, გვიანლა იქნება...

ჩვენ თავს თუ არ ვუყურებთ, არ ვინდობთ, სხვებს მაინც რას ვერჩით. ჭიაყელამ, თევზმა, ხემ, ვარდმა რა დააშავა. უფალმა მათ სამართავად, და არა საბატონოდ, დასამონებლად და გასანადგურებლად შეგვქმნათ.

აქაურობა, «ზონა» გადაშენების, მეორედ მოსვლამდე პერიოდის მოდელად წარმომესახება. ყველანი, სულ ყველა, ყელამდე სიბინძურეში ვცურავდი. რაც უნდა ერიდო, მაინც ისვრები. რა მნიშვნელობა აქვს, რაიმე სისამაგლეს თვითონ თუ არ ჩაიდენ. ვუყურებ, ჩუმიად ვარ... ვხვდები, დღითი დღე ვიხრწნებით, აღარ მადარდებს არაფერი, რაც ჩემთან პირადად არ არის დაკავშირებული, კიედვ კარგი, მალე გამოვალ... ჰმ, გამოვალ... ამის გულისთვის... შეიძლება შევძლო გარდატეხა... თუმცა, არ არსებობს, ის რაც მომეკრო, იარაღ დამრჩება მთელი ცხოვრების მანძილზე... ხორციანად უნდა ამოვიგლიჯო სიბინძურე! უმტკივნეულოდ

არაფერი გამოვა! შევძლებ კი?! აქ ხომ თითს არ ვანძრევ, ვითმენ... შეიძლება გვიანდა იყოს, ამოსაგლეჯი კი არა, სუფთა აღარ დამრჩეს არაფერი.

ისევ თქვენ, ჩემი საყვარელი ხალხი თუ მიშველით, კამკამა ნაკადად შემოხვალთ ჩემში, დამილექავთ ბოდმას, ბოროტებას... მაგრამ ვიცი, მთავარი მაინც მე უნდა გავაკეთო, კედელი გავანგრეო და შემოგიერთდეთ, სუფთა წყალთან გავერთიანდე... ვიპოვო და გავერთიანდე!...

ღმერთო დიდებულო, მომეცი ძალა, გიწამო, მივიღო შენი სწავლება, გაგისისხლხორცო, განვიწმინდო, ვთესო სიკეთე, გავხდე მორჩილი, ვებრძოლო ბოროტებას ჩემშიც და სხვაშიც. შევძლო დედაჩემს, მეგობრებს, ნათესავებს, ჩემს ერს, კაცობრიობას რაიმეში გამოვადგე. თავი შევწირო ყოველი სულიერის გასაჭირს, ყველას ცოდვების ტვირთვა მოვინდომო, თვით განწირვა შევძლო... არ მოვითხოვ არც სახელს, არც პატივისცემას. თუ ეს ძალა მომანიჭე, თავისთავად გამოირიცხება თვითგანდიდების სურვილი.

მომეცი ძალა, შემინდე, შემაგნებინე მარადიულობის ნამდვილი ფასი. მომეცი ძალა... შემაგნებინე... შემაგნებინე ძვალში და რბილში... სულში, სულში, რაც მთავარია...

თავი XXXIV

**დედის ერთ-ერთი იმ წერილთაგანი,
რომელიც...**

ჩემო გოგიელა, ძალიან მომენატრე შვილო. ერთი წამით მაინც მომაკვრევინა თვალი, რას საკეთებ, რას ჭამ, როგორ გამოიყურები.

სულ უფრო მიჭირს ცდა, არ ვიცი რა ვქნა, წერილებსაც ამიტომ გწერ იშვიათად; მინდა განახო და ყველაფერი პირადად გითხრა...

გუშინწინ, იურა ბიძია გამოწერეს საავადმყოფოდან.. კუჭის ოპერაცია გაიკეთა, არ მოგწერე, ვიცოდი ინერვიულებდი... უკვე კარგადაა, არაფერი უჭირს. სამსახურშიც გავიდა. გოგიელას გამოსვლამდე სრულ ფორმაში ვიქნებიო.

რა სასაცილოა, რომ იცოდე. შენი გამოქვეყნებული ლექსები ჰქონდა თან. მთელ საავადმყოფოს ტვინი გამოუჭედა და ზეპირად ასწავლა «სახალხო პოეტად» ვაქციეო, იძახის.

ბიჭები ყოველ დღე მაკითხავენ, თან მყვებიან. მალხაზიმ თავისი გოგონა მოიყვანა, დაბადების დღე ჰქონდა პაწაწუნას. ვიცოდი და მომზადებული დავხვდი. ძალიან ლამაზი კაბა ვაყიდინე ოთარ ბიძიას, «ბაზიდან» გამომიტანა. მაიმუნმა, ნახეთ ლილი ბებომ რა კარგი «შმოტკები» მაჩუქაო. სულ სარკესთან იდგა და იპრანჭებოდა. ამ შაბათს ან კვირას მოიყვანენ და გამახარებენ.

მეტი რა მოგწერო შვილი. ჭკვიანად იყავი, ყველაფერი დაუჯერე უფროსობას, რაიმე შარში არ გაეხვიო.

გკოცნის შენი დედიკონა!

თავი XXXV

რაც დედის წერილში არ შევიდა

ვკვდები შვილო, ძალიან ცუდად ვარ. ეხლახანს ინფარქტი გადავიტანე. გონზე მოვედი, ცოტა მოვლონიერდი თუ არა, წერილების წერას შევუდექი. არაფერი იეჭვიანოს, არ გაგიჟდეს-მეთქი.

მალხაზის პატარა რომ ჰყავდათ, მაშინ დამემართა, გადაირიენ ბიჭები...

ექიმებისაგან გავიგე, დღე და ღამე თავზე მადგნენ თურმე. მორიგეობდნენ. ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ. ეხლაც ვერ გავაგდე სახლებში. ექთანმა მითხრა, ქვემოთ მანქანაში სძინავთო, მაგრამ გაგვაფრთხილეს, ვინცობა რაიმე მოხდეს, დაგვიძახეთ, ლილი დეიდასთან კი არ წამოგცდეთ ჩვენი აქ ყოფნაო.

მაგათ ვენაცვალე, რომ არ მყავდნენ, რა მეშველებოდა...

იურა ბიძია საავადმყოფოში იწვა, მე რომ ეს აბმავი დამემართა. გამოიქცა, არ გაჩერდა. ისიც და სხვა მეზობლებიც სულ თავს დამტრიალებდნენ.

მამაშენის მეგობრებსაც გააგებინეს ბიჭებმა. ექიმები დამახვიეს, ძალიან დიდ ყურადღებას მაქცევენ. არც წამალი მიჭირს რაიმე...

მაინც მეშინია, არასდროს შემშინებია ასე სიკვდილის, რა გიყო რაიმე რომ დამემართოს, რითი დაგაწყნარო, ხომ გადამერიე მანდ. ანდა გამოსვლის შემდეგ, ვინ შეძლებს შენს ნუგეშს.

გიცნობ რა გადარეული გლოვა, ჩაყოლა იცი... მეშინია არაფერი შეგემთხვეს, ხიფათში არ გაეხვიო.. შვილო, შვილო... ღმერთო, ერთი წუთით, თუ უმისოდ სიკვდილი მიწერია, სულ ერთი წუთით მაინც მამყოფე ჩემი გოგიელას გვერდით... ჩამახუტე, ნანა მამლერე... გემუდარები!...

...შეუწყალე ჩემს ბიჭს, მის ნაშიერს, მის მოდგმას, კეთილმსურველს. მე დამსაჯე, თუ რაიმე ცოდვა აწევს კისერზე... აკმარე უბედურება... გვედრები!..

თავი XXXVI

ისტორია

ერთი კვირა იყო გასული მამუკასთან შეხვედრის შემდეგ. ორშაბათი დღე იდგა. ჩვეულებისამებრ, ლექციების შემდეგ მივედი ექვს საათზე. რვის ნახევარზე უთავდებოდა, მაგრამ ბოლო ორს ყოველთვის აცდენდა. ხანდახან ჩემნაირად, საერთოდ არ მიდიოდა ინსტიტუტში. მაშინ დილიდანვე ერთად ვიყავით.

თამრიკო დამხვდა, მათა არ მოვაო დღეს. დამაბარა აღარ ღირსო ჩვენი შეხვედრები. ელდასავით მეცა, ვერ დავიჯერე. ტელეფონავტომატით დავრეკე. რაც გადმოგცა, სწორიაო...

მაინც არ მოვეშვი. ხვალ ვნახოთ-მეთქი ერთმანეთი. დიდი ხვეწნა არ დასჭირვებია. ცოტა წაიჭოჭმანა და დამთანხმდა.

სამ საათზე შევხვდით კონსერვატორიასთან. ვარდი გავუწოდე... აილო...

— ბევრი ვიფიქრე და... არ მიყვარხარ...

— აკი... მატყუებდი?!

— დავფიქრდი...

— ეტყობა შენთვის ბევრი ფიქრი არ შეიძლება!.. მიუჩვეველი ხარ... ხომ არ თამაშობდი...

— არა...

— როცა მხვდებოდი, ხომ გსიამოვნებდა?!

— კი...

— ეხლა?! შეიცვალა რაიმე?!

— მამაჩემი მელაპარაკა... დავფიქრდი... არ ვიცი მიყვარხარ, თუ არა... უფრო სწორედ, კარგი ადამიანი ხარ, მსიამოვნებს როდესაც გხვდები... მიხარია, მაგრამ არა მგონია, მიყვარდე...

— არ მესმის...

— მამა მელაპარაკა, გაბრაზებულმა მითხრა, ან თქვი მიყვარს, ან არაო... ჩამაცივდა... შენ თვითონ უნდა გადაწყვიტო... ოღონდ ეხლავეო. ტყუილუბრალოდ შეხვედრებს რა აზრი

აქვსო... მეც... მერე რაიმე მოხდეს?! არაფერი თუ არ გამოგვივიდა, დავცილდეთ, ჩემი ბრალი იქნება...

— გათხოვებას საერთოდ არ აპირებ?!
— ალბათ კი...

— ხომ შეიძლება სხვასთანაც არ გამოგვივიდეს... ისე, რომ არავის არ გავატან შენს თავს, ოთხმოც წლამდე მოგიწევს, ჩემს სიკვდილამდე...

— ჰმ, მაშინ იმათი ბრალი იქნება... მე ხომ აღარ დამაბრალებენ.

კინალამ გული გამისკდა, ნერვები დამეძაბა. ალბათ გადარეულს ვგავდი. სიტუაციის სწრაფი გაანალიზება დავიწყე: «ღმერთო... რა მიქნა, როგორ მამტერებს... როგორი უნებისყოფაა, მამის კალთას მიბმული. წესით, ეხლა უნდა გავიციხო. ისე, თითქოს არაფერი მომხდარაო, არ მენაღვლებაო და წავიდე... ვერ შევძლებ, თუ აღარ ვნახე, გავგიჟდები... ღმერთო... ვინ დაიჯერებს, ასე რომ გამომამტერა... როგორმე უნდა დავითანხმო შეხვედრებზე, თუნდაც მცირე ხნით...

— ესე უცებდ როგორ შეიძლება!..

— სიტყვა მივეცი, ვერ მოვატყუებ...

— ნურსად გამომყვები, მხოლოდ, ლექციების შემდეგ მოვალ და სახლში გაგაცილებ... ეს მაინც ხომ შეიძლება... კიდევ დაფიქრდები...

თავიდან იუარა, მაგრამ პატარა ჭოჭმანის შემდეგ დამთანხმდა. იმ დღეს არსად არ გამომყვა. პირდაპირ სახლში მივაცილე.

შემდგომში... ისევ და ისევ ვრწმუნდებოდი რომ ვუყვარვარ. ყოველ დღე ვხვდებოდით. ათის მაგივრად, თეთრმეტზე მიმყავდა სახლში. ტელეფონით საათობით ვსაუბრობდით. აქამდე, შეხვედრის დროის დასათქმელად თუ დავრეკავდი, ეხლა კი...

თამრიკოს «კომპუტატორი» დავარქვი. ჯერ მას ვურეკავდი. ვთხოვდი, გადმორეკოს-მეთქი. შემდეგ კი ველოდი. დიდი ხნის ცდა არ იყო საჭირო, სულ რაღაც ხუთი-ათი წუთი, მაგრამ უსასრულოდ წარმომესახებოდა ეს დრო.

«ნუთუ არ დარეკავს? ნუთუ... ნუთუ?! ნუთუ?! თავი მისკდებოდა გული მიწუხდა, გიჟს ვგავდი, არ ვიცოდი რა მიქნა...

დრო გადიოდა, თითქოს ყველაფერი ისევ ძველებურად მიმდინარეობდა შეხვედრები, ვარდი, ხეტიალი, ტელეფონი... კითხვაზე, ჩემთვის ყველაზე საჭირობოროტო კითხვაზე კი, ვიღებდი პასუხს — არა...

დედა სოფელში გაემგზავრა ერთი თვით, დეიდაჩემთან. ისე დაემთხვა, მაიაც ავად გახდა. სულ შინ გამოვიკეტე. ტელეფონის ზარის მეტი არაფერი მიხაროდა... საათობით ვსაუბრობდით, მოწყენილი იყო. ვუყვებოდი ათასგვარ ისტორიას, ვუკითხავდი ლექსებს,

სხვისას, საკუთარს... მოსწონდა, ანდა მაჩვენებდა, რომ ვითომ მოსწონდა ოღონდ დაერეკა და მეც არ ვერიდებოდი ჩემი უნიჭო «ქმნილების» განდობას, რომც დაეცინა, მაინც მოვითმენდი, მხოლოდ მას მოვუთმენდი...

თუ ვინმე შევიდოდა მის ოთახში, უცებ ვიქცეოდი ლელად, თამრიკოდ, ნანად... ღამ-ღამობით კი, ჩუმად მეჩურჩულებოდა, ხმა არავის რომ არ გაეგო, რაიმე ფაჩუნზე უეცრად კიდებდა და ისევ მირეკავდა... მირეკავდა, მირეკავდა... დილის ხუთამდე, ექვსამდე, შვიდამდე: ვლაქლაქებდით.

ბიჭები გადამერიენ. ასეთი არავის უნახიხარ, სახლში გამოკეტილი, გამოთიშულიო. მათ საუბარში საერთოდ არ ვერთვებოდი. მხოლოდ ტელეფონი, ზარზე ვფხიზლდებოდი, თვალები მენთებოდა... ცოტა აზრზე მოდიო ჩამჩიჩინებდნენ.

დედაჩემის დაბადების დღე იყო კვირის ბოლოს. სულ მთლად გაგიჟდნენ სოფელში არ მივდივარ-მეთქი, რომ ვთქვი. სადაც არ უნდა ვყოფილიყავი რა შორსაც, პრაქტიკაზე, ყამირზე, ჯარში — ორივე წელს შვებულება «გავაკეთე» და პირადად ვულოცავდი დედას,

აუცილებლად შინდისფერი ვარდების თაიგულით. ახალგაზრდობაში, მამას უყვარდა თურმე მათი მირთმევა... მაშინ კი, ერთი დღითაც არ ჩავედი...

კვირისთვის თუ გამოჯანმრთელდებოდა და შესძლებდა სახლიდან გამოსვლას, — კვითხე. დედაჩემის დაბადების დღეა. ჩემთან «ვიშარაფოთ», დაუსწრებლად გადავუხადოთ-მეთქი. დამთანხმდა, სიამოვნებით დამთანხმდა.

ბიჭებს გახარებულმა მოვახსენე! — მოვა, კვირას მოვა, ლილის დაბადების დღეს ვიხდით, ვშარაფობთ!..

— ჰოდა, რაღას ნერვიულობ, ხომ ხედავთ, რომ უყვარხარ, — მითხრა შაკომ.

— «იეს», იეს»...

— ბოლო-ბოლო რას აპირებ?!

— «შარაფს»!

— არა მართლა...

— ...არ ვიცი, ყველაფერი მარწმუნებს, რომ ვუყვარვარ... მარტო შეცოდების გამო რომ მხვდებოდეს, მიმაცილებინებდა ინსტიტუტიდან სახლამდე და... ანდა დილის ექვს, შვიდ საათამდე არ დამელაპარაკებოდა... ვინმე რომ შემოდის კი...

— მერე?..

— ვინმე რომ შემოდის ოთახში, — ვიქცევი ლალიდ, მაკად... დამით...

— ჰოდა, მერე?.. ვიცით კაცო, ... მერე რას აპირებ... ველარ მოითმინა და ეხლა დათომ გამაწყვეტინა.

— შეცოდებით, თხუთმეტი წუთით, მესმის... თუ შარაფში ამოვიდა... სოფელი უნდა შევუკვეთო, დავრეკო... სუფრაზე რომ დავსხდებით. იმ დროისათვის... ლილისაც თუ დაელაპარაკა, მიულოცა, არ დამალა ჩემთან რომ არის, ესე იგი მართლა ვუყვარვარ და მშობლების ეშინია... კალთას არის მიჯაჭვული... ჰგონია დაჰკარგავენ, თუ გამომყვა...

— შაკო, გენაცვალოს, ჰოოოდა?..

— წყნარად!

— ჰოდა კიდევ «გენაცვალოი» შაკო...

— შეიძლება გადავწყვიტო, თუ ყველაფერი აეწყო მოვიტაცებ... მამაპაპური წესით, ჰმ...

— კვლავ «გენაცვალოი» შაკო... ე რა მოტაცებაა... ადრე ცხენზედა შააგდებდნენ, უნდოდა, არ უნდოდა, ვინაი ეკითხებოდა... ეხლა კი, ვიცით უყვარხარ, მშობლების ეშინია... ჩავსვამთ კაი «ჟიგულში»...

— ნუ ანგლობ!.. გაღიზიანებულმა შევაწყვეტინე.

— უყვარხარ, მშობლების ერიდება, დაკარგვის ეშინია... რა ვიცი... შენს ასეთ სიგიჟეს, მართლა ჯობია... მოკვდები შე უპატრონო! ერთი კვირაც თუ ასე იყავი... მართალია ცოტა გონება ჩამორჩენილებივითა ვიქცევით მაგრამ...

— ...მამუკამაც არ შემისრულა დანაპირები... მაინც «უხურებენ» ასე რომ თუ გადავწყვიტე, ნამუსიც სუფთა მექნება. ბადრი ჩაგვერთო — გოგიელა, შესთავაზე ცოლად გამოყოლა, დასავლეთისაკენ «დავუბეროთ» ბებოსთან, თუ არ დაგთანხმდა, რომ ჩავალთ, გიჟი ხომ არა ხარ... ძალას არ გამოიყენებ და არაფერი... რომც ქნა ეს, რა აზრი აქვს, თუ არ უნდა, «ზაგსში» თოკით მიბმულს ხომ ვერ მოიყვან... ციხეში გიკრავენ თავს...

— ამას, არა კი არა, ვერც გავაკეთებ... თუ არ ვუყვარვარ, რა აზრი აქვს, თოკითაც რომ... არა მგონია, გზაში არ მოტყდეს, მოლბეს... მართლა შეცოდების გამო ხომ არ მხვდება... მხოლოდ ჩემი «იდიოტური» ლექსები მოსწონს?

— ჰმ, მაგათ გამო გითხრა უარი, მიხვდა რა დარტყმული, კრეტინიც ხარ... მომისმინე, თუ გადაწყვიტე... გზაში დაიწყებს ცოტა გაწელვას, კვილ-წივილი არა მგონია, რომ მორთოს... შეიძლება «გაგებუტოს» ან გითხრას: «მოაბრუნე, რა აზრი აქვს, მაინც არ გამოგყვები»... არაფრით არ შეიძლება გზიდან დაბრუნება... საერთოდ დაგკარგავ!.. თუ ბოლო-ბოლო, არ

დაგთანხმდება... რაც დაწმუნებული ვარ, არ მოხდება, მოვიყვანთ ფოსტაში, ან ახლიდან დავარეკინებთ... — ისევ

ჩაგვერთო დათო.

— მესმის... მგონი უნდა დამთანხმდეს...

— შაკო გენაცალო, მერე ჩამოვალთ, ლილი დეიდაცა ნახავს იმათა, მაიაც შენს ჭკუაზედ იქნება, შევრიგდებით, ვიქეიფებთ... მე მხოლოდ კახურ, ტანინიან ღვინოს ვსვამ ამ ბოლო ხანებში, იცოდე!

გეგმის შედგენაზე ბევრი ვიყაყანეთ. ბოლო-ბოლო, როგორც იქნა შევთანხმდით. უნდა შევკრებილიყავით რაც შეიძლება ადრე, გზაში ღამეს რომ არ მოესწრო. მე წინასწარ, მაიასთვის, რაღაც მაგარი ფილმები გადის «დომკინოში» ორი მოსაწვევი ვიშოვე, თუ სიტუაცია არ მოგვეწონა, სალამოს იქ წავიდეთ-მეთქი, უნდა მეთქვა.

ესე იგი დავსხდებოდით სუფრასთან, ასე პირველი, საათისათვის, წინასწარ 07-ში, ხუთისათვის შეუკვეთავდი სოფელს. თუ მაია დედაჩემს დაელაპარაკებოდა, ერთმანეთშიც კარგად ვიქნებოდით. გამბედაობა მეყოფოდა, ექვსის თხუთმეტ წუთზე უნდა მეთქვა, დასალევი გათავდა-მეთქი. დათო და ბადრი თავს მოიმთვრალეზდნენ, ატეხდნენ გნიასს, რა დროის მაგაა, ქეიფს ეხლა ვიწყებთო. შემდეგ, ვითომ ღვინოს საყიდლად წავიდოდნენ. მე როგორც ფხიზელს «გამიტყდებოდა» მთვრალ ხალხთან ყოფნა, ცოტა ხნის დაყოვნების შემდეგ, უნდა შემეთავაზებინა თამრიკოს გაცილება და კინოში წასვლა. მანქანის მარშრუტიც ზუსტად დავადგინეთ. მიცილების შემდეგ, «გზად კინოსკენ» ერთ-ერთ «სვეტაფორთან» შემთხვევით დათოს და ბადრის შევეჩხებოდით, დასალევით ხელში. ვითომცდა სახლში რომ არ მნახეს, ბადრის მამიდასთან მიდიოდნენ გასაგრძელებლად. ჩაგვიხტებოდნენ მანქანაში, დაგვიწყებდნენ «ჩხუბს», სად გაქრითო. ბადრი იტყოდა: არ ვიცი არაფერი, მამიდაჩემთან მივდივართ ყველა. მაია როგორც ყოველთვის დამთანხმდებოდა. ასე უნდა გავცილებულიყავით თბილისს (გვეშინოდა, ქალაქში მილიციას ეჭვი არ აელო).

მართლაც, ყველაფერი თითქმის ასე აეწყო. პატარა კორექტივა მოხდა, პირველის ნახევრის მაგივრად, სამზე შევზვდით მაიას და თამრიკოს, დაიგვიანეს. გული კინაღამ გამისკდა. დავურეკე, ყურმილს არავინ იღებდა... ერთი საათის შემდეგ ისე გადავრეკე. მაიამ მიპასუხა. მითხრა, — თამრიკოს დააგვიანდა ჩემთან მოსვლა და ეხლავე გამოვდივართო. ვიფიქრე, კიდევ კარგი სენსი რომელზე «იწყება» არ ვუთხარი... შესაბამისად, გასვლაც დავაგვიანეთ, მარტო ერთ ფილმს დავესწრებით-მეთქი, შევპირდი. სახლში ხომ არ დაგაგვიანებ-მეთქი.

აღუწერელია რა დღეში ვიყავი კვირამდე. მოუთმენლობისაგან არ ვიცოდი რა მექნა. თან მეშინოდა, არაფერი წამომცდენოდა საუბრისას.

შაბათს ბაზარში ვიყავი, ვიყიდე რაც საჭირო იყო. მაიას ჩირი, თხილი და ტყლაპი უყვარს. N რაოდენობით შევისყიდე... მთელი ღამე «პოვრობდნენ» დათო და ბადრი. მე არაფრის გაკეთების თავი არ მქონდა, ყველაფერი ხელიდან მიცვივდებოდა. საშინლად ვნერვიულობდი.

მეფური სუფრა გავშალეთ. მთელი ჩვენი შესაძლებლობა მოვახმარეთ დიზაინს. სანთლები ვიყიდეთ და შუქი ჩავაქრე, ჰმ, ინტიმური ატმოსფერო შევქმენი...

თავი XXXVII

გოგიელას სიზმრებიდან

— აადაამ?... ადამ, იგემე ნაყოფი, ძალიან გემრიელი ჩანს. გველმა მითხრა, რომ...

— არა! არ მიყვარს ვაშლი!

— სასარგებლოა... თან სულ სხვანაირია, ისეთი არაა, შენ რომ არ გიყვარს.

....აადაამ... ააიილეე...

— არ მიყვარს მეთქი!.. თანაც, გითხრეს!..

— ყველაფერს სხვას უჯერებ, სხვის ჭკუაზე დადიხარ!.. იიი...

— რა გატირებს ქალო, ეხლახან მღეროდი...

— გაქრი აქედან! ქალო კი არა, ქალიშვილო... იიიიი...

— ეჰ...

— მართალი იყო დედაჩემი...

— ვინ?!

— დე-დაჩემი...

— შეიშალე?.. ხომ არ დაგავიწყდა, ჩემი ნეკნისაგან რომ ხარ გაკეთებული...

— ...(?!)

— ვინ არის მეთქი, დედაშენი!!!

—... ვვ-ისაც უ-უნდა დავუჯერო... არ ვიცი...

მოდი ნაყოფი ვჭამოთ და გავიგებთ...

— უჰ, მოდი... ისე, როგორ არ მიყვარს... ატამი აჯობებდა... იიფ, რა გემრიელია!.. გემრიელია ხომ იცი, ა?!

— გეუბნებოდი...

— კიდევ მომეცი...

— არა!

— რატომ?!

— იმიტომ რომ არ მიყვარხარ!

— მე რა ვქნა?! მე რომ... ნაყოფი ხომ...

— ა-რა! არ მიყვარხარ და მორჩა!!!

— ვერ გავიგე... ნაყოფი ხომ, შენ მომაწოდე...

— ეხლა, დავფიქრდი...

— გაგიჭირდება მარტო... უფლის სამსჯავროზე, ჯობია ერთად წარვსდგეთ.

— არა!

— მიყვარხარ, გესმის?! რას მიშვები...

— ჰმ...

— მოგკლავ!..

— თითსაც ვერ დამაკარებ!

— კარგი წავალ, მაგრამ ინანებ...

—... ეჰეე... წავიდა... მორჩა... არაფერია, ნეკნის შეცვლა შეიძლება, ხელოვნურსაც გაიკეთებს ადამიანი, თუ საჭირო გახდა.

ადამი: რისი გულისთვის შევჭამე ნაყოფი?! ღირდეს მაინც... ცოდვა ჩავიდინე, უფალს არ დავუჯერე... აღარ მექნება პატიება... ვერ გავამართლე უფლის იმედი... არადა, ვისთვის?!

თავი XXXVIII

ისტორია

მანქანაში მომზადებული მქონდა მაიას საყვარელი ხილით სავსე პაკეტი, შამპანურები, იასამნისფერი ვარდების დიდი თაიგული.

თბილისიდან გასვლის ერთი საათის შემდეგ, გზის მეოთხედი უკვე გავლილი გვქონდა, ასეთ შორს თუ ცხოვრობს ბადრის მამიდა, სახლში დროზე დავბრუნდეთ, ვერ მოვასწრებთო, იქვიანა, მიხვდა რასაც ვაპირებდით. «ბარდაჩოკი» გავხსენი, თაიგული მივართვი და გამოვაცხადე «მოტაცებული» ხარ-მეთქი. ჯერ გაიცინა, ხომ არ გაგიჟდითო. მერე გაჯიქდა, ახლავე უკან დამაბრუნეთო. შემდეგ, დროებით ისევ ფერებაზე გადავიდა:

— გოგიელა, ჩემო გოგიელა, ხომ იცი, მიყვარხარ, მაგრამ ჩემებს ამას ვერ გავუკეთებ. სანამ დროა დავბრუნდეთ, დავივიწყებ ამ ამბავს, ისევ შეგხვდები...

— რომ დავბრუნდეთ, სამუდამოდ დაგვარგავ...

— არა, ჩემო გოგიელა, თუ არ დავბრუნდით, მაშინ დამკარგავ... არ გამოგყვები, იცოდე!.. მერე უკვე, რომც მინდოდეს, ვერ შეგხვდები...

ვიუარე... მაგრამ მიხვდი, მორჩა! გათავდა ყველაფერი, არ გამომყვება მაგრამ... უკან თუ დავბრუნდით, დაგვარგავ, სამუდამოდ დაგვარგავ... ქუთაისამდე კი... კიდევ ორსაათნახევარია... ვინ იცის...

რა არ მითხრა, მთათხა, ვაჟკაცობა, ქართველობა შემიგინა. ვის ვაპატიებდი ამას, ვინ გამიბედავდა. დედამიწის ზურგზე არავინ მეგულეობდა ესეთი ადამიანი, ამ სიტყვებს რომ შევარჩენდი... მაიას გარდა... ამას ყველაფერს ყვირილის, ზედმეტი ხმაურის გარეშე აკეთებდა. აზრი არა აქვს წივილ-კივილსო გამოაცხადა. ყველაფერი ისე მოხდა, როგორც ბადრიმ იწინასწარმეტყველა, ოღონდ ერთი განსხვავებით, უარი მტკიცე კატეგორიული აღმოჩნდა... ჩემთან რომ ვერაფერს გახდა, ბიჭებს მიუბრუნდა. დამაბრუნეთო — შეეხვეწა. აქაც უარი მიიღო. შაკომ იხუმრა, გოგიელას ჩემხელა «ფიშტო» აქვს, ყველას წაგვაწვენს, გვეშინიაო. ისევ მე მომიტრიალდა. იარაღი მაჩვენეო. გამეცინა, სიმწრისაგან გამეცინა. მართლა დიდი სიამოვნება იქნებოდა იმ წუთს იარაღის ქონა. ისე ვიყავი გაგიჟებული, გამომტერებული, არც დავფიქრებოდი, ტყვიას შუბლში ვიხლიდი...

როგორც ადრე შევთანხმდით, ბიჭები შეჰპირდნენ დაგარეკინებთო. მე ვითომცდა სასტიკი «პროტესტი» გამოვთქვი ამის გამო. დაპირებამ ცოტა დააწყნარა. ჩემი სიტყვებისათვის თითქოს ყურადღებაც არ მიუქცევია. საერთოდ აღარ მცემდა ხმას, გამებუტა.

არ ვიცოდი, როგორ გამება საუბარი. სისულელეები წამოვროშე. ვინც მოვა შენს წასართმევად, მოვკლავ-მეთქი.

— მამუკასაც მოჰკლავ?! გეკითხები, მამუკასაც?! რას გაჩუმებულხარ?!

— არა... წავიჩურჩულე.

— მშობლებს მომიკლავ?!

თავი გავაქნიე, ვიცოდი, ამის გამკეთებელი არ ვიყავი. ვის რას ვერჩოდი. საკუთარი თავი მეზიზღებოდა. მუქარა კი... დაუფიქრებლად, სასოწარკვეთილი კაცის ნასროლი სიტყვები იყო... ოჰ, როგორ ვერ ვიტანდი საკუთარ თავს... ღმერთო... საღი გონება, რეალისტური ხედვა, მაგრამ მაინც ბოლომდე ვიბრძოდი განწირული «კამიკაძესავით» მომზადებული. შეგვებვეწა, ფოსტაში მიმიყვანეთო. ბიჭებს «დავუცაცხანე» არ ჰქნათ-მეთქი, სინამდვილეში კი ვანიშნე, რასაც ამბობდა, ის გაეკეთებინათ.

გიჟივით გადახტა მანქანიდან. ავტომატები არ მუშაობდნენ. მორიგე ტელეფონისტ ქალს ეცა, თბილისში სასწრაფოდ დამარეკინეთო. ვიცოდი დააკავშირებდნენ, ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, პასუხისმგებლობის შეეშინდებოდათ, მაგრამ მაინც ვთხოვე: ცოტახანი მოიცადეთ, ნახევარი საათი, შეიძლება დაწყნარდეს-მეთქი.

ბოლო მცდელობა გავაკეთე. ღმერთო... როგორ ვებვეწებოდი... მძაგს, მეზიზღება თავი... ვუთხარი: ვინმეს ასე რომ ვუყვარდე, როგორც მე, მახინჯი, გიჟი, ავადმყოფიც რომ იყოს, მაინც შევიყვარებდი... შევიცოდებდი მაინც...

...როგორ შეიძლება ამ დონემდე დასვლა, ასე გაგიჟება...

იმედი გადამეწურა. ფოსტიდან გამოვედი, ხელი რომ არ შემეშალა. თხუთმეტ წუთში მილიცია მოვარდა. ჩემი გამოსვლის შემდეგ დაურეკია მაიას. პროფესიონალი ბანდიტებივით დაგვეკოჭეს და ისე ჩაგვეყარეს მანქანაში. განყოფილებაში თავიდან უხეშად გვესაუბრებოდნენ. ბოლო-ბოლო, ვთქვი რაშიც იყო საქმე. გაელიმათ, გულზე მოეშვათ. ისე გველაპარაკა, თითქოს მკვლევლების ხელში მოხვდაო — გვითხრეს. თუ ფოსტაში აპირებდით მიყვანას, საშუალებას აძლევდით ჩვენთან დაერეკა, ამხელა გზა რა საჭირო იყო, იქვე ჩაბარებულიყავითო, თბილისშიო.

არსად, არასოდეს მინახავს ასე კეთილგანწყობილი სამართლის დამცველები. ბავშვობიდან, როგორც ყველა, «ძაღლობას» ვუწოდებდი ამ პროფესიის ხალხს. ვიცოდი, გამეგო რა საშინელებებიც ხდებოდა ხოლმე მილიციაში. მოულოდნელი იყო ყველაფერი. ეწყინათ კიდეც, შაკომ ფულზე რომ დაუწყო საუბარი. მეორეჯერ არ წამოგცდესო. საკვირველია... მაშინ მეგონა საკვირველი, ყველგან არის ცუდი და კარგი კაცი, ყველა წრეში, პროფესიაში. უბრალოდ, მათი სიგლაზე უფრო ჩანს, მეტ ზიანს, მორალურს თუ ფიზიკურს, აყენებს საზოგადოებას. სასიხარულოა, როდესაც ხედავ, კვლავ არიან კეთილი, ზრდილობიანი ადამიანები.

იძულებულები იყვნენ, საქმისთვის მსვლელობა მიეცათ. ეტყობოდათ არ სიამოვნებდათ, ვეცოდებოდით, კანონს კი, ვერ არღვევდნენ.

ისე გააკეთეს, კიდეც შემახვედრეს, ორი წუთით მარტო დაგვტოვეს, ვითომდა შემთხვევით. მაიას მხოლოდ ის ვუთხარი, მიყვარხარ და რაც გინდა ის დაწერე-მეთქი. სიმართლეს აღვწერო... თან მთხოვა — ჩემი სახლიდან რომ წამოვედით, არავისთვის მეთქვა... მამაჩემის მეშინიაო...

შემდგომში, გამოძიებისას გავიგე, ყველაფერი ზუსტად აღეწერა. ოღონდ რა თქმა უნდა, საიდან წამოვედით, იმის გარდა. აგრეთვე, იარაღიც ახსენა, არა როგორც ხუმრობით ნათქვამი, არამედ თითქოს ნამდვილად მქონდა. რა ვუპასუხე კითხვაზე «დაავიწყდა»; მუქარა, ყველას მოგვკლავთ-მეთქი ისიც. შემდგომში საუბარი გამოტოვა; ფოსტაში მიყვანაზე რომ «უარს ვიძახოდი» არ გამორჩენია; მარტო დატოვება, ჩემი გამოვლა კი...

მეც დამაწერინეს ახსნა-განმარტება, მილიციელმა, წინდაწინ მითხარი რის დაწერას აპირებო. რომ მოყვევი მელოტ თავზე შერჩენილი, ორი ღერი თმაც კინაღამ გაცვივდა, გაგიჟდი?! ბიჭებს მაინც რას ერჩიო. წამოდგა. გარეთ გავიდა, მარტო დამტოვა. ბიჭებს ჩაუარა და თითქოს თავისთვის ჩაილაპარაკა — შეგერყათ ძმაკაცი...

კარებთან არავინ იდგა. შაკოს შესამღებლობა მიეცა, შემოსულიყო და დამლაპარაკებოდა. ნუ გამოშტერდებო საერთოდ, მთხოვა... მაგრამ გაუბედავი, დარცხვენილი, ხვდებოდა რა დღეშიც ვიყავი. მალე გავიდა და ისევ მარტო დავრჩი.

თვალები დავხუჭე, ტვინში ბიჭებს თავზე დამტყდარი საშიშროება მიტრიალებდა. ეხლალა აღვიქვი, რა შარშიც გავეხვიე...

...შაკო თან ცოლშვილიანია... ჩემი «პუწკია», ნათლული, მისი პატარა გოგონა გავწირე... ჩასამაღლებელი, სულელი, გიჟი ვარ!... მურთხი, როგორ გავაკეთე ესეთი რამ, როგორ?! ბიჭებს რაღას ვერჩოდი, რა გაფრენილი მქონდა... დედაჩემიც... რა უნდა ვქნა... მთხოვა, შენგან რომ წამოვედით, ნურსად იტყვიო... მაგრამ ბიჭები?! ღორი ვარ, ღორი... რა დროს სიტყვის გატეხვა-არგატეხვაზეა ფიქრი. ისინი უნდა გადავარჩინო როგორმე... პირობითი მაინც არ ასცდებათ...

თუმცა, რატომ მე... მაიას მამას უნდა შევუთანხმდე... თუ კაცურად მოიქცა... თუმცა, რატომ, მე ვაჟკაცურად მოვექეცი?! მასთან, მამასთან ვარ დამნაშავე?! სიტყვა გავტეხე... მერე რა, რომ წინააღმდეგნი იყვნენ... მათი შვილია, დაა... მოკვიდე ხელი და მოვიტაცე. მე რომ ვიყო მათ აგილას, მესიამოვნებოდა?! მაიასთან კი... არ ვარ დამნაშავე... ყოველ შემთხვევაში,

ორივემ მაგრამ... მე მაინც მეტი მომეთხოვება!.. ის გოგოა, მე კი... ყველას თავისი ცოდვა მოეკითხება, ადამს კი ყველასი...

ჰმ, მეცოდებოდა და იმიტომ ვხვდებოდიო... ათსაათიანი შეხვედრები «გულჩვილობის გამო»... ლექსები მომწონდაო... მიკითხავდა და ტელეფონით იმიტომ ვესაუბრებოდიო. მნახა მეც ბაირონი... არა, მაინც არის მისი ბრალი... ადამს ყველაფერი მოეკითხა... სიყვარულმა დამაკარგინა რეალობის გრძნობა...

როგორმე, უნდა ვიხსნა ბიჭები... თუ მამამისი წავიდა ამაზე და მაიამ ჩვენება შეცვალა, დაწერა — თვითონ გამოვეყვი, ჩემი ნებით, მაგრამ გზაში უსიამოვნება მოგვივიდა, იმიტომ დავრეკე მილიციაშიო. მაშინ მეც ამცდება გასამართლება... არ მინდა, მაგრამ ყველასთან ერთად... ერთადერთი რეალური გზაა... თუ არა და ისეთი ჩვენება უნდა დავწერო, ბიჭებს პირობითის მეტი რომ არ მისცენ. ბიოგრაფია კი გაუფუჭდებათ, მომავალში დახვდებათ წინ, მაგრამ... ერთი რამის საშუალება მომცეს, შევატყობინებ რას ვწერ. ერთმანეთისას უნდა დავამთხვიოთ ჩვენებები...

მესამე ვარიანტი... თუ არ ჰქნა და მაინცდამაინც მოინდომა ჩემი ჩასმა, ბიჭებს კი აპატია, შევეუთანხმდები... ბიჭებს ააცილოს სამართალში მიცემა... მე კი, თავის დაცვის მაგივრად, ზედმეტი მომისაჯონ... არ გაუჭირდება ამის ჩაწყობა... ისეთი კონტაქტები აქვს... საქმეს ალბათ თბილისში, ჩემი რაიონის პროკურორს გადმოუგზავნიან, ამის გაკეთებაც შეიძლება, იქ კი არ გაუჭირდება... საფუძველი აქვთ, უნდა ვთხოვო გადაგზავნა... კარგი ხალხია, გამიგებენ...

სანამ არ ვიცი, რომელი ვარიანტი გაჭრის, პირველ ჩვენებაში უნდა დავწერო, თითქოს, მანქანაში, მთვრალმა გადავწყვიტე წაყვანა... სხვანაირად არ შეიძლება. თორემ, მესამეზე თუ იუარა, პირობითის მაგივრად, ბიჭებსაც ჩასვამენ... «წინასწარი შეთანხმება» ჩემი სტატიის პრიმა მუხლია და ერთად გაგვიყვანენ...

... თავიდან რომ დამთანხმდეს, მერე კი მომატყუოს?! მამაჩემის მეგობრები უნდა ვუხსენო. სიტყვას მიცემ, თუ არ მომატყუებ, იმათ არ გავაგებინებ-მეთქი... დედაჩემს როგორმე დავარწმუნებ... თითქოს ჩემი ასეთი მოქცევით, სასამართლო გამანთავისუფლებს პასუხისმგებლობისაგან...

საცოდავი დედაჩემი... თუ ვერ შევძელი დარწმუნება, თავის მოკვლას შევპირდები... ჩაუშხამდა დაბადების დღე... ამის ღირსია ჩემგან?! ღორი ვარ, ღორი! ყველა გავწირე...

მილიციონერი შემოვიდა, წერას შევუდექი, წაიკითხა, კმაყოფილმა დამიქნია თავი. გამომიშვა — ბიჭებს დაუძახა. შეგიძლიათ, თბილისისკენ წახვიდეთ, თუ საჭირო იქნა გამოგიძახებთო... ვთხოვე, საქმე ჩემი რაიონის პროკურატურაში გადმოეცათ. ვეცდებით, მაგრამ ადრეა ჯერ ამაზე საუბარიო. მადლობა უთხარი და გამოვედი.

ბიჭებმაც იგივე დაწერეს რაც მე. ცოტა დავწყენარდი. პატიმრობა აღარ ელოდათ. ჩვენს ჩვენებებს დამატებული, ფოსტაში მიყვანა, პირობითის გარანტიას იძლეოდა მათთვის.

რაც შემდგომში მოხდა, ნაწილობრივ მახსოვს. გაბრუებული ვიყავი. მამამისი თბილისში ვნახე. დამთანხმდა შეთავაზებულ ვარიანტზე. არც მწყენია, იურიდიულად არა, მაგრამ ისე, ყველაფრის ღირსი... კაცი რომელიც გაწირავს მეგობრებს, დედას, მათ მომავალს, ჯანმრთელობას საცოცხლებელი არ არის.

ბუნდოვნად მახსოვს ბიჭები და დედაჩემი როგორ დავითანხმე. ბიჭები მოვატყუე, დედა... შევაშინე... ჰმ, ყველას მოვუფრთხილდი მის გარდა... ყველას... სხვაგვარად ვერ მოვიქცეოდი. არაკაცი, ნაგავი, მთლად უნამუსო შვილი არც უნდა... ბიჭების წინაშე ცოტათი მაინც გამოვისყიდე დანაშაული...

სასამართლოზე მაია არ მოსულა. ავადმყოფობის ცნობა წარადგინეს. შეთანხმებისამებრ აეწყო ყველაფერი. ფარსი, სასამართლო-ფარსი, ალბათ კარგად გათამაშდა, აღქმის უნარი არ

მქონდა. მთვარია, რეზულტატი მივიღე სასურველი: ოთხი წელი, საერთო რეჟიმის შრომაგასწორების კოლონია.

პირობით გამოსვლაზე «ჩალიჩს» არც ვაპირებდი, მაგრამ აქაურობა გშლის კაცს... შემეშინდა ადამიანური სახე არ დაგვარგო, ცხოველი, ქვეწარმავალი არ გავხდე, მონანიების მაგივრად ბოლმა არ ჩავიდო გულში...

იმდენად, ფიზიკურად კი არ მიჭირს, სულიერად... ჰმ, წუმპეში ჰკარგავ კეთილგანწყობას და...

პირველად სიგიჟის, ბოლმის ნიშნები გამოძიებისას, საერთო საკანში ვიგრძენი, როდესაც... ეზოს კედელი ჰყოფდა. ერთ მხარეს პატიმრებს გვასეირნებდნენ ყოველ დღე, ერთი საათით. მეორეს — შუაგულში, მიწაში ორი ჯურღმული, საკანი სჩანდა, დასახვრეტებისათვის განკუთვნილი. ორივე «დაკავებული იყო». ერთს ჯოტო ერქვა, მეორეს, აზერბაიჯანელს — მამედა. ჯოტოს ძმაც ჩვენთან, ციხეში იჯდა, არ ვიცი რაზე. მითხრეს სპეციალურად გააკეთა, ძმას რომ გამოელაპარაკოს ხოლმეო. მამედასაც აღმოაჩნდა ჩვენში, ვიღაც შორეული ნათესავი. ღამ-ღამობით, ხან ჯოტო და ძმა საუბრობდნენ, ხან მამედა და მის ნათესავი. ციხეში ყველაფერი კარგად ისმის, მითუმეტეს, ღამით ძლიერი აკუსტიკაა. ჯოტოს უკვე ერთი წელი უთავდებოდა რაც აქ ყავდათ, მამედას — მესამე თვე.

ერთ ღამეს ნათესავმა, მისი რიგი როცა დადგა, მამედას გასძახა. ხმა არავინ გასცა. ეხლა უფრო ხმამალლა დუყვირა. ისევ სიჩუმე. ჯონის შეეხმინა, ჯოტოს სთხოვე დაუძახოს, გვერდით არიან, შეიძლება ჩაეძინა, გააგონებსო.

— ჯოტო, ჯოტო... შენც დაყრუვდი?

— რა გინდა!

— არ გესმის მამედას დაუძახე!

— ვიცი...

— დაუძახე, რატომ არ უძახი!

ჯოტომ პასუხი არ გასცა, არც მამედას დაუძახა.

— ბიჭო, რას შვები!

— აღარ არის მამედა...

— როგორ არ არის, ნახევარი საათის წინ...

— გაიყვანეს!!! როცა უძახოდა მაშინ გაიყვანეს!!! მორჩა მამედა!.. მორჩა... სიჩუმე ჩამოვარდა, ჩქამი არ ისმოდა. ბოლმა მოგვაწვა ყველას.

მამედაც და ჯოტოც მკვლელები იყვნენ. სასტიკი ხალხი, მაგრამ... არ შეიძლება, არ შეიძლება კაცის დახვრეტა... იმ წუთში დიდი სიამოვნებით გავგლეჯდი ჯალათს... აქედან, უდანაშაულო კაცის მკვლელობამდე, ერთი ნაბიჯია... იმიტომ რომ არ შეიძლება სისხლით სისხლი მოიწმინდო, როგორც ის ჯალთი, ისე იმოქმედო.

ჰოდა, ყოველ დღე ჰყვებიან, ხედავენ ასეთ, უფრო სასტიკ თუ ნაკლებად საშინელ, მაგრამ ამაზრზენ ისტორიებს. ძნელია წუმპეში ცხოვრება, ძნელი...

მაია კი... მაინც მიყვარს... აღარაფერს აღარ გავწირავ, დამიბრუნდა სალი აზროვნება, მაგრამ მაინც... მორჩა, ვიცი ყველაფერი მორჩა... ვერაფერს დააბრუნებ... არც დავაბრუნებ... მაინც ერთხელ, მაინც წამით მანახა, სულ ერთი წამით...

თავი XXXIX

გოგიელას სიმზმრებიდან

...ჩემი ბიჭები სტადიონზე ზიან, იცინიან, შაყრობენ. ვიღაც გამოდის მათრახით ხელში და მწყობრში დადგომას ბრძანებს. კულისებიდან მოვრბივარ თავქუდმოგლეჯილი, მათრახი მხვდება დაგვიანებისათვის. ბიჭები ბრაზდებიან პროტესტს გამოხატავენ, მწყობრის დაშლა უნდათ. ისმის ღრიალი, ყველა ჩუმდება. ირთვება მუსიკა — მასში და ვიწყებთ მწყობრს სიარულს. ცოტახანში, ვიღლებით, უკმაყოფილებას გამოვთქვამთ. ისევ ღრიალი, მათრახი, სიჩუმე და სიარული. ძლივსღა მივალასლასებთ ფეხებს, ვეხვეწებით შეგვინდონ. პასუხად ისევ მათრახი... ცოტახანში ვერჩვევით, მოგწონს კიდევ ჩვენი მდგომარეობა. დავდივართ გაყინული სახეებით, ბედნიერები, გახარებულნი...

მუსიკა უეცრად წყდება, მათრახიანს გამოურთავს. გაკვირვებულები ვუყურებთ. პროტესტს გამოვხატავთ. ეხლაღა ვიცანი მასში ბუხარინი.

კულისებიდან გამორბის ვიღაც. სილას გაართყამს, მათრახს წაართმევს, მწყობრში აგდება, მუსიკას რთავს და «სწავლებას» აგრძელებს. ამ ფაქტს გახარებულები, ენთუზიაზმით ვხვდებით. ბუხარინი პროტესტის გამოხატვას ცდილობს, მაგრამ მათრახი ხვდება, ჩვენც მუჯლუგუნებს ვურტყამთ და ჩუმდება. ცოტახანში მასაც გახარებული, ბედნიერი, გაყინული გამომეტყველება აქვს.

კულისებიდან თავისით მოგორავენ გორგოლაჭებზე მდგომი ჯვრები. მათრახიანი მუსიკას გამორთავს და გაკვირვებული გაიხედავს სტადიონის ლოჟისაკენ. ეხლაღა ვიცანი მასში სერგო ორჯონიკიძე. რაღაცას გაჰყვირის, მუშტებს იცემდა მკერდზე.

ლოჟაში სამნი ზიან: სტალინი, ბრეჟნევი და «ზამპოლიტი». სერგოს უბრძანებენ, ყველანი ჯვარს აცვას. არ თანხმდება, ტირილს, ღრიალს იწყებს.

სტალინი ბრეჟნევს რაღაცას უჩურჩულებს, ის თავის მხრივ «ზამპოლიტს». სამივე დგება, სტალინი და ბრეჟნევი იქვე მოაჯირზე აცოცდებიან სხვადასხვა მხრიდან. ერთ პოზას მიიღებენ და გაღიმებული სახეებით, თითქოს ქვავდებიან, უმოძრაოდ დგანან, ქანდაკებებივით. სტალინს ხელში მახვილი დაურო უკავია, ბრეჟნევს პურის თავთავი და ცელი.

«ზამპოლიტი» ჩამოირბენს კიბეებს, ორჯონიკიძესთან მივა, გინებას და თათხას იწყებს. სერგო სიბრაზისაგან ტუჩებს იჭამს, უნდა რომ სცემოს «ზამპოლიტი», მაგრამ ყოველ გაქაჩვაზე «ქანდაკებებისაკენ» იყურება და ჩერდება. ბოლო-ბოლო მათრახს გადასცემს, მიდის ჯვართან და გინებ-გინებით თავს ილურს მავს.

მუსიკა ირთვება. ჩვენ აღფრთოვანებულები ვართ, ტაშს ვუკრავთ. გვინდა ჩვენც მიველურსმოთ. ერთმანეთს ვურტყამთ, გვეჩქარება საკუთარი ჯვრის «დათრევა» როგორც იქნა, ყველა მივეჩქედეთ. ისევ მწყობრი, ოღონდ ეხლა, კი აღარ მივდივართ, მიკრულები ამას ვერ შევძლებთ, ფეხები მიწას არ წყდება, მივგორავთ ჯვრის გორგოლაჭებზე. იწყება სტალინის სიტყვა. მოგვიწოდებს ვიყოთ ერთად, მჭიდროდ, ძლიერები. ვუყურებ ქანდაკებას ჩუმადაა. თურმე, გამოსვლა მუსიკასთან ერთადაა ჩაწერილი. გავყვირი, მინდა ყველამ დაინახოს. «ზამპოლიტი», სასჯელად, ჯვრიდან ჩამოხსნას მპირდება, ვჩუმდები შეშინებული.

რამდენიმე ხანში სტალინს ბრეჟნევი სცვლის. მოგვიწოდებს ვიშრომოთ; გვიმტკიცებს, რომ ჩვენზე ბედნიერი არავინაა დედამიწის ზურგზე. მალე სამოთხის კარები გამოჩნდება.

თითქოს ეხლაღა მეხილება თვალები. ჩვენ ხომ წრეს ვართყამდით ადრეც და ეხლაღ. ოღონდ მაშინ ეს მარშრუტი პირველად გავიარეთ, შევისწავლეთ. გზაც ახალი, გაუკვალავი და ლამაზი სჩანდა. ეხლა კი დაზიანებულია, გორგოლაჭები ხშირად ბუქსაობენ, უჭირთ გადაადგილება, მწყობრიც დაიშალა, ზოგი წინ არსი გავარდნილი, ზოგი ძალიან ჩამორჩა, ნაწილმა რამოდენიმე ზედმეტი წრის გაკეთებაც შეძლო, ნაწილი პირველსაც ძლივს ამთავრებს.

ყვირი. «ზამპოლიტს» ვთხოვ «დამსაჯოს» და ჩამომხსნას, მინდა ყველა გავანთავისუფლო, აზრზე მოვიყვანო, პასუხად — იცინის, იფურთხება, მათრახს მირტყამს, ვხვდები, აღარავინ

მომხსნის, თვითონ ჩავიგდე ამ გასაჭიროში თავი, თვალეები დავიბრმავე, მსურდა ასე. თავიდანვე დასაწყისში, პირველი დარტყმის შემდეგ, შემეშინდა და დავაჯერე, რომ სწორედ იქცევთან, ესეა საჭირო, მსიამოვნებს. სასოწარკვეთილებისაგან არ ვიცი რა ვქნა, ვბოგინობ, ვცდილობ გავთავისუფლდე,

არაფერი გამომდის, სისხლი წამსკდა ხელებიდან. სასტიკად მტკივა სხეული, სულს ვღაფავ, მალე მოვკვდები. «ზამპოლიტი» მეჩიჩინება, ხან მიყვავებს, ხან მცემს: გაჩერდი, სისხლისდენა შეგიწყდება და შენც ყველასავით ბედნიერი იქნებიო... ძალა მეღევა, გრძნობას ვკარგავ, სისხლისდენა წყდება, ჩემი ჯვარი ცოცხალს, მაგრამ არაქათგამოცლილს, უაზროს, ისევ მარტყმევიწებს წრეებს».

თავი XI

შაკოს გაუგზავნელი წერილი

ლილი დეიდას ინფარქტი, საღამოს, სახლში შემატყობინეს. მოგვიანებით მივედი და მზიამ გადმომცა, ბიჭებს დაურეკიათ.

გიჟივით გავარდი, მალხაზი, ბადრი და ბესო საავადმყოფოში დამხვდნენ, საკაცეზე დაწოლილი ლილი დეიდა მიმღებებიდან რეანიმაციისაკენ მიჰქონდათ, გამოიტანეს ოთახიდან და საბუთებს დაუწყეს ცდა, ისე არ მიიღებნო. ორპირი ქარი უბერავდა, ნერვები მომეშალა, მაშინ ყოფილიყო მიმღებში იქ დაგვეცადა, ამ დროს, ავადმყოფები ხშირად ცივდებიან და მდგომარეობა უფრო ურთულდებათ. მორიგე ექიმთან შევარდი, გიჟივით ვიღირიალე, რას აკეთებთ, გაცივდება-მეთქი. უცებ დაფაცურდნენ სანიტრები, ცუდად ენიშნათ, შეეშინდათ, მიხვდნენ, ყველაფრის მაქნისი ვიყავი. გარეთ გამოცვივდნენ და ლიფტისაკენ დავიძერი. იატაკი უსწორმასწორო, ოღროჩოღრო იყო. წვალებით მივიწევდით. ამ დროს, ავადმყოფის პატარა შექანებაც კი არ შეიძლება. ვცდილობდით ნელა, ყარყალის გარეშე გაგვევლო, გულში კი ვიგინებოდი. ვაგინებდი ჩვენს ცხოვრებას, სახელმწიფოს, ჯანდაცვის მინისტრს. როგორ შეიძლება ასეთ ბოსელში ავადმყოფის მიღება.

ლილი დეიდას მორფი უკვე გაკეთებული ჰქონდა, მაგრამ არ ეძინა. ჩუმად ბუტბუტებდა: «ღმერთო შემიწყალე, ღმერთო შენინდე ცოდვები!» ემშვიდობებოდა სიცოცხლეს. თვალეებში ცრემლი გვედგა. რა უნდა გვექნა ჩვენ, ოთხ ახალგაზრდა კაცს, რით გვეშველა.

რეანიმაციაში ვიღაც ინსტიტუტ-ახალდამთავრებული ბიჭი მორიგეობდა. ჩვენი მეგობრის, ირაკლის თანაკურსელი, ყველაფერს ვაკეთებ რაც ვიცი, მაგრამ ვინმე გამოცდილი სპეციალისტი მოიყვანეთ, რაიმე არ შემეშალოს — შეგვეხვეწა.

თავიდან, მე და იმ წუთს მოსული ირაკლი გავიქეცი. ვიღაცის მისამართი ჩავგაწერინეს. დათო და ლევანი, ჩვენი წასვლის შემდეგ მოსულან. ისინიც, კარგი, ნაცნობი ექიმის მოსაყვანად გაიქცნენ.

ერთ საათში დავბრუნდით. მოყვანიმლა ექიმმა კარდიოგრამას გადახედა, ლილი დეიდა გასინჯა. მოკლედ, დიდი არაფერი გამეგება მაგ საქმეში, გააკეთა ის, რაც ევალეზოდა, დაარიგა მორიგე და წავიდა.

როგორც გვითხრეს, ასე, წუთიერი ნახვა საკმარისი არ იყო. ამიტომაც ყოველ საათში მოგვეყვავდა ვინმე. საკვირველია მაგრამ ყველას ერთი და იგივე რჩევა მიუცია მორიგესათვის. გვიხაროდა, ირაკლიმ კი ცხვირი ჩამოუშვა, რა საზეიმოა, როდესაც ინფარქტის მკურნალობის ერთი მეთოდის მეტი, ჩვენთან არავინ არაფერი იცისო. ნახეთ, წამლებიც სუყველას ერთი და იგივე დაუნიშნია, საუბედუროდ, დიდი არჩევანი არც არის, სხვადასხვა სიტუაციისათვის და ავადმყოფობისათვისო.

დილის ცხრაზე გამოგვიცხადეს, პრეპარატები აღარ გვყოფნის, გვითავდება, ორი ინფარქტიანი ავადმყოფი კიდევ მოიყვანეს და სადმე იშოვეთო. აფთიაქებში არ იყო. «სპეკულანტებს» მივაკითხეთ და მათგანვე ვიყიდეთ. წამალი როგორ არ უნდა იყოს ამ დასაწყევლში... შემდგომში გვეშველა, გოგიელას მამის ძმაკაცებს რომ გავაგებინეთ თავსდამტყდარი უბედურება. აღარც კარგი სპეციალისტები გვაკლია და არც საჭირო წამლები. პირდაპირ სააფთიაქო სამმარველოში მივდიოდით და იქ გვაძლევდნენ. ფულსაც არ იღებდნენ თავიდან, «პატივისცემა» უნდოდათ ჯემალ ბიძიასი, მაგრამ გაფრთხილებული ვყავდით გადაგვეხადა, ორასი მანეთი დაგვიტოვა კიდევ, ამ და სხვა მიზნებისათვის სახარჯოდ.

ოთხი დღის შემდეგ შემიშვეს ლილი დეიდასთან. ძალიან ცუდად გამოიყურებოდა. ჩურჩულით მითხრა: გოგიელას არაფერი გააგებინოთო.

მეთოთხმეტე დღეს, თერაპიულ განყოფილებაში გადაიყვანეს, მომჯობინებული სჩანდა. დავწყნარდით, გვეგონა მთავარმა საფრთხემ ჩაიარა...

გვებვეწა, ნულარ დარჩებით, აღარფერი მიჭირსო. მისი განერვიულება არ გვინდოდა და მანქანაში ვათენებდით.

ერთხელ, შუალამისას, პალატაში გადაყვანის მესამე დღე იქნებოდა მგონი, ექთანი გამოაგზავნა ჩემს დასაძახებლად. თავიდან გავბრაზდი რატომ უთხრეს-მეთქი აქ რომ ვათენებთ.

...დაკეცილი ფურცლები მომაწოდა. ვერ მივხვდი რისვის, გადავშალე და თვალი გადავაკლე. წერილები ყოფილა... გოგიელასათვის გასაგზავნი ათი წერილი. მანიშნა დამიჯექი გვერდითო. მთხოვა, თუ რაიმე მომივიდა ესენი გაუგზავნე დროგამოვშებით, განთავისუფლებამდე ეყოფაო... საფოსტო ყუთის გასაღებიც მომცა პასუხი თუ იქნა გასაცემი რამეზე, ვინმე კალიგრაფისტი იპოვეთ, ან თქვენ თვითონ მიამგვანეთო ჩემს ხელწერას...

გული მომიკვდა, არ ვიცოდი რა მეთქვა, ქალი სასიკვდილოდ მოემზადა... ყველაფერი გაითვალისწინა, ეშინოდა, გოგიელა არაფერს მიმხვდარიყო...

მითხრა: სულ იმას ვლოცულობდი, ეხლა გადავრჩენილიყავი, წერილების დაწერა რომ მომესწრო, აწი ასეთი დაუდევრობის დაშვება აღარ მინდაო.

ნათესავების, ახლობლების სია და ტელეფონების უბის წიგნაკიც მომცა თუ რაიმე დამემართა, დაურეკე, შეატყობინე და გააფრთხილე, არავინ გააგებინოსო გოგიელას.

ხმა ვერ ამოვიღე, ყელში გორგალი გამეჩრა, ტირილი მინდოდა, მაგრამ თავს ვიკავებდი. პალატიდან გამოვედი, ჩავიმალე სადღაც კუთხეში და ჩუმად, ხმადაბლა ავქვითინდი. მეშინოდა ხმა არავის გაეგო, ლილი დეიდასთვის ესეც არ ეთქვათ.

გამთენიამდე ვიყავი ასეთ მდგომარეობაში. როგორც იქნა დავწყნარდი და ქვემოთ ჩავედი. ბესომ შემამჩნია დასიებული თვალები, რა მოგივიდაო მკითხა. ყველაფერი მოვუყევი. ვერც მან შეიკავა თავი. ცრემლები წასკდა. ერთმანეთს გადავეხვიეთ, ვკოცნიდით, ვეფერებოდით და ვქვითინებდით, ქალივით ვქვითინებდით...

არასოდეს მინახავს ასეთი ბესო, არც მას ვუნახივართ ნამტირალევი. თითქოს იმ დღეს შევიგრძენით, რომ გავიზარდეთ, აღარ ვართ ბავშვები. სიკვდილ-სიცოცხლის ნამდვილი ფასი აღვიქვით. სიყვარული არა კონკრეტულად ვინმეს მიმართ, არამედ, საერთოდ, ამ გრძნობის დედაარსი წარმოგვიდგა თვალწინ. ბავშვური ბედნიერების ის პატარა ნაპერწკალი, რაც აქამდე ჩვენში სუფევდა გაქრა. რეალურმა, სასტიკმა ცხოვრებამ გადაგვიშალა ხელები, ჩავვიხუტა, თავის ქვის გულში ჩავვიკრა. შეგვეშინდა ლილი დეიდას გარდაცვალების, გოგიელას დაკარგვის, მშობლების, ნათესავების, ახლობლების, ერთმანეთის, ყველასი, ვინც ჩვენს ცხოვრებას წარმოადგენს, ვის გარეშეც ყოფნას აზრი ეკარგება... კიდევ... სიკვდილის, საკუთარ სიცოცხლესთან განშორების შეგვეშინდა... წარმოვიდგინე, რომ აღარავინ მეყოლება

ამ ქვეყანაზე, მარტო ვარ, მაგრამ მაინც ვერ დავთმე თავი... ამაკანკალა... სად წავალ, როგორ თუ აღარ ვიქნები, განა ეს შესაძლებელია?!

ორი დღის შემდეგ, ლილი დეიდა ინფარქტით გარდაიცვალა...

დავრეკეთ ნათესავებთან, ახლობლებთან, ყველასთან, ვინც სიაში იყო. გავაფრთხილეთ, როგორც დაგვიბარა...

...უჭირისუფლო დასაფლავება... ყველანი ვტიროდით... მაგრამ... არ იცოდა გოგიელამ... გოგიალა არ იყო...

ლილი დეიდას დამ გაგვაკვირვა. გაქვავებული იჯდა, ვერ ინძრეოდა, ცრემლი არ მოსდიოდა. ყველა ურჩევდა იტირე და უფრო მოგეშვებაო, ვერ შეძლო... საწყალი ქალი, უკანასკნელი, ბავშვობასთან დაკავშირებული ძაფი გაუწყდა. გოგიელას მეტი აღარავინ დარჩა. ძალიან ძლიერი, რკინის პიროვნებაა და ამიტომაც ვერ გათხოვდაო, გაგვიგია. როგორც ვიცი წერილიც არ მიუწერია «ზონაში» დიშვილისათვის. არც გოგიელას გაუგზავნია, გვითხრა არ უყვარსო მიწერ-მოწერა.

როგორი განსხვავებაა დებს შორის. ლილი დეიდა ნაზი, ფაქიზი, სიტყვაუხვი, ვითომ ენერგიული, სინამდვილეში უსუსური ქალი იყო. და კი, ხუთი წლით უმცროსი, უფროსის ხელში გაზრდილი, ასევე სიმპატიური, თუმცა მოუხემო გარეგნობის, ფიზიკურად ძლიერი, ზორბა აღნაგობის, ხასიათით უტყვი, გულჩათხრობილი, მაგრამ დიდი შინაგანი ენერგიის პატრონი ქალი. დასაფლავების დღეს გვითხრა: სკოლას ვინმეს გადავაბარებ და გოგიელასთან ჩამოვსახლდებიო. არ შეასრულა დანაპირები. დამირეკა, გოგიელა თვითონ გადმოვიდეს ჩემთან, უთხარიო. არ მესმის მისი, ვერ გავუგე. იცის რომ ამის გამკეთებელი არ არის გოგიელა, დედამისის საფლავს არ მიატოვებს... შეიძლება სწორიც არის. კაცმა თავს თვითონ თუ ვერ მიხედა... სხვა რას უშველის... მაგრამ... მაინც მაგრამ... გვერდში დგომა საჭიროა ასეთ დროს. ყოველ შემთხვევაში... ამითი ალბათ... საკუთარ თავს უფრო ვიმშვიდებთ, ვიდრე ჭირს ვუმსუბუქებთ. ჩვენ უფრო გვჭირდება ასეთი მოქმედება, სინდისთან, ნამუსთან რომ ვიყოთ სწორი...

დასაფლავება... ასეთი დასაფლავება არ მინახავს. ჩვენი ბიჭები ასე ერთდროულად აღრიალებული... ეჰ...

გული ვერაფერს გადავაცოლეთ. საქმე ბევრი იყო, როგორც ყოველთვის ასეთ დროს სასაფლაოზე გავედით, მესაფლავეს საფლავი გავაჭრევენეთ ვახტანგ ბიძიას, გოგიელას მამის გვერდით. ქვა შევუკვეთეთ, მხატვარი არ გვინახავს, გოგიელა გამოვა, თვითონ იცის რომელი სურათიდან უნდა გადახატვა. სახლი მოვაწყვეთ, სასახლე ვიშოვეთ პანაშვიდისათვის, სამგლოვიარო მუსიკა შევუკვეთეთ, კიდევ სხვა ათასი რამ. მარტო ქელების მომზადებას რამდენი სირბილი სჭირდება, მაგრამ ყველაფერს მექანიკურად ვაკეთებდით, თითქოს გამოთიშული ვიყავით ცხოვრებიდან...

...ეჰ გოგიელა, რა ვქნათ, უნდა გატყუოთ, გიგზავნოთ წერილები. მაგრამ რა მნიშვნელობა აქვს, როდის დაწერა. ლილი დეიდა ხომ შენთან იქნება, ცოცხალი გეყოლება წარმოდგენაში... იქაც სადაც არის, შენზე ილოცებს, შენს ცოდვებს შეავედრებს უფალს... თუ არსებობს...

ეს გავიფიქრე და ჟრუანტელმა დამიარა. მინდა ვიწამო უფლის. გული, გონება ვერ ურიგდება სიკვდილს, სამუდამო სიცარიელეს, სიბნელეს, «არაფერს»... როგორ შეიძლება ადამიანისაგან, საერთოდ — ცოცხალი არსებისაგან რაიმე არ დარჩეს, განა ეს შესაძლებელია?! მაგრამ იგივე გული, გონება მეუბნება: სხეულთან ერთად სულიც კვდება, მთავრდება ყველაფერი, ყვე-ლა-ფე-რი!!! მხოლოდ ნაშიერი თუ რჩება, ოღონდ, ის უკვე შენ აღარ ხარ, ის სხვაა, სულ სხვა. შენგან გამოსული, შენი გენების მატარებელი, ოღონდ სხვა... მოგონებები კი... ისინი მათ ეკუთვნით, ვინც ჯერ კიდევ ცოცხალია და არა შენ. გონების, ფანტაზიის უნარია... აღარა ხარ, აღარც იქნები, მორჩი...

არა, არა!!! მინდა გიწამო, გიწამო, გესმის?!

მეშინია სიკვდილის, მაგრამ თუ საჭირო გახდა, ნუთუ ვერ დავთმობ სიცოცხლეს, ნუთუ ლაჩრად ვიქცვი... თუ უფლის ვიწამე, არა! მეორე შემთხვევაში კი... უნდა შევძლო, მაინც უნდა შევძლო, შევძლებ! ყველა მორწმუნე ხომ არ იყო ვინც თავი შესწირა მეგობარს, შვილს, დედას, სამშობლოს... მათ სულ სხვა ძალა გააჩნდათ, ცოდვილის ძალა... სჯეროდათ, რომ აღარაფერი გაგრძელდება, არ არსებობს იმქვეყნიური ცხოვრება, მაინც მიდიოდნენ სიკვდილზე, მაინც ეწამნენ, ამაყად დასთმეს სიცოცხლე... ღმერთი თუ არსებობს, შეუნდობს მათაც, «არ ცოდნა, არ ცოდვაა»...

ამბობენ, ასეთი ხალხი ფანატიკოსები არიანო. — სცდებიან. გმირს ამოდრავებს არა რწმენა უფლის... ანდა, მარტო სიყვარული... აი რა არის ცოდვილთა ძალა. ვინმეს, კონკრეტულად ვინმეს, ან რამეს სიყვარული. ხოლო თუ ეს გრძნობა ნამდვილად გაქვს, ყველაფრის გაკეთებას შეძლებ, თავს დათმობ, შიში გექნება, მაგრამ მაინც დათმობთ... შიში კი, ფანატიზმს გამორიცხავს, საღი გონებით წყვეტავ ჯვარცმას...

ღმერთო, ღმერთო, თავი როგორც არ უნდა ვიმხნევო, მაინც მეშინია... ლაჩარი ვარ, ლაჩარი... მერე რა?! მეშინია და სწორიც არის... მათაც ეშინოდათ. ბოლომდე არ სწამდათ თავიანთი ძალების, მაინც შეძლეს. მეც შევძლებ შევძლებ, აუცილებლად შევძლებ!!! შევძლებ კი?!

...გოგიელა, როგორ გელოდები, ვერ წარმოიდგენ. თითქოს მე უნდა დაგამშვიდო, გჭირდები, სინამდვილეში კი, შენ თუ მომიყვან აზრზე... მიხსენი გოგიელა, მიხსენი გემუდარები!..

გუშინ მესიზმრა, თითქოს, პატარა, ასე ათი წლის ვიყავით. ყველანი, ჩვენი ბიჭები, როგორებიც მახსოვს, ჩანჩურა, სულ მტვერში ამოგანგლულები წარმომიდგნენ თვალწინ. დაჭერობანას თამაში დავიწყეთ. «ერთი, ორი, სამი»... იწერები, რომ გახსოვს ეს ლექსი... ჰოდა, ისევ გამოგტოვე, ყველანი აჭიჭყინდნენ... გაღვიძება არ მინდოდა, რა კარგი იყო მაშინ... «სწორედ არ გაითვალე»... აი პრობლემა რომელიც...

ხშირად მიფიქრია, რატომ დავმეგობრდით, რამ მოგვაწონა ერთმანეთი, ალბათ ინტუიციამ... ანდა, არ ვიცი... არა...

...ჩამოდი გოგიელა, ამიხსენი ყველაფერი. მივხვდი, შენ ხომ ამაზე, მე რამაც ეხლახანს შემაწუხა, დიდი ხანია ფიქრობ... ეს ამბავიც იმიტომ დაგემართა, რომ დაიღალე, მოინდომე გამორთვა, მაიაში გინდოდა შველა გეპოვა... როგორ უძლებდი ამდენი ხანი ამაზე ფიქრს, როგორ არ შეიშალა... პატარა სისუსტეც არ გეპატია... ალბათ ხვედრი გაქვს ესეთი... ვერავინ გაგიგეთ, ვერ მოგიარეთ... არ გვესმოდა როგორ უნდა გვეშველა... გვაპატიე გოგიელა ლილი დეიდას არყოფნა, სიკვდილმა წაგვართვა... ძალა არ გვეყო... ვერ მოვერიეთ...

თავი XLI

თავისუფლება

სასამართლომდე დარჩენილი ბოლო ორი თვე, გოგიელამ რაღაც ირეალურ სამყაროში გაატარა. მუდმივმა ლოდინმა, ცდამ, ფიქრმა დაღალა, ამიტომაც ცდილობდა გამოთიშვას.

მაიაზე დაიწყო ფიქრი. სულ უფრო ხშირად წარმოუდგებოდა მისი სახე. ოცნებობდა, დახატა შეხვედრები, როგორ ნახავს, მოეფერება... ესმოდა რომ ეს ყველაფერი მირაჟია, არასდროს მოხდება, მაგრამ მაინც არ ეშვებოდა თამაშს, დიახ თამაშს, დროის მოსაკლავ თამაშს.

ბოლო ორი თვის განმავლობაში ბიჭებიც არ ჩასულან. ვიღაცას გაატანეს ფული. გოგიელამ «ობშიაკის» უკანასკნელი ასი მანეთი დასდო და თითქმის საერთოდ გასწყვიტა, რამდენადაც

შესაძლებელი იყო, სხვა ტუსადებთან ურთიერთობა. ყველას გაურბოდა, სადმე მოფარებულში ჩამოჯდებოდა და ფუჭ ოცნებებში, თამაშში ეფლობოდა.

ზოგი ნარკოტიკებს, ან სასმელს ხმარობს რეალობიდან გამოსათიშად. გოგიელამ კი, თვითონ, რაიმე სტიმულატორის გარეშე მიაღწია ამას. სხვა დროს, ბიჭების არჩამოსვლის გამო იეჭვიანებდა, მწარე ფიქრებს მიეცემოდა. ერთხელ შაკომ და დათომ ვერ შესძლეს ორი თვის მანძილზე მონახულება, დათქმულ დროს ჩამოსვლა და კინალამ გული გაუსკდა, რაიმე ხომ არ დაემართათო. ეხლა...

საქმე გაკეთებული ჰქონდა, მადლობები საკმარისი, ფულიც არ აიღეს მამამისის «შიშკა» მეგობრის შიშით. ასე რომ არხეინად იყო, თითქოს არც ენადვლებოდა რას უზამდნენ, როგორ გადაუწყვეტდნენ ბედს. სასამართლოც ვერ აიღქვა ნორმალურად, არც ის ახსოვს როგორ აგუფორმეს საბუთები, რაზე მოაწერა ხელი. გონს მაშინ მოეგო შედარებით, როდესაც ზონიდან გასვლის დრო დადგა. ტანსაცმელი არ ჰქონდა შესაფერისი, რაიმე უნად ეშოვა, ეს კი ფული ღირს. ორმოცდაათი მანეთიღა ჰქონდა დარჩენილი. წიგნაკის ფული, ხელფასიდან რომ ერიცხებოდა, რა თქმა უნდა არ მისცეს, არც არავის გახსენებია და დაუპირებია ამის გაკეთება. მამამისის ძმაკაცის, ნათლიამისის სახელი ასეთ «წვრილმან», მაგრამ დაკანონებულ სფეროში ვერ სჭრიდა. ყველა ნორმალურ მოვლენად თვლიდა ამ ფაქტს, თითქმის იურიდიულად ნებადართულად.

ტანისამოსში ფული არ გამოართვეს. ახლობელი მუშაობდა «სკლადში». უფრო სწორედ, ახლობელი კი არა, ლაქუცა, მელაკუდა კაცი, გიას იცნობდა და ეშინოდა. სხვას «რამკიანი ქურდის» ან «ზონოვსკის» გარდა, აუცილებლად დასცანცლავდა ოცდახუთ მანეთს, გოგიელასთვის მიცემულ გახეხილ, გაცრეცილ ჯინსის შარვალში და ცისფერ, გახუნებულ, მაგრამ ძალიან ლამაზ პერანგში ოცდაათსაც. მეც მალე გამოვდივარ და გიას ნახვა მსურს, რაღაც საქმე უნდა შევთავაზო, გადაეციო. გოგიელამ შეუბღვირა, არ ვიცი სად არის, წელს ალბათ ვერ ვნახავო, სასწრაფოდ გამოვიდა...

ოცი მანეთი ვილაცამ სთხოვა, «კაზიოლი» იყო, მაგრამ მაინც არ დაფიქრებულა ისე მისცა ოცდახუთი, მერე კი ინანა, როდესაც საღამოხანს მანქანა მოვიდა, თბილისისაკენ მიმავალი. სხვა ტრანსპორტი აღარ მუშაობდა, გვიანობამდე კი ვერაფრით გააღწია.

ხუთნი გაანთავისუფლეს იმ დღეს. გოგიელას და კიდევ ორს არ აღმოაჩნდათ საჭირო თანხა, მძღოლის მიერ მოთხოვნილი ორმოცდაათი მანეთი. ყველას ეჩქარება «ზონიდან» გაღწევა, შინ ჩასვლა, მაგრამ ამ დროს არაა მიღებული ფულის სესხება, ვინმეს დავალება და ამიტომაც, გათენება ისევ «კუთვნილ ნარზე» მოუწია.

დილით ავტობუსში ჩაჯდა და თბილისისაკენ გამოუყვა გზას.

როდესაც ქალაქს მიუახლოვდნენ, მაშინღა გაუელვა: ბიჭები, დედაჩემი რატომ არ ჩამოვიდნენო გუშინ. ცოტა ანერვიულდა, მაგრამ უეცრად მოიცილა ეჭვი. გადაღლილია, მთავარია გაანთავისუფლეს, ალბათ სახლში გადაწყვიტეს დალოდება.

ავტოსადგურში ტაქსი გააჩერა და სახლისკენ გამოუყვა გზას. სულ სხვანაირად ჰქონდა თბილისში ჩამოსვლა წარმოდგენილი. იჯდა მანქანაში და საერთოდ არ აკვირდებოდა არაფერს. გარშემო რა ხდებოდა, არ ანადვლებდა. ქვეცნობიერად, თავი ისევ «ზონაში» ეგონა. ეს ყველაფერი უფრო სიზმარს ჰგავდა, ცუდი საწყისით და კარგი ბოლოთი დამთავრებულს.

მაიას სახლთან ჩაიარეს. კარგა მანძილით გამოცდნენ, თავში რომ დაარტყა ამ ფაქტმა. მძღოლს, არც კი დაფიქრებულა ისე, რაღაც უხილავი ძალის ზემოქმედებით, გააჩერეო, სთხოვა.

ფული სასწრაფოდ გადაიხადა და ჩამოვიდა.

ხუთის ნახევარი იყო. გაიფიქრა, ალბათ ლექციებზე იქნებაო. გაეცინა, რა სისულელე მომივიდა თავში, ხომ დაამთავრებდა უკვე კონსერვატორიას.

სახლს მიუახლოვდა. რა უნდა აქ?! ინსტიქტმა, ბუნებრივმა ლტოლვამ მიიყვანა. «თამაშმა», დროის მოსაკლავმა «თამაშმა» გაუღვივა გრძნობები. მივიდეს თუ არა... — არა!.. თუმცა... ამაზე არ უნდოდა ფიქრი, ეზარებოდა, არ სურდა, რადგანაც უეცრად მიხვდა თავის საქციელის აბსურდულობას.

დამთხვევა. რამდენი დამთხვევები, ცუდი თუ კარგი, ხდება ჩვენს ცხოვრებაში. ალბათ მათშიც რაღაც კანონზომიერებაა ჩაქსოვილი, ადამიანისათვის მიუწვდომელი. ერთი ფრაზით რომ ვხსნით ხოლმე — «ბედი იყო, ღმერთს სურდა ასე».

მაია ეზოში დახვდა, თოთო ბავშვს ასეირნებდა ეტლით.

«რა ლამაზია, დრომ უფრო გაამშვენებდა... როგორ მიყვარს... ვარდისფერი უხდება, ეხლაც შვენის... დედააა, რა ლამაზია... ანგელოზის სახე აქვს... ხატვა მაინც შემემლოს... ვერ წარმოვიდგენ ამან თუ...»

მიიწევდა მისკენ. ისე რომ არ შეემჩნიათ. სადარბაზოებს აფარებდა თავს.

მაიამ ეტლი შემოატრიალა და გოგიელას მიმართულებით დაიძრა. გოგიელა კედელს აეკრო. თვალები დახუჭა. თვითონვე გაეცინა ამაზე. «ჰმ, სირაქლემასავით ვიქცევი, მტრის გამოჩენისას, თავს რომ რგავს მიწაში და ჰგონია, თვითონ თუ ვერ ხედავს, მასაც ვერ შეამჩნევენ»...

ნაცნობი, სანუკვარი ხმა მოესმა — «დედიკო გენათალოს, შენი ტილიმე, ჩემი ბიტი... მამიკოჩ მალე მოვა»...

უცებ გაახილა თვალები. რა?! დედიკო გენაცვალოს... მამიკოც მოვაო?! მანამდე ეტლისათვის დიდი ყურადღება არ მიუქცევია, მამუკას ბავშვი ეგონა... გათხოვდა... ის სუსტი, ფაქიზი ოცნებაც დაემსხვრა... თვალებში ცრემლი მოადგა, კედლისკენ მიტრიალდა და ჩუმად აქვითინდა.

ლიფტის კარების გაღების ხმამ მოაბრუნა. არც გაუხედია, ისე ნაჩქარევად გაუყვა სახლისკენ გზას. არ სურდა მტირალი ენახათ. თანაც მაიას სახლთან.

«სიყვარული, სიყვარული... ისევ გამოვშტერდი, ჭკუა ვერაფრით ვისწავლე... რა დროს სიყვარულია... სახლში დედაჩემი, ბიჭები, ახლობლები მელოდებიან, ყველა ის, ვინც ჩემს ცხოვრებას, სისხლს და ხორცს წარმოადგენს... მე კი, სიყვარული... ნეტავი ბავშვს რა დაარქვა?.. რაში მაინტერესებს... ვინ მეკითხება, რა აზრი აქვს»...

უცებ, გაჩერდა, ვერ გადაეწყვიტა რა ექნა. თითქოს ძალით წაათრიესო ფეხებმა უკან. ისევ მალულად მიეპარა. კუდში დაუწყო დევა. როგორც იქნა გაიგო.

«დედიკო გენათალოს... შენი ტილიმე... იცინი დედიკოოო, იცინი გოგლიკა?»

გოგლიკა... გოგლიკა... ჩემი სახელი დაარქვა... თავისებურად, გადააკეთა ცოტათი... რატომ ჩემი?! ალბათ მეუღლის მამას ჰქვია გიორგი... ასეც იქნება... მორჩა, გათავდა, ამაზე ფიქრი აღარ შეიძლება!.. რა თქმა უნდა მეუღლის მამის სახელი იქნება... ჩვენთან, ბიჭებს უმეტესად ბაბუის სახელს არქმევენ... ასე რომ არ იყოს, გიორგის დარქმევას ვერ გაბედავდა... ოჯახი, დედ-მამა არ მისცემდნენ, რომც დომებოდა, ამის უფლებას... ოჯახს ძალიანაა მიჯაჭვული, უნებისყოფა... რატომ უნებისყოფა? რაც გააკეთა... მამუკამაც ხომ თქვა, ძალიან ჯიუტიაო»...

რატომღაც, მაიასთან, ერთ-ერთი ტელეფონით საუბარი ამოუტივტივდა თავში. აქამდე არც გახსენებია, იმავე დღეს დაივიწყა, თითქოს ამ წუთისთვის შემოინახა.

— «მე შენი გველი ვარ... ნახავ, მართლა შენი გველი ვარ!»

— «ვერ გავიგე?»

— «იაპონიაში ეს ყველაზე დიდი კომპლიმენტია ქალისათვის».

— «ჰმ»...

«მართლა გველია, გველი... გამიგია, კობრას ადამიანის დაგიპნოზებაც შეუძლია, თვალებში არ უნდა შეხედო... კობრა... კობრა!»

თავი XLII

ისტორია

გოგიელამ სწრაფად აირბინა სახლის კიბეები. რამოდენიმე წუთის წინ განცდილმა უცებ უკან დაიხია დედის, ახლობლების ნახვის სურვილის წინაშე გაუარა ემოციებმა.

«მორჩა! შექსპირის ტრაგედიების გმირი არ ვარ. არც მინდა ვიყო... ჰმ... ხა-ხა-ხა... შტერი, რა დროს ეს არის. მელოდებიან, მიცდიან... დედიკომ, ალბათ სუფრა გაშალა. ბიჭები სულსწრაფებით მიცდიან... შევალ თუ არა, ერთმანეთს არც დააცდიან საუბარს. დამეტაკებიან, ჩამალურჯებენ კოცნით... დედიკო ნორმალურად ვერც დამელაპარაკება და მომეფერება... ცხოვრებაში პირველად არ დამიშლის დალევას. ალბათ, ბოლოს მაინც აცქმუტუნდება, გეყოფა, ზედმეტი მოგივაო, მეტყვის... ჰმ... დედიკონა, დედიკონა!

კარი შაკომ გააღო. ნაძალადევად, მძიმედ გაუღიმა გოგიელას და მისდა საკვირველად, ძალიან თბილად, მაგრამ მწარედ, თითქოს ჩამოვიდა კი არა, ეხლა აპატიმრებენ და ემშვიდობებო, ისე გადაკოცნა.

არც დიდი ჟივილ-ხივილი იდგა სახლში. ბიჭები მოპანაშვიდეების სახეებით გამოლაგდნენ შესასვლელში, მათაც ნაძალადევად გაუღიმეს, მწარედ ჩაიკრეს გულში.

დედა არსად სჩანდა. გოგიელას ვერაფერი გეგო რა ხდებოდა. ვერც წარმოედგინა თავზე დამტყდარი უბედურება. სამზარეულოში გავარდა, შუშაბანდში, ოთახებში დაიწყო ძებნა. უცებ დაბნეული გაჩერდა და იკითხა: — დედა სად არის?!

ყველა ჩუმად იდგა. პასუხი არავინ გასცა. ცუდად ენიშნა, მაგრამ უბედურების დონე მაინც ვერ წარმოიდგინა. ავადაა, საავადმყოფოში დააწვინეს, ალბათ გული აწუხებს და ეშინიათ თქმაო, — გაიფიქრა.

— ავადაა?! რა მოუვიდა, სად!

გოგიელას უფრო დაემანჭა სახე, როდესაც პასუხი ამაზეც ვერ მიიღო, ააკანკალა. არ იცოდა რა ექნა.

მეზობლებიც შემოცვივდნენ, ბიჭებმა შეატყობინეს გოგიელას ჩამოსვლა... დაუწყეს ფერება დამშვიდება.

— დედა სად არის?! — სასოწარკვეთილად, დაბნეულმა, კვლავ იკითხა.

შაკოს ცრემლი წასკდა, ოთახიდან აპირებდა გასვლას, გოგიელამ საყელოში წაავლო ხელი და ისევ გაუმეორა:

— დედა სად არის?!

— აღარ არის... — ამოდერდა შაკომ.

— როგორ!..

წამიერი სიჩუმე ჩამოვარდა, ყველამ უეცრად ჩაკმინდა ენა, ასევე უეცრად აყაყანდნენ, მოყოლა დაუწყეს, ყველაფრის მოყოლა...

ბადრიმ, ეყო გამბედაობა, ხელი მოჰკიდა, გაიყვანა შუშაბანდში და... ჯერ დამშვიდება სთხოვა, მერე კი, თავიდან ბოლომდე უამბო ყველაფერი, დედამისის ბოლო დღეები, რაც გადახდათ.

გოგიელა გაფითრებული, გაბრუებული უსმენდა. არ იცოდა რა ექნა, რა ემოქმედა. მაინც ვერ დაეჯერებინა თავზე დამტყდარი უბედურება. ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს ყველაფერი ესიზმრებოდა, სადაცაა გაიღვიძებდა, დედა შემოვიდოდა მის ოთახში და ლექციებზე არ დაგაგვიანდესო, ეტყოდა.

მთელი კვირა კუდში დასდევდნენ, საფლავზე აიყვანეს, მხატვარი ნახეს, სურათი ამოარჩევინეს და შეკვეთა მისცეს.

გიაც ჩამოვიდა. თავისთან უნდოდა წაყვანა, მაგრამ არ გამოუვიდა, ვერ დაითანხმა.

ამ ხნის განმავლობაში ცრემლიც კი არავის უნახავს მის თვალებზე. უბრალოდ, ჯერ კიდევ კარგად, ბოლომდე ვერ აღექვა ყველაფერი. რა უნდა მოემოქმედა არ იცოდა. იჯდა გამოკეტილი შინ, და თუ რაიმეს ჩააცივდებოდი, თორემ ხმასაც ვერ გაიგებდი მისას.

რომც გეკითხა, რაზე ფიქრობდა, გაუჭირდებოდა თქმა. ალბათ არაფერზე. დაღლილი, უზომოდ დაღლილი ჰქონდა ორგანიზმი. ტვინს დასვენების მაგივრად კი, ყველაზე საშინელი, რაც შეიძლება მოსვლოდა დაემართა.

ნელ-ნელა, ყველა ჩამოსცილდა, მოეშვნენ. მიხვდნენ, რომ მარტოობა სურდა. ვერავინ დაეხმარებოდა. არ არსებობს ისეთი თანადგომა, საყვარელი, დაკარგული ადამიანის, მით უმეტეს დედის მაგივრობას რომ გაგიწევს. შეუძლებელია ვინმემ გაგაკვირვოს საკუთარ თავში, აზრებში. ყველანი მარტონი ვართ ამ ქვეყანაზე და ცხოვრებისეული ძალები, თვითონვე უნდა მოვიკრიბოთ. თუ სიცოცხლე არ ისურვე, ვერცერთი მეგობარი, ახლობელი გვერდში ვერ ამოგიდგება, შენს მაგივრად ვერ იცხოვრებს. ამ დროს, ალბათ ჩვენი მორალური ვალია, თორემ, კაცმა თავის მოკვლაც რომ მოინდომოს, ხელი არ უნდა შეუშალო. ათეისტს არ გააჩნია უფლის შიში, და თუ არსებობს, შეუნდობს არცოდნას, ცოდვებს. მორწმუნე შეგნებულად დგამს ნაბჯის, ხვდება რასაც სჩადის. აბა რა აზრი აქვს ჩვენს ჩარევას, როდესაც თვითონ სურს სამუდამო წამება, ტანჯვა. სიკეთე, უმეტესად მაშინ ასრულებს თავის ფუნქციას, თუ მასაც ვისაც ვეხმარებით, სურს იგი... მაგრამ... მაგრამ, მაინც მაგრამ... ყველანი კაცნი ვართ. ბრმას შეიძლება სმენა, ყნოსვა, სხვა ორგანოებმაც უმტყუნონ, არ სურდეს ჩვენი გვერდში დგომა, გაყოლა და მოტყუებული უფსკრულში გადაიჩეხოს. განა შეგვიძლია ამას შევეურიგდეთ?! რა თქმა უნდა, არა, მაგრამ... კვლავ მაგრამ... ბოლო-ბოლო ყველაფერს გააჩნია საზღვარი. თუ ვერ დავარწმუნეთ, ან არ მოისურვა სწორი გზის პოვნა, ჩვენ ადამიანები რისი მაქნისი ვართ; მაინც შეასრულებს ჩანაფიქრს, გადადგამს საბედისწერო ნაბიჯს.

გოგიელასთან ყოველ ღამე რჩებოდა ვინმე, მორიგეობდნენ ბიჭები, დილით კი, ყველას თავისი საქმე ჰქონდა და მარტო რჩებოდა.

მოკლედ, სულ შინ იყო გამოკეტილი, მაგრამ ერთხელაც, ჩაიცვა და გარეთ გამოვიდა.

სულ ჩაბნელებულში იჯდა, ფარდები ჩამოფარებული ჰქონდა. ამიტომაც, სინათლემ თვალი მოსჭრა, თავბრუ დაახვია. კინაღამ წაიქცა. კედელს მიეყუდა, ნელ-ნელა მიეჩვია.

ჰოი საკვირველება, ვერც წარმოედგინა, თუ ხეები, ბუჩქები, ყვავილები კიდევ არსებობენ. თურმე, ქუჩებში კვლავ დადიან მანქანები, ხალხი. ზოგი იცინის, ზოგს ეჩქარება, ზოგიც ფუქსავატად მიიზღაზნება. გოგიელას გაუკვირდა, რომ არ გამქრალა სიცოცხლე, მისი გაჭირვება, წუხილი თავისუფლად შეიძლება დაიკარგოს ამ ზღვაში, ადამიანთა, ხასიათთა, ბედ-იღბალთა ოკეანეში.

მთელი დღე სადღაც იბორიალა. პატარა ბავშვივით აღითქვამდა გარემოს, თითქოს პირველად ხედავსო ყველაფერს.

ღამით მოვიდა გონს. მცხეთაში, ჯვრის მონასტერთან ამოუყვია თავი. არც ახსოვდა როგორ მოხვდა, რითი ჩამოვიდა, ფეხით, თუ მანქანით, დიდი ხნის წინათ, თუ...

მონასტერში შევიდა. ვიღაცის მიერ ახლადდანიშნული სანთელი ენთო. ჩაეცინა, შეიძლება მე თვითონ დავანთე და აღარ მახსოვსო.

მუხლებზე დაეცა, ცრემლი წასკდა, ქვის იატაკზე დაემხო და ქვითინებდა. ძლივს, როგორც იქნა შესძლო გრძნობების გამოხატვა, მოშვება, გულის მოოხება. ალბათ ქვეცნობიერად, მაგრამ მაინც იმოქმედა გარემომ, ხალხმა, სანთლის შუქმა.

ტიროდა და თან ღმერთს შეწყალებას თხოვდა. იცოდა, თვითონ იყო დამნაშავე საკუთარ უბედურებაში. ცოდვები უმძიმდა, მოსვენებას არ აძლევდნენ. ვისთვის უნდა გაენდო ყველაფერი, თუ არა უფლისთვის.

დედის უდროოდ გარდაცვალებაში მას მიუძღვოდა ბრალი. ესმოდა რომ მან მოუშხამა სიცოცხლე, მის დარდს გადაჰყვა. ჯერ კიდევ ახალგაზრდა ქალი.

უეცრად, ვიღაცამ მხარზე დაადო ხელი და წამოაყენა. ბიბლიური პერსონაჟები გამოეცხადდნენ, ადამმა თვალი თვალში გაუყარა.

ადამი: მეც ჩავიდინე მიუტევებელი ცოდვა, ცნობიერების ნაყოფი მივიღე... სიყვარული, მას შემდეგ კაცობრიობის მამოძრავებელი ძალაა, მაგრამ შენ მოინდომე ძალის გამოყენება, ძალდატანება, ეს კი... საზიზღრობაა!

გოგიელა: მაგრამ მე მეგონა, რომ ვუყვარდი, ვერც წარმომედგინა, თუ...

ადამი: მერე რა რომ უყვარდი, მთავარი ეს არ არის, არსებობს მრავალი ფაქტორი, რასაც ადამიანმა ანგარიში უნდა გაუწიოს... შენ კი, ცოდვილმა ყველა გასწირე, ამიტომაც... მე უფალს არ დავემორჩილე... შენ, ამის გარდა, საკუთარი თავიც გასწირე და სხვაც... მე დავისაჯე, შენც... და კიდევ მრავალჯერ, გაგახსენდება ყველაფერი. ვერასდროს ვერ მოისვენებ, იცოდე!.. მიუტევებელი ცოდვა ჩაიდინე, უნდა ეწემო, სხვა გზა არ არის!..

გოგიელა: მაგრამ...

ადამი: სხვა გზა არ არის!..

მოსე: მონური სული შეგრჩა, ვერასდროს იქნები თავისუფალი. იქ რამდენ სისაძაგლეს შეხვდი, მაგრამ არ გაილაშქრე... თავს იმართლებდი, თითქოს, გამოვალ და მერე ვიმოქმედებო... ვითომ სხვას უფრთხილდებოდი, სტყუი! საკუთარი თავი გეცოდებოდა, გეშინოდა... არადა, დედა, მეგობრები როცა გასწირე, ხომ იცოდი რაც მოგელოდა, წარმოგედგინა, მზად უნდა ყოფილიყავი, მოგენანია ცოდვები, სიკეთისათვის, სიმართლისათვის გებრძოლა. შენ კი, ბინძური წუმპის ერთ-ერთი ქვეწარმავალი გახდი... მხოლოდ ფიზიკურმა ტანჯვამ დაგანახა რაც ჩაიდინე... შეგეშინდა. მშიშარა ხარ! ხმა არ აიმაღლე, კვლავ ცოდვილი თვალებით უყურე ყველაფერს, არაფერი მოიმოქმედე და ამიტომაც უფალმა დედაშენი თავისთან წაიყვანა. აცახცახებული, ბინძური ტუჩებით რომ არ მიჰკარებოდი, არ იყავი ასეთი ბედნიერების ღირსი... უნდა ეწამო! თავისუფლებას ვერასდროს შეიგრძნობ, მაგრამ იმისათვის მაინც იბრძოლე, შვილები, შვილიშვილები, შთამომავლობა მაინც რომ იხსნა მონობისაგან... უნდა ეწამო! ჯერ კიდევ გვიან არ არის, ყველაფერი არ დაგიკარგავს, დედაშენსაც ჩაეხუტები, თუ მოინანიე და გაანთავისუფლე სული. სხვა გზა აღარ გაქვს, იცოდე! გოგიელა, მაგრამ...

მოსე: არ გაიმეორო ძველი ცოდვები, არავითარ შემთხვევაში არ დასთმო სიკეთისთვის ბრძოლის წყურვილი! ყოველთვის, სხვების ბედნიერებისათვის იმოქმედე! ამის გაკეთება მხოლოდ სულით მოწამე, სუფთა ადამიანს შეუძლია. მიენდე უფალს, მის მცნებებს ნუ დაარღვევ!.. სხვა გზა არ გაქვს, უმოქმედობა ადვილია, თავის მოკვლაც არ არის ძნელი, მაგრამ რა მოგელის შემდეგ, ამაზე იფიქრე!

გოგიელამ მათკენ გაიწია. უნდოდა, ხელით შეხებოდა ორივეს. დარწმუნებულიყო, რომ არ ბოდავდა, მაგრამ, უეცრად, თვალთ დაუბნელდა და დაეცა.

გონს როცა მოვიდა, აღარავინ იდგა, სანთელიც ჩამქრალიყო. შესცივდა და გარეთ გამოვიდა, შინ დააპირა წასვლა.

გამოსასვლელის შორიახლოს, ვარდისფერებში გამოწყობილი ვიღაც გოგონა იდგა. გოგიელა დააკვირდა და შემცბარმა წამოიძახა:

— მაია?!

მაია: მიყვარდი და მიყვარხარ... წამოდი ჩემსკენ, ნუ გეშინია გოგიელა, წამოდი...

გოგიელა გაჰყვა, უნდოდა გულში ჩაეკრა, მოფერებოდა, მაგრამ არ უჩერებოდა, გაურბოდა, უკან-უკან იხევდა.

უცებ დედის ხმა მოესმა მონასტრიდან. დედა გამოსასვლელში იდგა და სასოწარკვეთილი ეძახდა, ეხვეწებოდა გაჩერებულიყო.

— დედა, გეხვეწები, დედიკონა, შენც ხომ მოხვედი, აქ ხარ, არსად წახვალ... მაია კი... მოვალ, ჩავიხუტებ და ერთად მოვალთ...

— გოგიელა, არ გინდა... ეს მაია არ არის, სატანაა!.. გოგიელა!.. მე ვერ გამოვალ აქედან, ვერ გაგაჩერებ, ვერ დაგიდგები წინ. ნიღაბს ვერ მოვხსნი ჯოჯოხეთის მოციქულს... გემუდარები არ გაჰყვე, მოდი ჩემთან!..

— დედა, რა მოგივიდა დედიკონა, ეხლავე... — უპასუხა გოგიელამ და მაინც გაჰყვა მაიას.

უფსკრულამდე ერთი ნაბიჯიღა რჩებოდა, დედის სასოწარკვეთილმა კვილიმა კვლავ რომ გამოახედა მონასტრისკენ.

მაიაც უფრო დაჟინებით სთხოვდა გაყოლას, ექაჩებოდა, დამკარგავ სამუდამოდო, აფრთხილებდა.

გოგიელას ვერ გადაეწყვიტა, არ იცოდა რა ექნა, გადაედგა ნაბიჯი, მაიასთან ყოფილიყო, თუ დედას ჩახუტებოდა მონასტერში...

ეპილოგი

— უკაცრავად!.. მითხრეს, რომ გამოცდილი ალპინისტი ბრძანდებით. მინდა რამოდენიმე შეკითხვით მოგმართოთ... რაღაცას ვწერ და... შეიძლება სულელურად მოგეჩვენოთ, მაგრამ... მაინტერესებს, აზრი ჰქონდა თუ არა, რაც გავაკეთე და ღირს თუ არა დამთავრება...

— გისმენთ!..

— შესაძლებელია, ზამთარში უშბის დალაშქვრა?..

— პრაქტიკულად... შეუძლებელია! ისე, ხშირად უცდიათ და...

— მაშინ, კიდევ ერთი კითხვა... თეორიულად მაინც თუ არის შესაძლებელი?!

— დიახ, მაგრამ ძალიან ბევრი ფაქტორის დამთხვევაა საჭირო...

— რა თქმა უნდა, თქვენ ალბათ პროფესიონალი ალპინისტი გყავთ მხედველობაში... ნაწილობრივ... მესმის, რომ არაპროფესიონალი ზამთარში კი არა, ზაფხულშიც ვერ შეძლებს ამას... ჩემი გმირები კი... ასე ვთქვათ, ნახევრად პროფესიონალები არიან... ეს, უფრო მეტად, ავტორის თვითნებობაა, ვიდრე რეალობა, მესმის... უბრალოდ, სიუჟეტის განვითარებისთვის დამჭირდა...

არც ვცდილობ თქვენი გატაცების, პროფესიის ნიუანსებში ჩაწვდომას. ამ კითხვებს, უფრო მეტად სხვა მნიშვნელობა გააჩნია ჩემთვის... ასე ვთქვათ — ფილოსოფიური... მაშინ, ასე დავსვით საკითხი: დაუპყრიათ თუ არა ოდესმე, ზამთარში, უშბა... მხედველობაში ასვლა მაქვს, დაბრუნება კი...

— ყოფილა შემთხვევები, მაგრამ იშვიათი... ისე კი ჯგუფის კვალი გვინახია მწვერვალზე... ცოცხალი არავინ დაბრუნებულა. ბევრი ვინმე შეეწირა ამ საქმეს. ზოგის ცხედარიც კი ვერ ვიპოვეთ... იქვე, სადმე ჩაიმარხნენ...

ისე, ამბობენ, მსახიობისათვის ყველაზე დიდი ბედნიერება, სცენაზე სიკვდილიაო... შეიძლება... თუ ასეა, მაშინ ალპინისტებზეც ვრცელდება ეს გამონათქვამი... მთები ხდებიან ხშირად, ჩვენი საფლავის ქვები, ძეგლები...

— არ ვიცი, არსებობს კი ლამაზი სიკვდილი?! ამასაც აქვს დიდი მნიშვნელობა ჩემთვის... ესე იგი, თეორიულად შესაძლებელია...

— დიახ, მაგრამ ფაქტიურად ძალიან ძნელია...

მთაში, ამინდი ძალიან სწრაფად იცვლება... იდეალური ამინდი პლიუს უნდა გამოირიცხოს. ყოველგვარი შემთხვევითობა, რაც ცხოვრებაში, მეტადრე კი მთაში ხშირი მოვლენაა... უბრალო კენჭმა შეიძლება შეგიწიროს... ნუ, ამის გარდა, პროფესიონალიზმი... თუმცა... რისკის, მარშრუტის ზუსტი გათვლა და იღბალი... ოღონდ პირველი ორის გამო მესამეს ბოლომდე განხორციელება შეუძლებელია, მაგრამ მაინც საჭიროა...

თუ ვიოცნებებთ და წარმოვიდგენთ შემთხვევითობის გამორიცხვას, იდეალური ამინდი, პროფესიონალიზმი, ზუსტი გაანგარიშება შეგაძლებინებს დასახული ამოცანის გადაწყვეტას...

— თქვენს გმირებს, როგორც წარმომიდგენია, ფაქტიურად, შანსიც არ გააჩნიათ...

— ისე, რა არ ხდება ქვეყანაზე... ასვლით, შეიძლება ავიდნენ, დაიპყრონ... შედარებით ყველაფერი, ათასში — ერთი, არა, ათიათასში, მილიონში, ტრილიონში ერთი შანსი, ალბათ არსებობს... თუმცა, მათემატიკა, ალბათობა მაინც აბსტრაქტული მცნება... შეიძლება, იმ ერთი ხვალ მოხდეს... შეიძლება, არასდროს...

—... საერთოდ თუ აქვს აზრი მწვერვალის დაპყრობის სურვილს... დარწმუნებული ვარ, აქვს! ჯერ ერთი, ხშირად შინაგანი მოტივები გამოძრავებს, საკუთარ თავს გინდა ჩასწვდე, რაღაც უნდა დაიჯერო, ან სხვას დაანახო... «მეობა» გსურს ირწმუნო... ამის გარდა, ცოტა აბსტრაქტულ რაღაცას ვიტყვი ალბათ... მწვერვალების დაპყრობა, როგორც პირდაპირი გაგებით, ასევე საერთოდ, საზოგადოებაზე კატალიზატორივით მოქმედებს, ახალ საფეხურზე აჰყავს ცნობიერება... როდესაც რომელიმე მათგანის დაპყრობა ჩვეული ხდება... კაცობრიობა თავის შესაძლებლობებს იგებს...

— მწვერვალებთან ჭიდილი ყველას ხვედრი არ არის... ზოგი მცირე რისკიან ალპინიადზეც არ წავა, ათასჯერ გავლილ, დამუხტულ მარშრუტსაც არ გაივლის...

— სწორი ბრძანდებით... ამიტომაცაა თვით საზოგადოებაში, შიგნით ძალიან არათანაბარია ინდივიდების დონე...

სადამდე გაქვს სამუშაო მიყვანილი?

— ეპილოგამდე...

— გააგრძელებთ?! გაარკვიეთ რაც გსურდათ?!

— გავიარე... საუბარი უფრო საინტერესო აღმოჩნდა, ვიდრე ვფიქრობდი. მეგონა, ვერ გამიგებდით რაც მსურდა და მარტო, შემდგომში მომიხდებოდა გადაწყვეტილების მიღება. ახლა კი, დანამდვილებით შემიძლია გითხრათ, რომ გავაგრძელებ... დიდი აზრი არც აქვს, მოეწონება თუ არა სხვას, გამაჩნია თუ არა მწერლის ნიჭი... საკუთარი თავი შევიგრძენი, ჩემი ერთ-ერთი უშბა დავიპყარი...

— ერთი რჩევა მაქვს, თუ არ გეწყინებათ!...

— არა, რა თქმა უნდა... გისმენთ!..

— თქვენ გმირებს, თუ ეს შესაძლებელია, ეპილოგში, პროფესიონალიზმი ცოტათი მოუმატეთ. მკითხველი ხშირად აქცევს მნიშვნელობას ასეთ ნიუანსებს... ეს ალბათ მეორეხარისხოვანია, დიდი მნიშვნელობა არ აქვს, მაგრამ...

— ვიფიქრებ... კიდევ ერთხელ დიდი მადლობა... გმადლობთ!

*

დილაადრიან, ორი ახალგაზრდა კაცი გამოვიდა ალპინისტების საბაზო ბანაკიდან. არაფერი იქნებოდა გასაკვირი, არც ჩაცმულობა, აღჭურვილობა, არც საქციელი, რომ არა ერთი გარემოება: ზამთარი იდგა, ორი იანვარი, ბედობის დღე და ზუსტად ამ დროს გადაეწყვიტათ მწვერვალის დალაშქვრა. თანაც «უშბის», რომელმაც ამ აკვიატებული მიზნის

მატარებელი ბევრი ვაჟკაცი შეიწირა. უკვე რამოდენიმე წელი გავიდა, რაც ალპინისტების ბოლო ჯგუფმა მიიტანა თავი სამსხვერპლოზე და ისეთი შთაბეჭდილება შეიქმნა, თითქოს აღარავინ იყო დარჩენილი ამ არანორმალური, ჩანაფიქრისთვის თავისდამდეგი.

«შავი ალპინისტი» (ტატო): მაინც გადავწყვიტე წამოსვლა... უნდა ავიდე, აუცილებლად უნდა დავიპყრო, ღულუს ოცნება უნდა შევასრულო.

ვინც ბანაკში დარჩა, გიჟებად გთვლიან, არანორმალურად. შეიძლება ასეცაა, მაგრამ არ შეიძლება ჩემი უკანდახევა. ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ მეწყვილეს ხომ მაინც ვერ ვუღალატებ... ეს რა შუაშია, თვითონ მე მჭირდება ამის გაკეთება. თუმცა უკვე დავიპყარი ჩემი მწვერვალი, აზრებში, ოცნებაში, სიზმარში, გადმოვხედე ქვეყანას ზემოდან. თუ დაიღუპა კიდეც ჩემი «შავი ალპინისტი»... არაფერია, — მე გავიმარჯვებ. რომ არ გაგვიმართლოს და სადმე მართლა გადავიჩიხოთ, შევეწიროთ ამ საქმეს, ჩემი სუფთა, განთავისუფლებული სული ილოცებს კაცობრიობისათვის, შეავედრებს ცოდვებს...

— ვალი... ირა, ძმა, მშობლები... ვიცი, ძალიან დიდ საფრთხეში ჩავაგდე მათი ჯანმრთელობაც, ბედიც, მაგრამ სხვაგვარად არ შეიძლებოდა... ვერავის გამოვადგები ლაჩარი, მხდალი...

...მართლა თუ არსებობს «შავი ალპინისტი»?.. ნეტავი მანახა, შემახვედრა... ცხოვრებაში ერთ ბედნიერ კაცს, ოჯახს მაინც შევავლებ თვალს, როგორ ცხოვრობენ... მართლა ბედნიერია თუ არა მისი სატრფო... ღმერთო დიდებულო, ნეტავ მანახა...

გოგიელა: საბედისწერო ნაბიჯი არ გადავდგი, დედის ძახილმა გადამძლია კვლავინდებურად, როგორც ყოველთვის, მიხსნა მისმა სულმა, სიყვარულმა, უფალმა იმარჯვა ჩემში. ამიტომაც, ისე უნდა ვიცოცხლო, რომ სხვა ვაბედნიერო, ვიბრძოლო გადარჩენისთვის, ყველა სულიერის საბედნიეროდ... სხვა გზა არ მაქვს... რას იზამ, პირადი ცხოვრება არ ამეწყობ, ბევრი რამ დავკარგე ცხოვრებაში, რაც მთავარია, დედა აღარ მყავს გვერდით, აღარ შემიძლია ჩავეხუტო, მოვეფერო, მაგრამ ის მუდამ ჩემში იქნება. არ მიმატოვებს, უფალს შეავედრებს ჩემს უმძიმეს ცოდვებს...

ის ღამე, მონასტერში გავათიე. დილით თბილისში ჩავედი, ავიკრიბე ჩემი ბარგი-ბარხანა, მოვძებნე ალპინისტური აღჭურვილობა და გიასთან წავედი სოფელში. ერთი თვე მასთან ვიცხოვრე, ბავშვი მოვუნათლე, მოვეფერე, ამასთან ერთად წვრთნასაც გავდიოდი მთებში. მალე აღვიდგინე ჩვეული ფორმა... საკვირველია, იქ, «ზონაში» საერთოდ არ მენატრებოდა მთები, დამავიწყდა კიდეც ჩემი გატაცება. დარდმა, შიშმა თავიდან ამომიგდო.

ბოლო-ბოლო, თბილისში ჩავედი, მივედი ალპიურ კლუბში და იმის შემდეგ სვანეთის მთებში ვარ გამომწყვდეული. რატომღაც ზამთარში, ორ იანვარს, ბედობის დღეს მოვინდომე «უშბის» დაღამქვრა. ალბათ საკუთარ თავს, მინდა დავაჯერო, რომ კიდეც შემწყვეს ძალები, გავიმარჯვებ, ყველაფერს სხვა ჩანაფიქრსაც განვახორციელებ, ხალხს სიკეთეს მოვუტან... დავიღუპები და, ალბათ ესე არის მაშინ საჭირო...

თავიდან არ მთანხმდებოდნენ, არავის უნდოდა ჩემი აქ გამოშვება, გამოპარვასაც კი ვაპირებდი მარტო, სანამ ტატო არ შემხვდა. ალბათ ჩემნაირი რაიმე სულიერი ტრავმა გადაიტანა. რატომღაც, თავიდავნი დიდი სიმპათიებით განვეწყვეთ ერთმანეთის მიმართ. ისიც ამ მიზნის გასახორციელებლად ჩამოვიდა. ხშირად ეკითხებიან ხოლმე, რად გინდათ ზამთარში, ორ იანვარს მაინცდამიანც «უშბის» დაპყრობაო. მუდამ ერთი და იგივეს პასუხობს «მინდა დამებედოს ქვეყანის ზემოდან გადმოვხედვა... ქვეყანას ზემოდან მინდა გადმოვხედო».

ისიც ძალიან გულჩათხრობილია. იშვიათად ვსაუბრობთ ხოლმე. მაწყობს კიდეც, ორივე საკუთარ თავში ვართ ჩაფლული, ერთმანეთს არ ვაწუხებთ, ზოგჯერ ადამიანს რომ ენდო, ბევრი რაიმე არც არის საჭირო მასზე იცოდე, ერთი შეხედვაც საკმარისია...

«შავი ალპინისტი» (ტატო): ნეტავი გოგიელამ როგორ აღიქვა ეს ლეგენდა, თუ იმოქმედა... ძალიან გულჩათხრობილი ბიჭია, ეტყობა რაღაცას განიცდის ძალიან, იშვიათად ვსაუბრობთ, არ ვაწუხებთ ერთმანეთს, მაგრამ ისეთი შთაბეჭდილება მაქვს, თითქოს დიდი ხანია ვიცნობო. კოკას მაგონებს რაღაცით».

ერთმა იდიოტმა, დიდი «საიდუმლო» გამანდო, ახალი გამოსულიაო... ჰმ, მერე რა, რა განსხვავებაა მასა და ჩემს შორის. ის რომ მე უფრო გამიმართლა?! იქ რომ არ მოვხდი?! ყველანი ცოდვის შვილები ვართ და საზიზღრობაა როდესაც სხვისი ცოდვის მიტევება არ შემძლია.

გოგიელა: გუშინ, ლეგენდას რომ მოყვნენ, კახა თითქოს გაითიშა... ეტყობა პარალელი გაავლო თავის ბედსა და ამ ისტორიას შორის. ალბათ ისევ სჯერა სუფთა, უმწიკლო, თავდადებული სიყვარულის... «შავი ალპინისტი» და მისი სატრფო მხოლოდ ზღაპრებშია, ლეგენდებში... არა! ისევ ვცოდავ, საკუთარი ბოდმა მალაპარაკებს ამას...

ჩვენც აქ, გზის დასაწყისში მივატოვოთ ჩვენი გმირები. ვუსურვოთ გამარჯვება და ჯანმრთელად დაბრუნება. თქვენი ავტორი უძლურია გაჰყვეს მათ. მას არ შეუძლია უშზასთან ჭიდილი, არ შესწევს ამის ძალა. ამიტომ, თუ ვინმეს აქვს სურვილი გაჰყვეს ჩვენს გმირებს, გზა დამილოცია, ღმერთმა ხელი მოუმართოს!...